

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
COĞRAFYA ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

İSTANBUL'DA NÜFUSUN GELİŞİMİ ve
MAHALLE BAZINDA DAĞILIMI

Nurcan OĞUR

2501171402

TEZ DANIŞMANI

Dr. Öğr. Üyesi Aylin YAMAN KOCADAĞLI

İSTANBUL - 2022

ÖZ

İSTANBUL'DA NÜFUSUN GELİŞİMİ VE MAHALLE BAZINDA DAĞILIMI

NURCAN OĞUR

İstanbul, sahip olduğu coğrafi konumu, zengin tarihi, doğal güzellikleri ve ekonomik yapısıyla her zaman gerek ülkemiz gerekse dünya ölçeğinde önemli bir yerleşim birimi olmuştur. Ülkemizde yaşanan iç göç sürecinde, İstanbul ili göç hareketinin yöneldiği en önemli hedef noktası olarak karşımıza çıkarken; bu süreçte ilin nüfusu hızlı bir şekilde artış kaydetmiştir. Nüfusun hızlı bir şekilde artış kaydetmesi İstanbul'un gerek mekânsal görünümü gerekse idari yapılanmasının da zamanla değişmesine yol açmıştır. Nitekim 1927 yılında idari olarak sadece 7 ilçeden oluşan İstanbul ilinin, 2019 yılı itibariyle 39 ilçesi ve bu ilçeleri meydana getiren 963 mahallesi bulunmaktadır.

Bu araştırmada İstanbul ilinde nüfusun zamansal bağlamda gelişim sürecinin incelenmesi ve 2019 yılı itibariyle İstanbul ilinde nüfusun mahallelere göre mekânsal dağılımının nedenleriyle birlikte ortaya konulması amaçlanmaktadır. Bu amaç doğrultusunda tezimizin ilk bölümünde ülkemiz nüfusunun zamansal gelişim süreci dönemlere göre ele alınmış; böylece İstanbul ilinin ülkemiz nüfusundaki yeri ve önemi ortaya konulmaya çalışılmıştır. Araştırmamızın ikinci bölümünde İstanbul ili ve ilçe nüfuslarının zamansal gelişim süreci incelenmiş; bu bağlamda aynı zamanda İstanbul ilinin idari yapılanmasındaki değişimlere de değinilmiştir. Çalışmamızın üçüncü bölümünde ise İstanbul'da nüfusun mahallelere göre mekânsal dağılımı incelenmiştir. Böylece İstanbul ili ve ilçelerinde nüfusun zamansal bağlamda gelişim süreci ortaya konulurken, 2019 yılı itibariyle de nüfusun mahalle bazında sergilediği dağılışı dokusu mekânsal dağılışı haritalarıyla birlikte ortaya konulmuştur.

Araştırmamızda Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verilerinden yararlanılmış olup birçok alanda etkin bir araç olan Coğrafi Bilgi Sistemleri (CBS) metodolojisi kullanılmıştır. Veri tabanı ve data yapısının oluşturulmasında ArcMap 10.3 yazılımından yararlanılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Nüfus, Göç, Şehirleşme, Mekânsal Analiz, İstanbul

ABSTRACT

GROWTH OF THE POPULATION AND DISTRIBUTION BY NEIGHBORHOOD IN ISTANBUL

NURCAN OĞUR

Istanbul, with its geographical location, rich history, natural beauties and economic structure, has always been an important city, both in our country and in the world. In the process of internal migration in our country, while the city of Istanbul is the most important target point of the migration movement; during this period, the population of the city increased rapidly. The rapid increase in the population caused change the appearance and administrative structure of Istanbul. The city of Istanbul, which consisted of only 7 districts administratively in 1927, has 39 districts and 963 neighborhoods in 2019.

In this research, it is aimed to examine the development process of the population in İstanbul and to reveal the distribution of the population according to the neighborhoods in Istanbul as of 2019. In the first part of our thesis, the development process of our country's population is discussed according to periods; Thus, the place and importance of Istanbul in the population of our country has been tried to be revealed. In the second part of our research, the development process of Istanbul province and district populations was examined; In this context, the changes in the administrative structure of the province of Istanbul are also mentioned. In the third part of our study, the distribution of the population in İstanbul according to the neighborhoods was examined. Thus, while the development process of the population in İstanbul province and its districts was revealed, as of 2019, the distribution of the population on the basis of neighborhoods was revealed with maps.

In our research, the data of the Turkish Statistical Institute (TUIK) was used and the Geographic Information Systems (GIS) methodology, which is an effective tool in many fields, was used. ArcMap 10.3 software was used to create the database and data structure.

Keywords: Population, Immigration, Urbanization, Spatial Analysis, İstanbul

ÖNSÖZ

İstanbul ili nüfusu, özellikle 1950 yılı sonrasında sanayileşmenin ivme kazanmasıyla hızla artmaya başlamıştır. İstanbul ilinde nüfusun zamansal gelişim sürecinde nüfus artış miktar ve hızları zaman zaman çeşitli faktörlerin etkisi altında değişse de il toplam nüfusu sürekli artış göstermiştir. Nüfusun büyümesi beraberinde ilin mekânsal olarak da hızla büyümesine neden olmuştur. Nüfusun gelişim sürecine paralel olarak ilin idari bölümlenmesinde de önemli değişiklikler meydana gelmiştir. Cumhuriyetin ilk yıllarında idari olarak 7 ilçeden meydana gelen İstanbul ili, 2019 yılı itibariyle 39 ilçe ve 963 mahalleden oluşmaktadır. Günümüzde nüfusun artış eğilimleri ve mekânsal dağılımlarında gerek ilçeler gerekse mahalleler bazında önemli farklılıklar bulunmaktadır. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Coğrafya Anabilim Dalı'nda hazırlamış olduğum Yüksek Lisans tezimde temel amacım; İstanbul ilinde nüfusun zamansal bağlamda gelişim sürecini incelemek ve İstanbul nüfusunun 2019 yılı itibariyle mahalle bazında dağılımını ortaya koyabilmektir. Bu amaç doğrultusunda araştırmamız üç temel bölümden meydana gelmektedir. Araştırmamızın birinci bölümünde Türkiye nüfusunun zamansal açıdan gelişimi ve mekânsal dağılımı ele alınmış; bu kapsamda İstanbul ilinin Türkiye nüfusundaki yeri ve önemi ortaya konulmaya çalışılmıştır. Araştırmamızın ikinci bölümde İstanbul'da nüfusun zamansal gelişimi, il ve ilçeler bazında incelenmiştir. Araştırmamızın üçüncü bölümde ise 2019 yılı itibariyle, İstanbul ili nüfusunun mahalle bazında dağılımı detaylı bir şekilde, mekânsal dağılım haritalarıyla birlikte ele alınmıştır.

Tez çalışma sürecimde beni her zaman destekleyen, teşvik eden, bilgisiyle beni aydınlatıp yönlendiren çok değerli danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Aylin YAMAN KOCADAĞLI'ya; yetişmemde büyük emekleri olan Sayın Hocalarım Prof. Dr. Süheyla BALCI AKOVA'ya, Prof. Dr. İsmet AKOVA'ya, Prof. Dr. Özlem SERTKAYA DOĞAN'a, Prof. Dr. Mesut DOĞAN'a, Doç. Dr. Orhan GÜRBÜZ'e, Doç. Dr. Muzaffer BAKIRCI'ya, Doç. Dr. Mehmet BAYARTAN'a, Dr. Öğr. Üyesi Mustafa KAHRAMAN'a ve yetişmemde emeği geçen diğer tüm hocalarıma çok teşekkür ederim.

NURCAN OĞUR

İSTANBUL, 2022

İÇİNDEKİLER

ÖZ	ii
ABSTRACT	iii
ÖNSÖZ.....	iv
İÇİNDEKİLER.....	v
TABLolar LİSTESİ.....	x
ŞEKİLLER LİSTESİ	xiv
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xix
GİRİŞ.....	1
BİRİNCİ BÖLÜM	8
TÜRKİYE’DE NÜFUSUN GELİŞİMİ	8
1.1. Türkiye’de Nüfusun Zamansal Gelişimi (1927-2019).....	8
1.2. Türkiye Nüfusunun Mekânsal Dağılımı.....	15
1.3. İstanbul’un Türkiye Nüfusundaki Yeri ve Önemi.....	20
İKİNCİ BÖLÜM	24
İSTANBUL’DA NÜFUSUN GELİŞİMİ	24
2.1. İstanbul’da Nüfusun Zamansal Gelişimi (1927-2019)	24
2.2. İstanbul’da İlçeler Bazında Nüfusun Zamansal Gelişimi	29
2.2.1. Adalar İlçesi.....	29
2.2.2. Arnavutköy İlçesi	30
2.2.3. Ataşehir İlçesi	31
2.2.4. Avcılar İlçesi	32
2.2.5. Bağcılar İlçesi	33
2.2.6. Bahçelievler İlçesi.....	34

2.2.7. Bakırköy İlçesi	35
2.2.8. Bayrampaşa İlçesi	36
2.2.9. Beşiktaş İlçesi	37
2.2.10. Beykoz İlçesi	38
2.2.11. Beylikdüzü İlçesi	40
2.2.12. Beyoğlu İlçesi	41
2.2.13. Büyükçekmece İlçesi	42
2.2.14. Başakşehir İlçesi	43
2.2.15. Çekmeköy İlçesi	44
2.2.16. Çatalca İlçesi	44
2.2.17. Esenyurt İlçesi	45
2.2.18. Esenler İlçesi	46
2.2.19. Eyüp İlçesi	47
2.2.20. Fatih İlçesi	48
2.2.21. Güngören İlçesi	50
2.2.22. Gaziosmanpaşa İlçesi	50
2.2.23. Kadıköy İlçesi	52
2.2.24. Kartal İlçesi	53
2.2.25. Küçükçekmece İlçesi	54
2.2.26. Kâğıthane İlçesi	55
2.2.27. Maltepe İlçesi	55
2.2.28. Pendik İlçesi	56
2.2.29. Sancaktepe İlçesi	57
2.2.30. Sarıyer İlçesi	57
2.2.31. Silivri İlçesi	59

2.2.32. Sultangazi İlçesi	60
2.2.33. Sultanbeyli İlçesi.....	61
2.2.34. Şişli İlçesi	62
2.2.35. Şile İlçesi.....	63
2.2.36. Tuzla İlçesi	65
2.2.37. Ümraniye İlçesi.....	65
2.2.38. Üsküdar İlçesi.....	66
2.2.39. Zeytinburnu İlçesi	67
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	69
İSTANBUL'DA NÜFUSUN MEKÂNSAL DAĞILIMI	69
3.1. İstanbul'da Nüfusun Mekânsal Dağılımı	69
3.1.1. İlçe Bazında Nüfusun Dağılımı	69
3.1.2.1. Adalar İlçesinin Mahalle Bazında Nüfus Dağılımı	73
3.1.2.2. Ataşehir İlçesinin Mahalle Bazında Nüfus Dağılımı	74
3.1.2.3. Avcılar İlçesinin Mahalle Bazında Nüfus Dağılımı	76
3.1.2.4. Arnavutköy İlçesi Mahalle Bazında Nüfus Dağılımı	78
3.1.2.5. Bağcılar İlçesinin Mahalle Bazında Nüfus Dağılımı	81
3.1.2.6. Bahçelievler İlçesinin Mahalle Bazında Nüfus Dağılımı	83
3.1.2.7. Bakırköy İlçesinin Mahalle Bazında Nüfus Dağılımı	84
3.1.2.8. Başakşehir İlçesinin Mahalle Bazında Nüfus Dağılımı.....	86
3.1.2.9. Bayrampaşa İlçesinin Mahalle Bazında Nüfus Dağılımı	88
3.1.2.10. Beşiktaş İlçesinin Mahalle Bazında Nüfus Dağılımı	90
3.1.2.11. Beykoz İlçesinin Mahalle Bazında Nüfus Dağılımı.....	92
3.1.2.12. Beylikdüzü İlçesinin Mahalle Bazında Nüfus Dağılımı	94
3.1.2.13. Beyoğlu İlçesinin Mahalle Bazında Nüfus Dağılımı	96

3.1.2.14. Büyükçekmece İlçesinin Mahalle Bazında Nüfus Dağılımı	98
3.1.2.15. Çatalca İlçesinin Mahalle Bazında Nüfus Dağılımı	100
3.1.2.16. Çekmeköy İlçesinin Mahalle Bazında Nüfus Dağılımı.....	102
3.1.2.17. Esenler İlçesinin Mahalle Bazında Nüfus Dağılımı	104
3.1.2.18. Esenyurt İlçesinin Mahalle Bazında Nüfus Dağılımı	106
.....	108
3.1.2.19. Eyüpsultan İlçesinin Mahalle Bazında Nüfus Dağılımı.....	108
.....	110
3.1.2.20. Fatih İlçesinin Mahalle Bazında Nüfus Dağılımı	110
.....	112
3.1.2.21. Gaziosmanpaşa İlçesinin Mahalle Bazında Nüfus Dağılımı.....	112
3.1.2.22. Güngören İlçesinin Mahalle Bazında Nüfus Dağılımı	114
3.1.2.23. Kadıköy İlçesinin Mahalle Bazında Nüfus Dağılımı	116
3.1.2.24. Kâğıthane İlçesinin Mahalle Bazında Nüfus Dağılımı	119
3.1.2.25. Kartal İlçesinin Mahalle Bazında Nüfus Dağılımı	122
3.1.2.26. Küçükçekmece İlçesinin Mahalle Bazında Nüfus Dağılımı	124
3.1.2.27. Maltepe İlçesinin Mahalle Bazında Nüfus Dağılımı.....	126
3.1.2.28. Pendik İlçesinin Mahalle Bazında Nüfus Dağılımı	128
3.1.2.29. Sancaktepe İlçesinin Mahalle Bazında Nüfus Dağılımı.....	130
3.1.2.30. Sarıyer İlçesinin Mahalle Bazında Nüfus Dağılımı.....	132
3.1.2.31. Şile İlçesinin Mahalle Bazında Nüfus Dağılımı	134
3.1.2.32. Silivri İlçesi Mahalle Bazında Nüfus Dağılımı	135
3.1.2.33. Şişli İlçesinin Mahalle Bazında Nüfus Dağılımı.....	138
3.1.2.34. Sultanbeyli İlçesinin Mahalle Bazında Nüfus Dağılımı	141
3.1.2.35. Sultangazi İlçenin Mahalle Bazında Nüfus Dağılımı	143

3.1.2.36. Tuzla İlçesinin Mahalle Bazında Nüfus Dağılımı.....	145
3.1.2.37. Ümraniye İlçesinin Mahalle Bazında Nüfus Dağılımı	147
3.1.2.38. Üsküdar İlçesinin Mahalle Bazında Nüfus Dağılımı	149
3.1.2.39. Zeytinburnu İlçesinin Mahalle Bazında Nüfus Dağılımı.....	151
SONUÇ ve ÖNERİLER	154
KAYNAKÇA.....	158

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1: Türkiye'de Nüfus Artış Miktarı ve Hızı (1927-1950)	10
Tablo 2: Türkiye'de Nüfus Artış Miktarı ve Hızı (1950-1970).....	11
Tablo 3: Türkiye'de Nüfus Artış Miktarı ve Hızı (1970-1990)	12
Tablo 4: Türkiye'de 2000-2019 Yılları Arasında Nüfusun Gelişimi	14
Tablo 5: 2019 Yılı İtibariyle Nüfus Büyüklüğüne Göre İlk Beş İl	16
Tablo 6: 2019 Yılı İtibariyle Nüfus Büyüklüğüne Göre Son Beş İl	16
Tablo 7: Türkiye Nüfusunun Bölgesel Bazda Dağılımı, 2019.....	17
Tablo 8: Marmara Bölgesi İl Nüfusları, 2019	19
Tablo 9: İstanbul Nüfusunun Türkiye Nüfusu İçerisindeki Yeri.....	20
Tablo 10: İstanbul'un Nüfus Artış Miktarı ve Hızı (1927-1960).....	26
Tablo 11: İstanbul'un Nüfus Artış Miktarı ve Hızı (1965-2019).....	28
Tablo 12: Adalar İlçesinin Nüfus Gelişimi	30
Tablo 13: Arnavutköy İlçesinin Nüfus Gelişimi.....	31
Tablo 14: Ataşehir İlçesinin Nüfus Gelişimi	32
Tablo 15 : Avcılar İlçesinin Nüfus Gelişimi.....	33
Tablo 16: Bağcılar İlçesinin Nüfus Gelişimi	34
Tablo 17 : Bahçelievler İlçesinin Nüfus Gelişimi	35
Tablo 18: Bakırköy İlçesinin Nüfus Gelişimi.....	36
Tablo 19: Bayrampaşa İlçesinin Nüfus Gelişimi	37
Tablo 20: Beşiktaş İlçesinin Nüfus Gelişimi	38
Tablo 21 : Beykoz İlçesinin Nüfus Gelişimi.....	39
Tablo 22 : Beylikdüzü İlçesinin Nüfus Gelişimi	41
Tablo 23: Beyoğlu İlçesinin Nüfus Gelişimi.....	42
Tablo 24: Büyükçekmece İlçesinin Nüfus Gelişimi	43

Tablo 25: Başakşehir İlçesinin Nüfus Gelişimi.....	43
Tablo 26 : Çekmeköy İlçesinin Nüfus Gelişimi.....	44
Tablo 27: Çatalca İlçesinin Nüfus Gelişimi	45
Tablo 28: Esenyurt İlçesinin Nüfus Gelişimi	46
Tablo 29: Esenler İlçesinin Nüfus Gelişimi	47
Tablo 30: Eyüp İlçesinin Nüfus Gelişimi	48
Tablo 31: Fatih İlçesinin Nüfus Gelişimi	49
Tablo 32: Güngören İlçesinin Nüfus Gelişimi.....	50
Tablo 33 : Gaziosmanpaşa İlçesinin Nüfus Gelişimi.....	51
Tablo 34: Kadıköy İlçesinin Nüfus Gelişimi.....	52
Tablo 35 : Kartal İlçesinin Nüfus Gelişimi	53
Tablo 36: Küçükçekmece İlçesinin Nüfus Gelişimi	55
Tablo 37: Kâğıthane İlçesinin Nüfus Gelişimi	55
Tablo 38 : Maltepe İlçesinin Nüfus Gelişimi.....	56
Tablo 39: Pendik İlçesinin Nüfus Gelişimi.....	57
Tablo 40: Sancaktepe İlçesinin Nüfus Gelişimi.....	57
Tablo 41: Sarıyer İlçesinin Nüfus Gelişimi.....	58
Tablo 42: Silivri İlçesinin Nüfus Gelişimi	60
Tablo 43: Sultangazi İlçesinin Nüfus Gelişimi.....	61
Tablo 44: Sultanbeyli İlçesinin Nüfus Gelişimi	62
Tablo 45: Şişli İlçesinin Nüfus Gelişimi.....	63
Tablo 46: Üsküdar İlçesinin Nüfus Gelişimi	67
Tablo 47: Zeytinburnu İlçesinin Nüfus Gelişimi.....	68
Tablo 48: 2019 Yılında İstanbul'da İlçe Bazında Nüfus Dağılımı	72
Tablo 49: Adalar İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılımı, 2019.....	73

Tablo 50: Ataşehir İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılımı, 2019.....	75
Tablo 51: Avcılar İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılımı, 2019	77
Tablo 52: Arnavutköy İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılımı, 2019	79
Tablo 53: Bağcılar İlçesinde Nüfusun Mahallere Göre Dağılımı, 2019.....	81
Tablo 54: Bahçelievler İlçesi Nüfusunun Mahallelere Göre Dağılımı, 2019.....	83
Tablo 55: Bakırköy İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılımı, 2019	85
Tablo 56: Başakşehir İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılımı, 2019	87
Tablo 57: Bayrampaşa İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılımı, 2019	89
Tablo 58: Beşiktaş İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılımı, 2019	91
Tablo 59: Beykoz İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılımı, 2019	93
Tablo 60: Beylikdüzü İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılımı, 2019.....	94
Tablo 61: Beyoğlu İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılımı, 2019	96
Tablo 62: Büyükçekmece İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılımı, 2019	98
Tablo 63: Çatalca İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılımı, 2019.....	100
Tablo 64: Çekmeköy İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılımı, 2019	102
Tablo 65: Esenler İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılımı, 2019.....	104
Tablo 66: Esenyurt İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılımı, 2019.....	107
Tablo 67: Eyüp İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılımı, 2019.....	109
Tablo 68: Fatih İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılımı, 2019	111
Tablo 69: Gaziosmanpaşa İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılımı, 2019...114	
Tablo 70: Güngören İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılımı, 2019	115
Tablo 71: Kadıköy İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılımı, 2019	118
Tablo 72: Kâğıthane İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılımı, 2019.....	120
Tablo 73: Kartal İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılımı, 2019.....	123
Tablo 74: Küçükçekmece İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılımı, 2019....	125

Tablo 75: Maltepe İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılımı, 2019	127
Tablo 76: Pendik İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılımı, 2019	129
Tablo 77: Sancaktepe İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılımı, 2019	131
Tablo 78: Sarıyer İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılımı, 2019	133
Tablo 79: Silivri İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılımı, 2019	137
Tablo 80: Şişli İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılımı, 2019	139
Tablo 81: Sultanbeyli İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılımı, 2019.....	141
Tablo 82: Sultangazi İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılımı, 2019	144
Tablo 83: Tuzla İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılımı, 2019	146
Tablo 84: Ümraniye İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılımı, 2019	148
Tablo 85: Üsküdar İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılımı, 2019.....	150
Tablo 86: Zeytinburnu İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılımı, 2019.....	153

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1: Türkiye'de Nüfusun Zamansal Gelişimi.....	15
Şekil 2: Türkiye Nüfusunun Bölgesel Bazda Dağılımı, 2019.....	17
Şekil 3: Türkiye Nüfusunun Bölgesel Bazda Dağılımı (%), 2019	18
Şekil 4: Marmara Bölgesi İl Nüfuslarının Dağılımı, 2019.....	19
Şekil 5: Marmara Bölgesi İl Nüfuslarının Dağılımı (%), 2019	19
Şekil 6: Türkiye ve İstanbul'da Nüfusun Gelişimi	23
Şekil 7: İstanbul'un Türkiye Nüfusundaki Yeri (%)	23
Şekil 8: İstanbul'un 1965-2019 Yılları Arasına Ait Nüfusun Grafiği	28
Şekil 9: Adalar İlçesinin Nüfus Grafiği	30
Şekil 10: Bakırköy İlçesinin Nüfus Grafiği	36
Şekil 11: Beşiktaş İlçesinin Nüfus Grafiği	38
Şekil 12: Beykoz İlçesinin Nüfus Grafiği	40
Şekil 13: Beyoğlu İlçesinin Nüfus Grafiği.....	42
Şekil 14: Çatalca İlçesinin Nüfus Grafiği.....	45
Şekil 15: Eyüp İlçesinin Nüfus Grafiği.....	48
Şekil 16: Fatih İlçesinin Nüfus Grafiği.....	49
Şekil 17: Gaziosmanpaşa İlçesinin Nüfus Grafiği	51
Şekil 18: Kadıköy İlçesinin Nüfus Grafiği	52
Şekil 19: Kartal İlçesinin Nüfus Grafiği	54
Şekil 20: Sarıyer İlçesinin Nüfus Grafiği	59
Şekil 21: Silivri İlçesinin Nüfus Grafiği	60
Şekil 22: Şişli İlçesinin Nüfus Grafiği	63
Şekil 23: Şile İlçesinin Nüfus Grafiği.....	64
Şekil 24: Üsküdar İlçesinin Nüfus Grafiği	67

Şekil 25: Zeytinburnu İlçesinin Nüfus Grafiği	68
Şekil 26: İstanbul İlçelerinin 2019 Yılına Ait Nüfus Grafiği	72
Şekil 27: Adalar İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılım Grafiği, 2019	73
Şekil 28: Ataşehir İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılım Grafiği, 2019.....	75
Şekil 29: Arnavutköy İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılım Grafiği, 2019...80	
Şekil 30: Bağcılar İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılım Grafiği, 2019.....	82
Şekil 31: Bahçelievler İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılım Grafiği, 2019 .83	
Şekil 32: Bakırköy İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılım Grafiği, 2019	85
Şekil 33: Başakşehir İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılım Grafiği, 2019 ...87	
Şekil 34: Bayrampaşa İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılım Grafiği, 2019.89	
Şekil 35: Beşiktaş İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılım Grafiği, 2019	91
Şekil 36: Beylikdüzü İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılım Grafiği, 2019 ...95	
Şekil 37: Beyoğlu İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılım Grafiği, 2019	97
Şekil 38: Büyükçekmece İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılım Grafiği, 2019	99
Şekil 39: Çatalca İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılım Grafiği, 2019.....	101
Şekil 40: Çekmeköy İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılım Grafiği, 2019..	103
Şekil 41: Esenler İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılım Grafiği, 2019.....	105
Şekil 42: Esenyurt İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılım Grafiği, 2019.....	107
Şekil 43: Eyüp İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılım Grafiği, 2019.....	109
Şekil 44: Fatih İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılımı	111
Şekil 45: Gaziosmanpaşa İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılım Grafiği, 2019	113
Şekil 46: Güngören İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılım Grafiği, 2019...115	
Şekil 47: Kadıköy İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılım Grafiği, 2019.....	118
Şekil 48: Kâğıthane İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılım Grafiği, 2019 ..	121

Şekil 49: Kartal İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılım Grafiği, 2019	123
Şekil 50: Küçükçekmece İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılım Grafiği, 2019	125
Şekil 51: Maltepe İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılım Grafiği, 2019	127
Şekil 52: Pendik İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılım Grafiği, 2019	129
Şekil 53: Sancaktepe İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılım Grafiği, 2019	131
Şekil 54: Sarıyer İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılım Grafiği, 2019	133
Şekil 55: Silivri İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılım Grafiği, 2019	137
Şekil 56: Şişli İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılım Grafiği, 2019	140
Şekil 57: Sultanbeyli İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılım Grafiği, 2019	.142
Şekil 58: Sultangazi İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılım Grafiği, 2019	..144
Şekil 59: Tuzla İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılım Grafiği, 2019	146
Şekil 60: Ümraniye İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılım Grafiği, 2019	...148
Şekil 61: Üsküdar İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılım Grafiği, 2019	150
Şekil 62: Zeytinburnu İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılım Grafiği, 2019	152

HARİTALAR LİSTESİ

Harita 1: İstanbul İli Lokasyon Haritası	6
Harita 2 : İstanbul İli İdari Haritası	22
Harita 3 : İstanbul İlinde Nüfusun İlçeler Bazındaki Mekânsal Dağılışı	70
Harita 4 : İstanbul'da İlçeler Bazında Nüfus Yoğunluğu.....	71
Harita 5: Adalar İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılımı.....	74
Harita 6 : Ataşehir İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılımı	76
Harita 7 : Avcılar İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılımı	78
Harita 8 : Arnavutköy İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılımı	80
Harita 9: Bağcılar İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılımı	82
Harita 10: Bahçelievler İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılımı	84
Harita 11: Bakırköy İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılımı	86
Harita 12: Başakşehir İlçesinde Nüfusun Mahallere Göre Dağılımı	88
Harita 13: Bayrampaşa İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılımı	90
Harita 14: Beşiktaş İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılımı.....	92
Harita 15: Beykoz İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılımı	93
Harita 16: Beylikdüzü İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılımı	95
Harita 17: Beyoğlu İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılımı	97
Harita 18: Büyükçekmece İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılımı	99
Harita 19: Çatalca İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılımı	101
Harita 20: Çekmeköy İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılımı	103
Harita 21: Esenler İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılımı	105
Harita 22: Esenyurt İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılımı	108
Harita 23: Eyüp İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılımı	110
Harita 24: Fatih İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılımı	112

Harita 25: Gaziosmanpaşa İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılımı	114
Harita 26: Güngören İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılımı	116
Harita 27: Kadıköy İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılımı	119
Harita 28: Kâğıthane İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılımı	121
Harita 29: Kartal İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılımı	124
Harita 30: Küçükçekmece İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılımı	126
Harita 31: Maltepe İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılımı	128
Harita 32: Pendik İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılımı	130
Harita 33: Sancaktepe İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılımı	132
Harita 34: Sarıyer İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılımı	134
Harita 35: Şile İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılımı	135
Harita 36: Silivri İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılımı	138
Harita 37: Şişli İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılımı	140
Harita 38: Sultanbeyli İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılımı	142
Harita 39: Sultangazi İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılımı	145
Harita 40: Tuzla İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılımı	147
Harita 41: Ümraniye İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılımı	149
Harita 42: Üsküdar İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılımı	151
Harita 43: Zeytinburnu İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılımı	153

KISALTMALAR LİSTESİ

- ADNKS** : Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi
- A.K.T.** : Aktaran
- AVM** : Alışveriş Merkezi
- BOTAŞ** : Boru Hatları İle Petrol Taşıma Şirketleri
- DES** : Demirciler Sitesi
- E.T.** : Erişim Tarihi
- GNS** : Genel Nüfus Sayımı
- IMES** : İstanbul Madeni Eşya Sanatkârları Sanayi Sitesi
- KODOSAN** : Kadıköy Oto Sanatkârları Küçük Sanayi Sitesi Yapı Kooperatifi
- KİPTAŞ** : İstanbul Konut İmar Plan Sanayi ve Ticaret A.Ş
- MODOKO** : Mobilya Dolap Koltuk Olan Sanayi Sitesi
- OSB** : Organize Sanayi Bölgesi
- TEM** : Trans European Motorway
- TOKİ** : Toplu Konut İdaresi Başkanlığı
- TÜİK** : Türkiye İstatistik Kurumu
- TÜYAP** : Tüm Yapım Fuarcılık Yapım Aş.
- V.B.** : Ve Benzeri
- YEDPA** : İstanbul Oto Yedek Parçacıları Toplu İşyeri Yapı Kooperatifi

GİRİŞ

Nüfus Arapça kökenli bir kelime olup, sözcüğün farklı tanımlamalarına rastlamak mümkündür. Türk Dil Kurumu'na göre "Nüfus; bir ülkede, bir bölgede, bir evde belirli bir anda yaşayanların oluşturduğu toplam sayı, popülasyon" olarak tanımlanmaktadır. Sertkaya Doğan (2019: 63) tarafından yapılan tanıma göre: "Genel olarak nüfus; sınırları belirli bir alanda, belirli bir zaman aralığında yaşayan insan sayısını" ifade etmektedir. Tuğluoğlu ise (2012: 56) nüfusu, "sınırları belirlenmiş bir coğrafyada yaşayan insanların sayısal toplamı" şeklinde tanımlamaktadır. Yapılan bu tanımlamalar bize gösteriyor ki nüfustan söz edebilmemiz için öncelikle; bir alana, bireylere ve belirli bir zaman dilimine ihtiyaç vardır. Bunlara bağlı kalarak nüfusu; bir alan, belirli bir zaman ve bireylerin meydana getirdiği olgu olarak değerlendirebilir ve "sınırları kesin olarak belirlenmiş bir alanda, belli bir zamanda yaşayan bireylerin toplam sayısıdır" şeklinde tanımlayabiliriz. Dolayısıyla nüfus her an değişen, dinamik bir olaydır. Bir yandan doğumlar, ölümler ve göçlerle miktarında yani niceliğinde değişiklikler meydana gelirken diğer yandan niteliklerinde de değişimler yaşanmaktadır.

İnsanlık tarihinde nüfusun gelişim seyri bakımından ayırt edebileceğimiz belirli dönemler, kırılma noktaları mevcuttur. Bunlardan ilki şüphesiz Tarım Devrimi'dir. Tarım sayesinde insanoğlu toplayıcılık devresinden yeni bir yerleşik üretim düzenine ve buna uygun dizayn edilmiş yeni bir toplumsal sisteme geçiş yapmıştır. Paleolitik'in mağara yaşamı, avcılık ve toplayıcılık ekonomisinin yerini, Neolitik'in yerleşik düzeninin yeni ekonomisi olan bitkisel üretim ve hayvancılık almıştır. İnsanlık tarihinde Tarım Devrimi olarak adlandırılan bu dönemde yerleşik hayata geçiş ve ilk köy yerleşmelerinin ortaya çıkmasıyla dünyada nüfus artış hızı önceki dönemlere kıyasla daha da artmaya başlamıştır. Çünkü daha önce avcılık ve toplayıcılık ile sadece ihtiyaç kadar tüketim yapılırken, tarımın hayata girmesiyle ihtiyaç fazlası üretim olmuş ve bu da nüfusun artışını etkilemiştir. Aynı zamanda bir arada yaşama, iş bölümü, bilgi ile birlikte o dönemin şartlarına göre küçük teknolojik ilerlemeler hayatı bir önceki döneme göre daha da kolaylaştırmış ve böylelikle nüfus artışı üzerinde dolaylı etkiler oluşturmuştur. Birinci yüzyılda dünya nüfusunun 200 milyon civarında olduğu tahmin edilmektedir. Dünyada 3. ve 5. yüzyıllarda yaşanan bir takım olumsuzluklardan dolayı (savaş, kıtlık, salgın hastalıklar vs.) nüfusta bir düşme yaşanmıştır. Sonraki yüzyılda

yavaş da olsa dünya nüfusunda yeniden artış kaydedilmiştir; 14. ve 17. yüzyılda Avrupa'da yaygınlaşan salgın hastalık dolayısı ile nüfusta tekrar bir düşüş yaşanmıştır (Weeks, 2008; Akt. AVCI; CAN. 2019: 212). Bahsi geçen bu dönemin nüfus artış hızları, dünya nüfusunun artış hızında ikinci bir kırılma noktasını olarak karşımıza çıkan Sanayi Devrimi sonrasındaki süreçle kıyaslanamayacak kadar azdır. Nitekim ilk yerleşik düzene geçişte yaklaşık 10 milyon olduğu tahmin edilen dünya nüfusu, ancak 1804 yılında 1 milyara ulaşabilmiştir. Dolayısıyla insanlığın başlangıcından itibaren dünya nüfusunun 1 milyara ulaşması çok uzun bir zaman gerektirmiştir. Oysaki bundan sonraki süreçte dünya nüfusunun üzerine 1 milyar daha koyması için gereken süreler gittikçe kısılacaktır.

İnsanlık tarihinde nüfus açısından ikinci bir kırılma noktası Sanayi Devrimi olarak adlandırılan yeni üretim süreci ve bu sürecin şekillendirdiği toplumsal yaşamı başlatan dönemdir. Sanayi Devrimi'nin beraberinde getirdiği bir takım gelişmeler (buharlı makinelerin icadı, makinalı tarıma geçiş, sağlık alanında ilerlemeler gibi) nüfus artış hızı üzerinde büyük etki yaratmış ve dünya nüfusunda bir sıçramaya neden olmuştur. Özellikle Sanayi Devrimi'nin Batı Avrupa'da meydana gelmesinden dolayı bu bölgede nüfus artış hızı daha fazla olmuştur. Daha sonrada diğer bölgelerde bu artış gözlemlenmeye başlamıştır. Dünyada yaşanan ekonomik ve toplumsal dönüşümler neticesinde dünyada nüfus giderek artmaya başlamıştır. Yukarıda da belirtildiği gibi, dünya nüfusu ilk kez 1804 yılında 1 milyar eşiğine ulaşmış olup, 1927 yılına gelindiğinde 2 milyar olmuştur. Özellikle 20. yüzyılda Dünya nüfusundaki artış hızı çok daha fazladır. Dünyada nüfusun artış seyri 20. yüzyılla birlikte müthiş bir ivme kazanmıştır. Dünya nüfusu 1959 yılında 3 milyara, 1974 yılında 4 milyara, 1987 yılında 5 milyara, 1999 yılında 6 milyara ve 2011 yılında ise 7 milyara ulaşmıştır. Görüldüğü gibi, dünya nüfusunun üzerine 1 milyar daha eklenmesi için geçen süre sürekli kısalmıştır. Dünya nüfusunun 6 milyardan 7 milyara ulaşması sadece 12 yılda gerçekleşmiştir. Bu durum dünyada nüfus artış hızının çok fazla olduğunu açıkça göstermektedir. Şüphesiz bu artış hızları kıtalara, bölgelere, ülkelere göre büyük farklılık göstermektedir.

Dünya nüfusunun 2019 yılında 7,7 milyar civarı olduğu tespit edilmiştir. Yapılan nüfus tahmin projeksiyonlarına göre dünya nüfusunun 2030 yılında 8,5 milyara, 2050 yılında ise 9,7 milyara ulaşması öngörülmektedir. Birleşmiş Milletler

tarafından yapılan çalışmalarda 2019 - 2050 yılları arasında dünyada meydana gelecek olan nüfus artışının odak noktasının gelişmemiş ve gelişmekte olan bölgeler olacağı tahmin edilmektedir. Günümüzde gelişmiş bölgelerde nüfus artış hızı çok azalmış olup, bazı ülkelerde doğal nüfus artış hızı eksi değerler sergilemeye başlamıştır.

Tarihsel süreçte Dünya nüfusunun gelişim hızında önemli değişiklikler yaşandığı gibi, nüfusun mekânsal dağılımında da çok önemli değişiklikler meydana gelmiştir. Yapılan projeksiyonlar dünya nüfusunun mekânsal dağılımında önümüzdeki yıllarda da önemli değişikliklerin meydana geleceğini ortaya koymaktadır. 2019 yılında 7,7 milyar olan dünya nüfusunun ağırlığı Asya kıtasındayken (yaklaşık 4,6 milyar ve %59,6) önümüzdeki yıllarda Asya kıtasının dünya toplam nüfusu içerisindeki payı azalırken; Afrika kıtasının payı ise gittikçe artacaktır.

Bu süreçte ülkemizde nüfusun gelişimi ve mekânsal dağılımında da önemli değişiklikler meydana gelmiştir. Bir ülkenin nüfusunun gelişim seyri ve niteliklerinde meydana gelen değişiklikler esasında bizlere dönemlerin sosyo-ekonomik şartları ve bunun nüfusa yansımaları noktasında önemli bilgiler sunmaktadır. Ülkemizde de dönemlere göre nüfusun gelişim seyri ve niteliklerinde meydana gelen değişimlerde ve bu gelişim sürecinde özellikle İstanbul ilinin ön plana çıkmasında dönemlerin sosyo-ekonomik şartları belirleyici olmuştur.

Dünya üzerinde günümüzde önemli bir nüfusa ev sahipliği yapan ülkemizde, ilk nüfus sayımını 1927 yılında yapılmış olup yeni kurulan Türkiye Devleti'nin nüfusunun 13.648.713 kişi olduğu tespit edilmiştir. Ülkenin henüz savaştan yeni çıkmış olması, savaşlarda birçok kayıp vermiş olması, savaştan dönen askerlerin hastalık taşımaları ve dolayısıyla çevresindeki insanlara bulaştırmaları sonucunda ülkedeki ölüm oranlarının artış göstermesi, bu dönemdeki nüfus üzerinde olumsuz bir etki oluşturmuştur. Türkiye Devleti ikinci nüfus sayımını 1935 yılında yapmış ve bu dönem itibarıyla nüfus sayımlarının sonu "0 ve 5 ile" biten tarihlerde yapılmasına karar verilmiştir. Ve bu durum 1990 yılına kadar bu şekilde devam etmiştir. 1990 sonrasında nüfus sayımları arasındaki süre 10 yıla çıkarılmış ve ülkemizin son "de facto" nüfus sayımı da olan genel nüfus sayımı 2000 yılında gerçekleştirilmiştir. Yani 2000 yılına kadar, 2000 yılında gerçekleştirilen nüfus sayımı da dâhil olmak üzere, ülkemizde "De facto sayım yöntemi" uygulanmıştır. Bu yöntemde nüfusun sayımı, tek bir gün

içerisinde sokağa çıkma yasağı uygulanarak, ülke sınırlarında bulunan herkesin buldukları yerleşim yerlerinde sayılması yoluyla gerçekleştirilmiştir. 2000 yılı sonrasında ise ülkemizde Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi'ne (ADNKS) geçilmiş ve 2007 yılı itibariyle nüfus verileri Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından yıllık bazda açıklanmaya başlanmıştır. 2007 yılında ilk sonuçları açıklanan ADNKS yoluyla ülkemizde "De jure sayım yöntemi" uygulanmaya başlanmıştır. Bu yöntemde nüfusun sayımı, nüfusun daimî ikametgâhı esas alınarak yapıldığı için sonuçlar daimî ikametgâha dayalı olan nüfus sayısını yansıtmaktadır

1935 yılında yapılan nüfus sayımının sonucunun 16.158.018 kişi olduğu tespit edilmiştir. Ülkemiz bu dönemde pronatalist bir nüfus politikası izlemiştir. Bu dönemde ülkedeki nüfus artış hızı ‰ 21 oranında gerçekleşmiştir. 1940 yılında üçüncü kez nüfus sayımı yapılmış ve bu tarihte ülkedeki nüfus artış hızının ‰ 17 oranında gerçekleştiği tespit edilmiştir. Bir önceki nüfus artış hızına kıyasla düşüşün olduğu bu tarihte 2. Dünya Savaşı'nın etkileri hissedilmiştir. 1950 yılına gelindiğinde ülkemizdeki toplam nüfus yaklaşık 21 milyona ulaşmıştır. Ülkede savaş koşullarının son bulması, nüfus ve nüfus artış hızı üzerinde arttırıcı bir rol oynamıştır. Nitekim bu tarihte nüfus artış hızı ‰21 oranına yükselerek bir önceki döneme göre önemli bir yükselme göstermiştir. Ülkemizde 1950 yılında sanayinin etkisiyle nüfusta önemli artışlar yaşamıştır. 1955 yılında ülkemizin toplam nüfus miktarı 24.064.763 kişi olmuş ve nüfus artış hızını ‰ 27,75 oranına çıkarmıştır. 1960 yılına gelindiğinde nüfus artış hızı ‰ 28,5 oranına yükselmiş, toplam nüfus ise 27.754.820 kişiye ulaşmıştır. 1960'lı yıllar Türkiye Devleti açısından sancılı süreçlerin yaşandığı yıllar olmuştur. Bu dönem içerisinde ülkeye askeri darbe olmuş, Batı Avrupa'ya göçler yaşanmaya başlanmış ve nüfus politikalarında bir takım değişiklikler olmuştur. Bu dönemde nüfusun azaltılması için bazı çalışmalar yapılmıştır. Bütün bu etkiler sonraki süreçte ülke nüfusunun artışının yavaşlamasına yol açmıştır.

1970-1990 yılları arasında ülkede nüfus artış hızını azaltma yönündeki çalışmalar devam etmiştir. Hatta bu dönemlerde bir takım yasal düzenlemelerde değişikliğe gidilmiştir. Bütün bu meydana gelen gelişmeler ülke nüfusunun mutlak artışı ve hızı üzerinde düşürücü bir etki oluşturmuştur. 1980 yılında nüfus artış hızı ‰20 civarına kadar gerilemiştir. Ülkedeki toplam nüfus 1990 yılına gelindiğinde 56.473.035 kişiye ulaşmış, nüfus artış hızı ise ‰21,7 olarak tespit edilmiştir. 2000

yılında ülke nüfusumuz 67.803.927 kişiye yükselmiş, nüfus artış hızının azalma eğilimi bu dönemde de devam ederek % 18,3'e gerilemiştir.

ADNKS sonuçlarına göre 2007 yılında ülkenin toplam nüfus miktarı 70.586.256 kişi olarak tespit edilmiştir. Fakat bu dönemde de nüfus artış hızı azalma eğilimine devam ettiğinden "antinatalist" nüfus politikalarından vazgeçilerek, nüfusun arttırılması teşvik edilmeye başlanmıştır. 2019 yılı itibariyle Türkiye nüfusu 83.154.997 kişi olarak tespit edilmiştir. 2007 yılından sonraki süreçte her ne kadar nüfus arttırmaya yönelik bir politika izlenirse de nüfus artış hızı düşüş seyrini korumuş, yapılan çalışmaların çok da etkili olmadığı gözlemlenmiştir. Nüfus projeksiyonlarına göre Türkiye Devleti'nin nüfusunun 2040 yılında 100 milyona, 2060 yılında 107 milyona ulaşılması beklenmektedir. Yapılan bu öngörülerden anlaşılıyor ki Türkiye nüfusu gelecek zaman diliminde gelişmiş ülkelerdeki gibi yaşlı nüfusun fazla olduğu bir demografik yapıya sahip olacaktır.

Ülkemizin nüfus bakımından en büyük ili olan İstanbul, aynı zamanda dünyanın da sayılı büyükşehirleri arasında yer almaktadır. Alansal olarak ülkemizin küçük bir kısmını oluşturan İstanbul ili, nüfus bakımından ülke toplam nüfusumuzun büyük bir kısmına ev sahipliği yapmaktadır. İstanbul ili sahip olduğu coğrafi yapısı ve tarihi değerleri nedeniyle tarih boyunca önem taşımıştır. Ülkemizi dünyada ekonomik ve kültürel açıdan temsil etmektedir. Özellikle İstanbul Boğazi'nin bu ilimizin sınırlarından geçmesi hem ülkemizin hem de İstanbul ilinin ticari önemini arttırmıştır. Günümüzde İstanbul sanayi, ticaret, finans, eğitim, turizm, sağlık vb. işlevleri nedeniyle Türkiye'nin en önemli, en hızlı gelişen ve en çok nüfus barındıran ili konumundadır.

Tarihsel süreçte İstanbul'un nüfusunda önemli değişimler yaşanmıştır. İstanbul nüfusunun gelişim seyri ve niteliklerinde meydana gelen değişiklikler, bizlere ülkemizin yaşadığı dönemlerin sosyo-ekonomik şartları ve bunun nüfusa yansımaları noktasında önemli bilgiler sunmaktadır. İlerleyen bölümlerde detaylı bir şekilde ele alınacağı üzere, 1927 yılında 806.860 kişi olan İstanbul ili nüfusu 2019 yılına gelindiğinde 15.519.217 kişiye yükselmiştir. Ülkemiz genelinde nüfus artış hızında meydana gelen yavaşlama İstanbul ili nüfusunda da son yıllarda görülmeye başlanmıştır. Yapılan nüfus projeksiyonlarına göre İstanbul nüfusunun 2025 yılında ancak 16 milyona ulaşacağı tahmin edilmektedir.

İstanbul ili 1927 yılında 7 ilçeye sahip iken, 1935 yılına gelindiğinde ilçe sayısı 15 yükselmiştir. İstanbul ilinin sınırları zaman içerisinde nüfus artışına bağlı olarak değişim ve genişleme göstermiştir. 2008 yılında idari yapıda tekrar değişikliğe gidilerek 8 yeni ilçe daha kurulmuş ve İstanbul ilinin ilçe sayısı 39'a yükselmiştir (Harita 1). Yeni kurulan bu ilçeler: Ataşehir, Arnavutköy, Sancaktepe, Çerkezköy, Beylikdüzü, Başakşehir, Sultanbeyli ve Esenyurt'tur. 28°-1' ve 29°-55' doğu boylamları ile 41°-33' ve 40°28' kuzey enlemleri arasında yer alan İstanbul ili, 5.400 km²'lik bir yüzölçümüne sahip olup 2019 yılı itibariyle 39 ilçeden oluşmaktadır (Harita 1).

İSTANBUL İLİ LOKASYON HARİTASI

2012 yılında kabul edilen 6360 Sayılı Kanunla, büyükşehir belediye sınırı il mülki sınırı olan İstanbul'da, bu kanunla il mülki sınırları içerisinde bulunan bütün köylerin tüzel kişiliği kaldırılarak, bağlı buldukları ilçe belediyesine mahalle olarak katılmaları kabul edilmiştir. Bunun sonucunda bazı ilçelerin köy sayıları fazla olduğundan kırsal mahalle sayıları fazla olmuştur. Bu kırsal mahalleler sahip oldukları

köy yapılarını koruduklarından ve daha çok birincil sektörün hâkim olmasından dolayı nüfus buralarda fazla dağılım göstermemiştir. İkincil ve üçüncül sektörlerin yaygın olduğu mahallelerde nüfus çok hızlı bir şekilde artış göstermiştir. Beykoz, Çatalca, Silivri, Şile, Arnavutköy, Çekmeköy, Pendik, Sancaktepe kırsal mahallesi olan ilçelerdendirler.

BİRİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE’DE NÜFUSUN GELİŞİMİ

Bu bölümde Türkiye’de nüfusun zamansal bağlamda gelişim süreci ve günümüzde mekânsal bağlamda dağılışı genel hatlarıyla ele alınacak; bu çerçevede ülkemiz nüfusunda İstanbul’un yeri ve önemi ortaya konulmaya çalışılacaktır.

1.1. Türkiye’de Nüfusun Zamansal Gelişimi (1927-2019)

Ülkemizde nüfusun zamansal gelişim seyrini incelediğimizde; Cumhuriyet öncesi döneme ait kesin nüfus verilerine ulaşmak ve kesin değerlendirmelerde bulunabilmek çok zordur. Bunun sebebi bu dönemde askeri ve vergi amaçlı sayımların yapılması; buna bağlı olarak da kadın ve çocukların bu sayımlara dâhil edilmemesidir. 1923 yılında kurulan Türkiye Cumhuriyeti’nde ilk resmi nüfus sayımı 1927 yılında yapılmış olup bu nüfus sayımında bazı değişkenler ele alınarak nüfus, özellikleri bakımından tanınmaya çalışılmıştır. Bunun nedeni nüfus hakkında detaylı bilgiye sahip olmak ve Türk nüfusunun sayısal miktarını elde etmektir (Çağlayan, 2016: 39). Bu dönemde yapılan sayımda toplam nüfusun 13.648.713 kişi olduğu tespit edilmiştir. Ülkenin savaş koşullarından yeni çıkmış olması, birçok askerini savaş alanında kaybetmesi ve ayrıca savaştan dönen askerlerin taşıdığı bir takım hastalıkları diğer insanlara bulaştırması sonucunda ülkedeki ölüm oranlarında da artış yaşanmış olması ülkenin toplam nüfusu üzerinde olumsuz bir etki yaratmıştır. Bu dönemde kadın ile yaşlı ve çocuk nüfusu, erkek nüfusuna oranla artış göstermiştir. Bu dönemde toplam nüfus içerisinde kadın nüfus oranı yaklaşık %52 iken erkek nüfus oranı %48 oranına gerilemiştir. Türkiye Cumhuriyeti’nin ikinci nüfus sayımı 1935 yılında yapılmış olup, aynı zamanda bu dönem itibariyle ülkedeki nüfus sayımlarının sonu “0” ve “5” ile biten yıllarda yapılması uygun görülmüştür. Nitekim 1935 yılından başlayarak, 1990 yılına kadar, her 5 yılda bir düzenli olarak genel nüfus sayımları yapılmıştır. 1990 sonrasında nüfus sayımları arasındaki süre 10 yıla çıkarılmış ve ülkemizin son “de facto” nüfus sayımı da olan genel nüfus sayımı 2000 yılında gerçekleştirilmiştir. Yani 2000 yılına kadar, 2000 yılında gerçekleştirilen nüfus sayımı

da dâhil olmak üzere, ülkemizde “De facto sayım yöntemi” uygulanmıştır. Bu yöntemde nüfusun sayımı, tek bir gün içerisinde sokağa çıkma yasağı uygulanarak, ülke sınırlarında bulunan herkesin buldukları yerleşim yerlerinde sayılması yoluyla gerçekleştirilmiştir. 2000 yılı sonrasında ise ülkemizde Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi'ne (ADNKS) geçilmiş ve 2007 yılı itibariyle nüfus verileri Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından yıllık bazda açıklanmaya başlanmıştır. 2007 yılında ilk sonuçları açıklanan ADNKS yoluyla ülkemizde “De jure sayım yöntemi” uygulanmaya başlanmıştır. Bu yöntemde nüfusun sayımı, nüfusun daimî ikametgâhi esas alınarak yapıldığı için sonuçlar daimî ikametgâha dayalı olan nüfus sayısını yansıtmaktadır.

Ülkemizin 1935 yılında yapılan ikinci nüfus sayımında toplam nüfusunun 16.158.018 kişi olduğu tespit edilmiştir. Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluş yıllarında nüfusu arttırmaya yönelik pronatalist politikalar izlenmiş; nüfus artışı teşvik edilmeye çalışılmıştır. Bu dönemde nüfus artış hızının ‰21, nüfusun mutlak artış miktarının ise yaklaşık 2,5 milyon kişi olduğu görülmektedir (Tablo 1). 1940 yılında üçüncü nüfus sayımı yapılmış olup, toplam nüfus miktarının 17.820.950 kişi, nüfus artış hızının ‰17,03 ve nüfusun mutlak artış miktarının ise yaklaşık 1,6 milyon kişi olduğu tespit edilmiştir. Bu dönemde görüldüğü gibi, nüfusun artış hızı bir önceki döneme oranla azalmıştır; nitekim 1940-1945 döneminde de bu azalma trendi 2. Dünya Savaşı'nın etkileri nedeniyle devam etmiştir.

1945 yılına gelindiğinde ülke nüfusumuz 18.790.174 kişiye yükselmiştir. Ancak bahsi geçen bu dönemde ülkedeki nüfus artış hızı ‰10,59'a gerilemiş olup nüfusun mutlak artış miktarı 1 milyonun altında (yaklaşık 970 bin) kalmıştır. Bu dönemde nüfus artışını teşvik etmeye yönelik uygulanan politikalara rağmen nüfusta istenen artış kaydedilememiştir. Çünkü 1939 yılında başlayıp 1945 yılına kadar devam eden İkinci Dünya Savaşı'nın etkileri, ülkemizde de savaşa girmememize rağmen yoğun bir şekilde hissedilmiştir. Dünyada yaşanan savaş atmosferi nedeniyle, ülkemizde erkek nüfusunun büyük bir bölümünün silahaltında tutulması ve buna bağlı olarak gerek evlenme oranlarının gerekse doğum oranlarının azalması, ülkemizin nüfus artış hızında bu dönemde kaydedilen azalmanın altında yatan gerçekler olarak karşımıza çıkmaktadır. Aynı zamanda yetersiz beslenme ve salgın hastalık koşulları da bu durumu etkilemiştir.

Cumhuriyetin ilk yıllarında yurtdışından ülkemize yönelen göç hareketleri de ilgili dönemlerde nüfus artışları üzerinde pozitif bir etki yaratmıştır. Cumhuriyetin ilk yıllarında (1923-1924) Yunanistan'dan 149.851 göçmen ülke topraklarına giriş yaparak, nüfusun artışında etkili olmuştur. Hatay ilinin 1939 yılında toplam 208.116 nüfusuyla Türkiye topraklarına dâhil olması da ayrıca o dönemdeki nüfus artışında etkili olan bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır (Sertkaya Doğan & Bostan, 2019:73-74). 1950-1951 yıllarında Bulgaristan'dan Türkiye'ye 154.393 göçmen gelmiştir (Tanoğlu,1953:132; Akt. Sertkaya Doğan & Bostan, 2019:74). Bu yaşanan gelişmeler ülke nüfusunun artışının devamını sağlamada az miktarda da olsa etkili olmuştur.

1950 yılına gelindiğinde ülke nüfusu yaklaşık 21 milyona yükselmiştir. Savaş koşullarının sona ermesiyle ülkede nüfusun artış hızı yükselmeye başlamıştır. Nitekim bu dönemde artış hızı bir önceki döneme göre oldukça fazla olup %21,73'e yükselmiş; mutlak nüfus artışı ise yaklaşık 2,2 milyona ulaşmıştır. Cumhuriyetin kuruluş yıllarında ülkede yaşanan savaş koşulları nedeniyle cinsiyet oranında ortaya çıkan dengesizlik ya da kadın nüfusunun fazlalığı 1940 yılında her iki cins içinde yaklaşık %50 seviyesine ulaşarak nüfusun cinsiyet oranında denge durumuna gelinmiştir. Bu süreçte İkinci Dünya Savaşı'nın da yaşanmasına rağmen erkek nüfusunda bir gerileme yaşanmamıştır; çünkü Türkiye Cumhuriyeti Devleti bu savaşa fiilen katılmamıştır.

Tablo 1: Türkiye'de Nüfus Artış Miktarı ve Hızı (1927-1950)

Sayım Yılı	Toplam Nüfus	Nüfus Artış Miktarı	Nüfus Artış Hızı (%)
1927	13 648 270		
1935	16 158 018	2.509.748	21,1
1940	17 820 950	1.662.932	17,03
1945	18 790 174	969.224	10,59
1950	20 947 188	2.257.014	21,73

(Kaynak: TÜİK)

Türkiye nüfusu 1950 yılı sonrasında önemli artışlar kaydetmiştir. İkinci Dünya Savaşı'nın son bulması, savaşın olumsuz etkilerinin azalması, Türkiye'de sanayinin etkisinin kendini göstermeye başlaması nüfus üzerinde artırıcı bir rol oynamıştır. Bütün bu yaşanan olumlu gelişmelerin etkisi altında 1955 yılında toplam nüfus 24.064.763 kişiye yükselmiş olup, bu dönemde nüfusun artış hızı %27,75 olarak

gerçekleşmiştir. 1950-1955 döneminde mutlak artış miktarı ise yaklaşık 3,1 milyon kişi olarak kaydedilmiştir (Tablo 2). 1955-1960 dönemi ülkede kaydedilen nüfus artış hızı ‰28,5 olup, bu dönemde nüfusun mutlak artış miktarı yaklaşık 3,6 milyon kişi olarak karşımıza çıkmaktadır. Nitekim 1960 yılında toplam nüfusumuz 27.754.820 kişiye yükselmiştir.

1960'lı yıllar Türkiye Cumhuriyeti açısından sancılı bir dönem olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu dönemde ülkede bir askeri darbe yaşanmış ve aynı zamanda ülkemizden Batı Avrupa ülkelerine olan göçlerin çoğunluğu gene bu dönemde içerisinde meydana gelmiştir. 1960'lı yıllarla birlikte ülkede nüfus politikaları açısından da farklı bir bakış açısı içerisine girilmiştir. Çünkü 1950'li yıllarda ülkede kaydedilen yüksek nüfus artış hızları, bir takım endişeler yaratmış ve nüfusu azaltıcı politikalar gündeme gelmeye başlamıştır. Nitekim planlı kalkınma döneminde pronatalist politikalardan vazgeçilerek; nüfus artış hızını azaltmaya yönelik antinatalist politikalar uygulanmaya başlanmıştır. Nüfus alanında planlama çalışmaları bu süreçte oluşturulmuştur. Planlı kalkınmayı hedefleyen süreçte, ülkemizde Beş Yıllık Kalkınma Planları hazırlanmış olup, bu planlarda nüfus artışının kontrolünün sağlanması hedef alınmıştır. Bu nedenle, bu dönemde ülke toplam nüfusu normal artışını korumaya devam etmiş olsa da 1965 yılında nüfus artış hızı bir önceki döneme göre azalarak ‰24,63'e düşmüştür.

Tablo 2: Türkiye'de Nüfus Artış Miktarı ve Hızı (1950-1970)

Yıllar	Toplam Nüfus	Nüfus Artış Miktarı	Nüfus Artış Hızı (‰)
1950	20 947 188	2.257.014	21,73
1955	24 064 763	3.117.575	27,75
1960	27 754 820	3.690.057	28,53
1965	31 391 421	3.636.601	24,63
1970	35 605 176	4.213.755	25,19

(Kaynak: TÜİK)

1970 - 1990 yılları arasında Türkiye, nüfus artış hızını azaltma yönündeki politikalarını izlemeye devam etmektedir. Bu dönemde ayrıca alınan bazı yeni kararlar aracılığıyla nüfusun artış hızı kontrol altında tutulmaya çalışılmıştır. Daha önceki dönemlerde yapılması yasak olan çocuk aldırma gibi işlemlerin belli koşullar doğrultusunda (on haftalık olan bebek aldırılabilir) yapılması uygun görülmüştür.

Bireyler doğum konusunda bilinçlendirilmeye çalışılmış ve doğumu engelleyici teknik bilgiler toplumda yaygınlaştırılmaya çalışılmıştır. Ülke dışına göçler bu dönemde de devam etmiştir (1970'li yılların sonlarına kadar). 1970 ve 1990 yılları arasında Türkiye Cumhuriyeti İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı, Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı ve Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'nı uygulamaya koymuştur. 1970 yılında yaklaşık 35,6 milyona ulaşan ülke nüfusu 1975 yılına gelindiğinde, %25 yıllık nüfus artış hızıyla yaklaşık 4,7 milyon kişilik mutlak artış miktarıyla 40.347.719 kişiye yükselmiştir (Tablo 3). 1970-1975 döneminde ülkedeki nüfus artış hızının bir önceki dönemle hemen hemen aynı oranı koruduğu görülmektedir. 1980 yılında nüfus artış hızı %20 civarına gerilerken, 1985 yılında ise bu oran %24'ün üzerine çıkmıştır. Bu düşüşün meydana gelmesinde ülkede kırdan kente göç ile şehirleşmenin ivme kazanması, yaşanan gelişmelerle eğitim seviyesinin artmasıyla birlikte daha bilinçli bireylerin toplumda yer alması, çocuk sahibi olmak isteyen kişilerin nicelik yerine niteliğe önem vermeye başlamaları, kadınların iş hayatına atılması gibi etmenler etkili olmuştur. Nitekim ülkemizde yaşanan kırdan kente göç olgusu neticesinde ilk kez 1985 yılında şehir nüfusu, kır nüfusunu geçmiştir. Köyden şehre göç, Türkiye toplumunu derinden etkileyen en önemli toplumsal meselelerden bir tanesidir ve yaşanan süreç nüfusun gelişimi üzerinde de etkili olmuştur. Ülkedeki nüfus artış hızının 1990 yılında da düşme eğilimine devam ettiği görülmektedir. 1985-1990 döneminde %21,7'lik yıllık nüfus artış hızı ve yaklaşık 5,8 milyon kişilik mutlak artış miktarıyla ülkenin toplam nüfusu 56.473.035 kişiye ulaşmıştır.

Tablo 3: Türkiye'de Nüfus Artış Miktarı ve Hızı (1970-1990)

Yıllar	Toplam Nüfus	Nüfus artış Miktarı	Nüfus Artış Hızı (‰)
1970	35 605 176	4.213.755	25,19
1975	40 347 719	4.742.543	25,01
1980	44 736 957	4.389.238	20,65
1985	50 664 458	5.927.501	24,88
1990	56 473 035	5.808.577	21,71

(Kaynak: TÜİK)

1990 yılında yapılan nüfus sayımından sonra, sonu sadece sıfır rakamı ile biten yıllarda sayım yapılmasına karar verilmiş; nüfus sayım aralığı 10 yıla çıkarılmıştır. Bir sonraki nüfus sayımı 2000 yılında yapılmıştır. 2000 yılına

gelindiğinde ülke nüfusu 67.803.927 kişiye ulaşmıştır. Nüfus artış hızındaki düşüş eğilimi bu dönemde de (1990-2000) devam etmiş; yıllık nüfus artış hızı %18,3'e gerilemiştir.

2007 yılından itibaren Türkiye yeni bir döneme geçerek daha önce yüz yüze yapılan görüşmeler sonucunda kayda geçen nüfus sayımları artık son bulmuş; yerini Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemine (ADNKS) bırakmıştır. Böylelikle daha önce "de facto" yöntemle gerçekleştirilen sayımlar artık nüfusun daimi ikametgâhı esas alınarak "de jure" yöntemiyle gerçekleştirilmeye başlanmıştır. ADNKS verileri yıllık bazda nüfus sonuçlarını bize sunmaktadır. ADNKS sonuçlarına göre, 2007 yılında ülke nüfusu 70.586.256 kişiye ulaşmıştır. Ülkedeki nüfus artış hızının azalma trendine bu dönemde de devam etmesi, antinatalist politikalardan vazgeçilmesine ve doğurganlığı arttırıcı bazı söylemlerin gündeme gelmesiyle sonuçlanmıştır. Nitekim Hükümet tarafından "*En az 3 Çocuk Söylemi*" ilk olarak 2008 yılında dile getirilmiştir. Bu tarihte ülkedeki toplam doğurganlık hızı, nüfusun yenilenme düzeyi (2,10) civarında dalgalanmaktadır. Yani nüfus ancak kendini idame etme düzeyindedir. Yaşanan bütün bu gelişmeler bir takım adımların atılmasını zorunlu kılmıştır. "*En az 3 Çocuk Söylemi*" ile birlikte aynı zamanda bunu desteklemek için bir takım kolaylıklar devlet tarafından sağlanmıştır. Bunlar; yeni doğum yapan anneye izin verilmesi, aynı şekilde babaya da izin verilmesi, doğum yardımı gibi doğurganlığı teşvik edici bazı girişimlerde bulunulmuştur (Şahin, 2016:237-238; Sertkaya Doğan ve Bostan, 2019:65). Ülkedeki toplam doğurganlık hızı, 2019 yılında Türkiye Cumhuriyeti tarihinde ilk defa 2'nin altına inmiştir. Mevcut görünüme göre 3 çocuk söyleminin ulusal doğurganlık düzeyinde güçlü bir pozitif etkisi şu ana kadar gözlenememiştir.

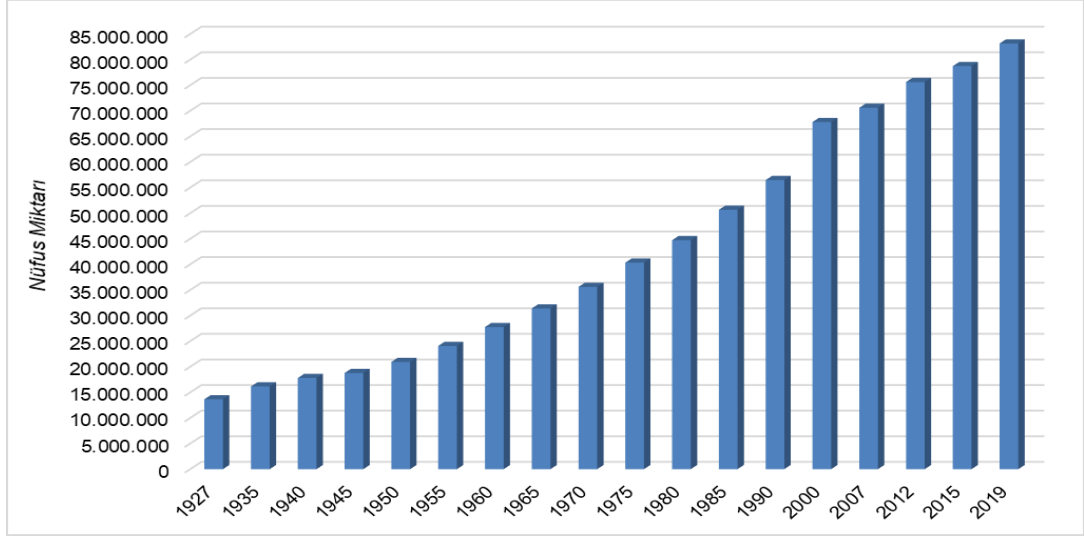
2000 yılı sonrasındaki süreçte ülkede nüfus artış hızı dalgalı bir seyirle azalmaya devam etmiştir. 2011 yılı itibari ile Suriye'de meydana gelen iç savaş dolayısıyla milyonlarca mülteci Türkiye sınırlarına girmiştir ve bu durum Türkiye Cumhuriyeti'ni hem ekonomik, hem sosyal hem de nüfus özellikleri üzerinde etkili olmuştur. Sekiz yıllık bir zaman sürecinde Suriye'den ülkemize gelen mültecilerin sayısı, 2019 yılı itibariyle 3 milyonu aşmış bulunmakta olup 79 bin civarında mülteci ise Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olmuştur (Sözcü Gazetesi, E.T, 2019). Sadece 2019 yılında 43 bin civarında Suriyeli vatandaş kendi topraklarından ayrılarak Türkiye'ye göç etmiştir (TÜİK 2019).

2019 yılı itibariyle ülke nüfusunun 83.154.997 kişiye ulaşmış olduğu görülmektedir. 2000 yılı sonrasında nüfusun artış hızında baktığımızda bariz bir şekilde düşüşün olduğunun görmekteyiz. TÜİK tarafından yapılan nüfus ön görülerine göre, Türkiye nüfusunun 2040 yılında 100 milyona, 2060 yılında ise 107 milyona ulaşması beklenilmektedir. Yapılan bu nüfus tahminlerinden anlaşılıyor ki ülke nüfusu mutlak miktar olarak artmaya devam edecek ancak nüfus artış hızı oldukça düşük seyredecektir. Nüfus artışının azalması demek genç nüfusun azalması demektir. Eğilim bu şekilde devam ettiği takdirde, ilerleyen yıllarda Türkiye nüfusunun yaşlanacağı ve ülkemizin yaşlı nüfus oranının fazla olduğu ülkeler gurubuna gireceği tahmin edilmektedir. Türkiye'nin yaşadığı bu nüfus gelişim süreci, gelişmiş ülkelerin yaşadığı sürece benzemekte olup, ülkemiz önemli bir demografik geçiş yaşamakta ve bu geçişin son evrelerine yakın bulunmaktadır.

Tablo 4: Türkiye'de 2000-2019 Yılları Arasında Nüfusun Gelişimi

Yıllar	Toplam Nüfus	Nüfus Artış Miktarı	Nüfus Artış Hızı (‰)
2000	67.803.927	11.330.892	18,3
2007	70.586.256	2.782.329	5,8
2008	71.517.100	930.844	13,1
2009	72.561.312	1.044.212	14,5
2010	73.722.988	1.161.676	15,9
2011	74.724.269	1.001.281	13,5
2012	75.627.384	903.115	12
2013	76.667.864	1.040.480	13,7
2014	77.695.904	1.028.040	13,3
2015	78.741.053	1.045.149	13,4
2016	79.814.871	1.073.818	13,5
2017	80.810.525	995.654	12,4
2018	82.003.882	1.193.357	14,7
2019	83.154.997	1.151.115	13,9

(Kaynak: TÜİK)

Şekil 1: Türkiye'de Nüfusun Zamansal Gelişimi

1.2. Türkiye Nüfusunun Mekânsal Dağılımı

2019 yılı itibariyle Türkiye nüfusu 83.154.997 kişiye ulaşmıştır. Gerek dünyada gerekse ülkemizde nüfusun mekânsal dağılımında etkili olan fiziki ve beşeri hususlar söz konusudur. Doğal ortam şartları, beşeri özellikler ve tarihi tekâmül altında ülke nüfusumuz, ülke alanına homojen bir şekilde dağılmamış olup, belli yoğunluk bölgeleri ortaya çıkmaktadır.

2019 yılı itibariyle nüfus büyüklüğü bakımından İstanbul ili birinci sırada yer alırken, İstanbul'u sırasıyla Ankara, İzmir, Bursa ve Antalya illeri takip etmektedir. Burada üzerinde durulmak istenen asıl çarpıcı sonuç, bahsi geçen bu beş ilin toplam nüfusunun, ülke nüfusunun %37,4'ünü oluşturmasıdır (Tablo 5). Nitekim bahsi geçen bu iller 2000 yılında ülke nüfusunun %34'ünü barındırırken, bu oran görüldüğü gibi 2019 yılında %37,4'e yükselmiştir. Keza nüfus büyüklüğü bakımından son beş il değerlendirildiğinde, ülkemizdeki nüfusun mekânsal dağılımının çarpıcı bir takım gerçekleri açıkça ortaya çıkmaktadır. Tablo 6'da da görüldüğü gibi, bu illerin toplam nüfusu ülke nüfusunun %1'ini bile oluşturmamaktadır (Tablo 6).

Tablo 5: 2019 Yılı İtibariyle Nüfus Büyüklüğüne Göre İlk Beş İl

	2000	2010	2015	2019
Türkiye Nüfusu	64 729 501	73 722 988	78 741 053	83 154 997
İstanbul	11 076 840	13 255 685	14 657 434	15 519 267
Ankara	3 889 199	4 771 716	5 270 575	5 639 076
İzmir	3 431 204	3 948 848	4 168 415	4 367 251
Bursa	2 150 571	2 605 495	2 842 547	3 056 120
Antalya	1 430 539	1 978 333	2 288 456	2 511 700
5 ilin toplam nüfusu	21 978 353	26 560 077	29 227 427	31 093 414
5 ilin toplam nüfusunun Türkiye Nüfusuna Oranı (%)	34	36	37,1	37,4

(Kaynak: TÜİK)

Tablo 6: 2019 Yılı İtibariyle Nüfus Büyüklüğüne Göre Son Beş İl

	2000	2010	2015	2019
Türkiye Nüfusu	64 729 501	73 722 988	78 741 053	83 154 997
Gümüşhane	116 008	129 618	151 449	164 521
Kilis	109 698	123 135	130 655	142 490
Ardahan	122 409	105 454	99 265	97 319
Bayburt	75 221	74 412	78 550	84 843
Tunceli	82 554	76 699	86 076	84 660
5 ilin toplam nüfusu	505 890	509 318	545 995	573 833
5 ilin toplam nüfusunun Türkiye Nüfusuna Oranı (%)	0,8	0,7	0,7	0,7

(Kaynak: TÜİK)

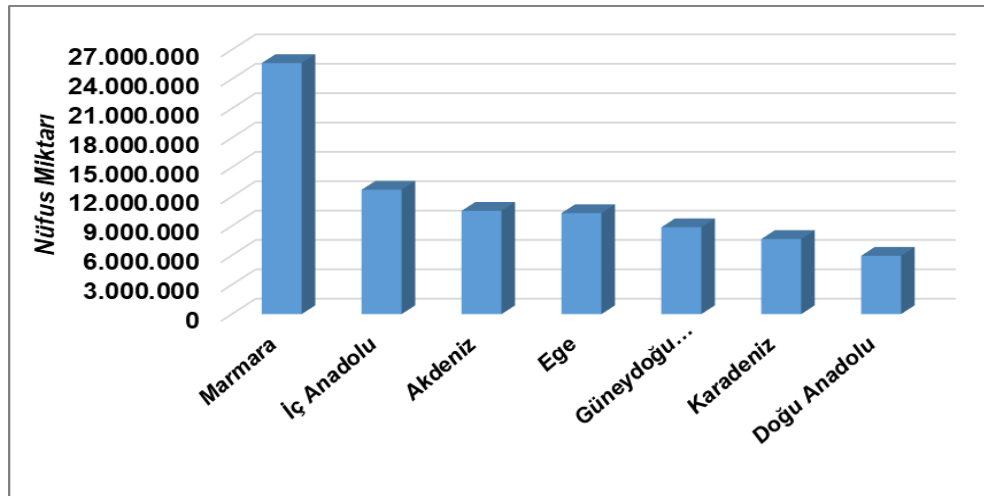
Ülke nüfusunun bölgesel bazda dağılımı incelendiğinde de oldukça çarpıcı sonuçlar ortaya çıkmaktadır. Ülkemizde 7 coğrafi bölge yer almakta olup, ülke nüfusunun bölgesel dağılımında da büyük farklılıklar söz konusudur. Nüfus büyüklüğü bakımından Marmara Bölgesi ilk sırada yer almakta olup, bölgenin toplam nüfusu ülke nüfusunun %31'ine karşılık gelmektedir. Marmara Bölgesi'nden sonra İç Anadolu

Bölgesi yer almaktadır ve İç Anadolu Bölgesi ülke nüfusunun %16'sına ev sahipliği yapmaktadır. İç Anadolu Bölgesi'ni ülke nüfusundaki oransal temsiliyet bakımından sırasıyla Akdeniz Bölgesi, Ege Bölgesi, Güneydoğu Anadolu Bölgesi, Karadeniz ve Doğu Anadolu Bölgesi takip etmektedir (Tablo 7, Şekil 2 ve 3).

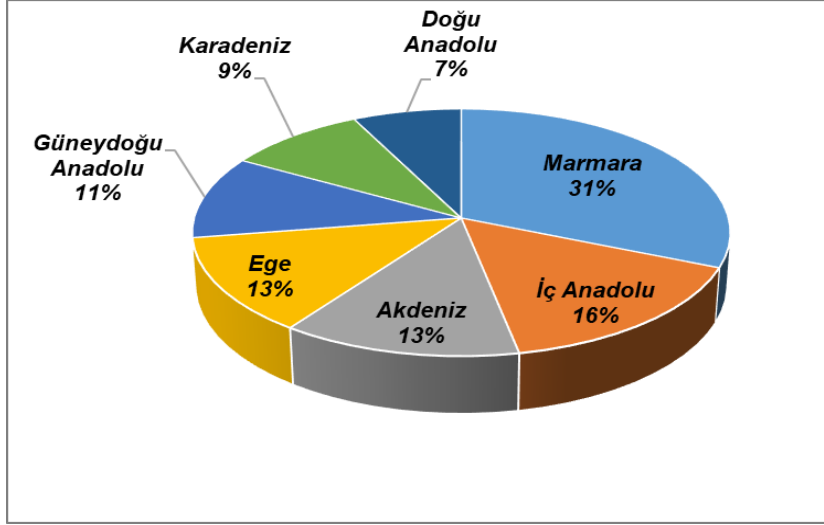
Tablo 7: Türkiye Nüfusunun Bölgesel Bazda Dağılımı, 2019

Bölgeler	2019 Nüfusu
Marmara	25.650.403
İç Anadolu	12.705.812
Akdeniz	10.552.942
Ege	10.318.157
Güneydoğu Anadolu	8.876.531
Karadeniz	7.674.496
Doğu Anadolu	5.966.101

(Kaynak: İçişleri Bakanlığı)

Şekil 2: Türkiye Nüfusunun Bölgesel Bazda Dağılımı, 2019

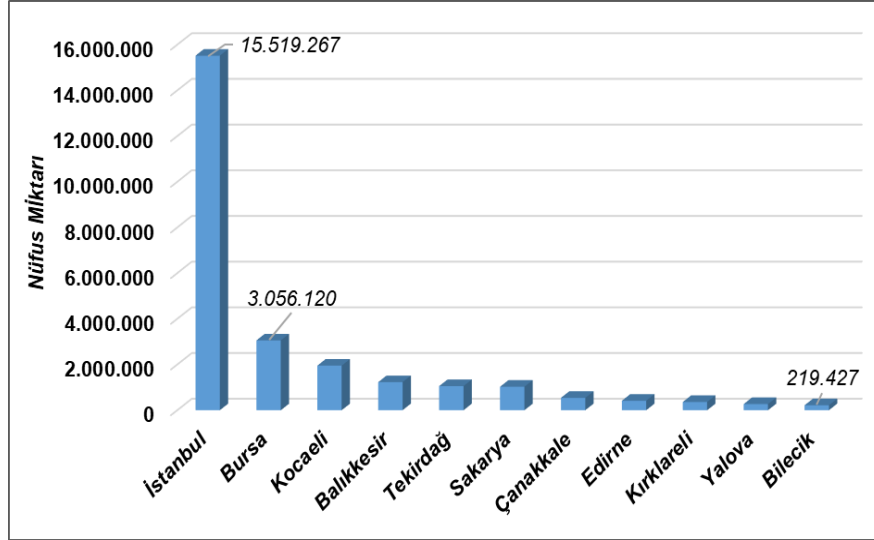
Şekil 3: Türkiye Nüfusunun Bölgesel Bazda Dağılımı (%), 2019

Ülkemizde nüfusun bölgesel bazda dağılımı, esasında bölgelerin sahip olduğu doğal ve sosyo-ekonomik koşullar hakkında bilgi vermektedir. Bu bağlamda İstanbul ilinin de içerisinde yer aldığı Marmara Bölgesi oldukça dikkat çekmektedir. Marmara, Türkiye'nin en fazla nüfusuna sahip bölgesi konumunda olup, İçişleri Bakanlığı verilerine göre, 2019 yılı itibariyle yaklaşık 25,6 milyon nüfus barındırmaktadır. Görüldüğü gibi, Marmara Bölgesi ülke nüfusunun yaklaşık %31'ine ev sahipliği yapmakta; neredeyse ülkemizdeki her 3 kişiden biri Marmara Bölgesi'nde yaşamaktadır. Marmara Bölgesi çok fazla fonksiyona (sanayi, tarım, ticaret, hizmet gibi) sahip olduğu için küçük olan yüzölçümüne oranla oldukça büyük bir nüfusa ev sahipliği yapmaktadır. Marmara Bölgesi'nin en önemli özelliklerinden biri oldukça stratejik konumda yer alan, dünya ticaretinde önem taşıyan İstanbul ve Çanakkale boğazlarına sahip olmasıdır.

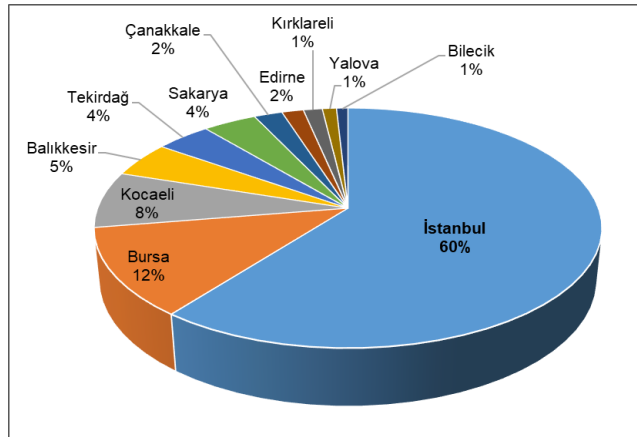
Marmara Bölgesi genelinde ise İstanbul nüfus büyüklüğü bakımından en büyük il olarak karşımıza çıkmaktadır (Tablo 8, Şekil 4). İstanbul, gerek bölgenin gerekse ülkemizin nüfus büyüklüğü bakımından en büyük ilidir. 2019 yılı itibariyle İstanbul ili 15.519.267 nüfusa sahip olup, Marmara Bölgesi genelindeki toplam nüfusun %60'ına ev sahipliği yapmaktadır (Şekil 5).

Tablo 8: Marmara Bölgesi İl Nüfusları, 2019

İller	2019 Nüfusu
İstanbul	15.519.267
Bursa	3.056.120
Kocaeli	1.953.035
Balıkesir	1.228.620
Tekirdağ	1.055.412
Sakarya	1.029.650
Çanakkale	542.157
Edirne	413.903
Kırklareli	361.836
Yalova	270.976
Bilecik	219.427
Toplam	25.650.403

Şekil 4: Marmara Bölgesi İl Nüfuslarının Dağılımı, 2019

Şekil 5: Marmara Bölgesi İl Nüfuslarının Dağılımı (%), 2019

1.3. İstanbul'un Türkiye Nüfusundaki Yeri ve Önemi

İstanbul, nüfus bakımından ülkemizin en büyük ilidir. 2019 yılı itibariyle 15.519.267 kişiye eve sahipliği yapan İstanbul ili, ülke nüfusunun tek başına yaklaşık %19'unu barındırmaktadır (Tablo 9). Görüldüğü gibi, neredeyse ülkede yaşayan her 5 kişiden biri İstanbul'da ikamet etmektedir. İstanbul yalnız ülkemiz açısından değil nüfus büyüklüğü bakımından dünya şehirleri arasında da 15. sırada yer almakta olup, dünyanın en büyük mega şehirlerinden birisi durumundadır. Özellikle 20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren dünyayı etkisi altına alan teknolojik devrim, küreselleşme olarak adlandırılan yeni bir sürecin başlangıcına neden olmuştur. İletişim teknolojisindeki baş döndürücü ilerlemeler yeryüzünde uzaklık kavramını değiştirmiştir. Neticede küresel ölçekte hareket kabiliyeti kazanan uluslararası sermaye küresel şehirleri ortaya çıkarmıştır. Günümüzde dünyada gelinen noktada sermaye birikiminin odaklandığı bazı şehirler, bağlı oldukları ülkeyi arka planda bırakarak, küresel bir ün ve kimlik kazanmışlardır. Yapılan değerlendirmeler göstermektedir ki, içinde bulunduğumuz yüzyılda uluslararası ekonomik rekabetin ana sahnesi şehirler olmaya devam edecektir (Yaman Kocadağlı, 2018:67). Bu bağlamda İstanbul, dünyada ülkemizi temsil eden tek küresel şehrimizdir. Gerçekten İstanbul ülkemizde sermaye birikiminin odaklandığı, uluslararası arenada ülkemizi temsil eden, ülkenin ekonomisi bakımından lokomotif bir şehrimizdir.

Tablo 9: İstanbul Nüfusunun Türkiye Nüfusu İçerisindeki Yeri

	2000	2010	2015	2019
Türkiye Nüfusu	64 729 501	73 722 988	78 741 053	83 154 997
İstanbul Nüfusu	11 076 840	13 255 685	14 657 434	15 519 267
Türkiye Nüfusuna Oranı (%)	17,1	17,9	18,6	18,7

(Kaynak: TÜİK)

İstanbul'un gerek ülkemiz gerekse dünya çapında önem taşımasının altında yatan şüphesiz birçok faktör (tarihi, coğrafi, sosyo-ekonomik) söz konusudur. İstanbul, hem tarihi açıdan hem de coğrafi bakımından önemi çok büyük bir şehrimizdir. Tarih boyunca çok farklı medeniyetlere ev sahipliği yapmış; Roma, Bizans, Osmanlı gibi devletlerin başkenti olmuştur. Osmanlı Devleti'nin yıkılması sonucu İstanbul, başkent

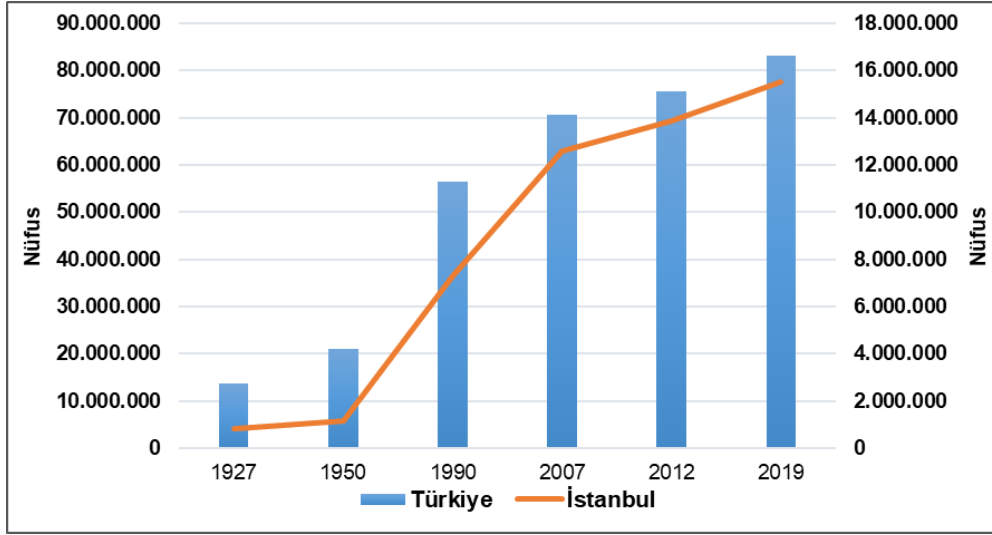
olma fonksiyonunu dönemin şartları altında çeşitli nedenlerden dolayı Ankara'ya kaptırmıştır. İstanbul şehri tarih boyunca farklı devletlere ev sahipliği yaparken bu devletler tarafından farklı isimlerle adlandırılmıştır. Bizans döneminde "Konstantinopolis" olarak adlandırılan şehir, Osmanlı döneminde "Dersaadet" olarak isimlendirilmiştir. Yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti'nde ise resmi olarak "İstanbul" olarak adlandırılmıştır.

İstanbul sahip olduğu sit ve sitüasyon özellikleri bakımından büyük avantajlara sahiptir. Coğrafi olarak İstanbul'un önemi bütün dünyanın dikkatini üstüne çekecek kadar değerlidir. Asya ve Avrupa kıtalarını birbirinden ayıran metropoliten bir şehir olması dışında çok önemli yol güzergâhlarının geçtiği bir konuma sahiptir. Bu ilimiz sınırlarında yer alan İstanbul boğazı hem ülke içi hem de ülke dışındaki ticaret akışı için büyük öneme sahiptir.

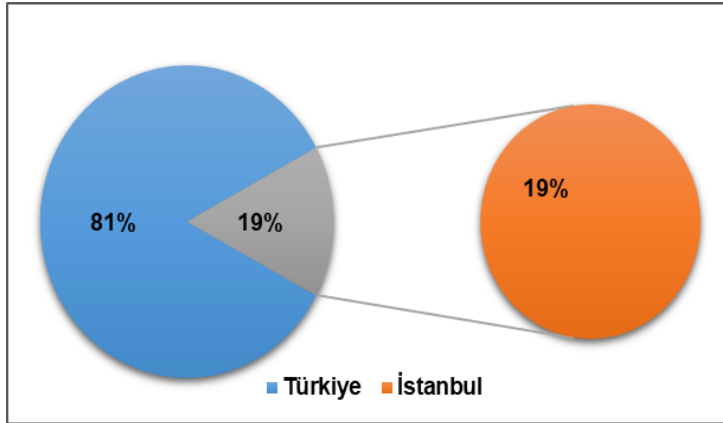
2019 yılı itibariyle İstanbul Büyükşehir Belediyesi yönetsel alanı 39 ilçe ve 963 mahalleden oluşmaktadır (Harita 2). İstanbul ili 5.400 km²'lik bir yüzölçümüne sahiptir olup yüzölçümü bakımından, ülke topraklarımızın sadece %0,7 oluşturmaktadır (1/100.000 İstanbul Çevre Düzeni Planı Raporu, 2010:34; Akt. Gökburun, 2017:6). Ülkenin alansal olarak %1'ini bile oluşturmayan İstanbul ili, ülke nüfusunun kendi başına yaklaşık %19'una ev sahipliği yapmaktadır. Bu durum, İstanbul ilinde yaşanan nüfus baskısını da açıkça ortaya koymaktadır.

ve niteliklerinde meydana gelen değişiklikler, bizlere dönemlerin sosyo-ekonomik şartları ve bunun nüfusa yansımaları noktasında gerçekten önemli bir takım bilgiler sunmaktadır.

Şekil 6: Türkiye ve İstanbul'da Nüfusun Gelişimi

Şekil 7: İstanbul'un Türkiye Nüfusundaki Yeri (%)

İKİNCİ BÖLÜM

İSTANBUL'DA NÜFUSUN GELİŞİMİ

Bu bölümde öncelikle İstanbul ilinde nüfusun zaman zaman gelişim süreci incelenecektir. Daha sonra ilçeler bazında, ilçe nüfuslarının zamansal gelişimi ele alınacaktır.

2.1. İstanbul'da Nüfusun Zamansal Gelişimi (1927-2019)

18.yy'ın sonlarında İngiltere'de başlayan ve tüm dünyayı etkisi altına alan Sanayi Devrimi, ülkemizde asıl etkisini 1950 yılı ve sonrasında hızlı bir şekilde göstermiştir. Buna bağlı olarak daha önce Tarım Devrimi ile önem kazanan ve yaygın hale gelen köy yerleşimi yerini daha çok şehir yerleşimine bırakmaya başlamıştır. Bu bağlamda şehir kavramı giderek yaygın hale gelmiş ve birçok kişi tarafından farklı görüşlerle tanımlanmaya çalışılmıştır. Yapılan bu tanımlardan bazıları şu şekildedir: Mayer şehri "homojen olmayan karaktere sahip bir yerleşmedir." diye tanımlarken, Akova ise "şehirler; uygar insanın yaşadığı ve bu insanın yüksek kültür düzeyi, çeşitli fonksiyonlarının bir arada bulunduğu, nüfusun kalabalık olduğu, ortak duygu ve düşüncelere sahip insanların oluşturduğu yerleşmeler" şeklinde tanımlamaktadır (Akova, 2010:14-15).

Ülkemizde şehirleşme olgusu, özellikle 1950 yılı ve sonrasında kendini göstermeye başlamıştır. Bu şehirleşme daha çok İstanbul, Ankara ve İzmir gibi illerde yaygın hale gelmiştir. Bu illerde şehirleşmenin daha çok ön plana çıkmasının asıl sebebi; bölgelerin sahip olduğu stratejik konum, idari konum ve sanayinin bu alanlarda yoğunlaşmasıdır. Ülkemizde şehirleşme üzerinde büyük etki gösteren sanayi, kır nüfusunda azalmaya neden olmuştur. Bu bağlamda, şehir nüfusunda önemli bir artış kaydedilmiş, özellikle 2000'li yıllarda şehir nüfusu (%65) büyük bir farkla kır nüfusunu (%35) geçmiştir.

Ülkemizde 2012 yılında kabul edilen 6360 Sayılı Kanunla Büyükşehir sisteminde idarî, mali ve hizmet bakımından önemli değişiklikler meydana gelmiştir. 6360 Sayılı Kanun ülkemizde kırsal alanları şehir yönetsel alanına dâhil ederek, çok

geniş bir mekân ve nüfus kitlesini etkilemiştir. Bu yeni idarî kademelenme ülkemizin şehir-kır nüfus dağılımında önemli değişiklikler meydana getirmiştir. 2012 yılında Türkiye İstatistik Kurumu'nun yayınladığı resmî istatistiklerde ülkemiz nüfusunun %77,2'si (58.448.431 kişi) şehirsal nüfus; %22,8'i (17.178.953 kişi) kırsal nüfus olarak değerlendirilmekteydi. 6360 Sayılı Kanun sonrasında, 2013 yılında bu oran şehir nüfusunda %91,3'e (70.034.413 kişi) yükselirken, kırsal nüfusta %8,7'ye (6.633.451 kişi) gerilemiştir. 2019 yılı itibarıyla, ülkemizde şehir nüfusu %92,8 oranına yükselirken, kır nüfusu ise %7,2'lik bir paya gerilemiştir.

Türkiye'de şehirleşmenin kendini en çok hissettirdiği İstanbul ilinde şehir ve kır nüfusunun gelişimini incelediğimizde; 1927 yılında şehirde yaşayanların oranı %87 iken, kırsal alanda yaşayanların oranı %13 olarak karşımıza çıkmaktadır (TÜİK, 1927 Genel Nüfus Sayımı). 1927 yılında İstanbul ilinin nüfusu 806.860 kişi olup, bu dönemde İstanbul ili, diğer illere kıyasla daha fazla nüfusa sahip bulunmaktadır. Bu durumun ortaya çıkmasında göçlerin de etkisinin olduğu bilinmektedir. Bu göçler 1923-1927 yılları arasında 36.487 mübadilin yerleştirilmesi ve Balkan göçleridir (M. Doğan & K. Doğan, 2020: 325). Şehir ve kır nüfusunun resmi istatistiklerde son olarak ayrı yayınlandığı 2012 yılında İstanbul ilinde şehir nüfusunun oranı %99'a çıkmışken; kırsal nüfus oranı %1 oranına gerilemiştir. 2012 yılında kabul edilen 6360 Sayılı Kanunla, büyükşehir belediye sınırı il mülki sınırı olan İstanbul'da, bu kanunla il mülki sınırları içerisinde bulunan bütün köylerin tüzel kişiliği kaldırılarak, bağlı buldukları ilçe belediyesine mahalle olarak katılmaları kabul edilmiştir. Böylece İstanbul'da belde ve köy idarî yapılanması kalmamış; il idarî sınırında büyükşehir modeline tam anlamıyla geçilmiştir. Bu düzenlemeler kapsamında ilde, il mülki idare alanı içinde kalan tüm yerleşim birimlerinin nüfusları kır - şehir ayrımı yapılmaksızın şehir nüfusu olarak değerlendirilmeye başlanmıştır.

İstanbul ilinde nüfusun zamansal gelişimini incelediğimizde; 1927 yılından 1940 yılına kadar İstanbul nüfusunun artış gösterdiğini, fakat 1945 yılında mutlak nüfus artış miktarında ve hızında bir düşüş yaşanmış olduğu görülmektedir (Tablo 10). Bu durumun başlıca nedenleri 1939 yılında başlayıp, 1945'de son bulan İkinci Dünya Savaşı ve bu dönemde İstanbul'da yaşayan Rumların göç etmesidir (Gökburun, 2017:98). İstanbul nüfusu bazı dönemlerde dalgalanmalar yaşamış olsa da asıl önemli artışını 1950 yılı ve sonrasında kaydetmiştir. Bu bağlamda mutlak nüfus artış

miktarı 1950-1955 döneminde 367.375 kişiye ulaşmıştır. 1955-1960 döneminde de nüfus önemli oranda artış kaydetmiş olup, 348.270 kişilik bir mutlak artış miktarıyla, 1960 yılında 1.882.092 kişiye ulaşmıştır.

Tablo 10: İstanbul'un Nüfus Artış Miktarı ve Hızı (1927-1960)

Yıllar	Toplam Nüfus	Nüfus Artış Miktarı	Nüfus artış Hızı ‰
1927	806.853	-	
1935	883.599	76.746	1,4
1940	991.237	107.638	1,7
1945	1.078.399	87.638	1,3
1950	1.166.447	88.048	1,2
1955	1.533.822	367.375	4,5
1960	1.882.092	348.270	3,2

(Kaynak: TÜİK)

Sanayileşme ile hızlı bir şekilde göç alan ve almaya devam eden İstanbul şehrinin yerleşim alanı artan nüfusa paralel olarak değişip, sınırları genişlemiştir. 1990 yılının bitimine doğru İstanbul şehri batıda Büyükçekmece, doğuda Tuzla, kuzeyde ise Sarıyer ve Beykoz'a kadar kesintisiz bir yayılım göstermiştir (Şahin, 2015:475). İstanbul'da nüfusun gelişim sürecine paralel olarak, ilin ülke nüfusundaki oranı da sürekli artmıştır. Nitekim 1950 yılında İstanbul ili ülke nüfusunun %13'üne, 1955 yılında %18'ine, 1960 yılında ise %22'sine ev sahipliği yapar hale gelmiştir.

Türkiye Devleti, 1965'ten sonra nüfus politikasını değiştirerek yeni bir döneme adım atmış; bu planlı dönemin temel hedefi nüfusun çoğalmasını önlemek olmuştur. Aynı dönem içerisinde ülkemizden Avrupa'ya işçiler de göç etmiş olup yaşanan bu gelişmeler ülkenin mutlak nüfus artış miktarının azalmasına neden olmuştur. Şekil 7'yi incelediğimizde, İstanbul ilinin mutlak nüfus artış miktarının da bu faktörlerden etkilenmiş olduğunu görmekteyiz. 1975-1985 yılları arasında nüfus artış hızında bir gerileme yaşanmış, fakat 1985 yılında mutlak nüfus artış miktarı bir milyon kişiyi aşmıştır. Nüfus miktarının artmasını sağlayan asıl gelişme 1985 ile 1990 yılları arasında 995.717 kişinin İstanbul'a göç etmesidir (Şahin, 2015: 473). 1990 yılına gelindiğinde nüfus artış hızı bir önceki döneme kıyasla tekrar artış göstermiştir. Bu dönemde yaşanan birkaç gelişme (sağlık alanındaki gelişmeler, çocuk ölümlerinin

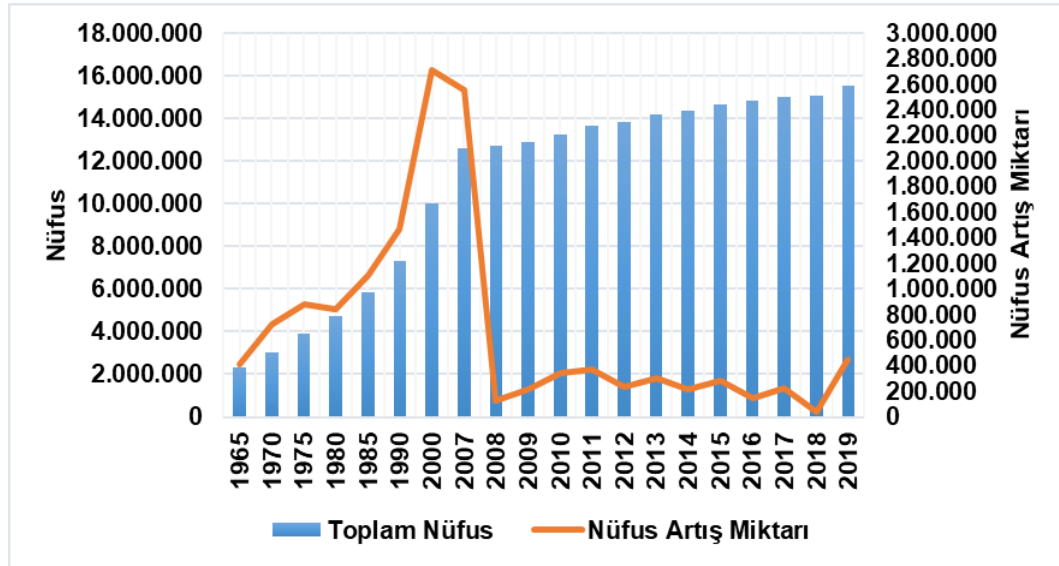
azalması, kadınların daha sağlıklı bir doğum yapması vb.) nüfus artışında önemli rol oynamıştır.

1965 - 2019 yıllarına ait grafiği (Şekil 8) incelediğimizde bütün dönemler içinde en yüksek mutlak nüfus artış miktarının 2000 yılında 2.709.545 kişi ile gerçekleşmiş olduğunu görmekteyiz. Bu nüfus artışının yaşanmasında 1990-2000 yılları arasında 920.955 göçmenin İstanbul'a yerleşmesi de etkili olmuştur (TÜİK). Türkiye Devleti 2000 yılından sonra bir kez daha nüfus stratejisini değiştirerek, en az üç çocuk yapılması yönünde teşvik çalışmaları başlatmış, fakat yapılan teşvik çalışmaları nüfus artışı üzerinde istenilen seviyede bir etki gösterememiştir. Hayat pahalılığı, evlenmelerin azalması ya da gecikmesi, ailelerin çocuk sahibi olma konusunda bilinçli davranmaları nüfus artış hızını yavaşlatmıştır. Tablo 11'i incelediğimizde bu faktörlerin mega şehir İstanbul'un nüfus artışını da etkilemiş olduğunu görüyoruz. Özellikle 2008 yılından 2018 yılına kadar mutlak nüfus artış miktarları genellikle paralel bir doğrultuda ilerleme kaydetmiştir (Tablo 11, Şekil 8). 2017-2018 döneminde nüfus, mutlak miktar olarak sadece 38.493 kişilik bir artış kaydedebilmiş, bu dönemde nüfus artış hızı oldukça düşük (%0,3) olmuştur. TÜİK uzmanı Metin Aytaç'a göre; mutlak nüfus artış miktarında kaydedilen bu azalışın nedeni; 31 Mart 2019 yılındaki yerel seçimlerden ötürü birçok seçmenin oyunu diğer illerde kullanabilmek amacıyla ikametgâh yerlerini başka şehirlere taşımalarıdır (Sözcü gazetesi, E.T, 2020). Nitekim 2018-2019 döneminde nüfusun artış hızı yeniden artmıştır. 2018 yılında 15.067.724 kişi olan İstanbul nüfusu, 2019 yılında 451.493 kişilik bir mutlak artış miktarıyla 15.519.217 kişiye ulaşmıştır. 2018-2019 döneminde nüfusun artış hızı tekrar yükselmiştir. Bu durumun nedeni; ikametgâhlarını taşıyan vatandaşların ikametgâhlarını İstanbul'a tekrar alması ve aynı zamanda çok sayıda yabancı uyruklu göçmenlerin de şehre yerleşmesidir (Sözcü gazetesi, E.T, 2020). 2019 yılı itibariyle İstanbul ilinin nüfusu 15.519.217 kişiye ulaşmıştır. Esasında ülkemiz genelinde olduğu gibi, İstanbul ilinde de nüfusun artış hızı gittikçe azalmaktadır. Yapılan nüfus projeksiyonlarına göre, İstanbul ili nüfusunun 2025 yılında 16 milyona ulaşması beklenmektedir (TÜİK 2018-2025, ADNKS).

Tablo 11: İstanbul'un Nüfus Artış Miktarı ve Hızı (1965-2019)

Yıllar	Toplam Nüfus	Nüfus Artış Miktarı	Nüfus Artış Hızı%
1965	2.293.823	411.731	4,4
1970	3.019.032	725.209	6,3
1975	3.904.588	885.556	5,9
1980	4.741.890	837.302	4,3
1985	5.842.985	1.101.095	4,6
1990	7.309.190	1.466.205	5
2000	10.018.735	2.709.545	3,7
2007	12.573.836	2.555.101	3,6
2008	12.697.164	123.328	1
2009	12.915.158	217.994	1,7
2010	13.255.685	340.527	2,6
2011	13.624.240	368.555	2,8
2012	13.854.740	230.500	1,7
2013	14.160.467	305.717	2,2
2014	14.377.018	216.551	1,5
2015	14.657.434	280.416	2
2016	14.804.116	146.682	1
2017	15.029.231	225.115	1,5
2018	15.067.724	38.493	0,3
2019	15.519.217	451.493	3

(Kaynak: TÜİK)

Şekil 8: İstanbul'un 1965-2019 Yılları Arasına Ait Nüfusun Grafiği

2.2. İstanbul'da İlçeler Bazında Nüfusun Zamansal Gelişimi

Bu bölümde İstanbul'da ilçe nüfuslarının zamansal gelişimi ele alınmış; bu bağlamda il genelinde nüfusun ilçelere göre dağılımı değerlendirilmiştir. Şüphesiz İstanbul ilinin idari yapılanmasında, nüfus artışıyla da bağlantılı olarak önemli değişiklikler meydana gelmiştir. 1927 yılında Merkez ilçe de dâhil olmak üzere 7 ilçesi bulunan İstanbul ilinin, ilçe sayısı 1935 yılında 15'e yükselmiştir (TÜİK, GNS, Kütüphane 1927-1935). Ülkemizde 2008 tarihinde kabul edilen 5747 sayılı "Büyükşehir Belediyesi Sınırları İçerisinde İlçe Kurulması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun" ile İstanbul'da yeni ilçeler kurulmuş ve İstanbul ilinde ilçe sayısı 39'a yükselmiştir. İstanbul ilinde yeni ilçeler oluşturulması ihtiyacı, esasında artan nüfus yığılmasının bir sonucudur.

2.2.1. Adalar İlçesi

Adalar ilçesi, 1927 yılında İstanbul ilinin 7 ilçesinden birini teşkil etmektedir. Adalar ilçesinin 1927 yılında 11.691 kişilik bir nüfusa sahip olduğunu görmekteyiz (Tablo 12). Adalar ilçesi, 1927 yılında diğer ilçelere göre en az nüfusa sahip ilçe olarak karşımıza çıkmaktadır. Nitekim 1927 yılında İstanbul ilindeki nüfusun sadece %2'sine Adalar ilçesi ev sahipliği yapmaktadır.

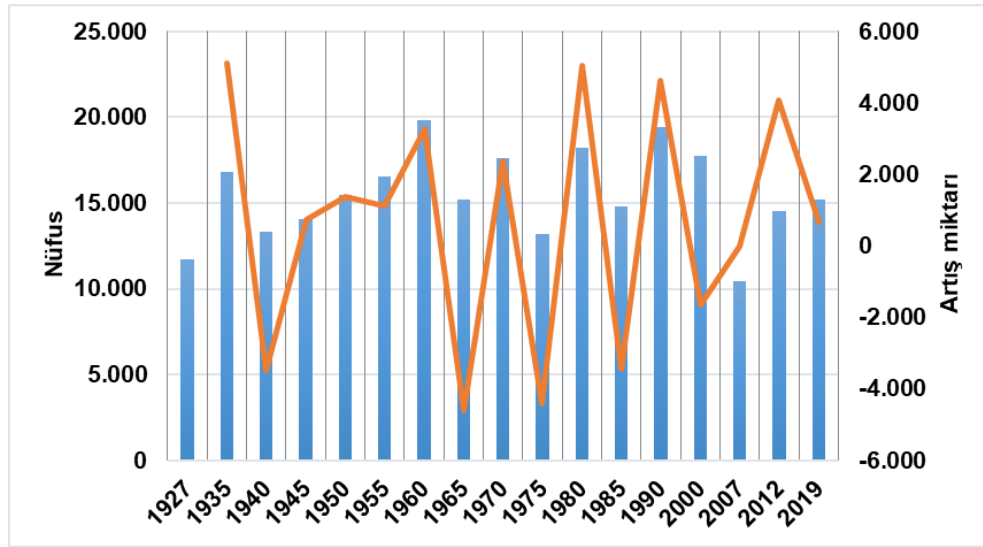
Tablo 12 incelendiğinde, Adalar ilçesi nüfusunda zamansal bağlamda önemli bir değişimin yaşanmamış olduğu görülmektedir. 1935 yılında 16.814 kişi olan ilçe nüfusu, 2000 yılında 17.760 kişiye ancak ulaşabilmiş; 2019 yılında ise 15.238 kişiye gerilemiştir. Adalar ilçesi, İstanbul ilinin diğer ilçelerine kıyasla nüfus büyüklüğü bakımından en az nüfus barındıran bir ilçe olarak karşımıza çıkmaktadır.

Adalar ilçesi genellikle yaz aylarında yoğun bir iç turizm hareketine sahne olmakta; hatta yaz aylarındaki nüfus miktarı, kış nüfusuna oranla on kat daha fazla olmaktadır. Hafta sonlarında yaşanan artış, bu miktarı da geçmektedir. Buradaki evlerin daha çok yaz aylarında kullanılması ve ziyaretçilerin bu dönemde adalara gelmeleri bu durumun meydana gelmesine neden olmaktadır (Adalar Belediyesi).

Tablo 12: Adalar İlçesinin Nüfus Gelişimi

Yıllar	Toplam Nüfus	Nüfusun Mutlak Artış Miktarı
1927	11.691	
1935	16.814	5.123
1940	13.325	-3.489
1945	14.053	728
1950	15.446	1.393
1955	16.564	1.118
1960	19.834	3.270
1965	15.219	-4.615
1970	17.600	2.381
1975	13.171	-4.429
1980	18.232	5.061
1985	14.785	-3.447
1990	19.413	4.628
2000	17.760	-1.653
2007	10.460	-7.300
2012	14.552	4.092
2019	15.238	686

(Kaynak: TÜİK)

Şekil 9: Adalar İlçesinin Nüfus Grafiği

2.2.2. Arnavutköy İlçesi

Arnavutköy ilçesi, 2008 yılında kurulmuş İstanbul'un yeni ilçelerinden birisidir. İlçenin 2008 yılından önceki konumunu ve nüfusunu ele aldığımızda, 1935 yılında Çatalca kazasının Boyalık nahiyesine bağlı bir köy olduğunu görmekteyiz. Bundan

sonraki süreçte, 1936 yılında Eyüp ilçesinin Rami bucağına bağlanmış ve son olarak da 1963 yılında Gaziosmanpaşa ilçesine dâhil edilmiştir. Nüfusun artması ve bununla birlikte mahalle sayılarının da artması Arnavutköy'ün Gaziosmanpaşa'dan ayrılarak 2008 yılında ilçe olmasına yol açmıştır (TÜİK).

1935 yılında 443 kişilik bir nüfusa sahip olan Arnavutköy, yerleşme olarak da bir köy yerleşmesi statüsündeydi. Arnavutköy'ün nüfusu 1980 yılına kadar ciddi bir gelişme göstermemiş olup, 1990 yılına gelindiğinde 21.143 kişiye, 2000 yılında ise 37.556 kişiye yükselmiştir. Arnavutköy idari yapılanmasındaki değişimle 2008 yılında ilçe hüviyetine kavuşmuş olup, bu yılda nüfusu 163.510 kişi olarak kaydedilmiştir. Tablo 13 incelendiğinde, 2008 yılının 163.510 kişi olan Arnavutköy nüfusunun 2012 yılında 42.789 kişilik bir mutlak nüfus artış miktarıyla 206.299 kişiye ulaşmış olduğu görülmektedir. 2019 yılına gelindiğinde, ilçe nüfusu 282.488 kişiye yükselmiştir.

Tablo 13: Arnavutköy İlçesinin Nüfus Gelişimi

Yıllar	Toplam Nüfus	Nüfusun Mutlak Artış Miktarı
2008	163.510	
2012	206.299	42.789
2019	282.488	76.189

(Kaynak: TÜİK)

2.2.3. Ataşehir İlçesi

Anadolu yakasında yer alan Ataşehir ilçesi, İstanbul ilinin yeni kurulan ilçelerinden birisi olup, 2008 yılında Kadıköy, Üsküdar ve Ümraniye ilçelerinden bazı mahallelerin ayrılması ve idari olarak birleştirilmesi sonucu kurulmuştur (Ataşehir Belediyesi). Ataşehir, 1990 yılının başlarından itibaren hızlı bir nüfuslanma sürecine girmiştir. Bu artışta bölgeye olan göçlerin büyük payı vardır; ilçe nüfusunun %88'i İstanbul nüfusuna kayıtlı değildir. Bu da göçlerin nüfus artışı üzerinde önemli bir rol oynadığını göstermektedir (Şahin, 2015:253).

Tablo 14 incelendiğinde, 2008 yılında 351.046 kişi olan Ataşehir nüfusunun, 2012 yılında 44.712 kişilik bir mutlak nüfus artış miktarıyla 395.758 kişiye ulaşılmış olduğu görülmektedir. 2019 yılına gelindiğinde, ilçe nüfusu 395.758 kişiye yükselmiştir. Ataşehir 2000 yılından sonra, batı kesiminde yapılan alışveriş merkezlerinin, rezidansların ve önemli iş merkezlerinin kurulmasından dolayı aktif bir yer haline gelmiş; ayrıca 2019 yılında açılan Metropol İstanbul Alışveriş Merkezi de bölgenin önemine ve gelişmesine katkı sağlamıştır.

Tablo 14: Ataşehir İlçesinin Nüfus Gelişimi

Yıllar	Toplam Nüfus	Nüfusun Mutlak Artış Miktarı
2008	351.046	
2012	395.758	44.712
2019	425.094	29.336

(Kaynak: TÜİK)

2.2.4. Avcılar İlçesi

Daha önce Küçükçekmece ilçesine bağlı olan Avcılar merkez, Üniversite, Ambarlı, Cihangir, Denizköşkler, Firuzköy, Gümüşpala ve Mustafakemalpaşa mahallelerinin idari bir çatı altında toplanıp, birleştirilmesiyle 1992 yılında Avcılar ilçesi kurulmuştur. Daha sonraki yıllarda Yeşilkent ve Tahtakale mahalleleri de bu ilçeye dâhil edilmiştir (Şahin, 2015; 255).

Avcılar, 1929 yılında Bulgaristan'dan gelen göçmenlerin "Amindos çiftliğini" satın alarak, buraya yerleşmeleri sonucu kurulmuş bir köy yerleşmesiydi. 1935 yılında Avcılar, Bakırköy kazası Yeşilköy nahiyesine bağlıydı ve 340 kişilik bir nüfusa sahipti. 1965 yılına gelindiğinde nüfusu sadece 3.295 kişiydi (Şahin, 2015:255). TÜİK'den elde ettiğimiz verilere göre; 1970 yılında Avcıların nüfusu 9.854 kişiye, 1975 yılında 14.953 kişiye ve 1980 yılına gelindiğinde ise 30.486 kişiye yükselmiştir. Bölgedeki nüfusun artış seyrine devam etmesi, burada yeni bir ilçe idari yapılanmasını gerektirmiş ve Avcılar 1992 yılında ilçeye dönüştürülmüştür. İlçe oluşturulduktan

sonra ilk genel nüfus sayımı 2000 yılında yapılmış olup, bu yılda Avcılar ilçesi nüfusu 233.749 kişidir. Tablo 15 incelendiğinde, 2000 yılında 233.749 kişi olan ilçe nüfusunun, 2007 yılında 89.847 kişilik bir mutlak nüfus artış miktarıyla 323.596 kişiye ulaşmış olduğu görülmektedir. 2012 yılında 395.274 kişiye yükselen nüfusu, 2019 yılına gelindiğinde, 448.882 kişiye ulaşmıştır. Avcılar ilçesi nüfusunun önemli oranda artış göstermesinde ilçede kurulan sanayi tesisleri ve İstanbul Üniversitesi Avcılar Kampüsü'nün burada yer alması önemli oranda etkili olmuştur. Bu etmenler zamanla ilçenin göç alıp, canlanmasına yol açmıştır. Bununla birlikte birçok yeni üniversitenin yakın zamanda bu ilçenin sınırlarına yakın kurulmuş olması da buradaki nüfusun artışını etkileyen diğer bir etken olmuştur.

Tablo 15 : Avcılar İlçesinin Nüfus Gelişimi

Yıllar	Toplam Nüfus	Nüfusun Mutlak Artış Miktarı
2000	233.749	
2007	323.596	89.847
2012	395.274	71.678
2019	448.882	53.608

(Kaynak: TÜİK)

2.2.5. Bağcılar İlçesi

1992 yılında ilçeye dönüştürülen Bağcılar, günümüzde İstanbul ilinin kalabalık ve nüfus yoğunluğunun yüksek olduğu bir ilçesidir. Bağcılar'ın nüfusu 1935 yılında sadece 611 kişi olup, bu sayı 1960 yılına gelindiğinde 1.322 kişiye ancak ulaşabilmiştir. Bağcılar'da asıl nüfus artışı 1970'li yıllardan sonra kaydedilmiş olup, 1980 yılında nüfusu 53.594 kişiye yükselmiştir. İlçenin asıl nüfus artışını 1975-1980 yıllarında gerçekleştirmesinin sebebi; bu dönemde İstanbul iline yönelen yoğun göçlerdir. İstanbul'a olan bu yoğun göçlerden dolayı bölge hızlı bir şekilde yerleşmeye açılmıştır.

Tablo 16 incelendiğinde, 2000 yılının 556.519 kişi olan ilçe nüfusunun, 2007 yılında 162.748 kişilik bir mutlak nüfus artış miktarıyla 719.267 kişiye ulaşmış olduğu görülmektedir. 2012 yılında 749.024 kişiye yükselen ilçe nüfusu, 2019 yılına gelindiğinde 745.125 kişiye gerilemiştir. İlçede, bayındırlık ve planlama açısından kapasite doluluğu olduğundan son yıllarda nüfus miktarında bir düşüş yaşandığı görülmektedir.

Tablo 16: Bağcılar İlçesinin Nüfus Gelişimi

Yıllar	Toplam Nüfus	Nüfus Artış Miktarı
2000	556.519	
2007	719.267	162.748
2012	749.024	29.757
2019	745.125	-3.899

(Kaynak: TÜİK)

2.2.6. Bahçelievler İlçesi

Daha önce Bakırköy ilçesine bağlı olan Bahçelievler, 1992 yılında ilçe idari kimliğine kavuşmuştur. Günümüzde nüfus büyüklüğü bakımından İstanbul ilinin önemli ilçelerinden birisi olan Bahçelievler’de, yaşanan hızlı nüfus artışı karşısında yeni bir ilçenin oluşturulması ihtiyacı ortaya çıkmıştır.

Tablo 17 incelendiğinde, 2000 yılında 478.623 kişi olan ilçe nüfusunun, 2007 yılında 93.088 kişilik bir mutlak nüfus artış miktarıyla 571.711 kişiye ulaşmış olduğu görülmektedir. 2012 yılında 600.162 kişiye yükselen ilçe nüfusu, 2019 yılına gelindiğinde 611.059 kişiye yükselmiştir. Son yıllarda ilçede nüfus miktarı artmasına rağmen, bu artışın hızında bir azalma kaydedildiği görülmektedir.

Bahçelievler ilçesinde sanayi tesislerinin yoğun olması, E5 Karayolunun ilçenin güneyinden geçmesi, metrobüs ulaşımına erişilir olması, bazı önemli kuruluşların bu bölgede toplanması, birçok alışveriş merkezinin ilçe sınırları içerisinde bulunması, ilçede üniversitelerin ya da kampüslerin mevcut olması ve raylı sistemlerin (M1 Aksaray- Havalimanı Metro Hattı, M3 Bağcılar- Kirazlı Bakırköy İDO Metro Hattı) sağlamış olduğu ulaşım kolaylığı ilçeyi cazip bir hale getirip, göç almasına buna bağlı

olarak da nüfusunun artmasına neden olmuştur. İlçeye yönelen göçlerin çoğu ise; Anadolu ve Yugoslavya'dan olmuştur (T.C. Bahçelievler Kaymakamlığı, 2018).

Tablo 17 : Bahçelievler İlçesinin Nüfus Gelişimi

Yıllar	Toplam Nüfus	Nüfusun Mutlak Artış Miktarı
2000	478.623	
2007	571.711	93.088
2012	600.162	28.451
2019	611.059	10.897

(Kaynak: TÜİK)

2.2.7. Bakırköy İlçesi

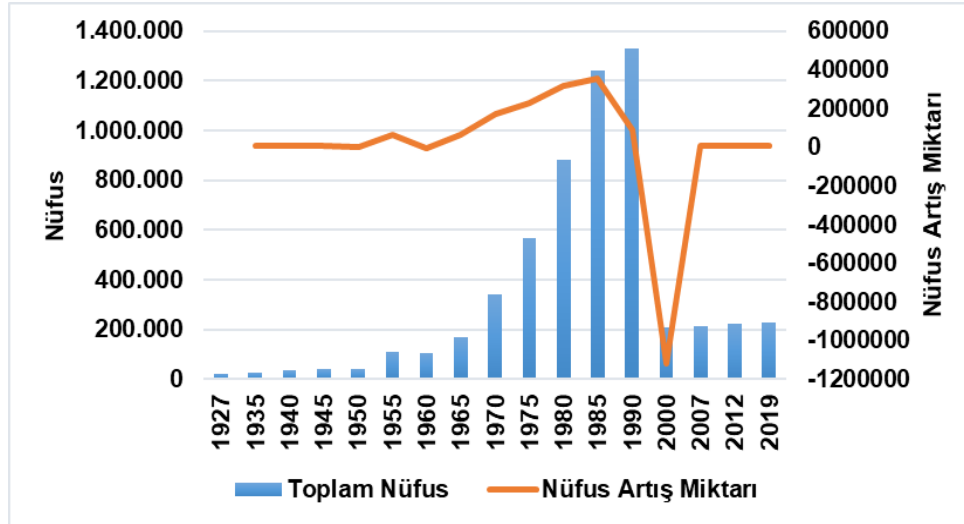
İstanbul ilinin Avrupa Yakasında yer alan Bakırköy ilçesi, 1926 yılında kurulmuş olup, o dönem yüzölçümü 290 km² ile İstanbul ilinin en büyük ilçesi durumundaydı. Fakat zaman içerisinde bazı yerleşim birimlerinin (Zeytinburnu, Bahçelievler, Avcılar, Bağcılar, Esenler) Bakırköy'den ayrılıp yeni idari kimlikler kazanması, ilçenin yüzölçümünün küçülmesine, nüfusunun da azalmasına neden olmuştur.

Tarihsel süreçte Bakırköy ilçesi nüfusunda çok önemli değişimlerin yaşanmış olduğu görülmektedir. Özellikle 1950 yılı sonrasında Bakırköy nüfusunda önemli değişimlerin yaşanmaya başladığı anlaşılmaktadır. İlçe nüfusunun özellikle 1985 ve 1990 yıllarındaki önemli artışının sebebi, İstanbul'a olan büyük göçlerin etkisidir. 1990 yılından sonra ise ilçe nüfusunda büyük bir düşüş yaşandığını görmekteyiz. Bu durumun ortaya çıkmasının asıl nedeni Bakırköy ilçesinden ayrılan Bahçelievler, Güngören, Bağcılar ve Küçükçekmece'nin yeni birer ilçeye dönüştürülmüş olmalarıdır.

Tablo 18: Bakırköy İlçesinin Nüfus Gelişimi

Yıllar	Toplam Nüfus	Nüfus Artış Miktarı
1927	20.441	
1935	28.377	7.936
1940	33.532	5.155
1945	40.595	7.063
1950	41.607	1.012
1955	107.287	65.680
1960	102.617	-4.670
1965	168.694	66.077
1970	341.743	173.049
1975	568.799	227.056
1980	882.505	313.706
1985	1.238.342	355.837
1990	1.328.276	89.934
2000	208.398	-1.119.878
2007	214.821	6.423
2012	221.336	6.515
2019	229.239	7.903

(Kaynak: TÜİK)

Şekil 10: Bakırköy İlçesinin Nüfus Grafiği

2.2.8. Bayrampaşa İlçesi

Avrupa yakasında yer alan Bayrampaşa ilçesi, 1990 yılında Eyüp ilçesine bağlı bulunan 11 mahallenin birleştirilmesiyle kurulmuştur (Şahin, 2015:265). Bayrampaşa 1955 yılında Eyüp kazasının Rami bucağına bağlı bir köy olup, 4.932 kişilik bir nüfusa

sahip iken, 1960 ve 1970 yıllarında nüfusu hızlı bir şekilde artış göstererek 100.000 kişiye ulaşmıştır. 1970-1990 yılları arasında nüfus artış hızının çok yüksek olduğu Bayrampaşa'da; bu dönem aralığında yaşanan nüfus artışı üzerinde sanayinin bu alanlarda veya yakın civarda yer alması, Otogar ve Haliçteki sebze-meyve halinin buraya taşınmasının büyük payı vardır.

Tablo 19 incelendiğinde, 1990 yılında 212.570 kişi olan ilçe nüfusunun, 2000 yılında 33.496 kişilik bir mutlak nüfus artış miktarıyla 246.006 kişiye ulaşmış olduğu görülmektedir. 2019 yılı itibariyle, ilçe nüfusu 274.735 kişiye yükselmiştir.

Tablo 19: Bayrampaşa İlçesinin Nüfus Gelişimi

Yıllar	Toplam Nüfus	Nüfusun Mutlak Artış Miktarı
1990	212.570	
2000	246.006	33.496
2007	272.196	26.190
2012	269.774	-2.422
2019	274.735	4.961

(Kaynak: TÜİK)

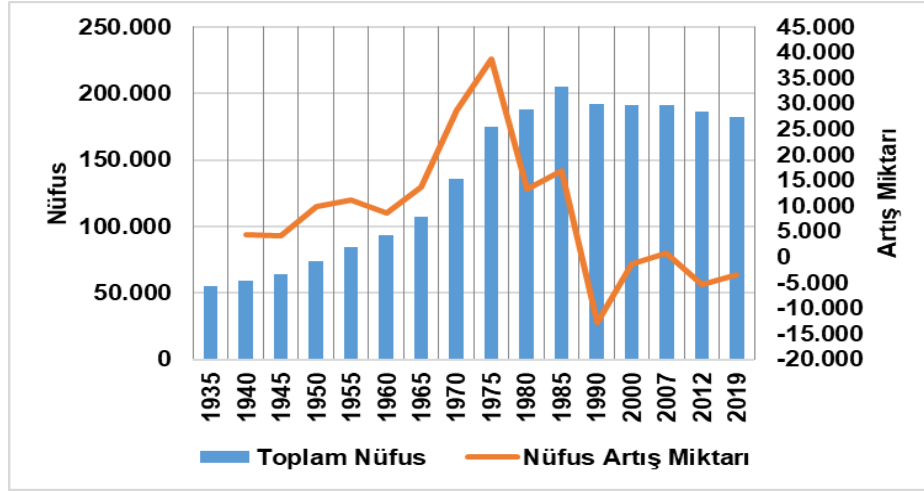
2.2.9. Beşiktaş İlçesi

Beşiktaş ilçesi, 1935 yılında İstanbul ilinin 15 ilçesinden birini teşkil etmektedir. İlçenin bu tarihteki nüfusu 55.007 kişi olduğu görülmektedir (Tablo 20). İlçenin 1960 yılında mutlak nüfus artış miktarında düşüş olmuştur. Bu durumun nedeni; Beşiktaş ilçesinin önemli miktarda nüfusunu barındıran Teşvikiye Mahallesi'nin Şişli ilçesine dâhil edilmesidir. İlçe nüfusunda 1970 yılına kadar önemli bir gelişme yaşanmamış, fakat 1970 yılında mutlak nüfus miktarı 28.663 kişi artarak nüfus 136.105 kişiye ulaşmıştır. Mutlak artış miktarı 1975 yılında da devam etmiştir. 1990 yılında Beşiktaş ilçe nüfusunun sert bir düşüş yapmış olduğu görülmektedir (Şekil 11). 2019 yılında da -3.418 kişilik bir düşüş yaparak toplam nüfus 182.649 kişiye gerilemiştir. Beşiktaş ilçesinin nüfusunun düşüş eğilimine girmesinin nedeni; İstanbul ilinde mekânsal büyümeye ve idari değişimlere bağlı olarak kurulan yeni ilçelere nüfusun hareket etmesidir.

Tablo 20: Beşiktaş İlçesinin Nüfus Gelişimi

Yıllar	Toplam Nüfus	Nüfus Artış Miktarı
1935	55.007	
1940	59.422	4,415
1945	63.611	4,189
1950	73.432	9,821
1955	84.698	11,266
1960	93 .647	8,698
1965	107.442	13,795
1970	136.105	28,663
1975	174.931	38,826
1980	188.117	13,183
1985	204.911	16,794
1990	192.210	-12,701
2000	190.813	-1,397
2007	191.513	700
2012	186.067	-5,446
2019	182.649	-3,418

(Kaynak: TÜİK)

Şekil 11: Beşiktaş İlçesinin Nüfus Grafiği

2.2.10. Beykoz İlçesi

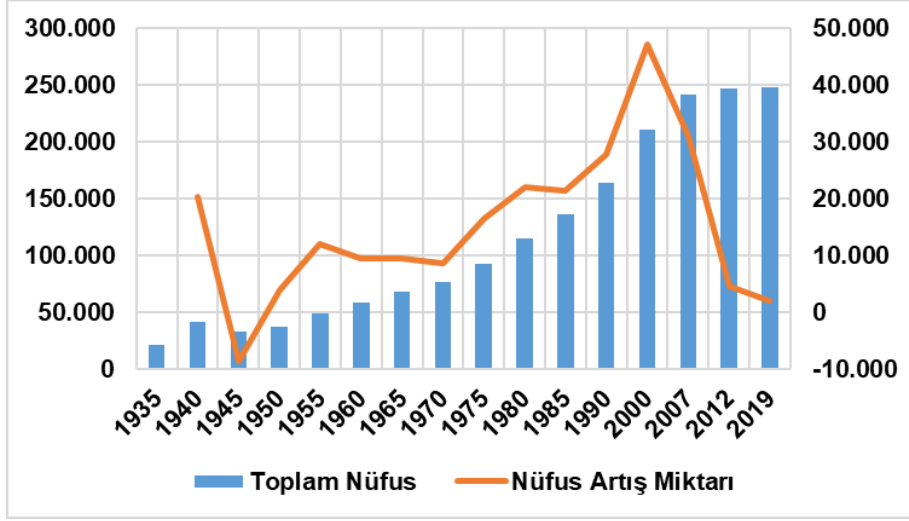
Beykoz İlçesi, İstanbul ili Anadolu yakasında 1930 yılında kurulmuş eski bir ilçedir. 1935 yılında ilçenin sahip olduğu nüfus miktarı 21.308 kişi olarak tespit edilmiştir. İlçe nüfusu 1940 yılında önemli bir artış sağlayarak 41.492 kişiye ulaşmıştır.

Bu dönemde kaydedilen artışın sebebi; İkinci Dünya Savaşı'nın etkisiyle askeri birliklerin buraya sevk edilmesidir; nitekim bu dönemde erkek nüfusundaki artış çok belirgindir (Kılıç, 1996:21). Aynı dönem içerisinde erkek nüfusunun artmasına etki eden diğer gelişme ise bu bölgede kurulan fabrikalar olmuştur (Yaman Kocadağlı, 2018:447). Savaşın son bulmasıyla birlikte 1945 yılında ilçe nüfusunda bir düşüş yaşanmış olduğu görülmektedir (Tablo 21, Şekil 12). Bunun asıl sebebi ise askeri birliklerin bölgeden geri çekilmesidir. İlçe nüfusunda 2000 yılında önemli bir artış meydana gelerek nüfus 210.832 kişiye ulaştırmıştır. Günümüze gelindikçe ilçe mutlak nüfus artış miktarında bir düşüş eğiliminin yaşandığı görülmektedir.

Tablo 21 : Beykoz İlçesinin Nüfus Gelişimi

Yıllar	Toplam Nüfus	Nüfus Artış Miktarı
1935	21.308	
1940	41.492	20.184
1945	32.813	-8.679
1950	36.755	3.942
1955	48.832	12.077
1960	58.317	9.485
1965	67.758	9.441
1970	76.385	8.627
1975	92.767	16.382
1980	114.812	22.045
1985	136.063	21.251
1990	163.786	27.723
2000	210.832	47.046
2007	241.833	31.001
2012	246.352	4.519
2019	248.260	1.908

(Kaynak: TÜİK)

Şekil 12: Beykoz İlçesinin Nüfus Grafiği

2.2.11. Beylikdüzü İlçesi

Beylikdüzü ilçesi, İstanbul'un Avrupa Yakasında yer alan ve 2008 yılında kurulmuş yeni ilçelerinden biridir. 2008 yılından önceki konumu ve nüfusunu incelediğinde; İlçenin merkezini teşkil eden Beylikdüzü 2002 yılından önce "Kavaklı" olarak adlandırılmaktadır. Kavaklı bu dönemde bir köy yerleşmesi olarak görülmektedir. Kavaklı'nın 1935 yılında nüfusu 291 kişidir. 2000 yılına gelindiğinde Kavaklı nüfusu önemli bir artış yaparak 39.884 kişiye ulaşmıştır. Bu artışın nedeni; bölgeye yapılan göçlerdir (Şahin, 2015:274).

Tablo 22 incelendiğinde, 2008 yılında Beylikdüzü nüfusunun 185.633 kişi olduğu görülmektedir. 2019 yılında mutlak nüfus artış miktarı 123.297 kişi artarak toplam nüfus 352.412 kişiye yükselmiştir. Beylikdüzü ilçesinde özellikle son yıllarda konut sektörünün yaygın hale gelmesi, mekânsal bazda değişimin olması, ulaşımın kolaylıkla sağlanabilir hale gelmesi, kira fiyatlarının merkezi ilçelere göre daha uygun oluşu bölgenin çekiciliğini artırıp yerleşim için tercih edilen bir alan olmasına neden olmuştur. Aylin Yaman Kocadağlı'ya göre; "Beylikdüzü'nün son yıllarda hızlı bir şehirselleşme göstermesinde ve idari olarak ilçe hüviyetini kazanmasında şüphesiz sahip olduğu sit ve sitüasyon özellikler büyük rol oynamıştır" diye duruma değinmiştir (Yaman Kocadağlı, Beylikdüzü Kent Belleği Projesi, 2015).

Tablo 22 : Beylikdüzü İlçesinin Nüfus Gelişimi

Yıllar	Toplam Nüfus	Nüfusun Mutlak Artış Miktarı
2008	185.633	
2012	229.115	43.482
2019	352.412	123.297

(Kaynak: TÜİK)

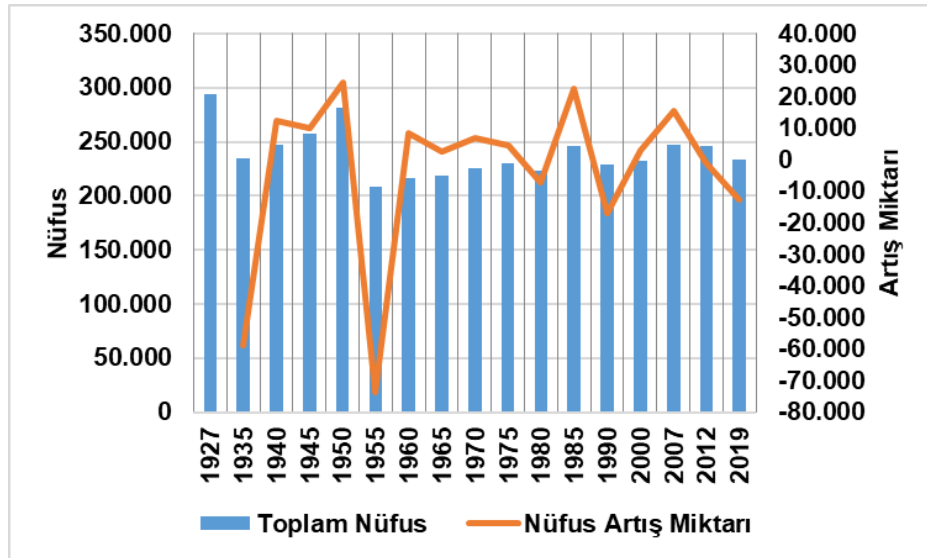
2.2.12. Beyoğlu İlçesi

Beyoğlu ilçesi, İstanbul ilinin 1927 yılında sahip olduğu eski ilçelerinden biridir. Tablo 23 incelendiğinde Beyoğlu ilçesinin 1927 yılındaki nüfusu 294.025 kişi olduğu görülmektedir. Beyoğlu bu dönemde tüm diğer ilçelere kıyasla en yüksek nüfusa sahip olmuştur. Beyoğlu ilçesinin 1955 yılı nüfusunda büyük bir düşüş yaşadığı görülmektedir. Bu düşüşün yaşanmasında 1954 yılında yapılan bir takım idari değişiklikler (Şişli'nin Beyoğlu'ndan ayrılması) etkili olmuştur. Beyoğlu ilçesinin son yıllardaki nüfusuna bakıldığında genel olarak bir düşüş eğiliminde olduğu görülmektedir. Bu durumun temel nedeni; ilçede gelişebilecek potansiyele sahip alanların mevcut olmamasıdır.

Tablo 23: Beyoğlu İlçesinin Nüfus Gelişimi

Yıllar	Toplam Nüfus	Nüfusun Mutlak Artış Miktarı
1927	294.025	
1935	235.051	-58.974
1940	247.252	12.201
1945	257.091	9.839
1950	281.744	24.653
1955	208.158	-73.586
1960	216.425	8.267
1965	218.985	2.560
1970	225.850	6.865
1975	230.532	4.682
1980	223.360	-7.172
1985	245.999	22.639
1990	229.000	-16.999
2000	231.900	2.900
2007	247.256	15.356
2012	246.152	-1.104
2019	233.323	-12.829

(Kaynak: TÜİK)

Şekil 13: Beyoğlu İlçesinin Nüfus Grafiği

2.2.13. Büyükçekmece İlçesi

Büyükçekmece ilçesi, İstanbul ilinin 1987 yılında kurulmuş olan bir ilçesidir. Büyükçekmece'nin 1987 yılından önceki yerleşim yapısı ve nüfusunu incelediğimizde

1935 yılında Çatalca ilçesine bağlı bir nahiye olduğu görülmektedir. Nahiye olan Büyükçekmece'nin 1935 yılında sahip olduğu nüfus 8.832 kişidir. 1990 yılında ilçenin nüfusu 142.910 kişiye yükselmiştir. İlçe 2012 yılında -485,697 kişilik bir düşüş yaşamıştır. Bu durumun nedeni 2008 yılında Esenyurt ve Beylikdüzü'nün idari değişiklik yaşayarak Büyükçekmece'den ayrılmasıdır.

Tablo 24: Büyükçekmece İlçesinin Nüfus Gelişimi

Yıllar	Toplam Nüfus	Nüfusun Mutlak Artış Miktarı
1990	142.910	
2000	384.089	241.179
2007	686.774	302.685
2012	201.077	-485.697
2019	254.103	53.026

(Kaynak: TÜİK)

2.2.14. Başakşehir İlçesi

Avrupa yakasında yer alan Başakşehir İlçesi, İstanbul ilinin 2008 yılında kurulmuş yeni ilçelerinden biridir. Başakşehir'in 2008 yılındaki nüfusu 207.542 kişidir. İlçe nüfusu 2019 yılında 460.259 kişiye yükselmiştir. Nüfusun bu denli artmasının nedenleri; TOKİ tarafından ele alınan Kaya Şehir Projesinin ve İki Telli Organize Sanayi Bölgesinin burada kurulmasıyla beraber iş imkânlarının artmasıyla göçlerin bu bölgeye yoğunlaşmasıdır.

Tablo 25: Başakşehir İlçesinin Nüfus Gelişimi

Yıllar	Toplam Nüfus	Nüfusun Mutlak Artış Miktarı
2008	207.542	
2012	316.176	108.634
2019	460.259	144.083

(Kaynak: TÜİK)

2.2.15. Çekmeköy İlçesi

Çekmeköy ilçesi, İstanbul ilinin 2008 yılında kurulmuş yeni ilçelerindedir. İlçenin 2008 yılındaki nüfusu ve konumu ele alındığında; 1935 yılında Çekmeköy'ün nüfusunun 364 kişi olduğu görülmektedir. 1990 yılına kadar nüfusta önemli bir değişim yaşamayan Çekmeköy, 1990 yılında nüfusu 13.523 kişiye ulaşmıştır. Aynı zamanda Çekmeköy bu dönemde Ümraniye İlçesine bağlı bulunmaktadır. 2000 yılına gelindiğinde Çekmeköy nüfusu 37.532 kişiye yükselmiştir. 2008 yılında Çekmeköy nüfusu 147.352 kişiye ulaşmıştır. 2019 yılında mutlak nüfus 71.326 kişi artarak nüfus 264.508'e yükselmiştir. Bu artışın başlıca sebepleri; ilçenin sürekli olarak göç alması, merkezi bir yapıya sahip olması, Boğaziçi ve Fatih Sultan Mehmet Köprülerine bağlantı sağlamasıdır. Ayrıca Çekmeköy 'ün Dudullu Organize Sanayi Bölgesine yakın olması, İMES ve MODOKO gibi iş alanlarının mevcut oluşu işçi kesimin de burayı yerleşim amaçlı tercih etmesine yol açmıştır.

Tablo 26 : Çekmeköy İlçesinin Nüfus Gelişimi

Yıllar	Toplam Nüfus	Nüfusun Mutlak Artış Miktarı
2008	147.352	
2012	193.182	45.830
2019	264.508	71.326

(Kaynak: TÜİK)

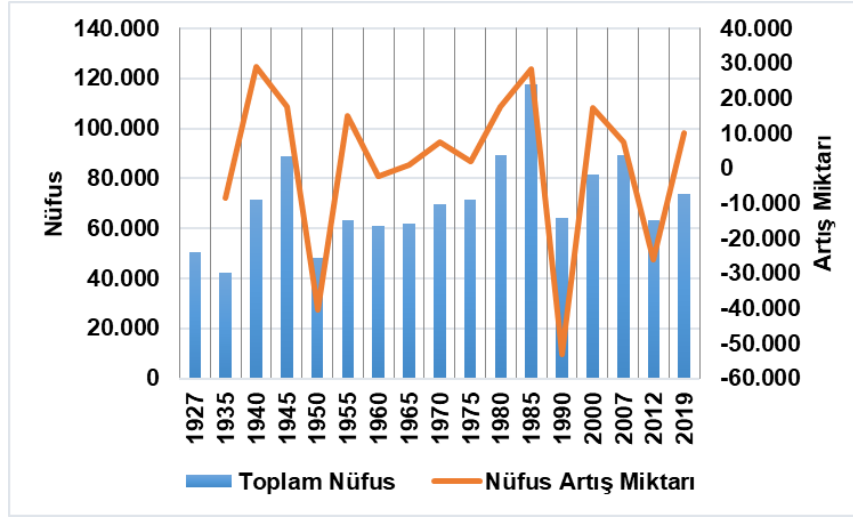
2.2.16. Çatalca İlçesi

Çatalca ilçesi, İstanbul ilinin 1927 yılında kurulmuş ve yüzölçümü (1115,13 km²) bakımından en büyük ilçesidir. Çatalca ilçesinin 1927 yılındaki nüfusu 50.612 kişi olduğu görülmektedir (Tablo 27). 1940 yılına gelindiğinde nüfusu bir önceki döneme göre 29.175 kişi artarak toplam nüfusu 71.393 kişiye ulaşmıştır. 1990 yılında Çatalca nüfusunda sert bir düşüşün olduğu görülmektedir. Bu durumun nedeni Çatalca'ya bağlı bulunan Büyükçekmece'nin ayrılarak ilçe idari kimliğine sahip olmasıdır. 2012 yılına gelindiğinde ilçe nüfusunun tekrar bir düşüş göstermiş olduğu görülmektedir (Şekil 14). Bu durumun nedeni ise Çatalca'nın mahallesi olan Hadımköy'ün bu dönemde Arnavutköy'e dâhil edilmesidir.

Tablo 27: Çatalca İlçesinin Nüfus Gelişimi

Yıllar	Toplam Nüfus	Nüfusun Mutlak Artış Miktarı
1927	50.612	
1935	42.218	-8.394
1940	71.393	29.175
1945	88.894	17.501
1950	48.346	-40.548
1955	63.334	14.988
1960	60.944	-2.390
1965	62.005	1.061
1970	69.523	7.518
1975	71.459	1.936
1980	89.057	17.598
1985	117.380	28.323
1990	64.241	-53.139
2000	81.589	17.348
2007	89.158	7.569
2012	63.467	-25.691
2019	73.718	10.251

(Kaynak: TÜİK)

Şekil 14: Çatalca İlçesinin Nüfus Grafiği

2.2.17. Esenyurt İlçesi

2008 yılında ilçe idari kimliğini kazanan Esenyurt, İstanbul ilinin Avrupa yakasında yer almaktadır. İlçenin 2008 yılından önceki statüsü ve konumu incelendiğinde; 1965 yılında Büyükçekmece'ye nahiyesine bağlı olduğu görülmektedir. Bu dönem içerisinde nüfus miktarı 1.410 kişidir. 1980 yılına kadar nüfus ancak 6.636 kişiye ulaşmıştır. Fakat 1990 yılında nüfusta önemli bir gelişme

yaşanarak toplam nüfus 70.280 kişiye ulaşmıştır. 2000 yılında ise nüfus katlanarak 148.3981 kişi olmuştur.

Tablo 28 incelendiğinde, 2008 yılında 373.017 kişi olan Esenyurt nüfusunun 2012 yılında 553.369 kişiye, 2019 yılında ise mutlak nüfus 401.210 kişi artarak nüfus 994.579 kişiye yükselmiş olduğu görülmektedir. Esenyurt ilçesinde meydana gelen bu hızlı nüfus artışının başlıca nedenleri; bölgede sanayi kollarının varlığı, ulaşım ve kira fiyatlarının uygun olmasıdır.

Tablo 28: Esenyurt İlçesinin Nüfus Gelişimi

Yıllar	Toplam Nüfus	Nüfusun Artış Miktarı
2008	373.017	
2012	553.369	180.352
2019	954.579	401.210

(Kaynak: TÜİK)

2.2.18. Esenler İlçesi

Esenler İlçesi, İstanbul ilinin Avrupa yakasında yer alan bir ilçesidir. İlçenin 2000 yılı öncesi sahip olduğu konumu ve nüfusu ele alındığında 1940 yılında Bakırköy nahiyesi olan Mahmut Bey'e bağlı olan bir köy yerleşmesi olduğu görülmektedir. 1940 yılında köy nüfusu 302 kişidir. 1950 yılına kadar nüfusta önemli bir değişim yaşanmamıştır. Fakat 1970 yılında toplam nüfus 31.382 kişiye, 1975 yılında ise 49.379 kişiye yükselmiştir. 1970 yıllarından sonra meydana gelen göç dalgaları Esenlerin; Merter, Gaziosmanpaşa, Bayrampaşa ve İkitelli Sanayi Bölgelerine yakınlığı nedeniyle nüfusun artmasına neden olmuştur (Karakuzulu, Kızıloğlu, Gül:12).

Tablo 29 incelendiğinde, 2007 yılında Esenler nüfusunun 517.235 kişi olduğu görülmektedir. Fakat 2012 yılında ilçedeki mutlak nüfus artış miktarı -58.541 kişi ile düşüş göstermiştir. Bu düşüşün yaşanmasında 2008 yılında Başakşehir ve Habibler mahallesinin Esenler 'den ayrılması rol oynamıştır. 2012 yılından 2019 yılına kadar da nüfusu 8.350 kişi azalarak, 450.344 kişiye ulaşmıştır.

Tablo 29: Esenler İlçesinin Nüfus Gelişimi

Yıllar	Toplam Nüfus	Nüfusun Mutlak Artış Miktarı
2000	380.709	
2007	517.235	136,526
2012	458.694	-58,541
2019	450.344	-8,35

(Kaynak: TÜİK)

2.2.19. Eyüp İlçesi

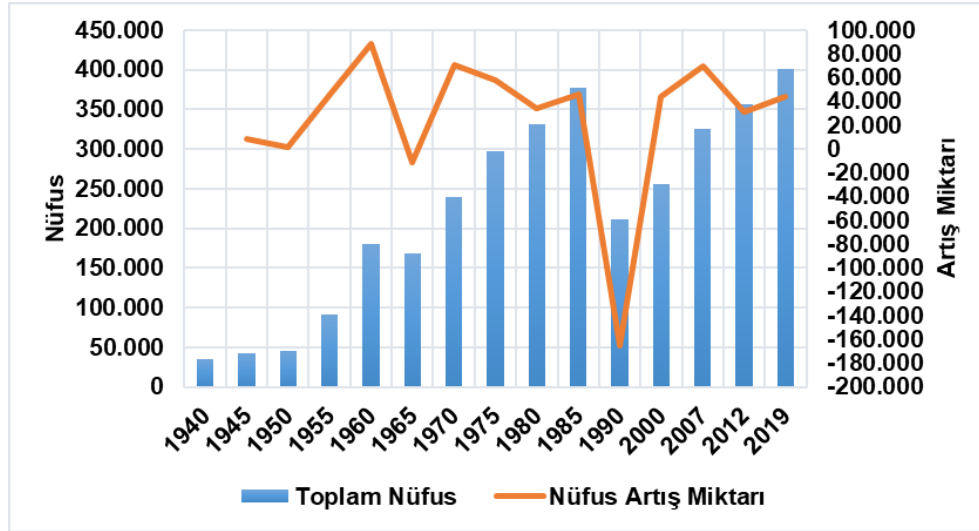
Eyüp ilçesi, İstanbul ilinin 1936 yılında kurulan eski ilçelerindendir. İlçenin 1936 yılı öncesi konumu ve nüfusuna bakıldığında; 1935 yılında Fatih ilçesine bağlı bir nahiye olduğu görülmektedir. Eyüp'ün bu dönemdeki nüfusu 22.398 kişidir. 1940 yılına gelindiğinde Eyüp'ün ilçe hüviyetini kazanmış olduğu, bu dönemdeki nüfusunun ise 34.934 olduğu görülmektedir (Tablo 30). İlçe nüfusunda 1955 yılına kadar önemli bir gelişme yaşanmamıştır. Fakat 1955-1960 yılında nüfusun hızlı bir şekilde artmış olduğu görülmektedir (Şekil 15). Bu nüfus artışının nedeni; İstanbul iline 1950 yılı sonrası yapılan yoğun göçlerdir.

1963 yılında Eyüp İlçesine bağlı bulunan Gaziosmanpaşa'nın ilçeye dönüştürülmesi, 1965 yılı Eyüp ilçesi nüfusunda düşüş göstermesine neden olmuştur. 1980 ve 1985 yıllarında mutlak nüfus artış miktarında düşüş olmuştur. Bu azalmanın nedeni sanayi kollarının çoğalarak şehrin dışına yayılması ve buna bağlı olarak işçi nüfusun bu yönde hareket etmesidir (Kılıç, 1996:38). 1990 yılında Bayrampaşa'nın Eyüp ilçesinden ayrılmasıyla nüfusta sert bir düşüş (-165,201) yaşanmıştır (Şekil 15). 2019 yılına gelindiğinde Eyüp ilçesi mutlak nüfus miktarı 44.001 kişi ile artırarak nüfusunu 400.573 kişiye yükseltmiş bulunmaktadır. Eyüp ilçesinin depreme karşı dayanıklı bir zemine sahip olması burayı yerleşme için tercih edilen bir bölge haline getirmiştir (Eyüp Belediyesi Stratejik Planı, 2017-2019).

Tablo 30: Eyüp İlçesinin Nüfus Gelişimi

Yıllar	Toplam Nüfus	Nüfusun Mutlak Artış Miktarı
1940	34.934	
1945	43.009	8.075
1950	44.938	1.929
1955	90.996	46.058
1960	180.011	89.015
1965	168.417	-11.594
1970	238.831	70.414
1975	297.218	58.387
1980	331.507	34.289
1985	377.187	45.680
1990	211.986	-165.201
2000	255.912	43.926
2007	325.532	69.620
2012	356.512	30.980
2019	400.513	44.001

(Kaynak: TÜİK)

Şekil 15: Eyüp İlçesinin Nüfus Grafiği

2.2.20. Fatih İlçesi

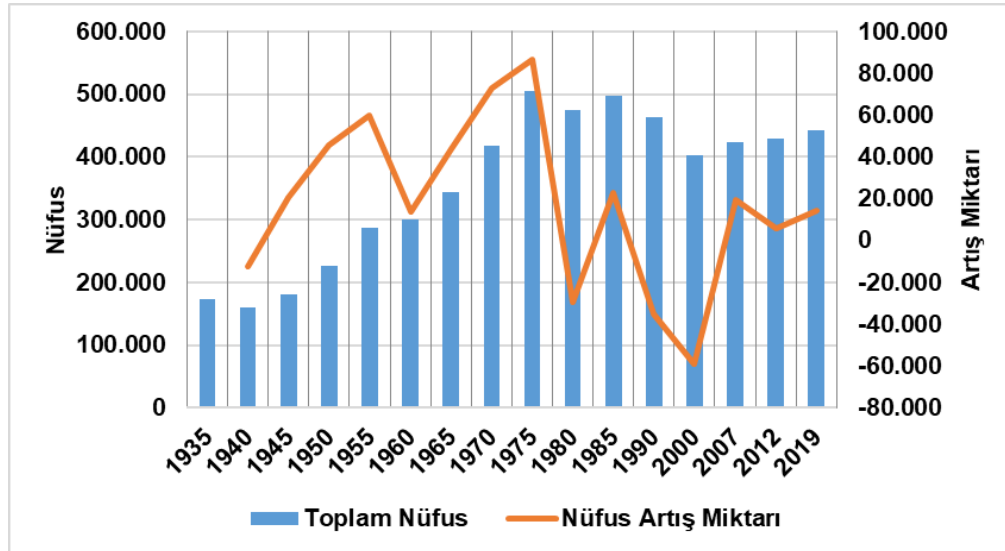
1935 yılında kurulmuş olan Fatih ilçesi, İstanbul ilinin merkezi ilçesi konumundadır. Fatih ilçesi 1935 yılı nüfusunun 172.902 kişi olduğu görülmektedir (Tablo 31). 1940 yılına gelindiğinde Fatih ilçesi -12.313 kişi ile nüfusu 160.589 kişiye gerilemiştir. Bu dönemde meydana gelen bu düşüşün nedeni Fatih kazasına bağlı bulunan Eyüp nahiyesinin ilçeye dönüştürülmesidir. 1980 yılında nüfusun düşme eğilimi gösterdiğini şekil 16'da görmekteyiz. Nüfusta meydana gelen düşüş 1990-

2000 yılları arasında da devam etmiştir. Yeni ilçelerin kurulmasıyla nüfusun bu ilçelere hareket etmesi bu durumun yaşanmasına sebep olmuştur.

Tablo 31: Fatih İlçesinin Nüfus Gelişimi

Yıllar	Toplam Nüfus	Nüfus Artış Miktarı
1935	172.902	
1940	160.589	-12.313
1945	181.025	20.436
1950	226.853	45.828
1955	286.733	59.880
1960	300.594	13.861
1965	344.602	44.008
1970	417.662	73.060
1975	504.127	86.465
1980	474.578	-29.549
1985	497.459	22.881
1990	462.464	-34.995
2000	403.508	-58.956
2007	422.941	19.433
2012	428.857	5.916
2019	443.090	14.233

(Kaynak: TÜİK)

Şekil 16: Fatih İlçesinin Nüfus Grafiği

2.2.21. Güngören İlçesi

1992 yılında kurulan Güngören ilçesi, İstanbul ili Avrupa yakasında yer almaktadır. İlçeye dönüştürülmeden önceki nüfusu ve yerleşme yapısı incelediğinde, 1940 yılında Bakırköy ilçesinin Mahmutbey nahiyesine bağlı bir köy olduğu görülmektedir. Köy 'ün bu dönemdeki nüfusu 2.244 kişidir.

Tablo 32 incelendiğinde, Güngören ilçesi nüfusunun 2000 yılında 272.950 kişi olduğu görülmektedir. 2012 yılında ilçe nüfusunda 2007 yılına göre -10,972 kişilik bir düşüş yaşanmıştır. Nüfusta yaşanan bu düşüşün 2019 yılında da devam ettiğini ve ilçe nüfusunun 2012 yılına göre 18.132 kişi azalarak 289.441 kişiye gerilediği görülmektedir. Bu durumun nedeni 2000 yılından sonraki süreçte ilçeye yönelen göçlerin azalmaya başlamış olmasıdır (Güngören Belediyesi, 2012-2016 Stratejik Planı:45).

Tablo 32: Güngören İlçesinin Nüfus Gelişimi

Yıllar	Toplam Nüfus	Nüfusun Mutlak Artış Miktarı
2000	272.950	
2007	318.545	45,595
2012	307.573	-10,972
2019	289.441	-18,132

(Kaynak: TÜİK)

2.2.22. Gaziosmanpaşa İlçesi

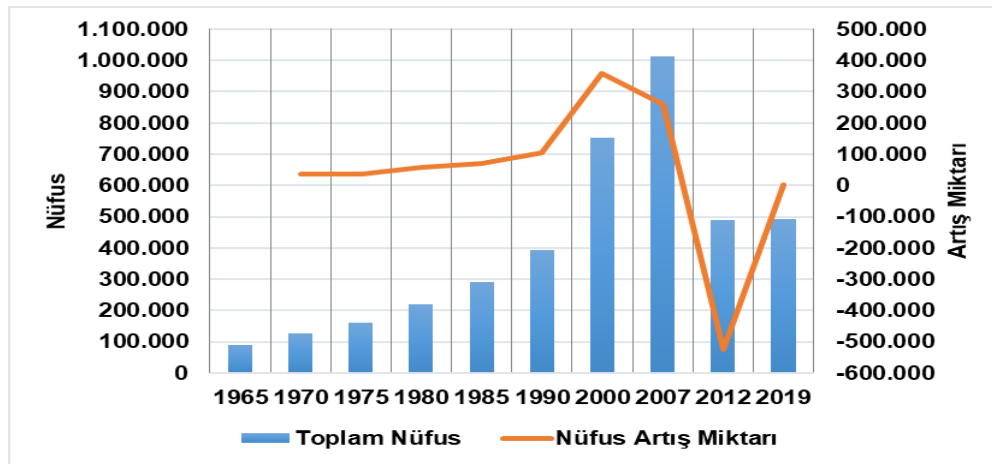
Gaziosmanpaşa ilçesi, 1963 yılında kurulmuş olup Avrupa yakasında yer almaktadır. İlçenin 1963 yılı öncesi mevcut statüsüne ve nüfusuna bakıldığında, 1940 yılında Eyüp ilçesi Rami nahiyesine bağlı bulunup Küçük köy olarak adlandırılmaktaydı. Bu dönemdeki nüfusu ise 367 kişiydi olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 33 incelendiğinde, 1965 yılında ilçe idari kimliğine sahip olan Gaziosmanpaşa, ilçe nüfusu 89.538 kişi olduğu görülmektedir. İlçe nüfusu önceki dönemlere kıyasla 2000 yılında en yüksek miktara sahip olmuştur. 2007 yılında ilçeye olan yoğun göçlerinde etkisiyle nüfus ilk kez bir milyona ulaşmıştır. Şekil 17'ye bakıldığında 2012 yılında nüfus -524.79 kişi ile büyük bir düşüş yaşamıştır. Bu büyük düşüşün nedeni 2008 yılında Gaziosmanpaşa'ya bağlı bulunan Arnavutköy'ün ilçeye dönüştürülmesi ve Sultançiftliği Mahallesi'nin Sultangazi ilçesine dâhil edilmesidir. 2019 yılına gelindiğinde ise nüfusta önemli bir değişimin yaşanmamış olduğu görülmektedir.

Tablo 33 : Gaziosmanpaşa İlçesinin Nüfus Gelişimi

Yıllar	Toplam Nüfus	Nüfusun Mutlak Artış Miktarı
1965	89.538	
1970	125.667	36.129
1975	160.949	35.282
1980	219.026	58.077
1985	289.841	70.815
1990	393.667	103.826
2000	752.389	358.722
2007	1.013.048	260.659
2012	488.258	-524.790
2019	491.962	3.704

(Kaynak: TÜİK)

Şekil 17: Gaziosmanpaşa İlçesinin Nüfus Grafiği

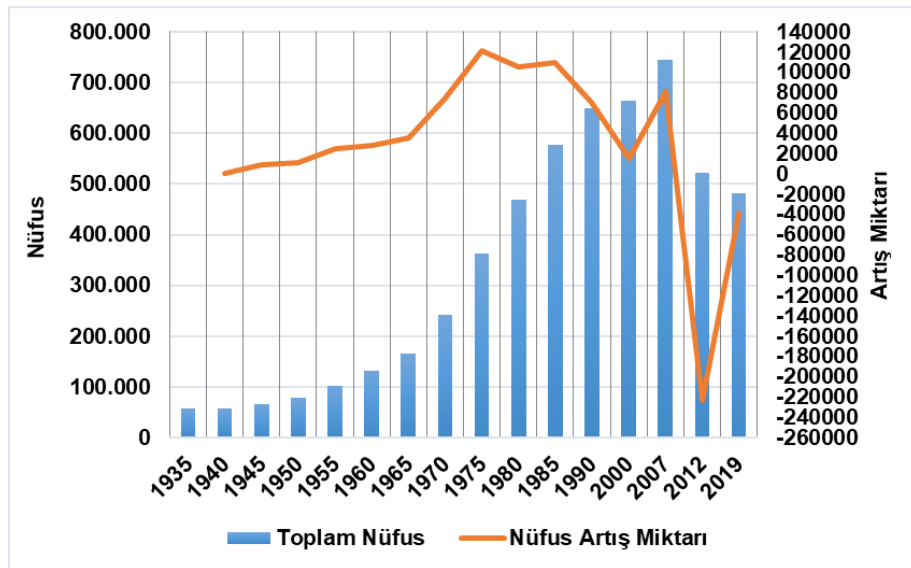
2.2.23. Kadıköy İlçesi

Kadıköy İlçesi, İstanbul ilinin 1930 yılında kurulmuş olan 15 ilçesinden birini teşkil etmektedir. Kadıköy ilçesinin 1935 yılındaki nüfusunun 57.542 kişi olduğu görülmektedir (Tablo 34). İlçe nüfusunun 2012 yılına kadar artış seyri devam etmiştir. Fakat 2012 yılına gelindiğinde -223.665 kişilik bir düşüşle toplam nüfusun 521.005 kişiye gerilediği görülmektedir (Şekil 18). Bu düşüşün temel nedeni ise: Yeni kurulan Ataşehir ilçesine Kadıköy'den bazı mahallelerin dâhil edilmesidir.

Tablo 34: Kadıköy İlçesinin Nüfus Gelişimi

Yıllar	Toplam Nüfus	Nüfus Artış Miktarı
1935	57.542	
1940	57.901	359
1945	66.680	8,779
1950	77.870	11,19
1955	102.926	25,056
1960	131.328	28,402
1965	166.425	35,097
1970	241.593	75,168
1975	362.578	120,985
1980	468.217	105,639
1985	577.863	109,646
1990	648.282	70,419
2000	663.299	15,017
2007	744.670	81,372
2012	521005	-223,665
2019	482.713	-38,292

(Kaynak: TÜİK)

Şekil 18: Kadıköy İlçesinin Nüfus Grafiği

2.2.24. Kartal İlçesi

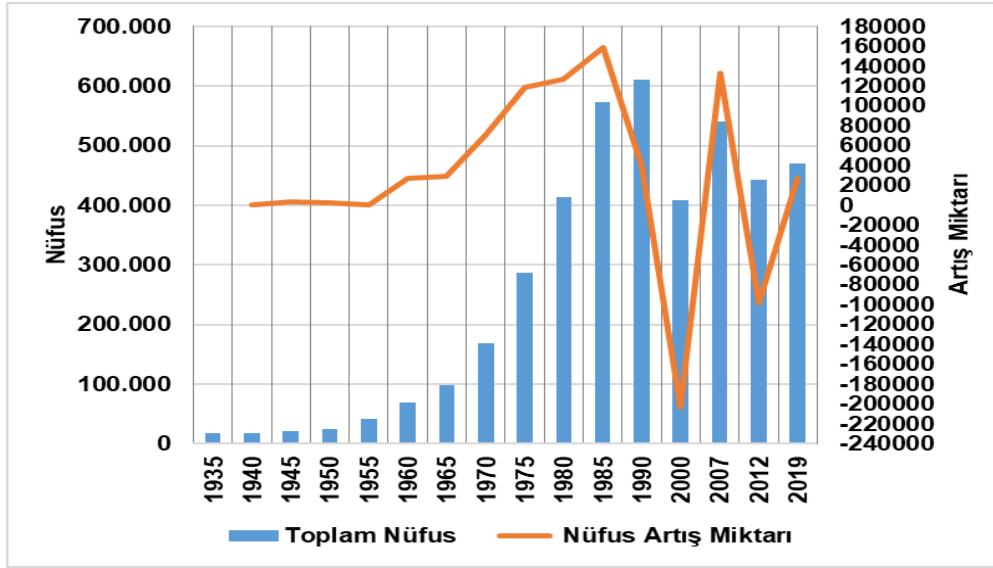
Anadolu yakasında yer alan Kartal ilçesi, 1935 yılında İstanbul vilayetinin sahip olduğu 15 kazadan birini oluşturmaktadır. İlçenin bu dönemde sahip olduğu nüfus miktarı 17.339 kişi olduğu görülmektedir.

Tablo 35 incelendiğinde, Kartal ilçesi nüfusu 1950 yılı sonrasında hızlı bir yükselme göstermiştir. 1975-1980 yıllarında mutlak nüfus artış miktarı 100.000'nin üzerinde artış göstermeye başlamıştır. Bu artışta Maltepe ve Pendik'te meydana gelen nüfus artışının etkisi büyüktür (Şahin, 2015: 297). 1990 yılına gelindiğinde mutlak nüfus artış miktarı düşüş göstermeye başlamış olsa da bütün dönemler içerisindeki en yüksek nüfusa 611.532 kişi ile bu dönemde sahip olmuştur. Mutlak nüfus artış miktarındaki bu düşüşün nedeni 1987 yılında Kartal'a bağlı bulunan Pendik'in ilçeden ayrılmasıdır. 2000 yılına gelindiğinde mutlak nüfusun bir önceki döneme göre daha da gerilediği görülmektedir. Bu düşüşün yaşanmasında, 1992 yılında Maltepe ve Sultanbeyli'nin Kartal'dan ayrılması rol oynamıştır. 2009 yılında Samandıra'nın Kartaldan ayrılması, 2012 yılında nüfusun düşüş yaşamasına yol açmıştır. 2019 yılında ise nüfusun 2012 yılına göre tekrar artış kaydetmiş olduğunu görmekteyiz.

Tablo 35 : Kartal İlçesinin Nüfus Gelişimi

Yıllar	Toplam Nüfus	Nüfus Artış Miktarı
1935	17.339	
1940	17.951	612
1945	21.395	3,444
1950	24.112	2,717
1955	41.351	17,239
1960	68.462	27,111
1965	97.803	29,341
1970	168.822	71,803
1975	287.105	118,822
1980	413.839	126,734
1985	572.546	158,707
1990	611.532	38,986
2000	407.865	-203,667
2007	541.209	133,344
2012	443.293	-97,916
2019	470.676	27,383

(Kaynak: TÜİK)

Şekil 19: Kartal İlçesinin Nüfus Grafiği

2.2.25. Küçükçekmece İlçesi

1987 yılında kurulan Küçükçekmece, günümüzde İstanbul ilinin kalabalık ilçelerinden biridir. İlçe 1987 yılı öncesinde Bakırköy nahiyesi olan Yeşilköy'e bağlı bir köy yerleşmesi olarak görülmektedir. Köy 'ün 1945 yılında nüfusu 1.201 kişidir. 1965 yılında köy nüfusu daha da artarak 22.835 kişiye ulaşmıştır. Nüfus artış seyrinin 1970 ve 1980 yılları arasında devam ettirmiştir. 1990 yılına gelindiğinde ilçe nüfusu 479.419 kişiye yükselmiştir.

Tablo 36 incelendiğinde, 1992 yılında Küçükçekmece'den Avcılar'ın ayrılmış olması ilçe nüfusu üzerinde düşüş etkisi yaratmamış, aksine 2000 yılında ilçe mutlak nüfusu 155.105 kişi artarak nüfusu 594.524 kişiye yükselmiş olduğu görülmektedir. İlçede sanayi kollarının çok fazla yaygınlık kazanması ve konut sayılarının çoğalması nüfusun artmasında rol oynamaktadır. Fakat 2012 yılında Küçükçekmece ilçesi nüfusunda düşüşün meydana geldiği görülmektedir. Bu durumun nedeni Küçükçekmece'den Başakşehir'in ayrılıp ilçeye dönüştürülmesidir.

Tablo 36: Küçükçekmece İlçesinin Nüfus Gelişimi

Yıllar	Toplam Nüfus	Nüfusun Mutlak Artış Miktarı
1990	479.419	
2000	594.524	115.105
2007	785.392	190.868
2012	721.911	-63.481
2019	792.821	70.910

(Kaynak: TÜİK)

2.2.26. Kâğıthane İlçesi

1990 yılında kurulan Kâğıthane ilçesi, İstanbul ili Avrupa yakasında yer almaktadır. Kâğıthane ilçesinin 1990 yılında ilçe hüviyetinin kazanmadan önceki konumuna ve nüfusuna baktığımızda, 1935 yılında Beyoğlu nahiyesi Şişli'ye bağlı bir köy statüsünde olduğu tespit edilmiştir. Kâğıthane Köyü'nün bu dönemdeki nüfusu 1.180 kişidir. 1965 ve 1980 yılları arasında Kâğıthane nüfusu hızlı bir artış kaydettiğinden, 1980 yılında nüfus 175.540 kişiye yükselmiştir. 1990 yılında Kâğıthane'nin ilçeye dönüştürülmesiyle birlikte nüfusun 269.041 kişi olduğu görülmektedir (Tablo 37). 2000 yılı ve sonrasında nüfusta her ne kadar artış gözlenmiş olsa da bu artış 1950 yılı ve sonrası kadar hızlı yaşanmamıştır. Bunun nedeni yapılaşmaya uygun, boş alanlarının dolmasıdır (Kâğıthane Belediyesi, 2008:7).

Tablo 37: Kâğıthane İlçesinin Nüfus Gelişimi

Yıllar	Toplam Nüfus	Nüfusun Mutlak Artış Miktarı
1990	269.042	
2000	345.239	76.197
2007	418.229	72.990
2012	421.356	3.127
2019	448.025	26.669

(Kaynak: TÜİK)

2.2.27. Maltepe İlçesi

Maltepe İlçesi, İstanbul ilinin Anadolu yakasında yer alan bir ilçesidir. 1992 yılında Kartal'dan ayrılıp ilçe idari kimliğini kazanmıştır. İlçenin 1992 yılı öncesi nüfusu ve konumu incelendiğinde, 1935 yılında Kartal Merkez nahiyesinde bir köy yerleşmesi

olup nüfusu ise 3.131 kişi olduğu görülmektedir. Maltepe köyü nüfusu 1980 yılına kadar önemli bir gelişme yaşamamış, fakat 1980 yılında nüfus 90.413 kişiye yükselmiştir. Bu dönemde İstanbul'a yapılan göç akınları (sanayinin etkisi) nüfusun artışı hızlandırmış bulunmaktadır. 2000 yılından sonrada ilçede nüfus artışı devam etmiş, 2007 yılında artış miktarı 59,733 kişi olmuş, 2012 yılında toplam nüfus (460.955) artmış olsa da mutlak nüfus artış miktarı bir önceki döneme göre azalma (45.838) göstermiştir (Tablo 38).

Tablo 38 : Maltepe İlçesinin Nüfus Gelişimi

Yıllar	Toplam Nüfus	Nüfusun Mutlak Artış Miktarı
2000	355.384	
2007	415.117	59.733
2012	460.955	45.838
2019	513.316	52.361

(Kaynak: TÜİK)

2.2.28. Pendik İlçesi

Daha önce Kartal ilçesine bağlı olan Pendik, 1987 yılında ilçeye dönüştürülmüştür. İlçenin Kartal'a bağlı olduğu dönemi incelediğimizde, 1935 yılında bir köy yerleşmesi olduğu, nüfusunun da 3.514 kişi olduğu görülmektedir. 1950 yılından sonra sanayinin yarattığı etkiye bağlı olarak Pendik'in nüfus artışı hızlanmış, bununla birlikte bu dönemde yurtdışından getirilen göçmenlerin bir bölümünün Pendik'e yerleştirilmesi de bu artışta etkili olmuştur. 1980 yılına gelindiğinde Kartal ilçesinin mahallesi olan Pendik nüfusu 48.219 kişiye ulaşmıştır. Bunda 1975 yılında yapılan Ömerli Barajının, aynı zamanda burada kurulan sanayi tesislerinin etkisi olmuştur (Pendik Belediyesi, 2015-2019 Stratejik planı:10).

Tablo 39 incelendiğinde, 1990 yılından itibaren Pendik ilçesi nüfusunun 295.651 kişi olduğu görülmektedir. 2000 yılından itibaren bazı yıllarda mutlak nüfus artışında hafif dalgalanmalar yaşanmış olsa da ilçe nüfusu sürekli artış göstermiştir. İlçede var olan ulaşım kolaylığı (uluslararası kara, hava ve deniz yolu ile Türkiye'de üçü bir arada bulunan sayılı ilçelerindendir). Ticaretin bu bölgede giderek gelişmesi, ihracatta isim yapmış büyük şirketlerin yer alması ilçeyi önemli kıлып, nüfusun artmasında önemli etki yaratmaktadır.

Tablo 39: Pendik İlçesinin Nüfus Gelişimi

Yıllar	Toplam Nüfus	Nüfusun Mutlak Artış Miktarı
1990	295.651	
2000	389.657	94.006
2007	520.486	130.829
2012	625.797	105.311
2019	711.894	86.097

(Kaynak: TÜİK)

2.2.29 Sancaktepe İlçesi

Sancaktepe ilçesi, daha önce Kartal'a bağlı olan Samandıra ile Ümraniye'ye bağlı olan Sarıgazi ve Yenidoğan beldelerinin 2008 yılında idari bir çatı altında birleştirilmesi sonucu kurulmuş yeni bir ilçemizdir. İlçenin bu tarihteki nüfusu 229.093 kişi olduğu görülmektedir (Tablo 40). İlçenin 2012 yılında mutlak nüfus artış miktarı 49.905 kişi artarak nüfusu 278.998 kişiye ulaşmıştır. 2019 yılına gelindiğinde mutlak nüfus artış miktarı 157.735 kişi artığından nüfusu 436.733 kişi olmuştur. Nüfusun sürekli artış göstermesinin nedeni; ilçenin göç yolları üzerinde bulunmasıdır (Sancaktepe Belediyesi).

Tablo 40: Sancaktepe İlçesinin Nüfus Gelişimi

Yıllar	Toplam Nüfus	Nüfusun Mutlak Artış Miktarı
2008	229.093	
2012	278.998	49.905
2019	436.733	157.735

(Kaynak: TÜİK)

2.2.30. Sarıyer İlçesi

Sarıyer ilçesi, İstanbul ilinde 1935 yılında mevcut olan eski ilçelerindendir. İlçenin bu tarihteki nüfusu 24.216 kişi olduğu görülmektedir (Tablo 41). 1940 yılına gelindiğinde ilçe nüfusunda artışın yaşandığı izlenilmektedir. Bu durumunun asıl nedeni 2. Dünya Savaşı sırasında askeri birliklerin buraya sevk edilmesidir. 1945 yılında ise askeri birliklerin geri çekilmesiyle ilçe nüfusunda düşüş yaşanmıştır. 1950

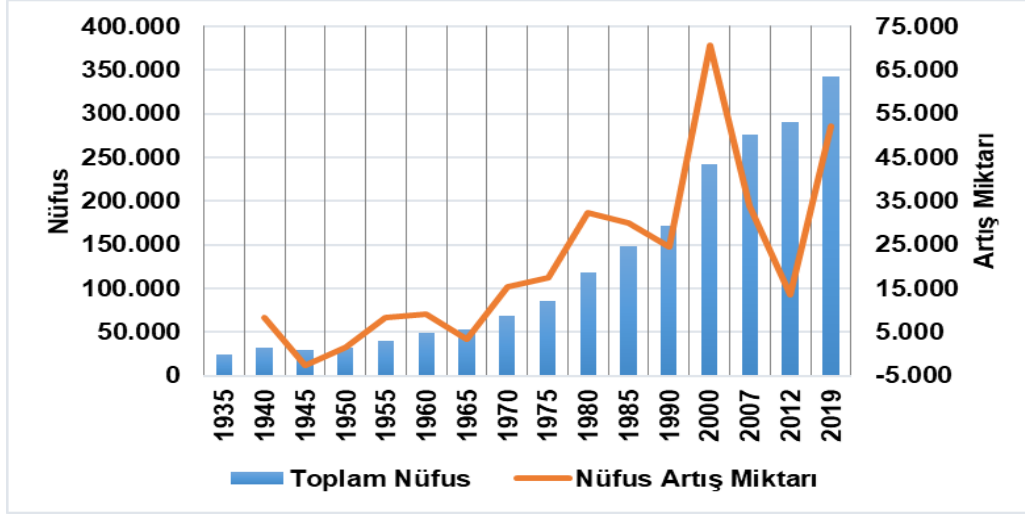
yılı ve sonrasında nüfus sürekli artış göstermiş olup, 1980 yılına gelindiğinde nüfusun 100.000'nin üzerine çıkmış olduğu görülmektedir.

Tablo 41 incelendiğinde, mutlak nüfus artış miktarının en fazla olduğu dönemin 70.671kişi ile 2000 yılı olduğu görülmektedir. Fakat 2007 ve 2012 yıllarında mutlak nüfus artış miktarının düşüş eğilimine girdiği görülmektedir. 2013 yılında ilçe nüfusu tekrar yükselişe geçmiştir. Yaşanan bu nüfus artışının temel sebebi; bölgenin dışardan aldığı pozitif göçlerdir (Sarıyer Belediyesi Stratejik Planı, 2015-2019:19). Ayrıca, bu dönemde Şişli ilçesinden, bazı mahallelerin Sarıyer'e eklenmesi de nüfusun artışı üzerinde rol oynamıştır. 2019 yılında mutlak nüfus artış miktarı tekrar artış göstermiştir. Sarıyer ilçesi nüfus artışını korumuş ve devam ettirmiş olsa da İstanbul'un diğer ilçelerine kıyasla büyük sıçramalar yaşamamıştır. Bunun sebebi sanayi sektörünün burada zayıf olması ve bölgenin sanayi alanlarından uzak olmasıdır.

Tablo 41: Sarıyer İlçesinin Nüfus Gelişimi

Yıllar	Toplam Nüfus	Nüfus Artış Miktarı
1935	24.216	
1940	32.512	8,296
1945	29.984	-2,528
1950	31.610	1,626
1955	40.012	8,402
1960	48.990	8,978
1965	52.445	3,455
1970	67.902	15,457
1975	85.262	17,36
1980	117.659	32,397
1985	147.503	29,844
1990	171.872	24,369
2000	242.543	70,671
2007	276.407	33,864
2012	289.959	13,552
2019	347.214	57,255

(Kaynak: TÜİK)

Şekil 20: Sarıyer İlçesinin Nüfus Grafiği

2.2.31. Silivri İlçesi

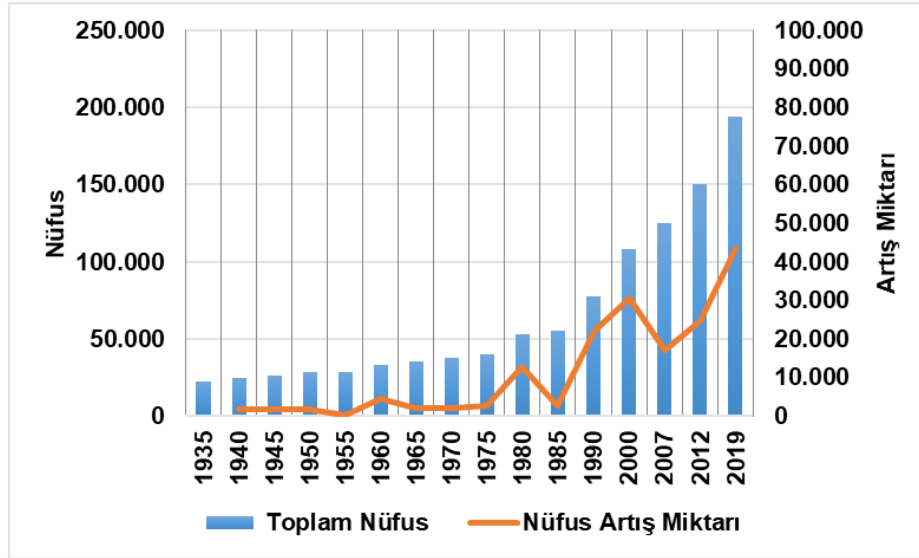
Silivri ilçesi, 1935 yılında kurulmuş olup İstanbul ilinin eski ilçelerinden birisidir. İlçenin bu tarihteki nüfusu 22.790 kişi olduğu görülmektedir (Tablo 42). Silivri İlçesi nüfusunda 1950 yılı ve sonrasında, İstanbul'un diğer ilçelerine kıyasla önemli değişimlerin yaşanmamış olduğu görülmektedir. Bunun nedeni ilçenin merkezi alana çok uzak olmasıdır.

Tablo 42 incelendiğinde, Silivri ilçesi nüfusu 1990 yılında 21.975 kişi artarak 77.599 kişiye ulaşmış, 2000 yılında ise nüfus 30.556 kişi mutlak artarak ilk defa yüz bini geçerek 108.155 kişiye yükselmiştir. Bu artış 2012 ve 2019 yılında da devam etmiştir. İstanbul ilinde nüfusun artmasına bağlı olarak yerleşmenin de merkezi kesimlerde yoğunluk kazanması, zaman içerisinde sanayiye şehrin merkezi dışındaki alanlara itmiştir. Merkezi kesimlerde yer alan nüfusun bir kesimi de şehrin merkezinden uzak ilçelerine hareket etmiş; çevredeki ilçe nüfuslarını arttırmıştır. 1999 İstanbul depreminin de bu süreçte etkisi bulunmaktadır.

Tablo 42: Silivri İlçesinin Nüfus Gelişimi

Yıllar	Toplam Nüfus	Nüfusun Mutlak Artış Miktarı
1935	22.790	
1940	24.583	1.793
1945	26.426	1.843
1950	28.328	1.902
1955	28.588	260
1960	33.231	4.643
1965	35.380	2.149
1970	37.443	2.063
1975	40.106	2.663
1980	53.032	12.926
1985	55.625	2.593
1990	77.599	21.974
2000	108.155	30.556
2007	125.364	17.209
2012	150.183	24.819
2019	193.680	43.497

(Kaynak: TÜİK)

Şekil 21: Silivri İlçesinin Nüfus Grafiği

2.2.32. Sultangazi İlçesi

Avrupa Yakasında yer alan Sultangazi İlçesi, İstanbul ilinin yeni kurulan ilçelerinden birisi olup, 2008 yılında Gaziosmanpaşa, Eyüp ve Esenler ilçelerinden bazı mahallelerin ayrılması ve idari olarak birleştirilmesi sonucu kurulmuştur. İlçenin bu tarihteki nüfusu 444.295 kişi olduğu görülmektedir. 2012 yılı ilçe mutlak nüfus artış

miktarı 47.917 kişi artarak nüfus 492.212 kişiye ulaşmıştır. 2019 yılına gelindiğinde ise mutlak nüfus artış miktarı 42.353 kişi artarak nüfus 534.565 kişiye yükseldiği görülmektedir (Tablo 43).

İlçede konut fazlalığı ve kira fiyatlarının uygun olmasından kaynaklı insanlar daha çok yerleşim amaçlı bu bölgeyi tercih etmektedir. Sanayi, bu bölgede çok kısıtlı olduğundan nüfusta önemli değişimler yaşanmamıştır. Fakat inşasının tamamlanması beklenen ve İstanbul Havalimanına ulaşım sağlayacak olan Kuzey Marmara Otoyolu bölgeyi değerli kıлып gelişimini ve bununla birlikte nüfuslanmasını hızlandırması beklenmektedir.

Tablo 43: Sultangazi İlçesinin Nüfus Gelişimi

Yıllar	Toplam Nüfus	Nüfusun Mutlak Artış Miktarı
2008	444.295	
2012	492.212	47.917
2019	534.565	42.353

(Kaynak: TÜİK)

2.2.33. Sultanbeyli İlçesi

1992 yılında kurulmuş olan Sultanbeyli ilçesi, İstanbul ili Anadolu Yakasında yer almaktadır. İlçenin bu tarihten önceki konumu ve nüfusu incelendiğinde, 1960 yılında Kartal ilçesi Samandıra nahiyesine bağlı bir köy konumunda olduğu görülmektedir. Köy'ün bu tarihteki nüfusu 443 kişidir. Fakat İstanbul iline yapılan göçlerin etkisiyle 1990 yılında nüfus 82 bin kişiyi geçmiştir. Meydana gelen bu önemli nüfus artışı idari yapının değişmesine bunun sonucunda Sultanbeyli'nin ilçe hüviyetini kazanmasına yol açmıştır.

Tablo 44 incelendiğinde, Sultanbeyli ilçesinin mutlak nüfus artış miktarı 2007 yılında, 2000 yılına göre 98.058 kişi artarak, 272.758 kişiye yükselmiştir. 2012 yılında toplam nüfus artmış olsa da mutlak nüfus artış miktarında düşüş yaşanmıştır. 2019 yılına gelindiğinde nüfus 336.021 kişiye ulaşmıştır.

Sultanbeyli ilçesinin gelişmesinde ve nüfuslanmasında rol oynayan etmenler şunlardır: Fatih Sultan Mehmet köprüsünün kurulması, TEM Otoyolunun ilçe sınırlarından geçmesi ve bölgedeki sanayinin varlığıdır.

Tablo 44: Sultanbeyli İlçesinin Nüfus Gelişimi

Yıllar	Toplam Nüfus	Nüfusun Mutlak Artış Miktarı
2000	175.700	
2007	272.758	97.058
2012	302.388	29.63
2019	336.021	33.633

(Kaynak: TÜİK)

2.2.34. Şişli İlçesi

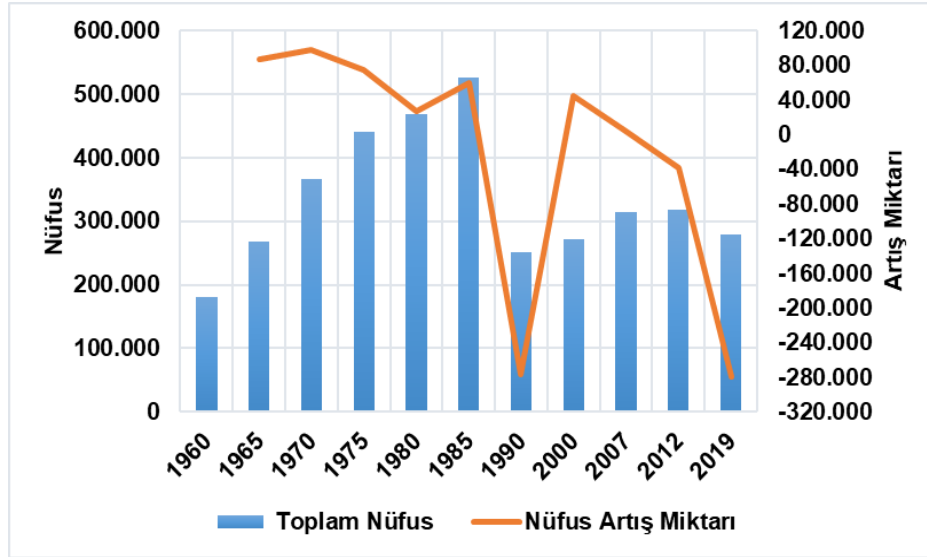
Şişli ilçesi, İstanbul ili Avrupa yakasında 1954 yılında kurulmuş eski ilçelerinden biridir. İlçenin bu tarihten önceki nüfusu ve yerleşme yapısı incelendiğinde, Şişli'nin 1935 yılında Beyoğlu'na bağlı bir nahiye konumunda olduğu, nüfusunun ise 40.770 kişi olduğu görülmektedir. Nahiye olan Şişli'nin nüfusu artış sağlayarak 1945 yılında 53.949 kişiye ulaşmıştır.

Tablo 45 incelendiğinde, Şişli ilçesi mutlak nüfus artış miktarı 1965 yılında 86.741 kişi artarak ilçe nüfusu 268.143 kişiye yükseltmiştir. Yaşanan bu artış daha çok ilçenin Kâğıthane köyünde meydana gelmiştir. Bu tarihte Kâğıthane köyünün nüfusu 56.157 kişidir. Köy nüfusunun artmasında önemli ulaşım ağlarına yakın olması ve sanayi sektörü etkili olmuştur. Şişli ilçesi 1970-1975 yılları arasında mutlak nüfus artış miktarında önemli yükselişlerin olduğu görülmektedir. Lakin 1990 yılında nüfusta hızlı bir düşüşün yaşandığı görülmektedir (Şekil 22). Bu düşüşün sebebi: Kâğıthane ilçesinin Şişli'den ayrılmasıdır. 2012 yılına gelindiğinde Ayazağa, Huzur ve Maslak mahallelerinin de Şişli'den ayrılmasıyla mutlak nüfus artış miktarında tekrar bir düşüş yaşanmıştır. 2012 yılında sanayi mahallelerinin ayrılmasıyla beraber yaşanan olumsuz etkiler 2019 yılında da devam ettiği görülmektedir.

Tablo 45: Şişli İlçesinin Nüfus Gelişimi

Yıllar	Toplam Nüfus	Nüfus Artış Miktarı
1960	181.402	
1965	268.143	86.741
1970	365.621	97.478
1975	440.572	74.951
1980	467.685	27.113
1985	526.526	58.841
1990	250.478	-276.048
2000	270.674	44.010
2007	314.684	3.533
2012	318.217	-38.400
2019	279.817	-279.817

(Kaynak: TÜİK)

Şekil 22: Şişli İlçesinin Nüfus Grafiği

2.2.35. Şile İlçesi

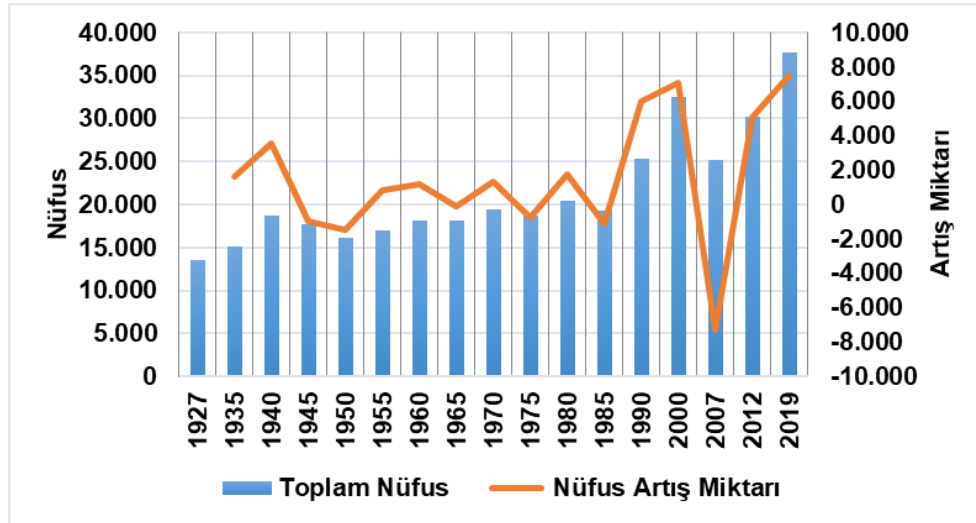
Şile ilçesi, İstanbul ilinin 1927 yılında kurulmuş olan 7 ilçesinden biri olup, Anadolu yakasında yer almaktadır. İlçenin bu tarihteki nüfusu 13.495 kişi olduğunu görülmektedir (Tablo 46). 1945 yılında ilçe nüfusu hızlı bir düşüş yapmış, yaşanan bu düşüşün nedeni 2. Dünya Savaşı'nın etkisidir. 1975 yılından 2019 yılına kadarki süreçte nüfus artışının iniş ve çıkışlar yaşanmış olduğu görülmektedir (Şekil 23). Bu bağlamda 2007 yılında gerçekleşen düşüşün temel sebebi ilçenin kır nüfusunda

düşüş yaşanmasıdır. 2000 yılında kır nüfusu 22 bin civaryken, 2007 yılında bu miktar 15 bine gerilemiş bulunmaktadır.

Tablo 46: Şile İlçesinin Nüfus Gelişimi

Yıllar	Toplam Nüfus	Nüfusun Mutlak Artış Miktarı
1927	13.495	
1935	15.101	1.606
1940	18.641	3.540
1945	17.688	-953
1950	16.196	-1.492
1955	16.994	798
1960	18.175	1.181
1965	18.098	-77
1970	19.427	1.329
1975	18.648	-779
1980	20.424	1.776
1985	19.310	-1.114
1990	25.372	6.062
2000	32.447	7.075
2007	25.169	-7.278
2012	30.218	5.049
2019	37.692	7.479

(Kaynak: TÜİK)

Şekil 23: Şile İlçesinin Nüfus Grafiği

2.2.36. Tuzla İlçesi

İstanbul ili Avrupa yakasında yer alan Tuzla ilçesi, 1992 yılında kurulmuştur. İlçe bu tarihten önce Kartal ilçesi Merkez nahiyesine bağlı olup nüfusu 4.393 kişi olduğu görülmektedir. Bir köy yerleşmesi olan Tuzla, 1980 yılına kadar nüfus artışını sürekli devam ettirmiş olup, 1987 yılında Pendik ilçesine bağlanmıştır. 1992 yılına geldiğindeyse Pendik ilçesinden ayrılarak, ilçe idari kimliğini kazanmıştır.

Tablo 47 incelendiğinde, 2000 yılında Tuzla ilçesi nüfusunun 123.225 kişi olduğu görülmektedir. 2007 yılında nüfus, 42.014 kişilik bir mutlak artışla ile 165.239 kişiye yükselmiştir. 2012 yılında ise bir önceki döneme göre mutlak nüfus artış miktarında düşüş yaşanmış olsa da nüfus artmaya devam etmiştir. 2019 yılında ise 2012 yılına göre mutlak nüfus artış miktarı yaklaşık 70.000 kişi olmuş ve nüfusu 267.400 kişiye ulaşmıştır. İlçe nüfus miktarının sürekli artmasının nedeni; bu alanda Organize Sanayi Bölgesinin kurulması, Haliç Yapısal Tersanelerinin Tuzlaya taşınması ve bölgede birçok üniversitenin yer almasıdır.

Tablo 47: Tuzla İlçesinin Nüfus Gelişimi

Yıllar	Toplam Nüfus	Nüfusun Mutlak Artış Miktarı
2000	123.225	
2007	165.239	42.014
2012	197.657	32.418
2019	267.400	69.743

(Kaynak: TÜİK)

2.2.37. Ümraniye İlçesi

1990 yılında kurulan Ümraniye ilçesi, İstanbul ili Anadolu Yakasında yer almaktadır. İlçenin bu tarihten önceki konumu ve nüfusu incelendiğinde, 1935 yılında Üsküdar'ın Kısıklı nahiyesine bağlı bir köy yerleşmesi olduğu, nüfus miktarının ise 570 kişi olduğu görülmektedir. 1965 yılında nüfusu sadece 14.500 kişi olan Ümraniye köyü, 1980 yılına geldiğinde 71.954 kişiye ulaşmıştır. Nüfusun bu denli hızlı artmasının asıl sebebi, Ümraniye'de Dudullu Organize Sanayi Bölgesinin kurulmasından ötürü bu bölgeye yapılan yoğun göçlerdir.

1990 yılında ilçeye dönüştürülen Ümraniye'nin nüfusunun 301.257 kişi olduğunu, 2000 yılına gelindiğinde ise ilçe nüfusunun katlanarak 605.855 kişiye ulaştığını görmekteyiz (Tablo 48). 2008 yılında Çekmeköy'ün ilçeden ayrılması ve ilçeye ait olan Sarıgazi ve Yenidoğan beldelerinin de bu dönemde Sancaktepe'ye eklenmesi, 2012 yılında nüfusta büyük bir düşüşün meydana gelmesine yol açmıştır. 2019 yılına gelindiğindeyse ilçe nüfusunun 710.280 kişiye ulaştığını görmekteyiz.

Tablo 48: Ümraniye İlçesinin Nüfus Gelişimi

Yıllar	Toplam Nüfus	Nüfusun Mutlak Artış Miktarı
1990	301.257	
2000	605.855	304.598
2007	897.260	291.405
2012	645.283	-251.977
2019	710.280	64.997

(Kaynak: TÜİK)

2.2.38. Üsküdar İlçesi

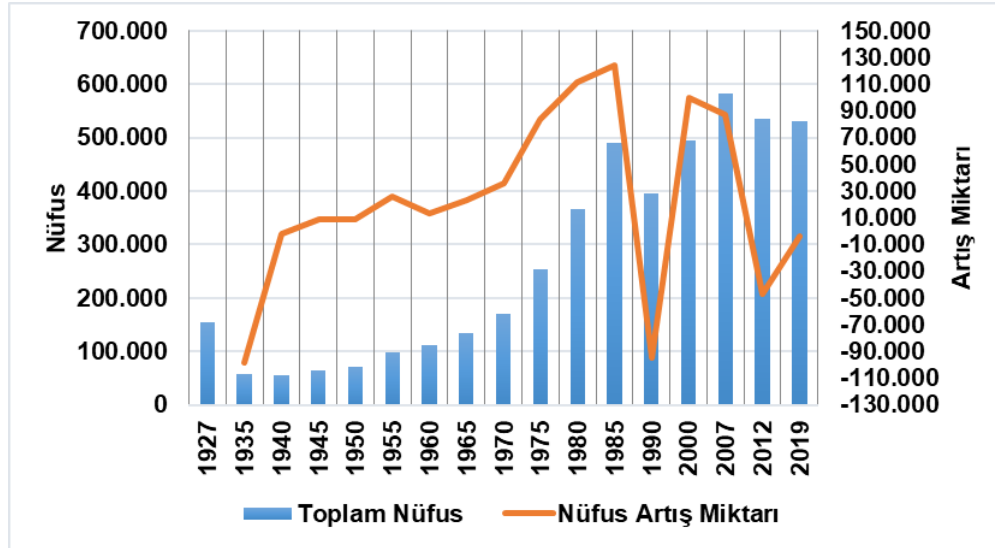
Üsküdar ilçesi, İstanbul ilinin 1927 yılında kurulmuş eski ilçelerindedir. Üsküdar'ın bu tarihteki nüfusu 155.092 olduğu görülmektedir. İlçe nüfusu 1935 yılında ciddi bir düşüş yapmış olduğu izlenilmektedir (Tablo 49, Şekil 24) Bu düşüşün nedeni Kadıköy, Beykoz ve Kartal ilçelerinin kurulmasına bağlı olarak Anadolu yakasında ilçe sayısının 2'den 5'e yükselip, nüfusun bu yeni kurulan ilçelere dağılmasıdır.

Tablo 49 incelendiğinde, 1980 yılında mutlak nüfus artış miktarının önceki yıllara kıyasla ilk kez yüz bini geçmiş olduğunu görülmektedir. Fakat 1990 yılına gelindiğinde Ümraniye'nin Üsküdar'dan ayrılması ilçe mutlak nüfusunun düşüş göstermesine neden olmuştur. 2012 ve 2019 yıllarında nüfusta tekrar bir düşüş yaşanmıştır. Bu düşüşün nedeni ise 2008 yılında Üsküdar'a bağlı 3 mahallenin (Örnek, Fetih, Esatpaşa) Ataşehir'e dâhil edilmesidir.

Tablo 46: Üsküdar İlçesinin Nüfus Gelişimi

Yıllar	Toplam Nüfus	Nüfusun Mutlak Artış Miktarı
1927	155.092	
1935	57.071	-98.021
1940	54.969	-2.102
1945	63.795	8.826
1950	72.425	8.630
1955	98.228	25.803
1960	111.821	13.593
1965	135.056	23.235
1970	171.267	36.211
1975	254.895	83.628
1980	366.186	111.291
1985	490.185	123.999
1990	395.623	-94.562
2000	495.118	99.495
2007	582.666	87.548
2012	535.916	-46.750
2019	531.825	-4.091

(Kaynak: TÜİK)

Şekil 24: Üsküdar İlçesinin Nüfus Grafiği

2.2.39. Zeytinburnu İlçesi

1957 tarihinde İstanbul ili Avrupa Yakasında kurulmuş olan Zeytinburnu, bu tarihten önce batı kısmı Bakırköy ilçesine, Doğusu Fatih ilçesine bağlı bulunmaktaydı.

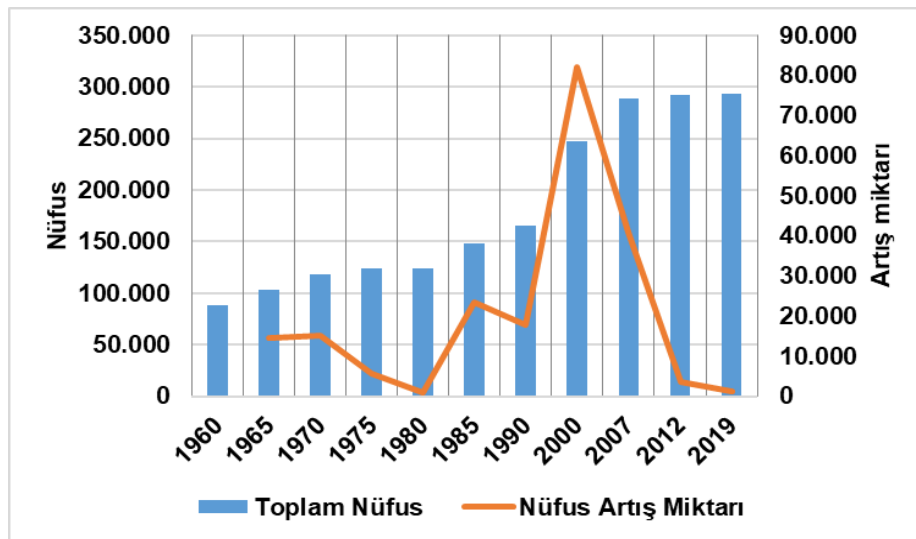
1955 yılında nüfusu 17.585 kişi olup, ilçe halini aldıktan sonraki dönem olan 1960 yılındaki nüfusu ise 88.341 kişi olduğu görülmektedir.

Tablo 49 incelendiğinde, ilçe nüfusunun 1965 yılı itibari ile yüz bini aştığı görülmektedir. İlçe nüfusunda 2000 yılına kadar önemli bir gelişme yaşanmamış, fakat bu tarihte 81.990 kişi ile artış kaydetmiştir. 2007 ve 2019 yılları arasında mutlak nüfus artış miktarı düşme eğilimi göstermiş olsa da toplam nüfus artmaya devam etmiştir (Şekil 25). İlçede sanayi kollarının mevcut olması nedeniyle bölge göç almaktadır. Bu göçler aynı zamanda yabancı uyruklu (Afganistan, Türkistan, kazaklar) vatandaşlar tarafından da yapılmaktadır.

Tablo 47: Zeytinburnu İlçesinin Nüfus Gelişimi

Yıllar	Toplam Nüfus	Nüfusun Mutlak Artış Miktarı
1960	88.341	
1965	102.874	14.533
1970	117.905	15.031
1975	123.548	5.643
1980	124.543	995
1985	147.849	23.306
1990	165.679	17.83
2000	247.669	81.99
2007	288.743	41.074
2012	292.407	3.664
2019	293.574	1.167

(Kaynak: TÜİK)

Şekil 25: Zeytinburnu İlçesinin Nüfus Grafiği

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

İSTANBUL'DA NÜFUSUN MEKÂNSAL DAĞILIMI

3.1. İstanbul'da Nüfusun Mekânsal Dağılımı

Bu bölümde İstanbul ilinde 2019 yılı itibariyle öncelikle nüfusun ilçelere göre mekânsal dağılımı ele alınmıştır. Bu bağlamda nüfusun ilçelere dağılımı ve ilçelerin nüfus yoğunluklarına değinilmiştir. Bölümümüzün ikinci kısmında ise 2019 yılı itibariyle ilçeler bazında nüfusun mahallelere göre dağılımı teker teker ele alınmış; her ilçe için mahalle bazında nüfusun mekânsal dağılışı, dağılışı haritalarıyla ortaya konulmuştur.

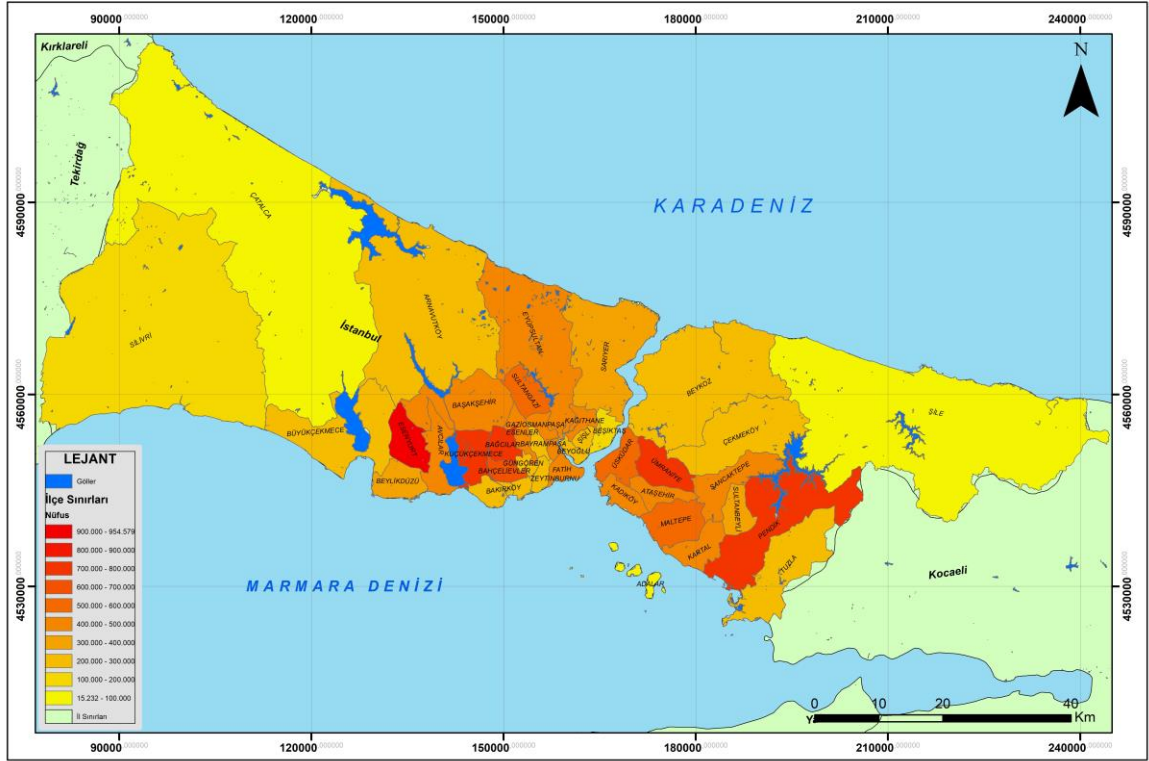
3.1.1. İlçe Bazında Nüfusun Dağılımı

Türkiye'nin nüfus büyüklüğü bakımından en büyük ili olan İstanbul'un, zaman içerisinde mekânsal görünümü ve idari yapısı değişim göstermiştir. 1927 yılında sadece 7 ilçeden meydana gelen İstanbul ilinin, 2019 yılı itibariyle ilçe sayısı 39'a yükselmiş bulunmaktadır.

İstanbul'da ilçeler bazında nüfusun mekânsal dağılımı incelendiğinde, nüfusun ilçeler bazında benzer oranlarda dağılım göstermedi görülmektedir. Bazı ilçelerde ciddi bir nüfus yığılması söz konusuysen, bazı ilçelerin nüfusunun ise oldukça az olduğu dikkat çekmektedir. Bu durumun ortaya çıkmasında kuşkusuz ilçenin sahip olduğu lokasyon, sosyo-ekonomik yapı, ulaşım gibi faktörler etkili olmaktadır.

2019 yılında İstanbul ilinin toplam nüfusunun ilçelerdeki dağılımına baktığımızda %6 oran ile Esenyurt'un ilk sırada yer aldığını görmekteyiz (Harita 3). Esenyurt'ta nüfusun fazla olmasının nedeni; burada sanayi kuruluşlarının yer alması, konut sektörünün yaygın hale gelmesi, önemli ulaşım yollarına olan konumu ve konut stoku fazlalığından kaynaklı kiraların nispeten uygun olmasıdır. Esenyurt ilçesini sırasıyla Küçükçekmece (%5), Bağcılar (%5), Pendik (%4) ve Ümraniye (%4) ilçeleri takip etmektedir. Adalar, Şile, Sultangazi, Çatalca, Silivri gibi ilçelerin İstanbul'un toplam nüfusu içerisinde az bir paya sahip oldukları görülmektedir (Harita 2).

İSTANBUL İLİ 2019 YILI İLÇE NÜFUS HARİTASI

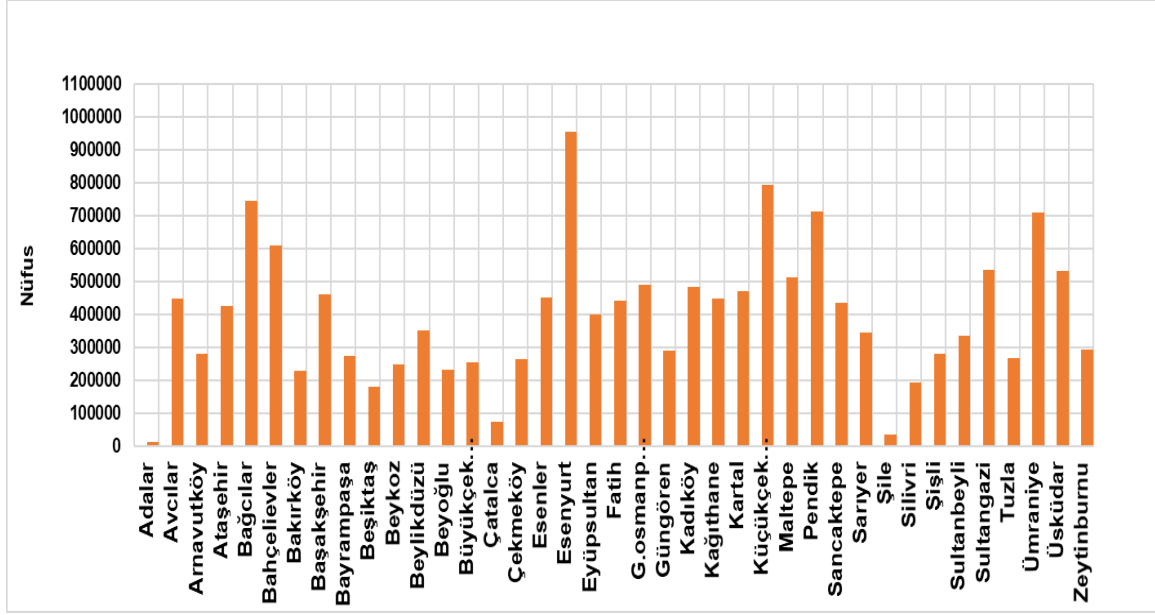
Harita 3 : İstanbul İlinde Nüfusun İlçeler Bazındaki Mekânsal Dağılışı

İstanbul'daki ilçelerin yüzölçümü ve bu bağlamda nüfus yoğunlukları incelendiğinde; en büyük yüzölçümüne sahip olan ilçesinin 1115,13 km² ile Çatalca ilçesi olduğu görülmektedir. İlçenin nüfus yoğunluğu ise 66 kişi/km² dir. Çatalca ilçesinde km²'ye düşen kişi sayısının az olduğunu görmekteyiz (Harita 4). Bu durumun nedeni ilçenin yüzölçümünün büyük olması ayrıca nüfus miktarının da az olmasıdır. Çatalca ilçesini yüzölçümü büyüklüğü bakımından 869.52 km² ile Silivri takip etmektedir. Silivri ilçesinin 2019 yılı itibari ile sahip olduğu nüfus yoğunluğu 223 kişi/km² dir. İstanbul ili ilçeleri içerisinde yüzölçümü en küçük olan ilçe ise 7,21 km² ile Güngören'dir. İlçenin sahip olduğu nüfus yoğunluğu 40.144 kişi/km²'dir. Güngören ilçesinin sahip olduğu nüfusa karşılık yüzölçümün küçük olması km²'ye düşen insan sayısını arttırmaktadır. 2019 yılı itibariyle İstanbul'da nüfus yoğunluğunun en fazla olduğu ilçe Gaziosmanpaşa'dır. Gaziosmanpaşa'da nüfus yoğunluğu km²'ye 41.438 kişidir. Gaziosmanpaşa ilçesini 40.144 kişiyle Güngören, 36.766 kişiyle Bahçelievler, 33.324 kişiyle Bağcılar ve 30.129 kişiyle Kağıthane ilçeleri takip etmektedir.

İstanbul ilinin Anadolu yakasında yer alan ilçeleri içerisinde yüzölçümü bakımından en büyük ilçenin 781,72 km² ile Şile ilçesi olduğu görülmektedir. İlçenin nüfus yoğunluğu 48 kişi/km²'dir. Şile ilçesinde hem nüfusun az olması hem de yüzölçümünün büyük olması nedeniyle km² ye düşen kişi sayısı oldukça azdır. Bu ilçeyi 310,36 km² yüzölçümüyle Beykoz ilçesi takip etmekte olup Beykoz'un nüfus yoğunluğu ise 800 kişi/km²'dir.

Harita 4 : İstanbul'da İlçeler Bazında Nüfus Yoğunluğu

Şekil 26: İstanbul İlçelerinin 2019 Yılına Ait Nüfus Grafiği

Tablo 48: 2019 Yılında İstanbul'da İlçe Bazında Nüfus Dağılımı

İlçeler	Nüfus	İlçeler	Nüfus
Adalar	15.232	Fatih	443.090
Avcılar	448.882	Gaziosmanpaşa	491.962
Arnavutköy	282.488	Güngören	289.441
Ataşehir	425.094	Kadıköy	482.713
Bağcılar	745.125	Kağıthane	448.025
Bahçelievler	611.059	Kartal	470.676
Bakırköy	229.239	Küçükçekmece	792.821
Başakşehir	460.259	Maltepe	513.316
Bayrampaşa	274.735	Pendik	711.894
Beşiktaş	448.882	Sancaktepe	436.733
Beykoz	248.260	Sarıyer	347.214
Beylikdüzü	352.412	Şile	37.692
Beyoğlu	233.323	Silivri	193.680
Büyükçekmece	254.103	Şişli	279.817
Çatalca	73.718	Sultanbeyli	336.021
Çekmeköy	264.508	Sultangazi	534.565
Esenler	450.344	Tuzla	267.400
Esenyurt	954.579	Ümraniye	710.280
Eyüpsultan	400.513	Üsküdar	531.825
Zeytinburnu	293.574		

3.1.2. Mahalle Bazında Nüfusun Dağılımı

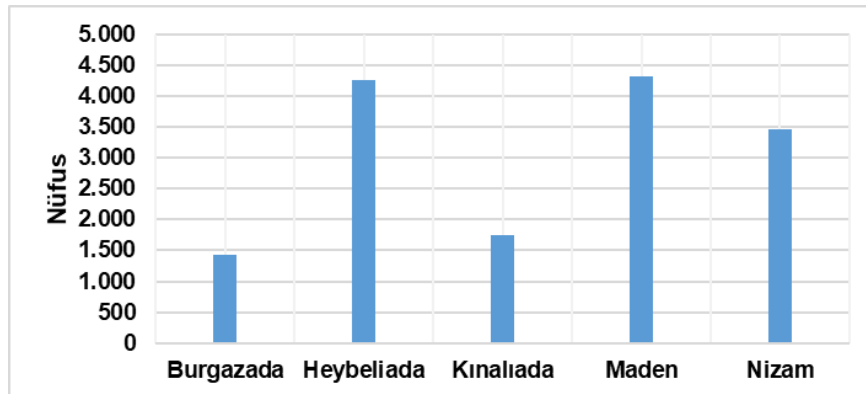
3.1.2.1. Adalar İlçesinin Mahalle Bazında Nüfus Dağılımı

2019 yılında toplam nüfusu 15.238 kişi olan Adalar ilçesinin günümüzde idari olarak 5 mahalleden meydana geldiği görülmektedir (Harita 5). 2019 yılı ilçe toplam nüfusunun mahallelere göre dağılımını incelediğimizde, %28,4 payla Maden Mahallesi ilk sırada yer aldığı görülmektedir. Bu mahalleyi %27,9 ile Heybeliada Mahallesi takip etmektedir. Burgazada Mahallesi %9 oranla toplam nüfus içerisinde en az paya sahip olan mahalle olarak karşımıza çıkmaktadır. (Tablo 51, Şekil 27, Harita 5). Nüfusun adalar bağlamında dağılımı incelendiğinde ise, Büyükada'daki Nizam ve Maden mahallelerinin toplam nüfusunun 7.800 kişi olduğu ve ilçe nüfusunun %51'ini teşkil ettiği görülmektedir.

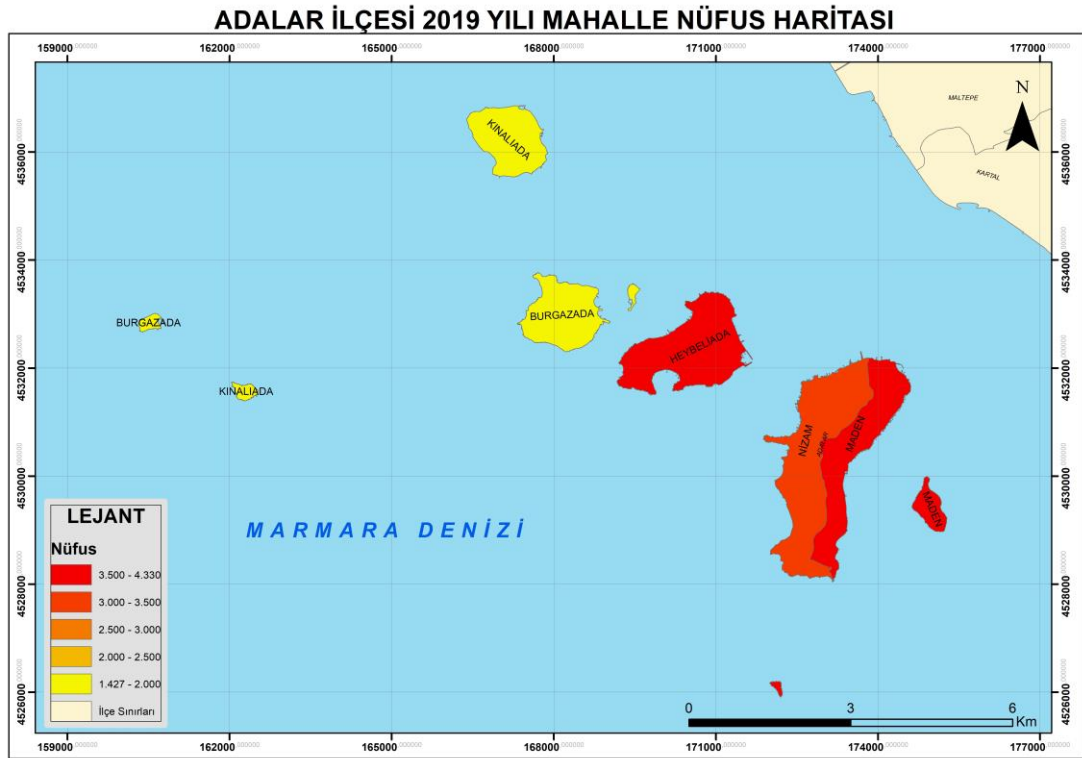
Tablo 49: Adalar İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılımı, 2019

Mahalleler	Nüfus
Burgazada	1.427
Heybeliada	4.253
Kınalı ada	1.758
Maden	4.330
Nizam	3.470
Toplam	15.238

(Kaynak: TÜİK)

Şekil 27: Adalar İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılım Grafiği, 2019

Harita 5: Adalar İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılımı

3.1.2.2. Ataşehir İlçesinin Mahalle Bazında Nüfus Dağılımı

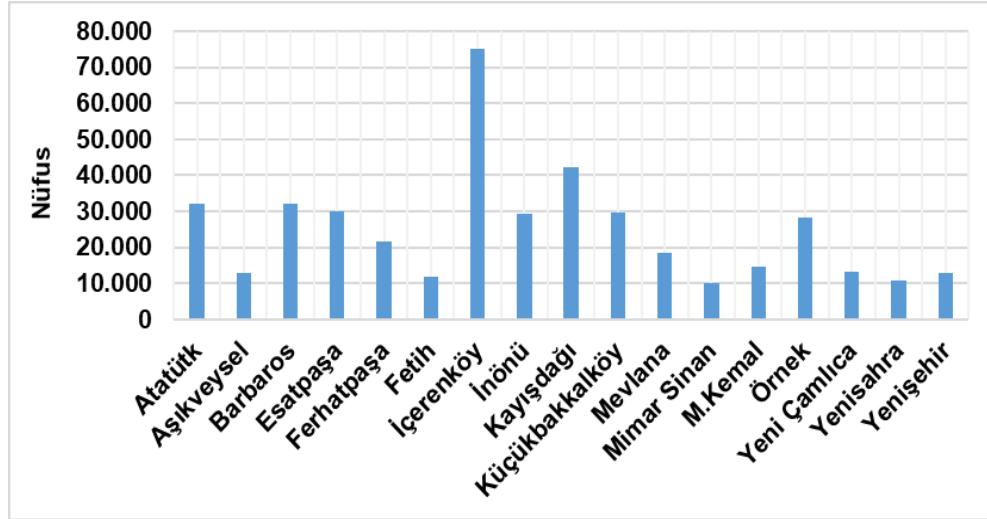
Ataşehir ilçesi 2019 yılı toplam nüfusu 405.961 kişi olup, idari olarak 17 mahalleden oluşmaktadır. İlçe nüfusunun 2019 yılı itibariyle mahallelere göre dağılımına baktığımızda, ilçe nüfusunda en büyük paya sahip olan mahallenin %22'lik oranla İçerenköy olduğu görülmektedir (Tablo 52, Harita 6). Bostancı Oto Sanayi Sitesi'nin İçerenköy Mahallesi'nde yer alması, bu alanın gelişmesini ve hızlıca nüfuslanmasına neden olmuştur. İçerenköy'ü %10'luk pay ile Kayışdağı, Atatürk ve Barbaros Mahalleleri ise %8'lik oranla takip etmektedir. Kayışdağı mahallesindeki nüfus artışında burada kurulan Yeditepe Üniversitesi önemli bir rol oynamıştır. İlçede yer alan Atatürk ve Barbaros mahallelerinde ise son yıllarda konut sektörünün çoğalması, alışveriş merkezlerinin ve iş merkezlerinin kurulması bu bölgede nüfusun artmasına neden olmuştur. Aynı zamanda 2013 yılında uygulanmaya konulan İstanbul Finans Merkezi Projesi, hem Barbaros Mahallesi nüfusu hem de ilçe nüfusu

üzerinde önemli bir etki göstermiştir. İlçe nüfusunun en az olduğu mahalle ise 9.937 kişi ile Mimar Sinan olduğu görülmektedir (Şekil 28, Harita 6).

Tablo 50: Ataşehir İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılımı, 2019

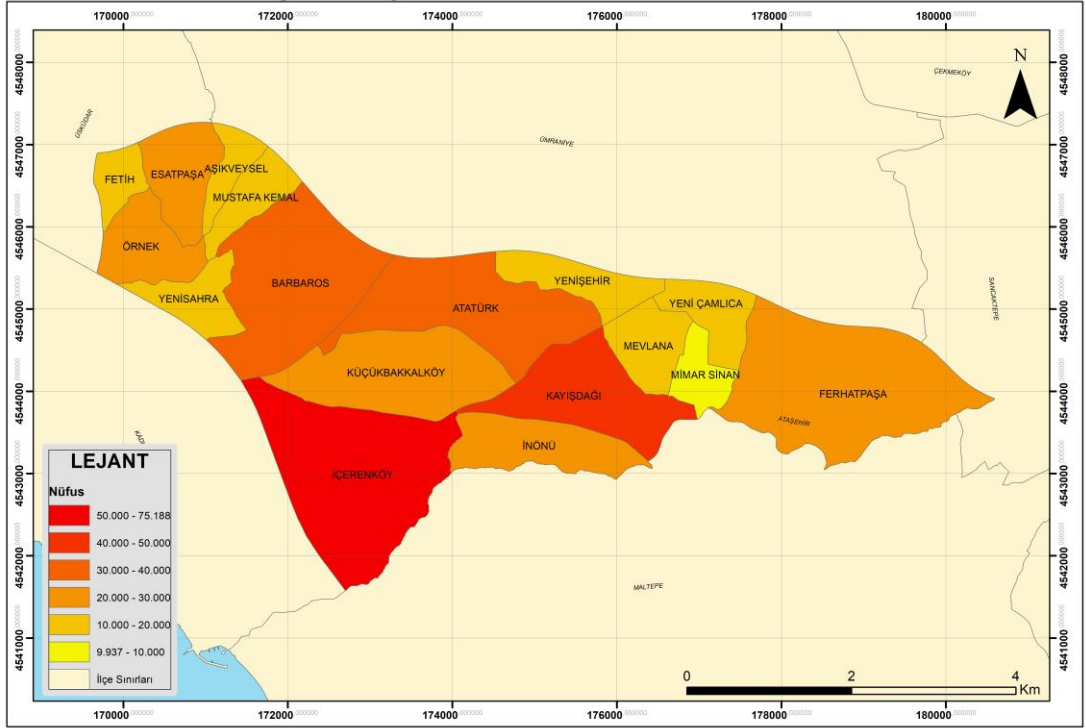
Mahalleler	Nüfus	Mahalleler	Nüfus
Atatürk	32.259	İnönü	29.278
Âşık Veysel	13.043	Kayışdağı	42.251
Barbaros	32.093	Küçükbakkalköy	29.541
Esatpaşa	29.845	Mevlana	18.355
Ferhatpaşa	21.555	Mimar Sinan	9.937
Fetih	11.851	M.Kemal	14.555
İçeren köy	75.188	Örnek	28.133
Yenişehir	13.055	Yeni Çamlıca	13.361
Yenisahra	10.791	Toplam	405.691

(Kaynak: TÜİK)

Şekil 28: Ataşehir İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılım Grafiği, 2019

ATAŞEHİR İLÇESİ 2019 YILI MAHALLE NÜFUS HARİTASI

Harita 6 : Ataşehir İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılımı

3.1.2.3. Avcılar İlçesinin Mahalle Bazında Nüfus Dağılımı

Avcılar ilçesi idari olarak 10 mahalleden meydana gelmektedir. İlçenin 2019 yılındaki nüfusunun 448.882 kişi olduğu, bu nüfusun başlıca toplanma alanlarının ise %16 oranla Yeşilkent, %15 oranla Cihangir, %13 oranla Tahtakale ve %11 oranla M.K Paşa Mahalleleri olduğu görülmektedir (Tablo 53, Harita 6).

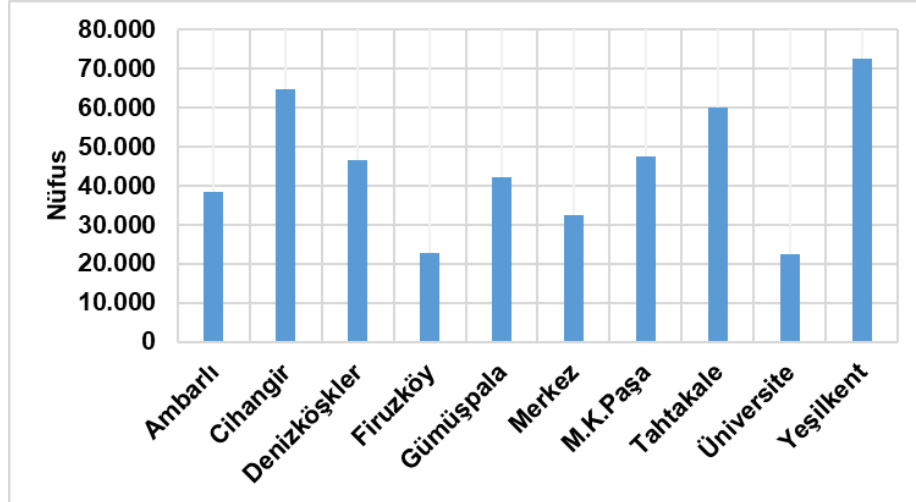
Tahtakale Mahallesinde toplu konut sektörünün yaygın hale gelmeye başlaması ve bölgenin TEM'e yakın olması, nüfusunun artmasında etkili olmuş iken Ambarlı Termik Santrali'nin kurulması ise hem sanayi sektörünün burada önem kazanmasına hem de Ambarlı, Üniversite ve Firuzköy mahallelerinin nüfusunun artmasına neden olmuştur. Bununla birlikte Üniversite Mahallesi, diğer mahallelere kıyasla az bir nüfusa sahip olsa da özellikle burada kurulmuş olan İstanbul Üniversitesi Avcılar Kampüsünün varlığı bölgeyi canlı kılıp gelişimini ve nüfus artışını sağlamıştır. İlçe nüfusunun büyük bir kısmının yer aldığı Cihangir Mahallesinde ise sanayi sektörünün varlığı nüfusun artışına yol açmıştır. Genel olarak Avcılar

bölgesine metrobüs ulaşımının sağlamış olduğu kolaylık ve aynı zamanda bölgede farklı sanayi kollarının mevcudiyeti buradaki nüfus artışı üzerinde rol oynamıştır.

Tablo 51: Avcılar İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılımı, 2019

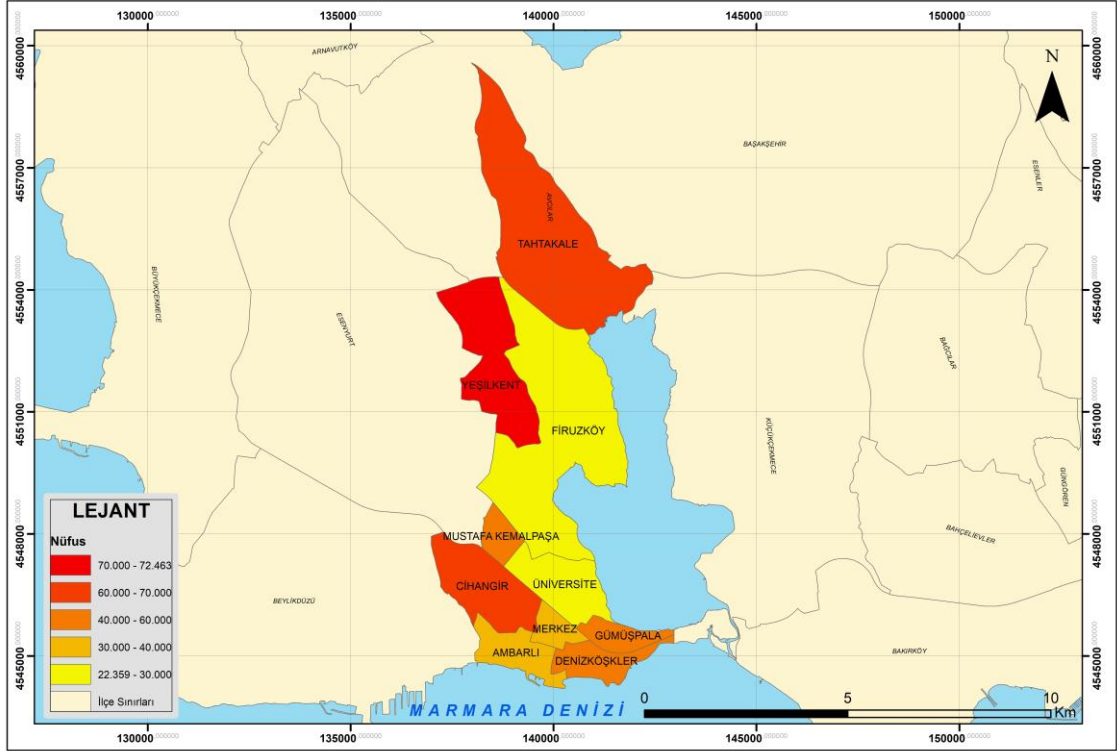
Mahalleler	Nüfus
Ambarlı	38.444
Cihangir	64.632
Deniz köşkler	46.380
Firuzköy	22.850
Gümüşpala	42.079
Merkez	32.264
M.K. Paşa	47.389
Tahtakale	60.022
Üniversite	22.359
Yeşilkent	72.463
Toplam	448.882

(Kaynak: TÜİK)

Şekil 28: Avcılar İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılım Grafiği, 2019

AVCILAR İLÇESİ 2019 YILI MAHALLE NÜFUS HARİTASI

Harita 7 : Avcılar İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılımı

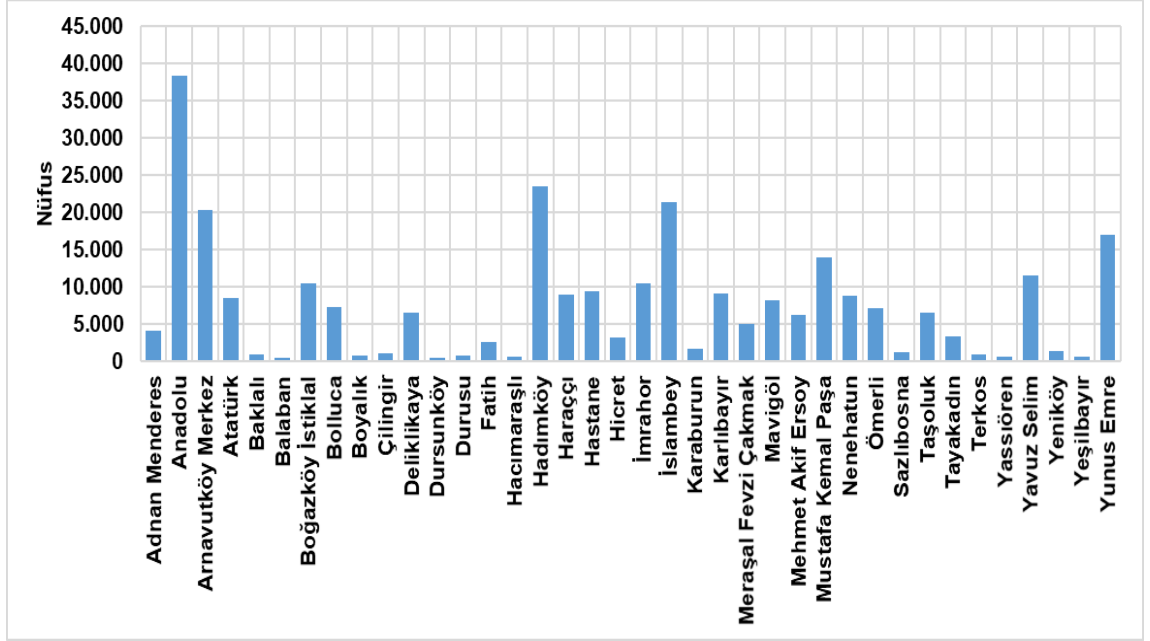
3.1.2.4. Arnavutköy İlçesi Mahalle Bazında Nüfus Dağılımı

2008 yılında kurulmuş olan Arnavutköy ilçesinin 2019 yılı itibarıyla nüfusu 282.488 kişi olup idari olarak 38 mahalleden meydana gelmektedir. Tablo 54 incelendiğinde, Arnavutköy ilçesinin en kalabalık mahallesinin %14'lük oran ile Anadolu olduğu görülmektedir (Harita 8). Hadımköy Mahallesi %8 oran ile ikinci kalabalık mahallesidir. Hadımköy Mahallesinde sanayi sektörünün gelişmesi ve toplu konut sektörünün yaygın hale gelmesi burada nüfusun artışı sağlamıştır. 400'den fazla fabrika ve 30.000 civarında işçi barındırmasıyla İstanbul'un önemli sanayi merkezlerinden biri haline gelmiştir (Şahin,2015: 252). Aynı zamanda İstiklal ve Haraççı Mahalleleri de sanayinin çatısı altında gelişen ve buna bağlı olarak nüfusu artan yerlerdir.

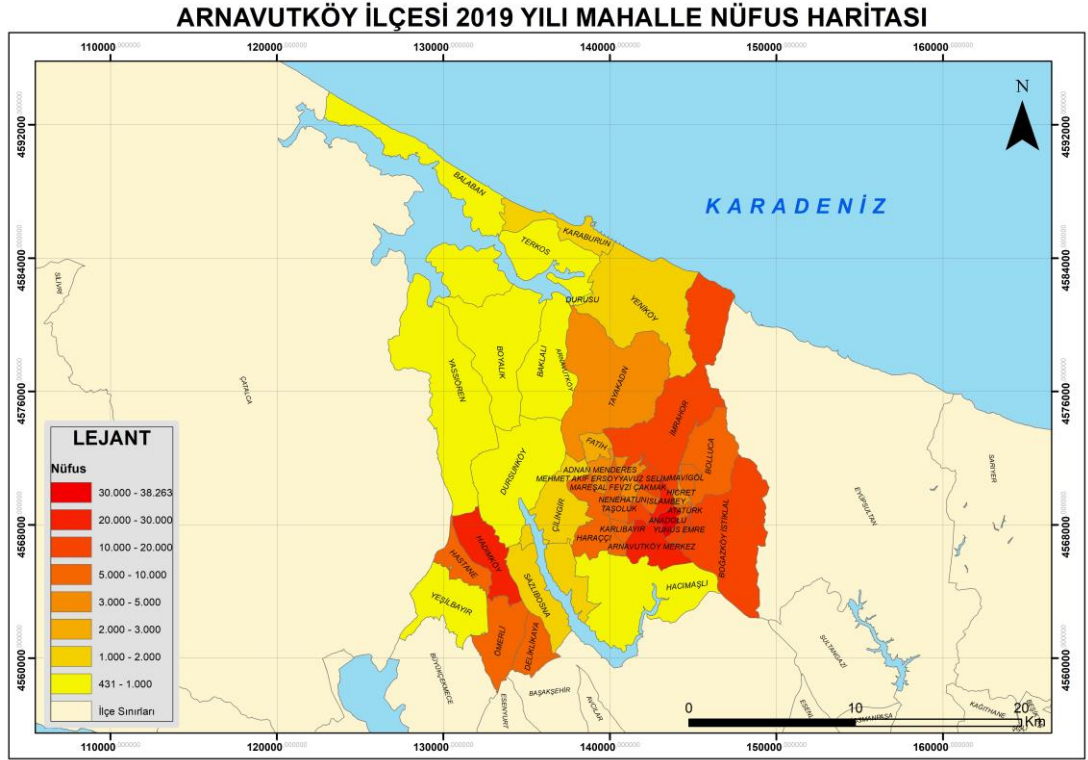
Arnavutköy'ün büyük bir kısmının ormanlık alanla kaplı olması ve aynı zamanda kırsal niteliklerini koruyan köylerin 2008 yılında mahalleye dönüştürülmesinden dolayı nüfusun bazı mahallelerde seyrek dağılım gösterdiğini görmekteyiz (Şekil 29). Bu mahalleler Baklalı, Boyalık, Balaban, Hacımaraşlı, Karaburun, Yeniköy, Çilingir, Sazlıbosna, Yeşilbayır, Deliklikaya, Nakkaş'dır. Ancak son yıllarda kırsal alanlarda da yapılaşma ve kentleşmeye gidilmekte olduğu bilinmektedir. Bu bağlamda Arnavutköy Belediyesi'nden elde edilen bilgilere göre ilçeye ait 70 adet proje hazırlanmış ve bu projelerin 69 tanesinin tamamlandığı belirtilmiştir. Yapılan bu proje uygulamaları ilçenin gelişmesine, Arnavutköy'ün kentleşmesine ve nüfusun da artmasına neden olmuştur. Bu kentleşme ve nüfus artışı İstanbul Havalimanı'na bağlantı yolunun hizmete açılmasıyla daha hızlanacaktır.

Tablo 52: Arnavutköy İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılımı, 2019

Mahalleler	Nüfus	Mahalleler	Nüfus
Adnan Menderes	4.146	İmrahor	10.465
Anadolu	38.263	İslam Bey	21.425
Arnavutköy Merkez	20.273	Karaburun	1.630
Atatürk	8.417	Karlıbayır	9.103
Baklalı	881	Meraşal Fevzi Çakmak	4.927
Balaban	460	Mavigöl	8.161
Boğazköy İstiklal	10.415	Mehmet Akif Ersoy	6.187
Bolluca	7.322	Mustafa Kemal Paşa	13.886
Boyalık	697	Nene hatun	8.813
Çilingir	1.071	Ömerli	7.042
Deliklikaya	6.584	Sazlıbosna	1.134
Dursun köy	431	Taşoluk	6.503
Durusu	761	Tayakadın	3.385
Fatih	2.603	Terkos	894
Hacımaraşlı	631	Yassıören	551
Hadımköy	23.531	Yavuz Selim	11.470
Haraççı	8.876	Yeniköy	1.385
Hastane	9.317	Yeşilbayır	606
Hicret	3.222	Yunus Emre	17.020
Toplam	282.488		

Şekil 29: Arnavutköy İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılım Grafiği, 2019

Harita 8 : Arnavutköy İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılımı

3.1.2.5. Bağcılar İlçesinin Mahalle Bazında Nüfus Dağılımı

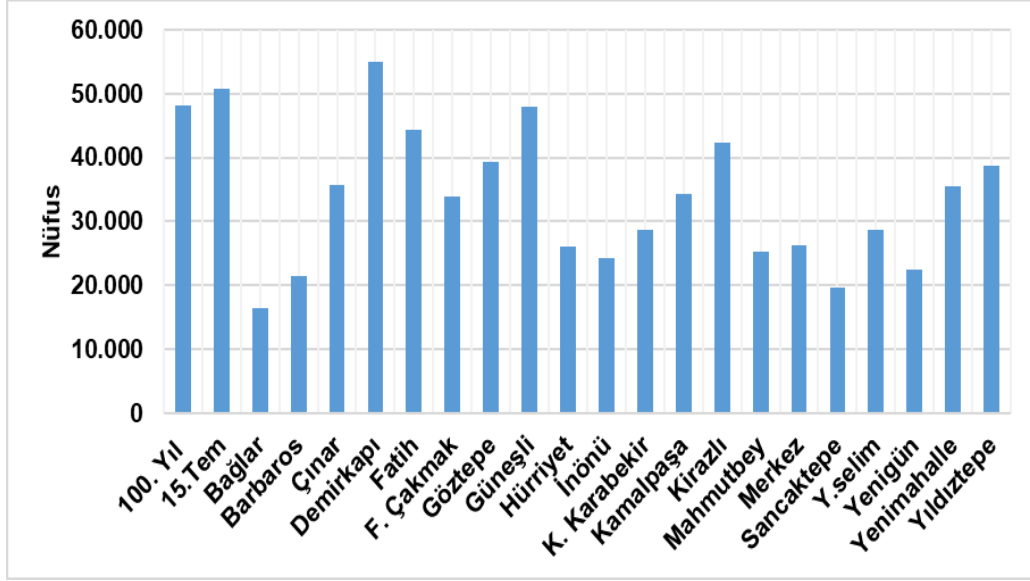
İdari olarak 22 mahalleden meydana gelen Bağcılar ilçesi, 2019 yılında 745.125 kişilik bir nüfusa sahiptir. İlçe nüfusunun mahallelere göre dağılımı incelendiğinde, Demirkapı ve 15 Temmuz mahallelerinin ilçe nüfusunun % 7'lik kısmına sahip olduğu görülmektedir. 15 Temmuz ve Mahmutbey mahallelerinde sanayinin yoğun olması ve ticaretin son yıllarda bu bölgede gelişmeye başlaması nüfusun artışına neden olmuştur. Bununla birlikte ticaretin Göztepe ve Yüzüncüyıl mahallelerinde de yaygın hale gelmeye başlaması bölgeyi canlı kılıp nüfusunun artmasında rol oynamıştır. Nüfusun toplandığı diğer mahalleler Güneşli ve Fatih Mahalleleri olup ilçe nüfusunda %6'lık bir paya sahip olmaktadır (Şekil 30, Harita 9).

Bağcılar ilçesi geçmişte sanayinin etkisiyle çok yoğun göçlere maruz kalmış, yoğun göçler sonucu ilçe nüfusunda hızlı bir artış yaşanmıştır. Fakat son yıllarda Bağcılar'ın kentsel dönüşüme girmesi ve boş arsaların da eskisine oranla dolması, ilçedeki nüfus artış miktarının eskiye kıyasla düşüş göstermesine yol açmıştır.

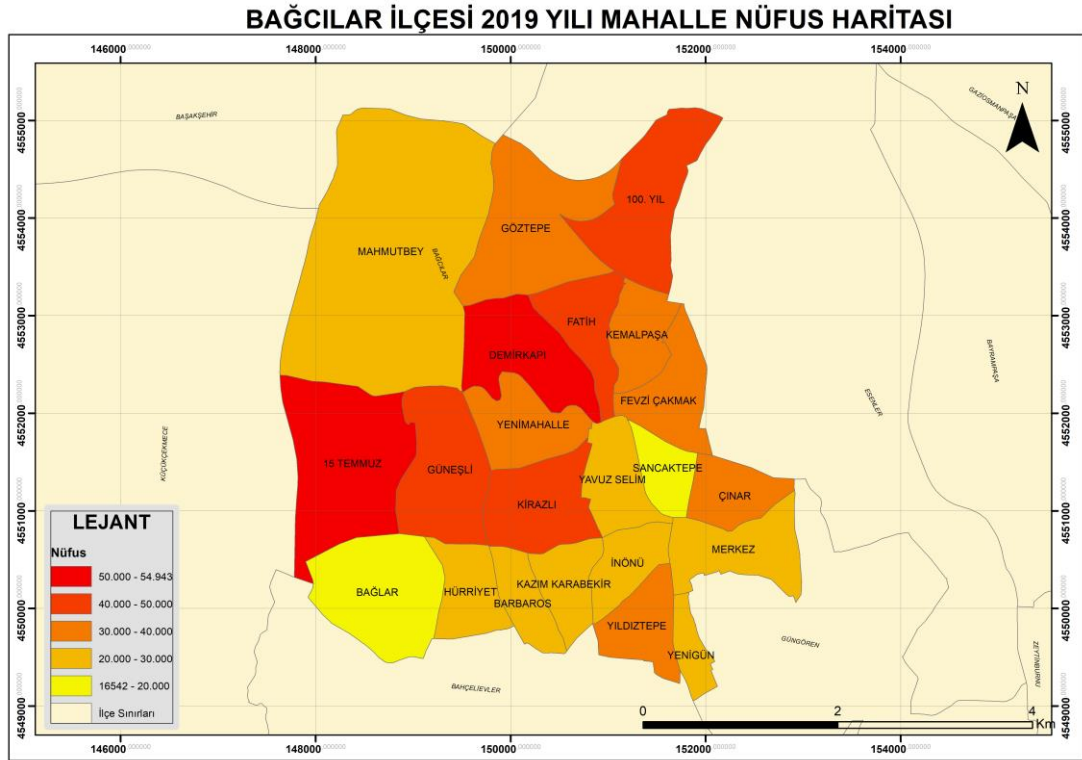
Tablo 53: Bağcılar İlçesinde Nüfusun Mahallere Göre Dağılımı, 2019

Mahalleler	Nüfus	Mahalleler	Nüfus
100. Yıl	48.123	İnönü	24.209
Onbeş Temmuz	50.786	K. Karabekir	28.714
Bağlar	16.542	Kemalpaşa	34.222
Barbaros	21.490	Kirazlı	42.253
Çınar	35.673	Mahmutbey	25.180
Demirkapı	54.953	Merkez	26.355
Fatih	44.314	Sancaktepe	19.654
F. Çakmak	33.986	Y.selim	28.597
Göztepe	39.362	Yenigün	22.555
Güneşli	47.960	Yenimahalle	35.437
Hürriyet	26.093	Yıldıztepe	38.677
Toplam	745.125		

(Kaynak: TÜİK)

Şekil 30: Bağcılar İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılım Grafiği, 2019

Harita 9: Bağcılar İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılımı

3.1.2.6. Bahçelievler İlçesinin Mahalle Bazında Nüfus Dağılımı

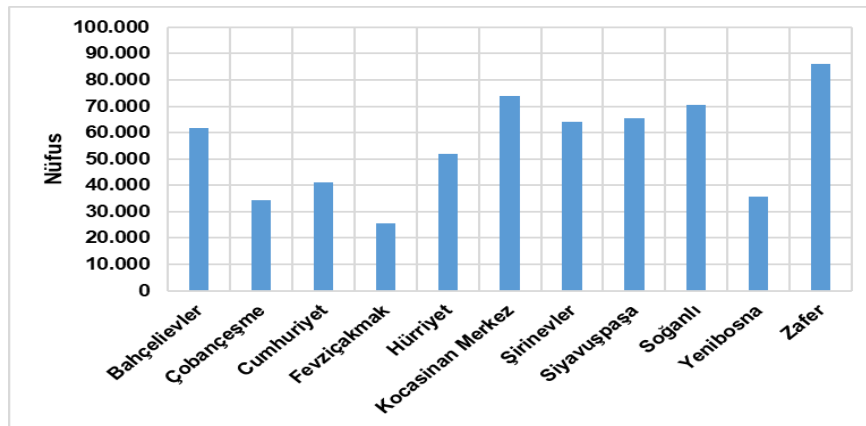
Bahçelievler ilçesi, günümüzde idari olarak 11 mahalleden oluşmaktadır. İlçenin 2019 yılında sahip olduğu nüfus miktarı 611.059 kişi olduğu tespit edilmiştir. İlçe nüfusunda en fazla paya sahip olan mahallelere bakıldığında, %14'lük oran ile Zafer Mahallesi'nin ilk sırada yer aldığı izlenilmektedir. Bu mahalleyi Kocasinan ve Soğanlı Mahalleleri takip ederek, ilçe nüfusunun da %12'lik oranına sahiptirler. Nüfusun toplandığı başlıca diğer mahalleler Siyavuşpaşa, Şirinevler, Bahçelievler, Cumhuriyet'tir. Bahçelievler'de nüfusun diğer mahallelere oranla daha az olduğu 25.701 kişi ile Fevziçakmak Mahallesi'dir (Şekil 31, Harita 10).

İlçede uygulanmaya konulan ya da tamamlanmış konut projeleri mahallelerin nüfus artışı üzerinde rol oynamıştır. Zafer Mahallesi'nde Lake City projesi, Kocasinan'da Yeni Vadi Konakları, Code İstanbul, Pearl Garden Bahçelievler, Yenibosna Merkez'de Karat 34, Garden Hill, Bahçelievler ve Çobançeşme'de Modern City Bahçelievler bölgede uygulanan projelerden birkaçını oluşturmaktadır.

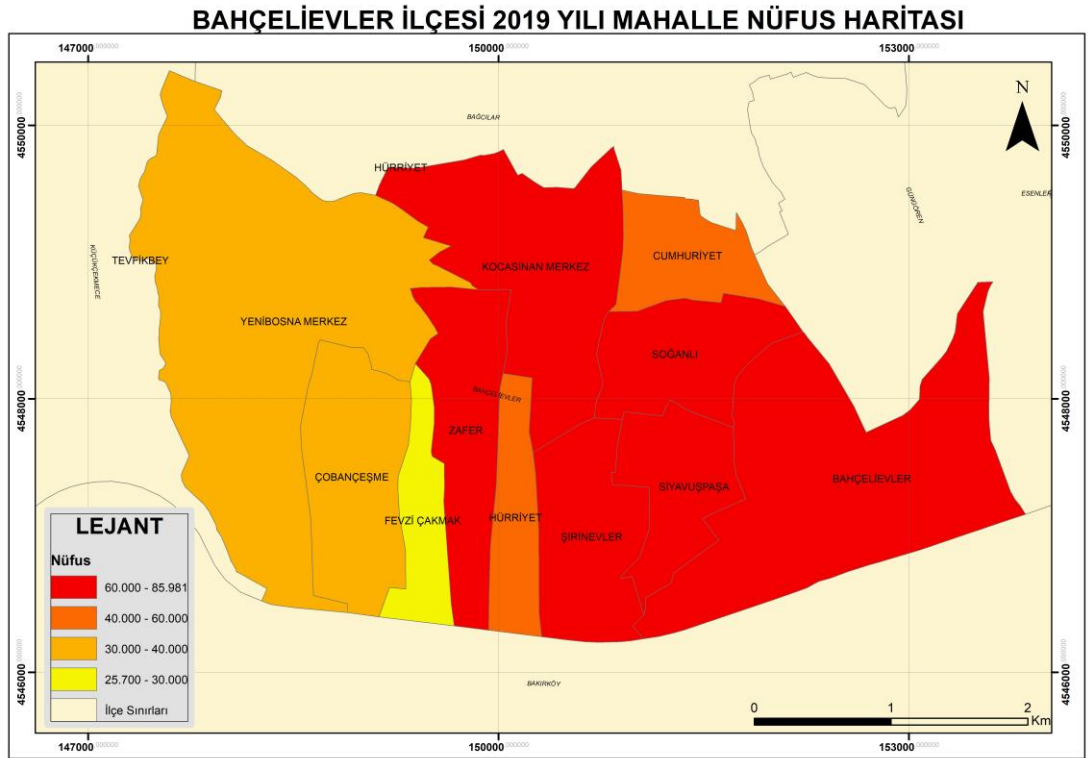
Tablo 54: Bahçelievler İlçesi Nüfusunun Mahallelere Göre Dağılımı, 2019

Mahalleler	Nüfus	Mahalleler	Nüfus
Bahçelievler	61.726	Şirinevler	64.189
Çobançeşme	34.430	Siyavuşpaşa	65.518
Cumhuriyet	41.044	Soğanlı	70.571
Fevziçakmak	25.701	Yenibosna	35.737
Hürriyet	52.081	Zafer	85.981
Kocasinan Merkez	74.081	Toplam	611.059

(Kaynak: TÜİK)

Şekil 31: Bahçelievler İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılım Grafiği, 2019

Harita 10: Bahçelievler İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılımı

3.1.2.7. Bakırköy İlçesinin Mahalle Bazında Nüfus Dağılımı

Bakırköy İlçesi, günümüzde idari olarak 15 mahalleden meydana gelmektedir. İlçenin 2019 yılındaki nüfusu 229.239 kişi olduğu görülmektedir. Bu tarihteki nüfusun mahallelere dağılımını ele aldığımızda, ilçe nüfusunun en büyük kısmına sahip olan mahallenin % 17 oran ile Kartaltepe Mahallesi olduğunu görmekteyiz (Şekil 32, Harita 11). Kartaltepe Mahallesi eski havalimanına (Atatürk Havalimanı) yakın olması, sahil kenarına ve şehir merkezine olan yakınlığı nedeniyle yerleşim amaçlı tercih edilen bir alan olduğundan nüfusu fazladır. İlçenin bir diğer yoğun nüfuslu mahallesi 28.752 kişi ile Şenlikköy olup, ilçe nüfusunun %12'sine sahiptir. Nüfusun toplandığı başlıca diğer mahalleler ise Ataköy 7-8-9-10. Kısım, Yeşilköy ve Zuhuratbaba mahalleleridir.

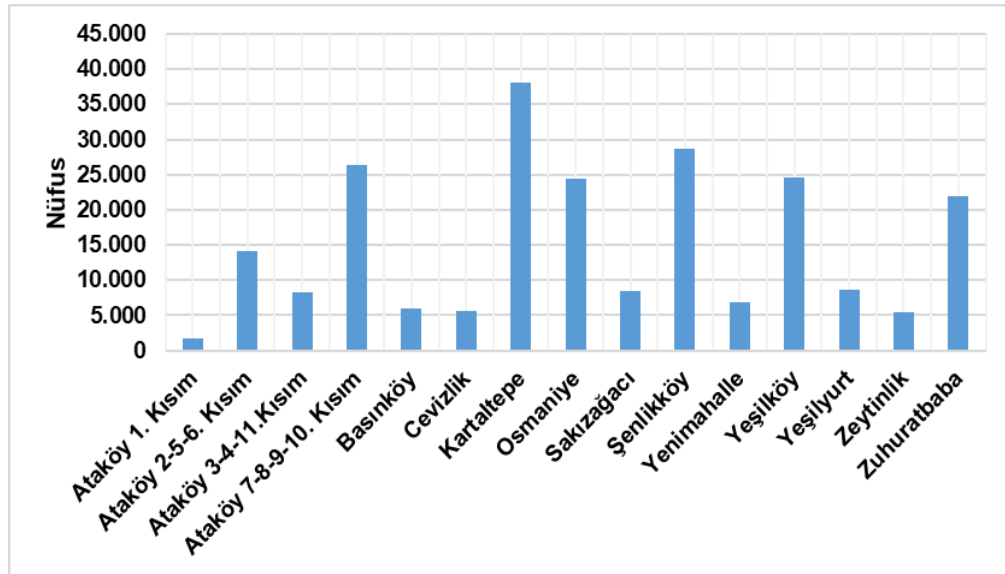
Yeşilköy Mahallesinde sanayinin yoğunlaşması, kuzeyinden E5 Karayolunun geçmesi ve Atatürk Havalimanı'nın burada yer alması bölgede nüfusun artışına yol açmıştır. İlçede yer alan Ataköy Mahallesi incelendiğinde; son yıllarda yaygınlaşan konut projeleri, doğal güzelliği, alışveriş merkezleri ve Atakent Marina'nın bu alanı

çekici kıldığını ve nüfuslandığını görmekteyiz. Şenlikköy diğer bir adıyla Florya, Bakırköy'ün önemli bir semti olup; Deniz kenarına yakın oluşu, büyük havuzlu siteli evlerin yaygınlığı, doğa güzelliği, Aqua Florya AVM ve Florya Sosyal Tesisleri'nin bu alanda yer alması bölgenin gelişmesine ve talep görmesine yol açmıştır.

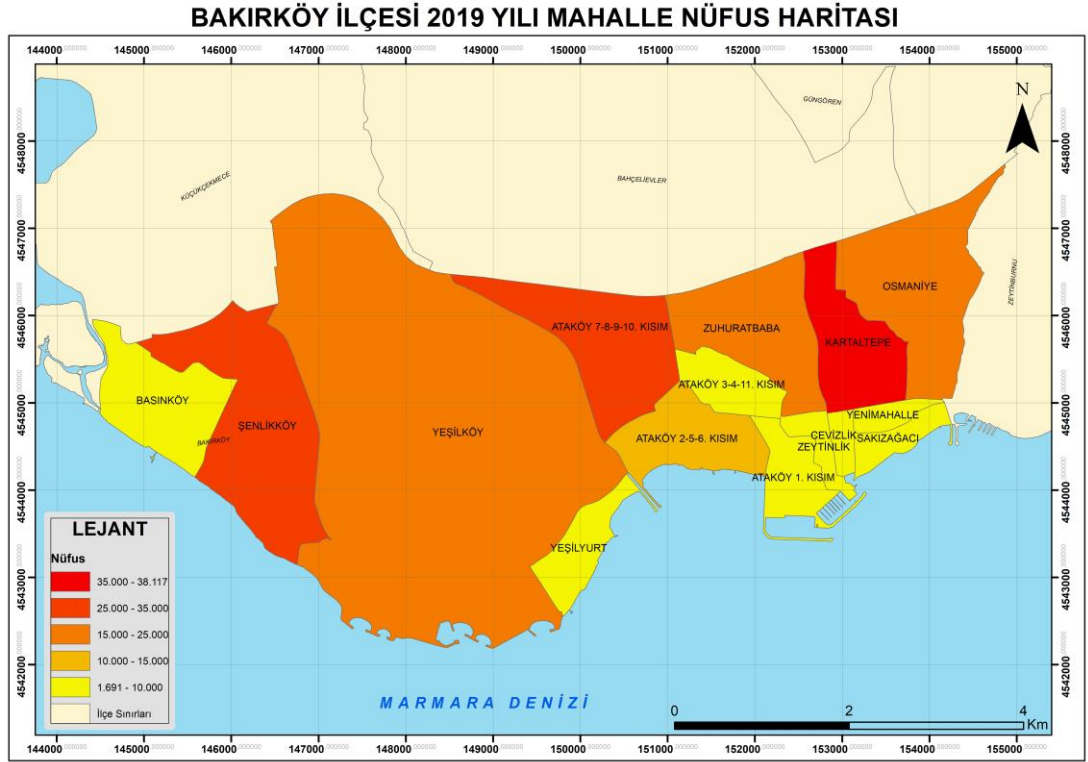
Tablo 55: Bakırköy İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılımı, 2019

Mahalleler	Nüfus	Mahalleler	Nüfus
Ataköy 1. Kısım	1.691	Sakızağacı	8.449
Ataköy 2-5-6. Kısım	14.167	Şenlikköy	28.752
Ataköy 3-4-11. Kısım	8.254	Yenimahalle	6.865
Ataköy 7-8-9-10. Kısım	26.411	Yeşilköy	24.669
Basıncık	5.945	Yeşilyurt	8.546
Cevizlik	5.555	Zeytinlik	5.425
Kartaltepe	38.117	Zuhuratbaba	21.908
Osmaniye	24.485	Toplam	229.239

(Kaynak: TÜİK)

Şekil 32: Bakırköy İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılım Grafiği, 2019

Harita 11: Bakırköy İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılımı

3.1.2.8. Başakşehir İlçesinin Mahalle Bazında Nüfus Dağılımı

Başakşehir ilçesi, İstanbul ilinin 2008 yılında kurulmuş yeni ilçelerinden biri olup günümüzde idari olarak 11 mahalleden meydana gelmektedir. Bu mahalleler içerisinde ilçe nüfusuna en fazla sahip olan %21 oranıyla Kayabaşı Mahallesi olduğu görülmektedir (Tablo 58, Harita 12). Başak Mahallesi, ilçenin ikinci kalabalık mahallesi olup, ilçe nüfusunun %16'sına sahiptir. İlçe nüfusunun en az dağılım gösterdiği mahalleler ise OSB ve Şamlar Mahallesi'dir.

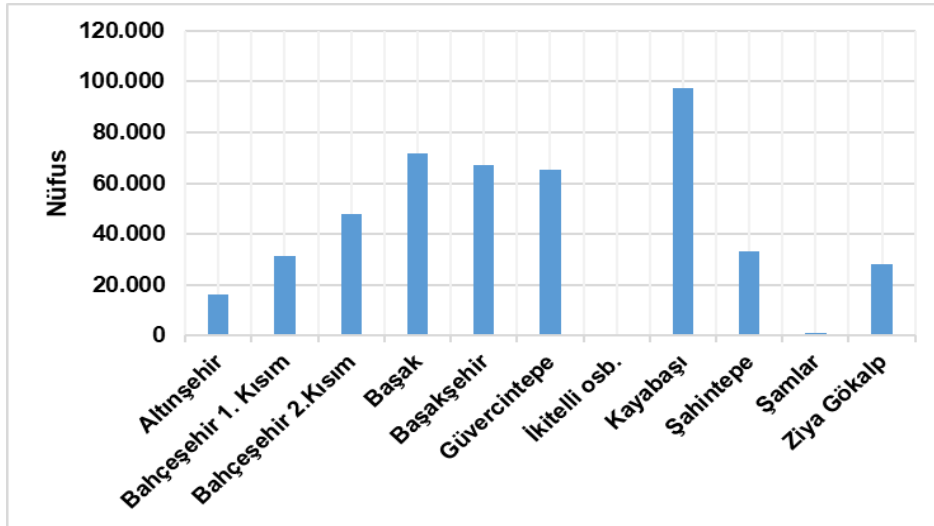
Kayaşehir projesinin 2011 yılında Başakşehir ilçesinde uygulamaya konulmasıyla birlikte Kayabaşı Mahallesi gelişimini hızlandırmış, böylece bölgede nüfus artışı yaşanmaya bağlanmıştır. Başak ve Başakşehir mahalleleri birer planlı yerleşme alanları olmuş, bununla birlikte toplu konutlar burada çok yaygın hale gelmiştir. Bahçeşehir 1 ve Bahçeşehir 2 mahallelerinde de toplu konutların yoğunlaşmasına bağlı olarak bu alanlarda nüfus fazla dağılım göstermiştir. Güvercintepe Mahallesinde ise Yarım Burgaz Mağarası'nın yer alması bölgeyi turistik

kılmış ve bu alana ziyaretçilerin gelmesini sağlamıştır. Böylece turistlerin ziyaret amaçlı geldikleri zaman diliminde mahalle nüfusu artış göstermektedir. Nüfusun az toplanmış olduğu Şamlar Mahallesi ise; 2013 yılından önce bir köy yerleşkesi olması, mahalle olduktan sonra da kırsal özelliğini halen koruması nedeniyle yerleşme amaçlı pek tercih edilmemiş, buna bağlı olarak da nüfus seyrek bir şekilde dağılım göstermiştir.

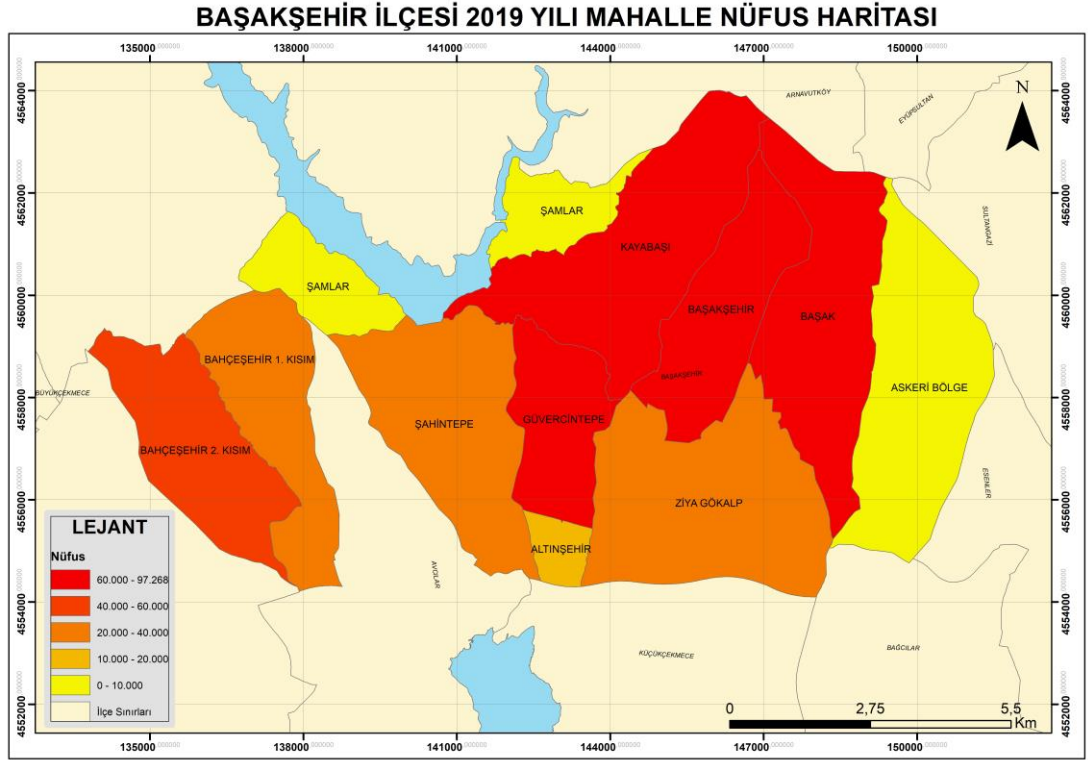
Tablo 56: Başakşehir İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılımı, 2019

Mahalleler	Nüfus	Mahalleler	Nüfus
Altınşehir	16.115	İkitelli osb.	75
Bahçeşehir 1. Kısım	31.404	Kayabaşı	97.268
Bahçeşehir 2.Kısım	47.977	Şahintepe	33.316
Başak	71.915	Şamlar	1.214
Başakşehir	67.396	Ziya Gökalp	28.156
Güvercintepe	65.415	Toplam	460.259

(Kaynak: TÜİK)

Şekil 33: Başakşehir İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılım Grafiği, 2019

Harita 12: Başakşehir İlçesinde Nüfusun Mahallere Göre Dağılımı

3.1.2.9. Bayrampaşa İlçesinin Mahalle Bazında Nüfus Dağılımı

Bayrampaşa ilçesi, idari olarak 11 mahalleden meydana gelmektedir. İlçenin 2019 yılı itibariyle sahip olduğu nüfus miktarı 274.735 kişi olduğu tespit edilmiştir. İlçe nüfusunun mahallelere göre dağılımı incelendiğinde %19 oranıyla Yıldırım Mahallesinin en fazla paya sahip olduğu görülmektedir (Tablo 59, Şekil 34). Yıldırım Mahallesini %16'lık oran ile Kartaltepe Mahallesi takip etmektedir. Muratpaşa ve Altıntepsi, nüfusun yoğun olarak toplandığı başlıca diğer mahalleleri oluşturmaktadır. İlçe nüfusunun en az dağılım gösterdiği mahalle ise; 9.579 kişi ile Vatan olduğunu görmekteyiz (Harita 13).

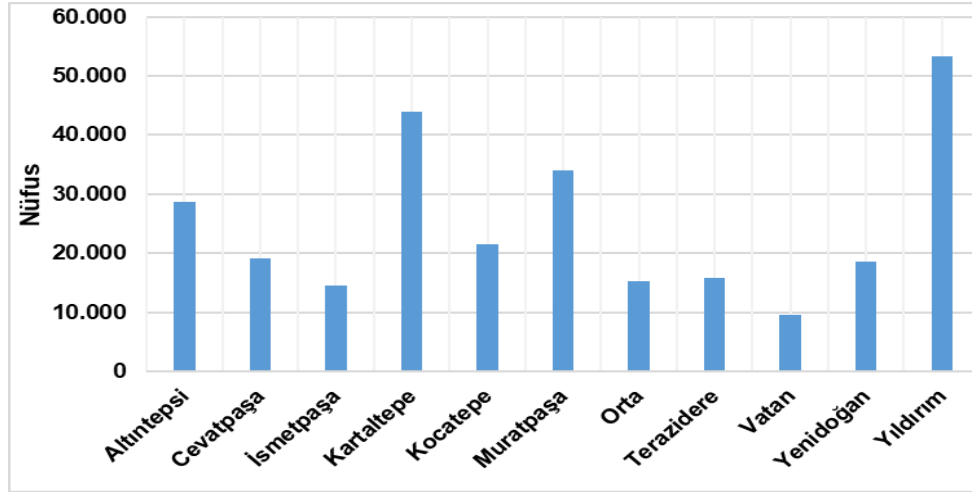
İlçe sınırları içerisinde yer alan ve ilçenin de ekonomisini canlı tutan Forum İstanbul Alışveriş Merkezi, Kocatepe Mahallesinde bulunarak özellikle gün içerisinde mahalle nüfusunun artışına yol açmaktadır. Bölgedeki Demirkapı Caddesi, ticaret bakımından çok işlek bir mekân olup, Vatan ve Yenidoğan Mahallelerinin arasında

bulunmasından dolayı da buranın hem gelişimi hem de nüfus miktarı üzerinde önemli bir etki yaratmaktadır.

Tablo 57: Bayrampaşa İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılımı, 2019

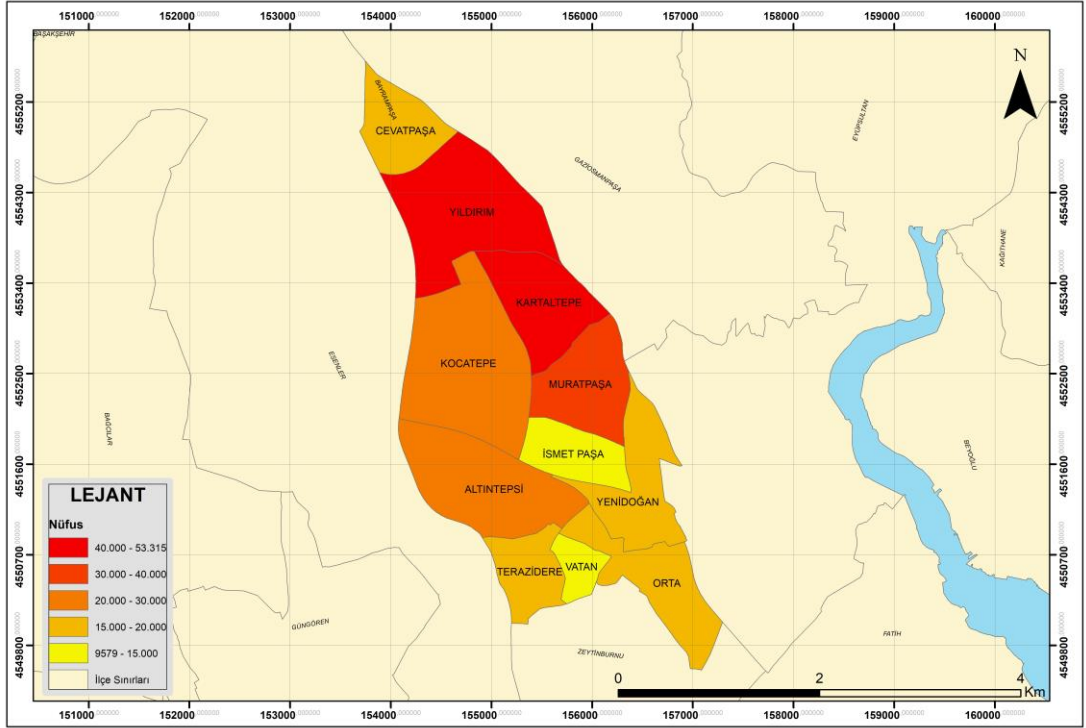
Mahalleler	Nüfus
Altıntepsi	28.674
Cevatpaşa	19.243
İsmetpaşa	14.527
Kartaltepe	44.022
Kocatepe	21.549
Muratpaşa	34.105
Orta	15.255
Terazidere	15.791
Vatan	9.579
Yenidoğan	18.675
Yıldırım	53.315
Toplam	274.735

(Kaynak: TÜİK)

Şekil 34: Bayrampaşa İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılım Grafiği, 2019

BAYRAMPAŞA İLÇESİ 2019 YILI MAHALLE NÜFUS HARİTASI

Harita 13: Bayrampaşa İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılımı

3.1.2.10. Beşiktaş İlçesinin Mahalle Bazında Nüfus Dağılımı

İstanbul'un eski ilçelerinden biri olan Beşiktaş ilçesi, 2019 yılı itibari ile toplamda 22 mahalleden meydana gelmektedir. İlçenin bu tarihteki toplam nüfusu 182.649 kişi olduğu tespit edilmiştir. İlçe nüfusunun mahallelere göre dağılımına baktığımızda, Dikilitaş Mahallesinin %10'luk oran ile ilçe nüfusunda en yüksek paya sahip olan mahallesi olduğu görülmektedir (Tablo 60, Şekil 35, Harita 14). Bu mahalleyi %9'luk oran ile Konaklar ve Akat Mahalleleri takip etmektedir. Nüfusun yoğun olarak toplanmış olduğu başlıca diğer mahalleler; Gayrettepe, Nispetiye, Etiler, Ortaköy ve Türkali'dir. İlçe nüfusunun diğer mahallelere kıyasla az dağılım gösterdiği mahalleler ise; Yıldız, Cihannüma, Arnavutköy, Kuruçeşme ve Levent'tir.

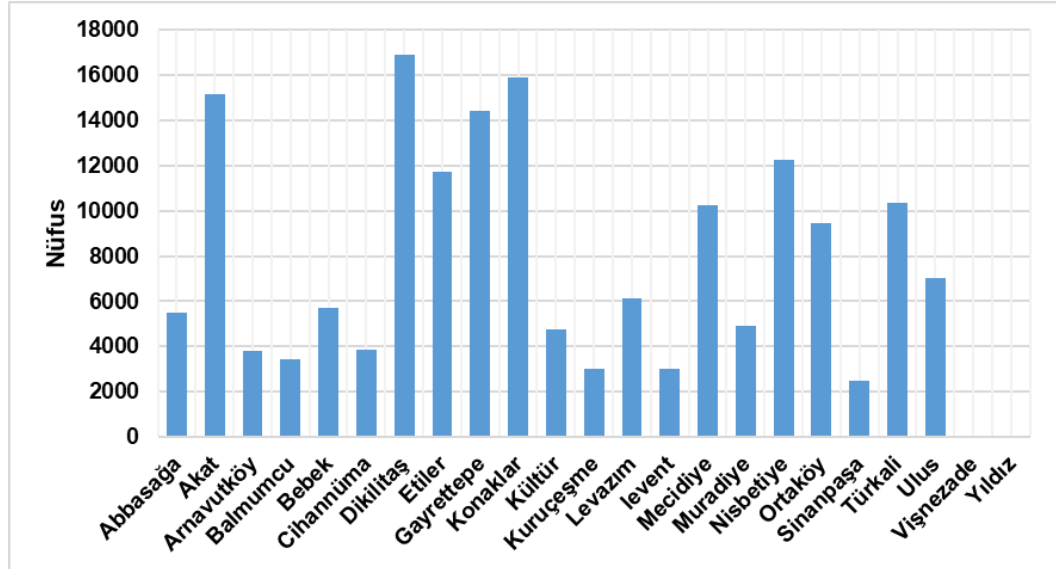
Genel olarak değerlendirdiğimizde mahallelerin nüfusunun büyük miktarlara sahip olmadığını görmekteyiz. Beşiktaş ilçesinin merkezi bir konuma sahip olması, ulaşım ağının geniş ve gelişmiş olması, sakin ve aynı zamanda eğlence mekânlarına

sahip olması gibi faktörlerin etkisiyle ilçe nüfusunun daha çok gün içerisinde artış göstermesi söz konusudur.

Tablo 58: Beşiktaş İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılımı, 2019

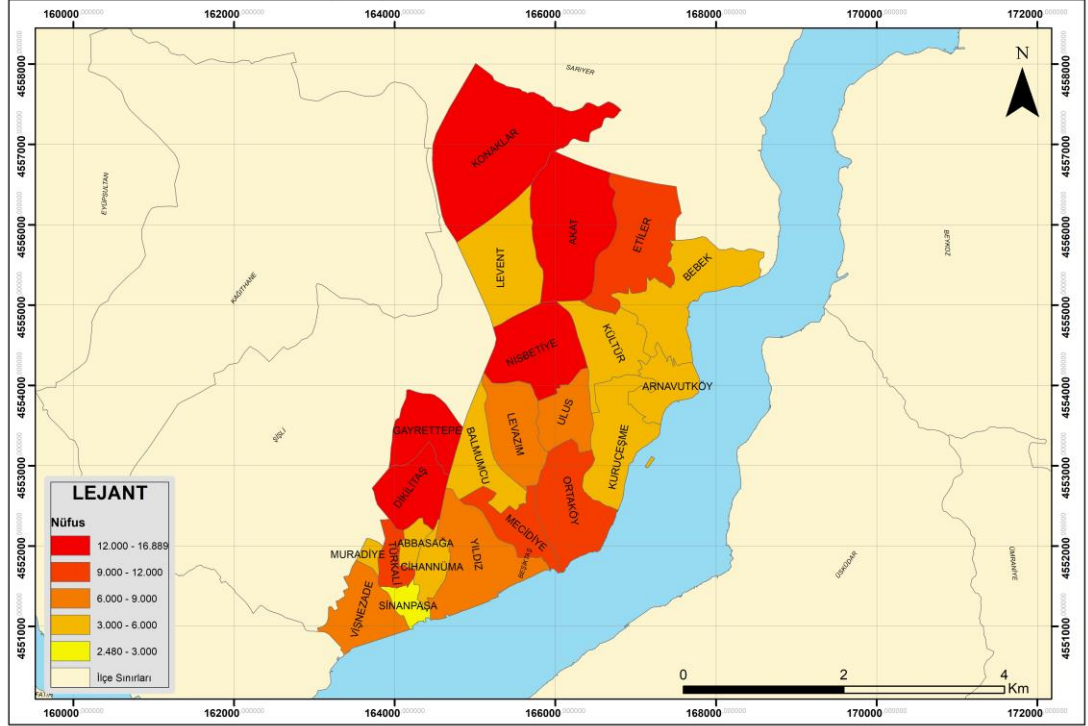
Yıllar	Nüfus	Yıllar	Nüfus
Abbasağa	5.512	Levent	3.045
Akat	15.161	Mecidiye	10.250
Arnavutköy	3.788	Muradiye	4.903
Balmumcu	3.455	Nispetiye	12.262
Bebek	5.734	Ortaköy	9.440
Cihannüma	3.882	Sinanpaşa	2.480
Dikilitaş	16.889	Türkali	10.356
Etiler	11.703	Ulus	7.042
Gayrettepe	14.417	Vişnezade	6.317
Konaklar	15.881	Yıldız	6.573
Kültür	47.75	Toplam	182.649

(Kaynak: TÜİK)

Şekil 35: Beşiktaş İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılım Grafiği, 2019

BEŞİKTAŞ İLÇESİ 2019 YILI MAHALLE NÜFUS HARİTASI

Harita 14: Beşiktaş İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılımı

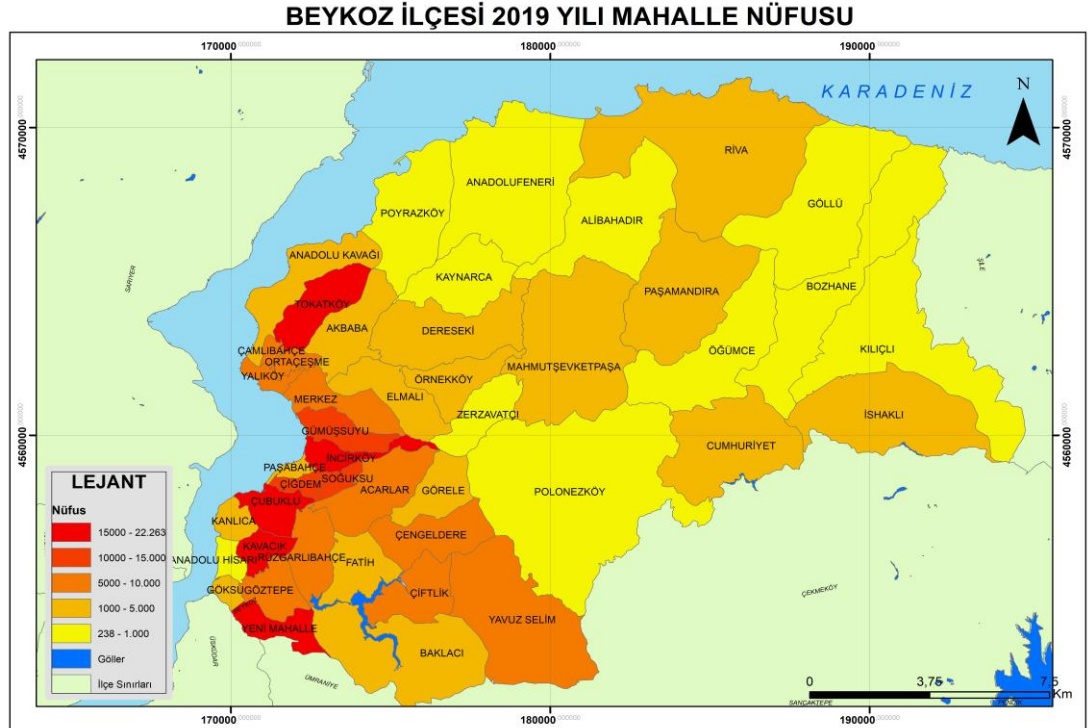
3.1.2.11. Beykoz İlçesinin Mahalle Bazında Nüfus Dağılımı

Beykoz ilçesi, idari olarak 45 mahalleden meydana gelmektedir. 2019 yılı itibarıyla ilçe nüfusunun mahallelere göre dağılımı incelendiğinde %9 oran ile Kavacık Mahallesi'nin ilk sırada yer aldığı görülmektedir (Tablo 61, Harita 15). İlçe nüfusunun büyük bir kısmını barındıran Kavacık Mahallesi, özellikle Fatih Sultan Mehmet Köprüsü'nün kurulmasıyla hızlı bir gelişme göstererek, nüfus miktarında artış kaydetmiştir. Kavacık Mahallesi, günümüzde çok işlek ve iş merkezlerinin bulunduğu bir alan olması nedeniyle nüfus artışı devam etmektedir. Bu mahalleyi ikinci olarak %8 oranıyla Çubuklu Mahallesi takip etmektedir. İlçe nüfusunun önemli bir miktarının toplanmış olduğu bir diğer mahalle ise Yenimahalle olduğu görülmektedir. Yeni mahalle, ilçenin en gelişmiş mahallelerinden biri olup, ulaşım kolaylığı sağlamaktadır. Bu nedenle de insanlar tarafından tercih edilen bir yer olmaktadır. Nüfusun seyrek olduğu mahallelerin ise 2012 yılında köyden mahalleye çevrilen kırsal yerleşim birimleri olduğu görülmektedir.

Tablo 59: Beykoz İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılımı, 2019

Mahalleler	Nüfus	Mahalleler	Nüfus
Çubuklu	20.691	Dereseki	1.578
İncirköy	17.317	Elmalı	2.955
Tokatköy	15.397	Fatih	4.235
Çiğdem	11.218	Göksu	2.804
Göztepe	9.766	Görece	2.144
Acarlar	7.427	İshaklı	1.311
Gümüştuyu	13.916	Kanlıca	4.179
Yenimahalle	19.339	Kaynarca	680
Kavacık	22.263	Kılıçlı	532
Soğuksu	11.105	Mahmutşevketpaşa	1.795
Rüzgarlıbahçe	8.196	Merkez	5.878
Polonezköy	384	Öğümce	454
Bozhane	453	Örnekköy	3.991
Göllü	238	Ortaçeşme	7.843
Akbaba	2.668	Paşabahçe	3.780
Alibahadır	756	Paşamandıra	1.215
Anadolu Feneri	721	Poyrazköy	905
Anadolu Hisarı	2.656	Riva	2.343
Anadolu Kavağı	1.653	Rüzgarlıbahçe	8.196
Baklacı	3.124	Yalıköy	5.258
Çamlıbahçe	6.362	Zerzevatçı	989
Çengeldere	5.104	Y.Selim	5.219
Çiftlik	5.402	Toplam	248.260
Cumhuriyet	2.026		

(Kaynak: TÜİK)

Harita 15: Beykoz İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılımı

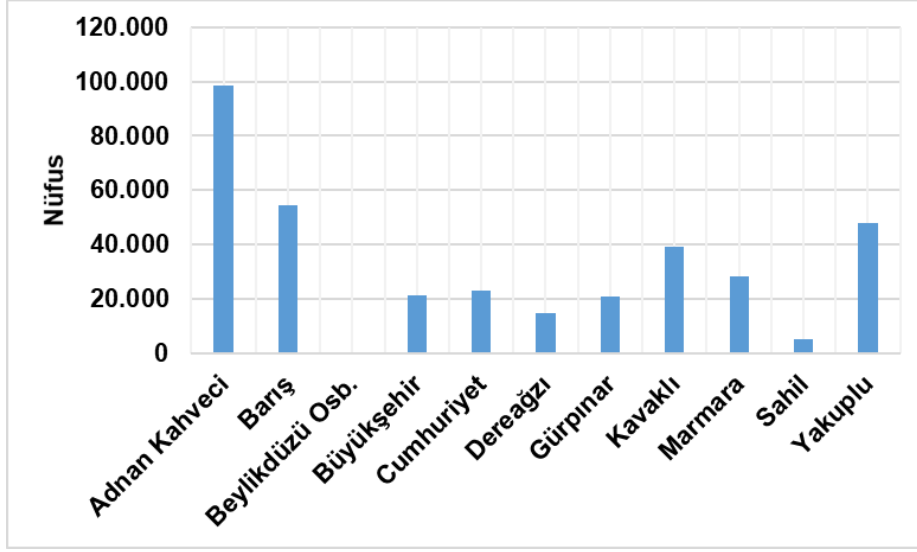
3.1.2.12. Beylikdüzü İlçesinin Mahalle Bazında Nüfus Dağılımı

2008 yılında kurulan Beylikdüzü ilçesi, günümüzde 11 mahalleden oluşmaktadır. Beylikdüzü ilçesinin 2019 yılında sahip olduğu nüfus miktarının 248.270 kişi olduğu görülmektedir. Nüfusun mahallelere göre dağılımına bakıldığında %28'lik oranla Adnankahveci Mahallesi'nin en büyük paya sahip olduğu görülmektedir (Harita 16). Adnan Kahveci'de toplu konut yerleşmelerinin yaygınlık kazanması nüfusun artış göstermesine yol açmaktadır. İlçenin diğer yüksek nüfuslu mahalleleri; Barış, Yakuplu, Marmara, Cumhuriyet, Gürpınar ve Büyükşehir'dir. E5 kara yolunun bu alanlara yakın olması ve ayrıca buradaki arazinin yerleşmeye uygun olması nedeniyle bu mahallelerde nüfus fazla dağılım göstermektedir (Beylikdüzü Kent Belleği Projesi, Coğrafya, 2015). İlçenin en az nüfusuna sahip olan mahallesi ise 14 kişi ile Beylikdüzü OSB olduğu görülmektedir (Tablo 62, Şekil 36). Yakuplu, sanayinin geliştiği bir mahalle olup, BOTAŞ Tesisleri'ni de sınırlarında bulundurmaktadır. Böylelikle iş imkânları nedeniyle nüfus burada yoğunluk kazanmaktadır.

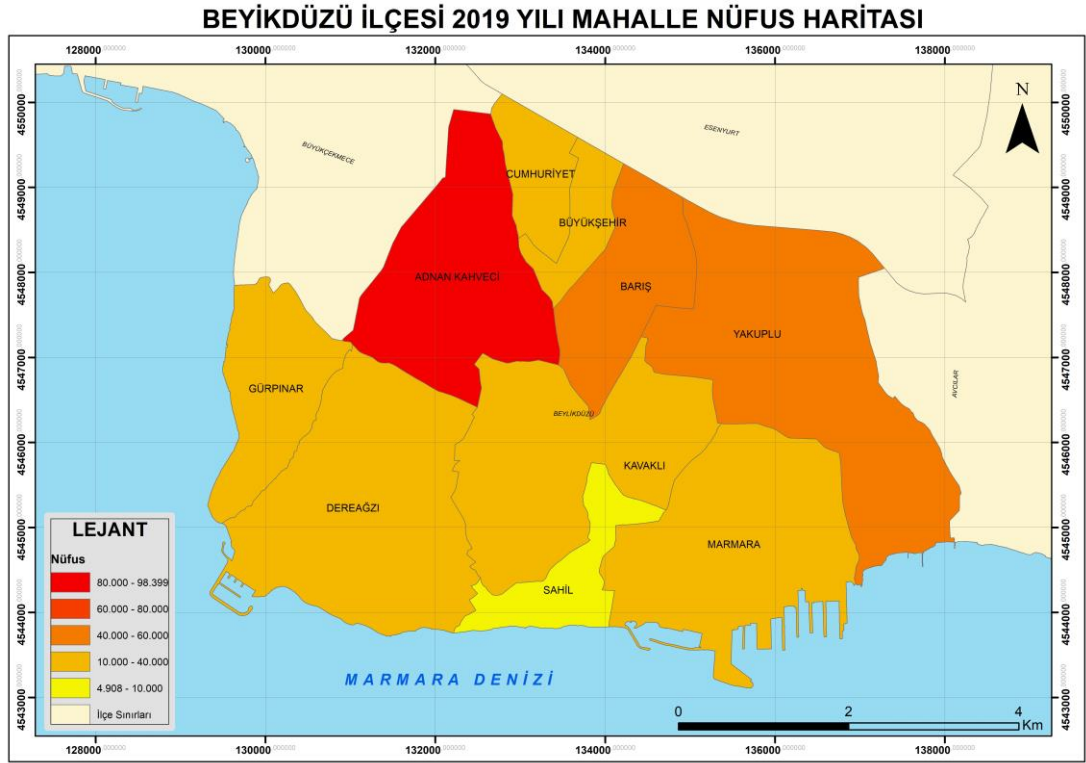
Tablo 60: Beylikdüzü İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılımı, 2019

Mahalleler	Nüfus
Adnan Kahveci	98.399
Barış	54.459
Beylikdüzü Osb.	14
Büyükşehir	21.026
Cumhuriyet	22.991
Dereağzı	14.498
Gürpınar	20.833
Kavaklı	39.106
Marmara	28.380
Sahil	4.908
Yakuplu	47.798
Toplam	248.260

(Kaynak: TÜİK)

Şekil 36: Beylikdüzü İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılım Grafiği, 2019

Harita 16: Beylikdüzü İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılımı

3.1.2.13. Beyoğlu İlçesinin Mahalle Bazında Nüfus Dağılımı

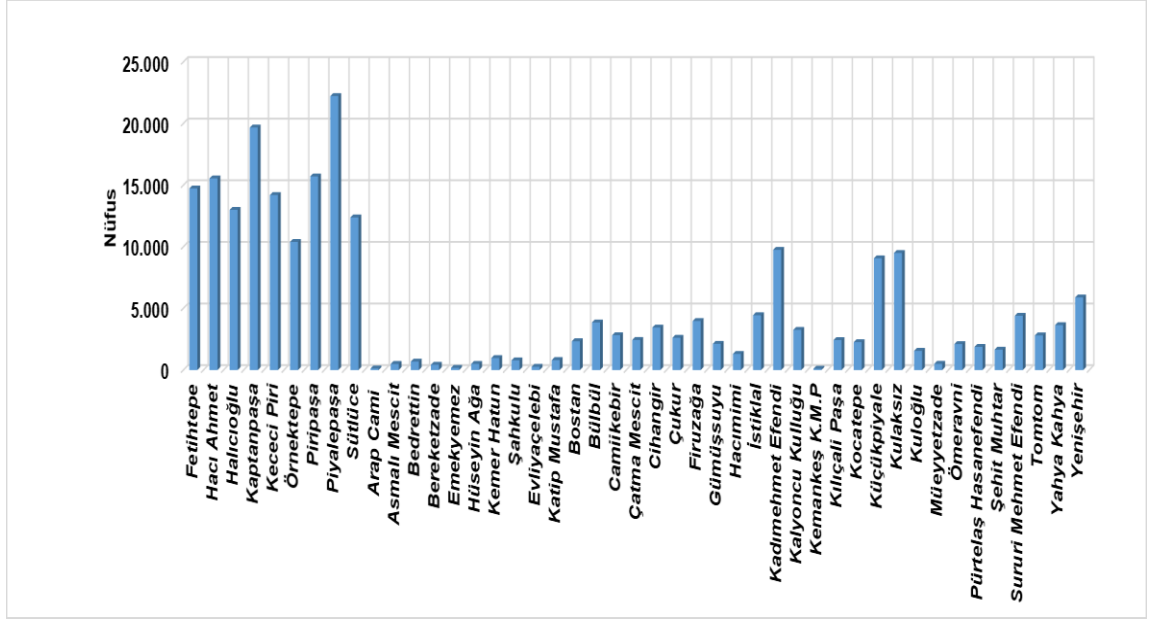
Beyoğlu ilçesi, idari olarak 45 mahalleden meydana gelmektedir. İlçe 2019 yılı itibariyle toplam nüfusu 233.323 kişi olduğu tespit edilmiştir. İlçe nüfusunun mahalleler bazındaki dağılımına bakıldığında %10'luk oran ile Piyalepaşa Mahallesi'nin ilk sırada yer aldığı görülmektedir (Tablo 63, Harita 17). Piyalepaşa Mahallesi'nde bulunan konutlar, oteller, iş merkezleri bölgeyi çok değerli hale getirmiş ve ekonomik hayatını da canlı kılmıştır; bununla birlikte Piyalepaşa Mahallesi'ni önemli hale getiren diğer bir etken ise "Piyalepaşa İstanbul Rezidans Projesi" dir

Tablo 63 incelendiğinde, nüfusun toplanmış olduğu başlıca diğer mahalleler; Kaptanpaşa, Piripaşa, Hacıahmet, Keçeci Piri ve Fetihstepe olduğu görülmektedir. İlçe nüfusunda yüksek miktarda paya sahip olan mahalleler genel olarak çeşitli iş merkezlerinin bulunduğu, ticaret sektörünün önem kazandığı ve aynı zamanda eğlence merkezlerinin yer aldığı işlek ve canlı alanlardır.

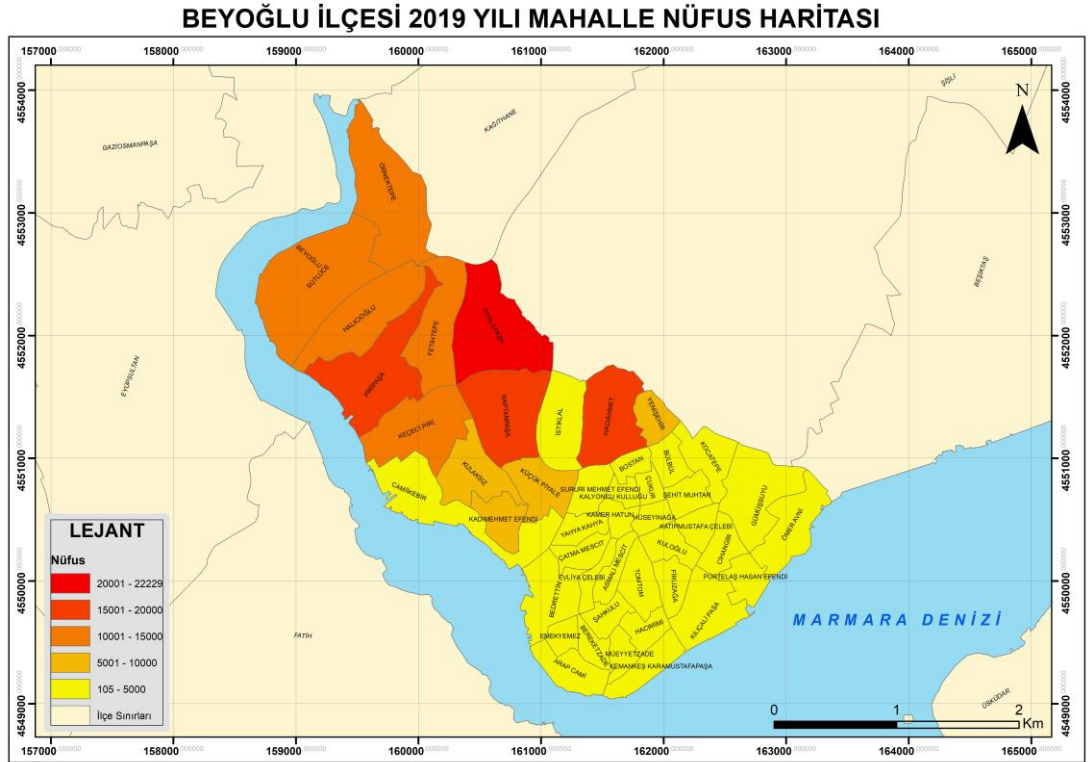
Tablo 61: Beyoğlu İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılımı, 2019

Mahalleler	Nüfus	Mahalleler	Nüfus
Fetihstepe	14.734	Çatma Mescit	2.441
Hacı Ahmet	15.547	Cihangir	3.448
Halicioğlu	12.996	Çukur	2.620
Kaptanpaşa	19.677	Firuzaga	3.973
Keçeci Piri	14.197	Gümüşsuyu	2.123
Örnektepe	10.394	Hacımimi	1.307
Piripaşa	15.706	İstiklal	4.445
Piyalepaşa	22.229	Kadimehmet Efendi	9.753
Sütlüce	12.381	Kalyoncu Kulluğu	3.257
Arap Cami	122	Kemankeş K.M.P	105
Asmalı Mescit	493	Kılıçalı Paşa	2.431
Bedrettin	684	Kocatepe	2.259
Bereketzade	431	Küçükpiyale	9.065
Emekyemez	171	Kulaksız	9.499
Hüseyin Ağa	497	Kuloğlu	1.557
Kemer Hatun	968	Müeyyetzade	502
Sahkulu	784	Ömeravni	2.105
Evliyaçelebi	259	Pürtelaş Hasan Efendi	1.881
Kâtip Mustafa	807	Şehit Muhtar	1.654
Bostan	2.335	Sururi Mehmet Efendi	4.398
Bülbül	3.860	Tomtom	2.809
Camii kebir	2.820	Yahya Kâhya	3.644
Yenişehir	5.888	Toplam	233.323

(Kaynak: TÜİK)

Şekil 37: Beyoğlu İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılımı Grafiki, 2019

Harita 17: Beyoğlu İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılımı

3.1.2.14. Büyükçekmece İlçesinin Mahalle Bazında Nüfus Dağılımı

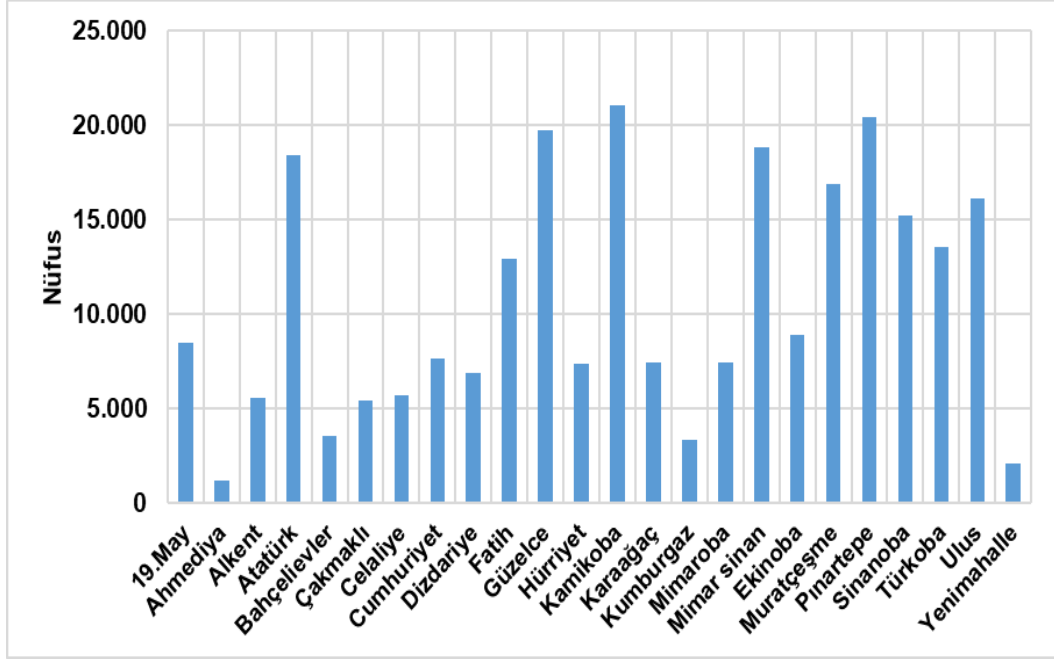
2019 yılında nüfusu 254.303 olan Büyükçekmece ilçesinin sahip olduğu mahalle sayısının 28 olduğu görülmektedir. İlçe nüfusunun mahalle bazındaki dağılımı incelendiğinde, nüfusu en fazla olan mahallenin %8'lik oranla Kamiloba olduğu görülmektedir. Nüfus miktarı en fazla olan ikinci mahalle ise Pınartepe olup ilçe nüfusunun %7'lik dilimine yer vermektedir. Nüfusun toplanmış olduğu diğer mahalleler: Muratçeşme, Atatürk, Mimar Sinan, Güzelce Mahallesi, Sinanoba ve Ulus'tur. İlçe nüfusunun az dağılım gösterdiği mahalleler: Kumburgaz, Bahçelievler, Yenimahalle ve Ahmediye'dir (Şekil 38, Harita 18).

İlçe sınırlarında 73 tane fabrika bulunmakta ve bu fabrikada 20 bin kişi istihdam etmekte, 18 binin üzerinde ise iş merkezi bulunmaktadır. Tüm bu faktörler ilçe nüfusunun buna bağlı olarak da bazı mahallelerin nüfus dağılımı üzerinde etkili olmaktadır.

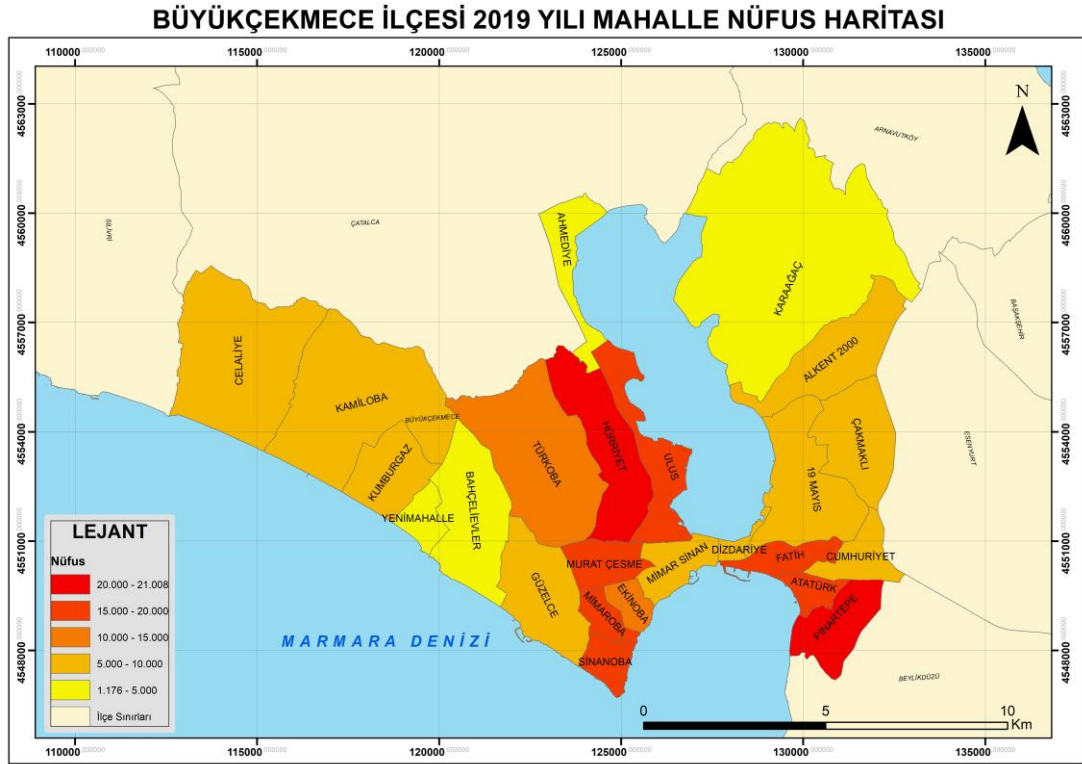
Tablo 62: Büyükçekmece İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılımı, 2019

Mahalleler	Nüfus	Mahalleler	Nüfus
Onduz mayıs	8.501	Kumburgaz	3.331
Ahmediye	1.176	Mimaroba	7.429
Alkent	5.566	Mimar Sinan	18.799
Atatürk	18.415	Ekinoba	8.913
Bahçelievler	3.565	Muratçeşme	16.858
Çakmaklı	5.405	Pınartepe	20.383
Celaliye	5.747	Sinanoba	15237
Cumhuriyet	7.647	Türkoba	13.571
Dizdariye	6.868	Ulus	16.085
Fatih	12.936	Yenimahalle	2.120
Güzelce	19.716	Toplam	254.103
Hürriyet	7.396	Kumburgaz	3.331
Kamiloba	21.008	Mimaroba	7.429
Karaağaç	7.431	Mimar Sinan	18.799
Toplam	254.103		

(Kaynak: TÜİK)

Şekil 38: Büyükçekmece İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılım Grafiği, 2019

Harita 18: Büyükçekmece İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılımı

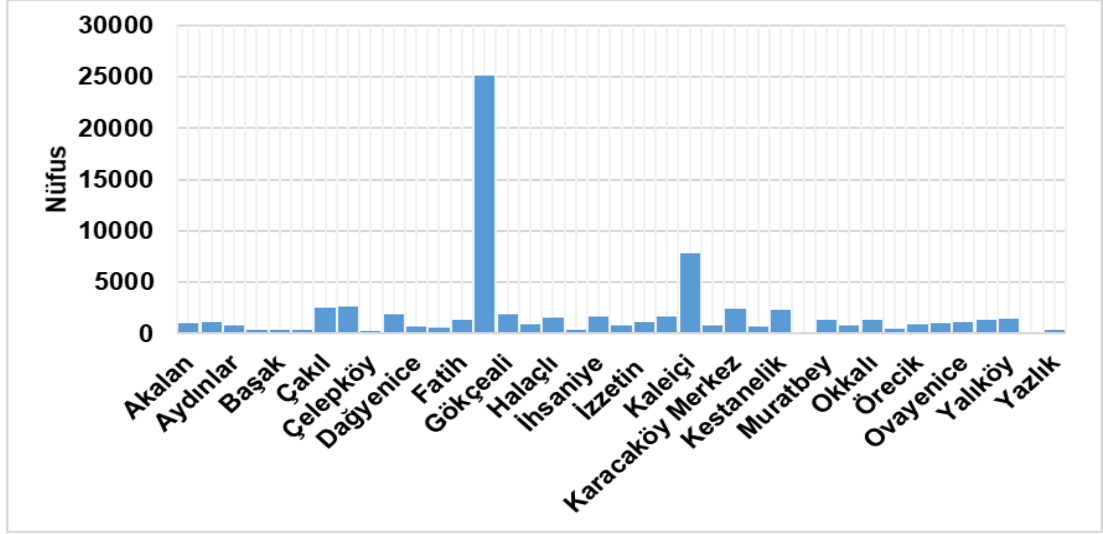
3.1.2.15. Çatalca İlçesinin Mahalle Bazında Nüfus Dağılımı

Çatalca ilçesi, 2019 yılı itibariyle 39 mahalleden meydana gelmektedir. İlçenin sahip olduğu bu mahalleler içerisinde en yüksek nüfusu barındıran 25.096 kişi ile Ferhatpaşa'dır. Ferhatpaşa, ilçe nüfusunun %34'üne ev sahipliği yapmaktadır. Çatalca'nın ikinci kalabalık mahallesinin %11'lik kısım ile Kaleiçi olduğu görülmektedir (Harita 19). Ferhatpaşa ve Kaleiçi mahalleleri Çatalca ilçesinin merkezi kısmında yer aldığından nüfus diğer mahallelere kıyasla fazladır. İlçenin merkezi kısmında yer alan diğer mahalleler ise; İzzettin, Çakıl ve Ovayenice mahalleleridir. İlçe nüfusunun az dağılım gösterdiği bazı mahalleler ise; Aydınlar, Bahsayış, Hisarbeyli, Yaylacık, Yazlık, Örcünlü, Kızılcaali, Hisarbeyli, Elbasan ve Başak'tır (Tablo 65, Şekil 39). Nüfusun seyrek olduğu mahallelerin ise 2012 yılında köyden mahalleye çevrilen kırsal yerleşim birimleri olduğu ve günümüzde de bu yapılarını korudukları görülmektedir.

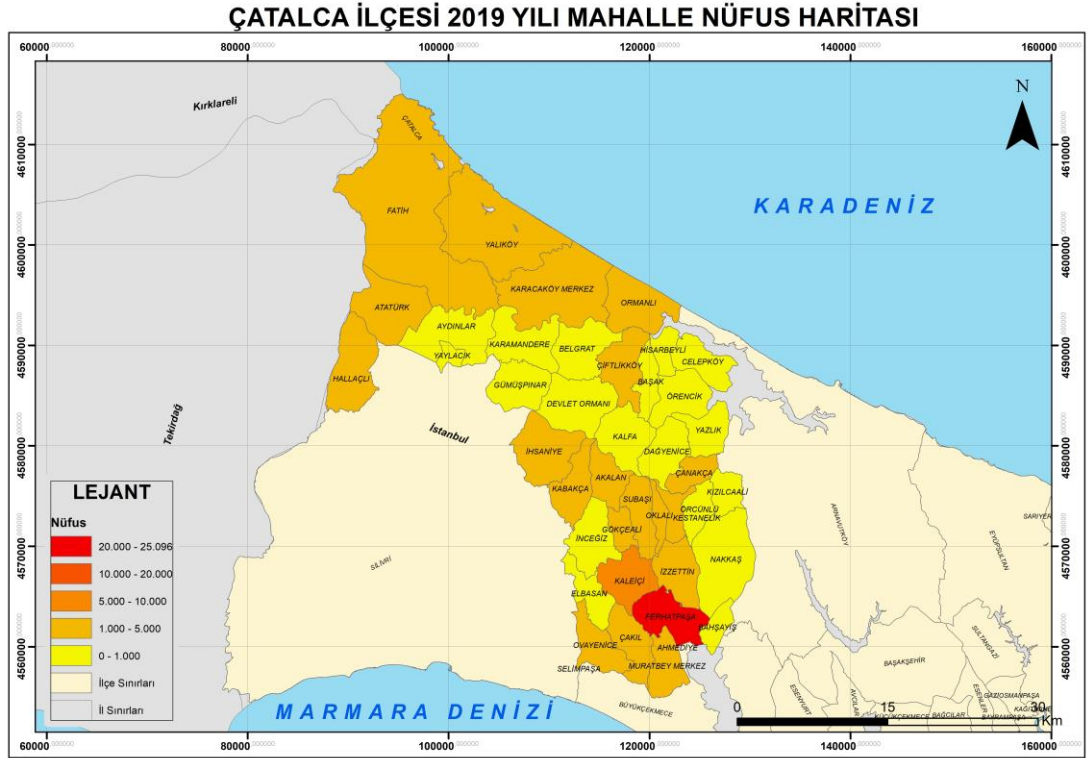
Tablo 63: Çatalca İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılımı, 2019

Mahalleler	Nüfus	Mahalleler	Nüfus
Akalan	1052	İnceğiz	832
Atatürk	1156	İzzettin	1087
Aydınlar	826	Kabakça	1666
Bahsayış	387	Kaleiçi	7780
Başak	368	Kalfa	785
Belgrat	360	Karacaköy Merkez	2471
Çakıl	2547	Karamandere	663
Çanakça	2600	Kestanelik	2287
Çelepköy	273	Kızılcaali	209
Çiftliköy	1915	Muratbey	1399
Dağyenice	740	Nakkaş	845
Elbasan	587	Okkalı	1367
Fatih	1331	Örcünlü	501
Ferhatpaşa	25096	Örecik	905
Gökçeali	1858	Ormanlı	1033
Gümüşpınar	889	Ovayenice	1148
Halaçlı	1509	Subaşı	1377
Hisarbeyli	352	Yalıköy	1453
İhsaniye	1660	Yaylacık	56
Yazlık	345	Toplam	73.818

Kaynak: TÜİK

Şekil 39: Çatalca İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılım Grafiği, 2019

Harita 19: Çatalca İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılımı

3.1.2.16. Çekmeköy İlçesinin Mahalle Bazında Nüfus Dağılımı

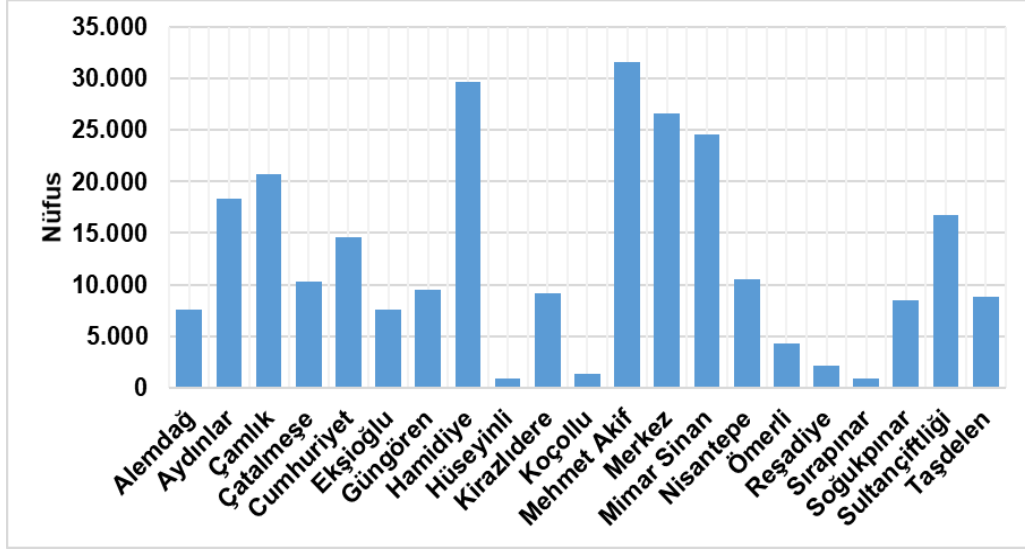
Çekmeköy ilçesi idari olarak 22 mahalleden meydana gelmektedir. İlçenin 2019 yılı itibariyle sahip olduğu nüfus miktarı 264.508 kişidir. İlçe nüfusunun en fazla dağılım gösterdiği mahalle %12'lik oran ile Mehmet Akif olduğu görülmektedir (Şekil 40, Harita 20). Nüfusun toplandığı başlıca diğer mahalleler; Hamidiye, Çekmeköy, Merkez, Mimar Sinan, Çamlık ve Aydınlar'dır. İlçenin en az nüfuslanmış mahalleleri ise; Hüseyinli, Sırapınar, Reşadiye, Koçullu ve Ömerli'dir.

Çekmeköy çevresinde yapılan kapalı konut sistemlerinin yaygınlaşması (Hamidiye, Merkez ve Mimarsinan mahalleleri) ile birlikte bu alanda özellikle de orta ve üst gelirli insanların ikamet etmesi, deprem tehdidine karşı sağlam zeminin yer alması, TEM Otoyoluna yakın olması ve 2b arazilerinin sunmuş olduğu geniş ve ucuz arazilere erişim kolaylığı gibi faktörler burayı çekici kılmış ve nüfusunun artmasına ortam hazırlamıştır (Fridin Özgür, 2006:86).

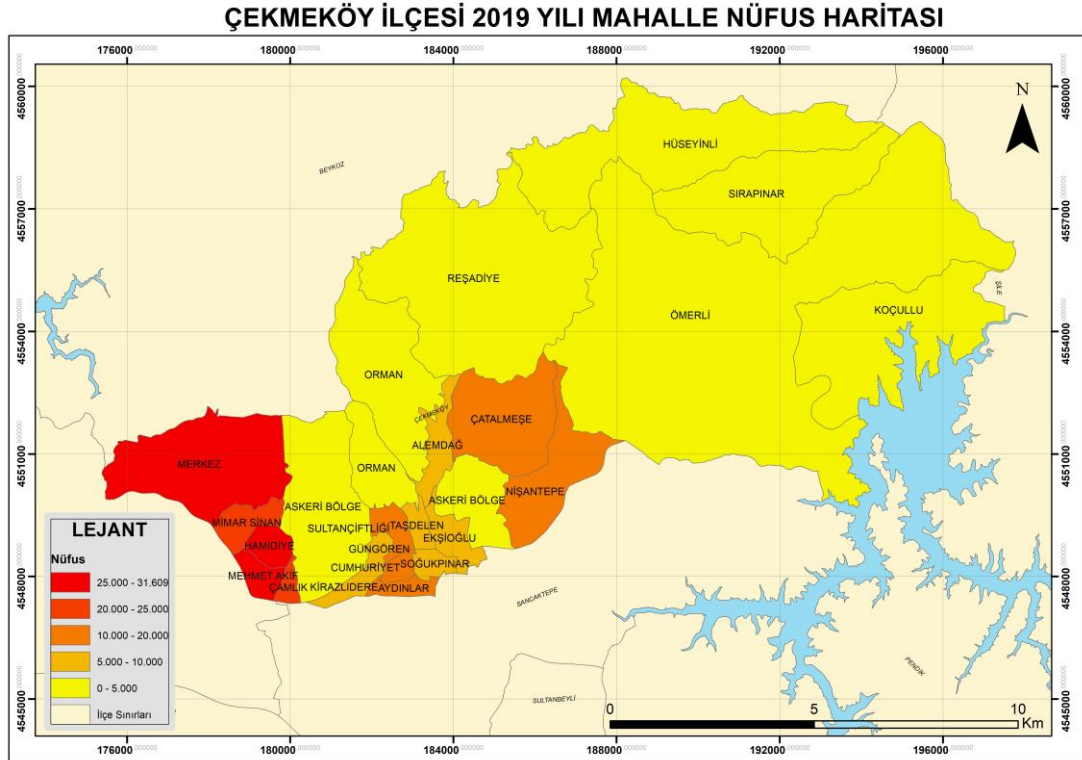
Tablo 64: Çekmeköy İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılımı, 2019

Mahalleler	Nüfus	Mahalleler	Nüfus
Alemdağ	7.615	Mehmet Akif	31.609
Aydınlar	18.380	Merkez	26.611
Çamlık	20.715	Mimar Sinan	24.515
Çatalmeşe	10.258	Nişantepe	10.561
Cumhuriyet	14.570	Ömerli	4.298
Ekşioğlu	7.545	Reşadiye	2.187
Güngören	9.535	Sırapınar	940
Hamidiye	29.634	Soğukpınar	8.478
Hüseyinli	848	Sultançiftliği	16.789
Kirazlıdere	9.198	Taşdelen	8.830
Koçollu	1.392	Toplam	264.508

(Kaynak: TÜİK)

Şekil 40: Çekmeköy İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılım Grafiği, 2019

Harita 20: Çekmeköy İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılımı

3.1.2.17. Esenler İlçesinin Mahalle Bazında Nüfus Dağılımı

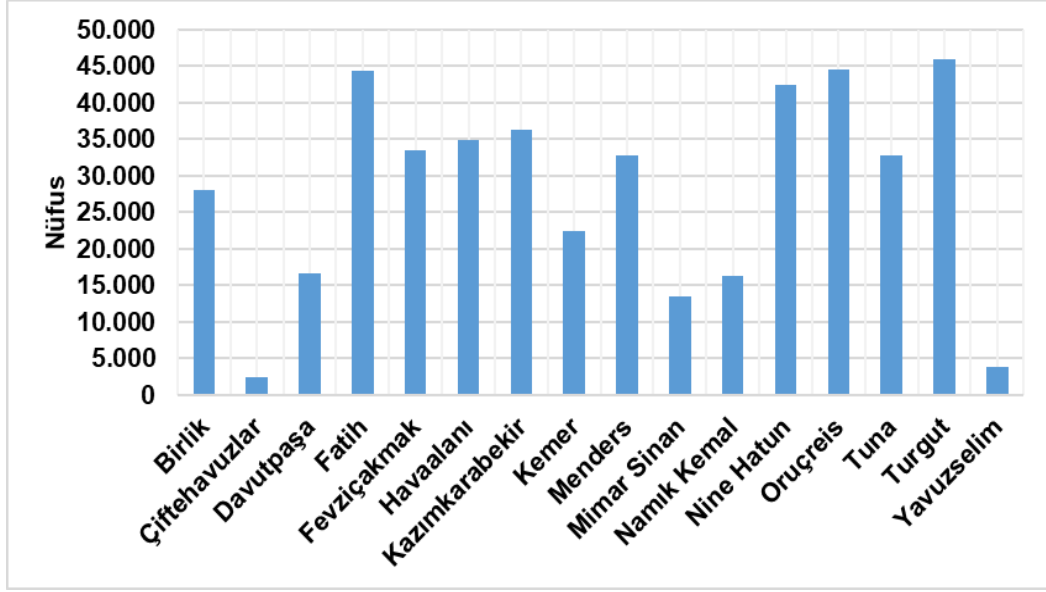
Esenler ilçesi günümüzde 16 mahalleden oluşmaktadır. 2019 yılın itibariyle ilçe nüfusunun 450.354 kişi olduğu görülmektedir. Esenler ilçesinin sahip olduğu 16 mahalle içerisinde en yüksek nüfusa sahip olan mahallenin %10'luk kısmıyla Turgut Mahallesi olduğu görülmektedir (Harita 21). İlçede nüfusun toplandığı diğer mahalleler ise şöyledir; Oruç, Fatih, Nine Hatun. Kâzımkarabekir, Havaalanı, Fevziçakmak, Tuna Mahallesi ve Menderes'tir.

Esenler'de nüfusun artış sürecinde kaçak yapılaşma ve çarpık kentleşme yoğun olarak gözlemlenmiştir. Nitekim bölgede meydana gelen bu problemi ortadan kaldırmak amacıyla Kentsel Dönüşüm Projesi'nin uygulanmasına karar verilmiştir. Bu Proje ilk olarak Havaalanı Mahallesi'nde 2012 yılında uygulanmıştır. Kentsel dönüşüm kapsamına giren diğer mahalleler; daha önce askeri bir bölge olan Oruç Reis, Turgut Reis ve Birlik (Kemer Park Evleri) dir. Bu mahalleler kentsel dönüşüme girmeleri nedeniyle hızla gelişmiş ve bunun sonucunda da fazlaca göç alan yerler olmuştur (Yulu, 2017:36). Tuna Mahallesi'nin Anayol alterine yakın olması nüfusunun artışı sağlarken, Davutpaşa Mahallesinde de üniversiteye ait Davutpaşa Kampüsünün kurulması bölgede nüfusun artmasına neden olmuştur.

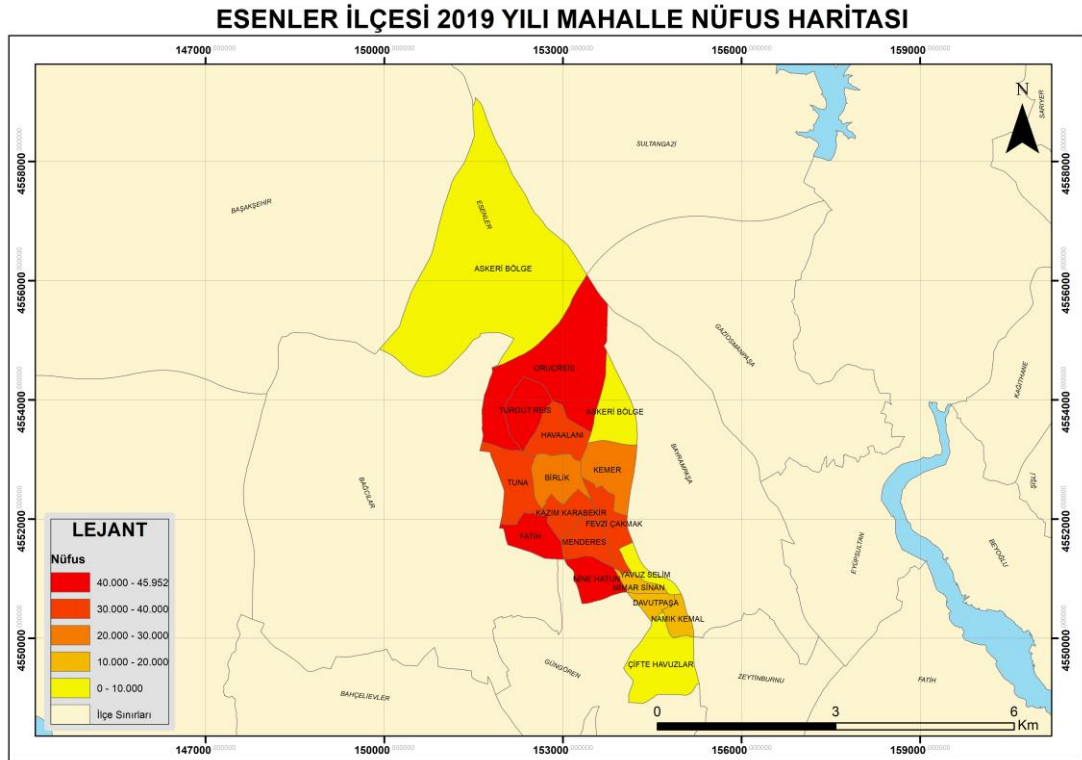
Tablo 65: Esenler İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılımı, 2019

Mahalleler	Nüfus	Mahalleler	Nüfus
Birlik	28.094	Menderes	32.778
Çiftehavuzlar	2.410	Mimar Sinan	13.477
Davutpaşa	16.683	Namik Kemal	16.243
Fatih	44.344	Nine Hatun	42.360
Fevziçakmak	33.410	Oruç Reis	44.459
Havaalanı	34.899	Tuna	32.861
Kâzımkarabekir	36.222	Turgut	45.952
Kemer	22.355	Yavuz selim	3.797
Toplam	450.344		

(Kaynak: TÜİK)

Şekil 41: Esenler İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılım Grafiği, 2019

Harita 21: Esenler İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılımı

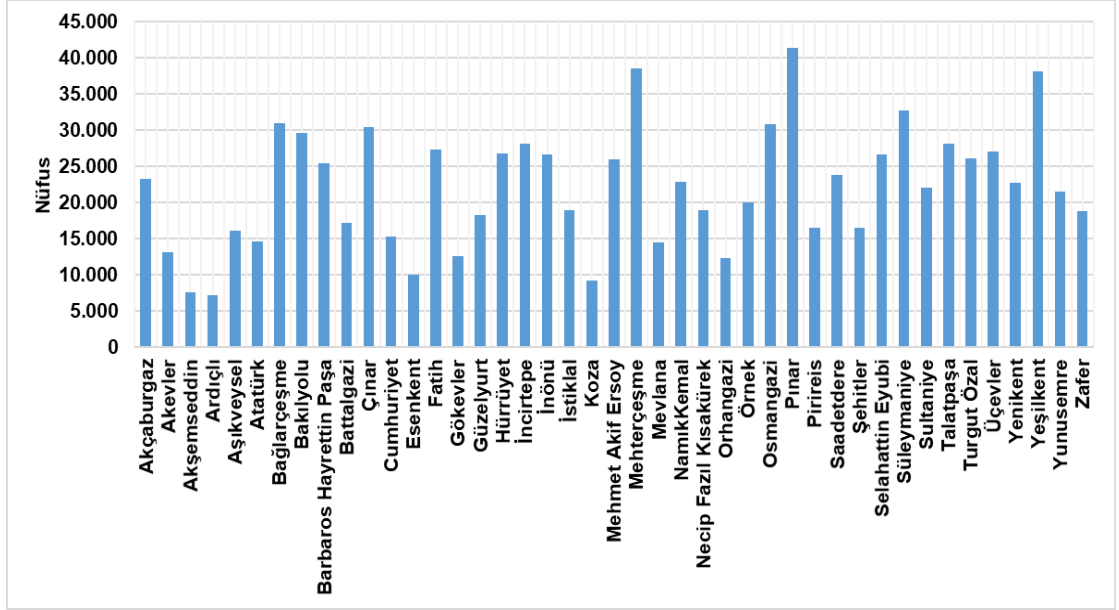
3.1.2.18. Esenyurt İlçesinin Mahalle Bazında Nüfus Dağılımı

Esenyurt idari olarak 43 mahalleden meydana gelmektedir. Bu mahalleler içerisinde Pınar Mahallesi, ilçe nüfusunun %4'üne sahip olmaktadır. İlçe nüfusunun toplanmış olduğu başlıca diğer mahalleler; Mehterçeşme, Yeşilkent, Süleymaniye, Osmangazi, Bağlarçeşme ve Çınar'dır. Esenyurt nüfusunun en az dağılım gösterdiği mahalleler ise Akşemseddin, Ardıçlı ve Esenkent olduğunu görmekteyiz (Tablo 68, Şekil 42, Harita 22).

Esenyurt'ta Pınar, Yeşilkent, Ardıçevler ve Yeşilkent Mahalleleri çevreyolu yakınlarında kurulan önemli mahallelerdir. Bununla birlikte Akçaburgaz, Orhangazi, Esenkent, Selahaddin Eyyubi ve Koza Mahalleleri de Avrupa Otoyolu bağlantısına yakın kurulmuşlardır. Bu bölgeler zamanla değişip geliştiklerinden ötürü yüksek potansiyel barındırmış, böylece yerleşim için cazip merkezler haline gelmişlerdir.

İlçenin genellikle merkezini teşkil eden bununla birlikte ilk mahalle olma özelliğini taşıyan; Çınar, Pınar, Muhtarçeşme ve Bağlarçeşme, ilk göçlerin olduğu genellikle büyük ya da kalabalık ailelerin tercih ettiği, sık konutlu ve bu nedenle de nüfusun yoğunlaştığı alanlar olmuşlardır. D-100 karayolu ve Hadımköy bağlantı yolu çevresinde yer alan Üçevler, Süleymaniye, İnönü, Balık yolu mahallelerinde de konut sektörü çok fazla yayılım göstermiş ve bu alanlar da nüfus yoğun bir şekilde toplanmıştır.

D-100 Karayolu kenarında kalan mahallelerin çoğu planlı konutlardan meydana gelmekte, ayrıca bu alanda Cumhuriyet, Barbaros Hayrettin Paşa, Güzelyurt, Mevlana Mahalleri de yer almaktadır (Ayhan, 2019:76-77). İlçe nüfusunun az bir kısmını barındıran Orhangazi, Koza, Esenkent Mahalleleri TEM Otoyolu ve Hadımköy bağlantı yolu çevresinde kurulan sanayi kuruluşları bölgede konut sektörünün yayılmasını sınırlandırarak nüfusun artmasını engellemiştir.

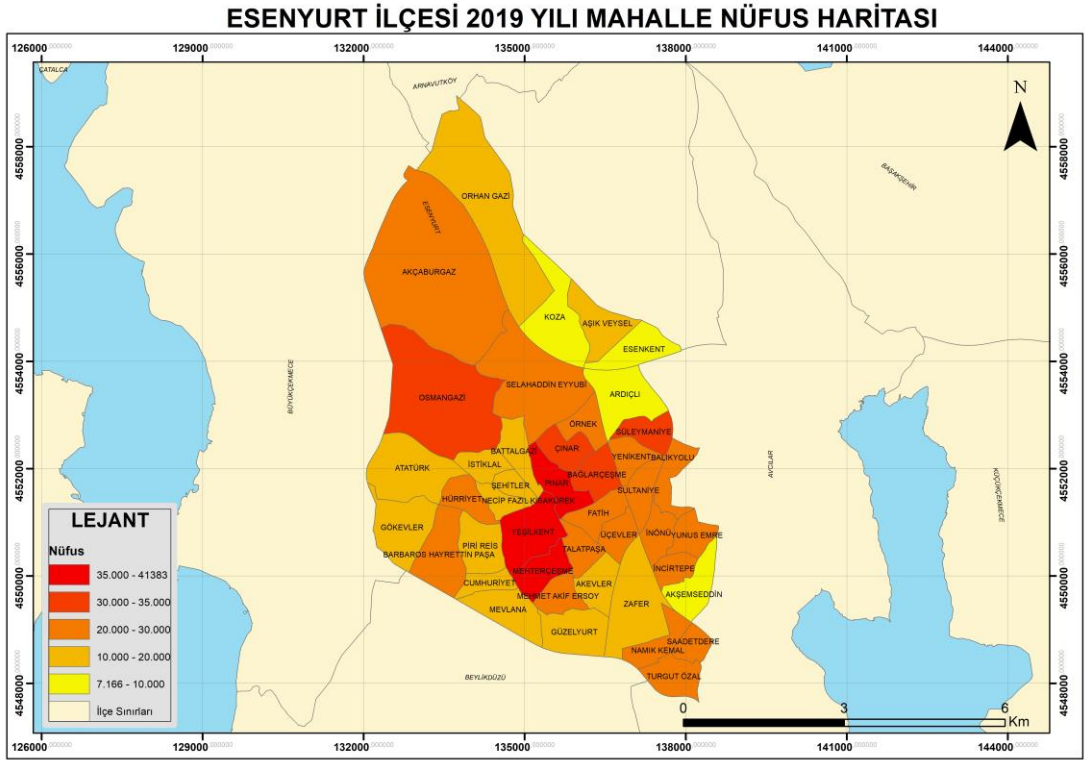

Şekil 42: Esenyurt İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılım Grafiği, 2019

Tablo 66: Esenyurt İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılımı, 2019

Mahalleler	Nüfus	Mahalleler	Nüfus
Akça Burgaz	23.307	Mehmet Akif Ersoy	25.958
Akevler	13.159	Mehterçeşme	38.537
Akşemseddin	7.557	Mevlana	14.521
Ardıçlı	7.166	Namık Kemal	22.861
Aşık Veysel	16.137	Necip Fazıl Kısakürek	18.879
Atatürk	14.614	Orhangazi	12.230
Bağlarçeşme	30.935	Örnek	20.030
Bakılıolu	29.583	Osmangazi	30.892
Barbaros Hayrettin	25.466	Pınar	41.383
Battalgazi	17.140	Piri Reis	16.502
Çınar	30.496	Saadetdere	23.856
Cumhuriyet	15.247	Şehitler	16.445
Esenkent	9.976	Selahattin Eyyubi	26.653
Fatih	27.332	Süleymaniye	32.682
Gökevleri	12.502	Sultaniye	22.021
Güzelyurt	18.237	Talatpaşa	28.179
Hürriyet	26.823	Turgut Özal	26.138
İncirtepe	28.069	Üçevler	27.061
İnönü	26.585	Yenikent	22.761
İstiklal	18.950	Yeşilkent	38.184
Koza	9.172	Yunusemre	21.491
Zafer	18.862	Toplam	954.579

(Kaynak: TÜİK)

Harita 22: Esenyurt İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılımı

3.1.2.19. Eyüpsultan İlçesinin Mahalle Bazında Nüfus Dağılımı

Günümüzde idari olarak 26 mahalleden meydana gelen Eyüpsultan ilçesinin en yüksek nüfusuna %10'luk dilim ile Akşemseddin Mahallesi ev sahipliği yapmaktadır. Eyüpsultan ilçesinin diğer yoğun nüfuslu mahalleleri; Güzeltepe Yeşilpınar, Göktürk ve Karadolap'dır. İlçe nüfusuna en az sahip olan mahalleler ise; Pirinççi, Ağaçalı, Çiftalan, İhsaniye, Işıklar, Odayeri, Akpınar'dır. Eyüp ilçesinin İhsaniye, Işıklar, Odayeri Pirinççi, Akpınar, Ağaçalı, Çiftalan, Eyüp bölgesindeki kırsal alanlar olduğu için nüfus bu kesimlerde seyrek bir şekilde dağılım göstermiştir (Harita 23). Bu mahalleler daha önce birer köy konumundayken 2012 yılında alınan kararla mahalleye dönüştürülmüştür (Tablo 69, Şekil 43).

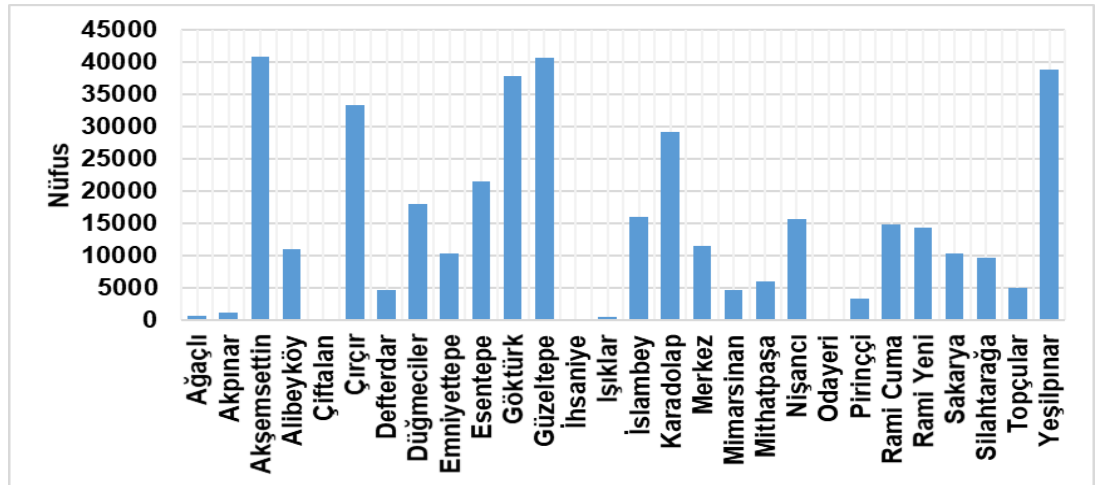
İlçenin Göktürk, Nişancı, Alibeyköy, Rami Cuma, Rami Yeni, Düğmeciler, Topçular ve Alibeyköy mahalleleri genellikle ticaretin yoğun olduğu alanlarda kurulduklarından dolayı diğer ilçelere kıyasla yoğun nüfuslanmış, aynı zamanda Alibeyköy'de son yıllarda konut projelerinin artması da nüfus artışı üzerinde rol

oynamıştır. İlçenin merkezi kısmının daha işlek olmasından dolayı buraya yakın olan mahallelerde genellikle nüfus daha fazla toplanmıştır. Eyüp ilçesinin depreme karşı dayanıklı bir zemine sahip olması burayı yerleşme için tercih edilen bir bölge haline getirmiştir (Eyüp Belediyesi, Stratejik Plan, 2017-2019).

Tablo 67: Eyüp İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılımı, 2019

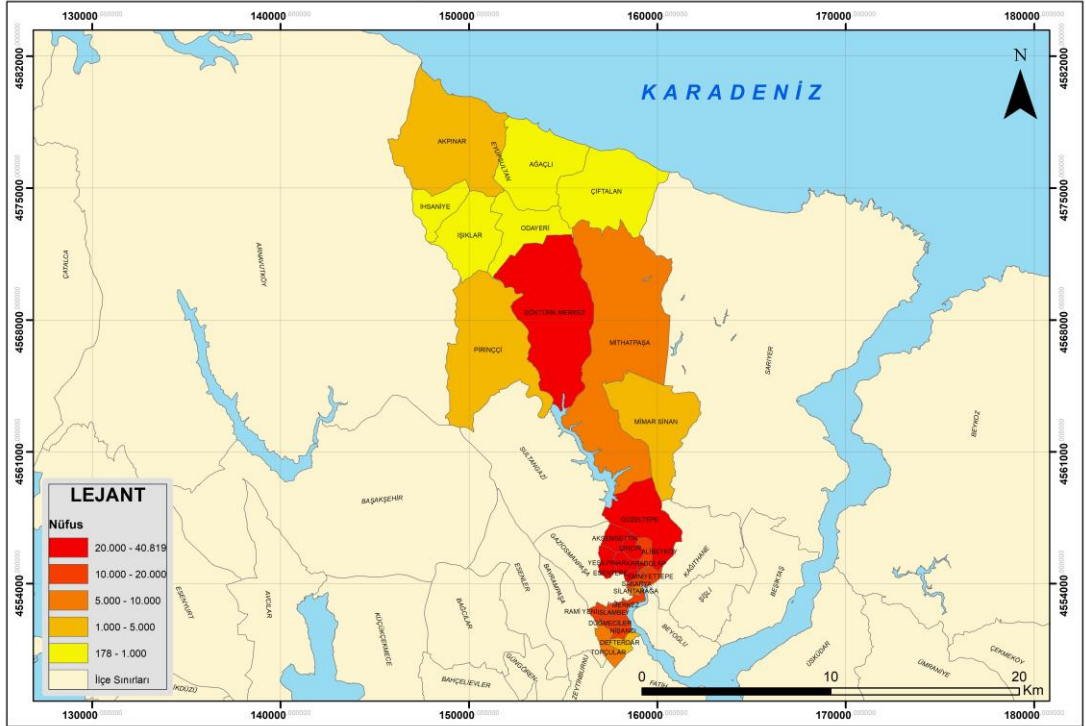
Mahalleler	Nüfus	Mahalleler	Nüfus
Ağaçalı	770	İslam Bey	16.007
Akpınar	1.142	Karadolap	29.143
Akşemsettin	40.819	Merkez	11.525
Alibeyköy	10.950	Mimarsinan	4.680
Çiftalan	192	Mithat paşa	5.969
Çırçır	33.292	Nişancı	15.757
Defterdar	4.631	Odayeri	242
Düğmeciler	17.945	Pirinççi	3.435
Emniyettepe	10.292	Rami Cuma	14.791
Esentepe	21.491	Rami Yeni	14.427
Göktürk	37.853	Sakarya	10.308
Güzeltepe	40.631	Silahtarağa	9.669
İhsaniye	178	Topçular	5.068
İşıklar	528	Yeşilpınar	38.778
Toplam	400.513		

(Kaynak: TÜİK)

Şekil 43: Eyüp İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılım Grafiği, 2019

EYÜPSULTAN İLÇESİ 2019 YILI MAHALLE NÜFUS HARİTASI

Harita 23: Eyüp İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılımı

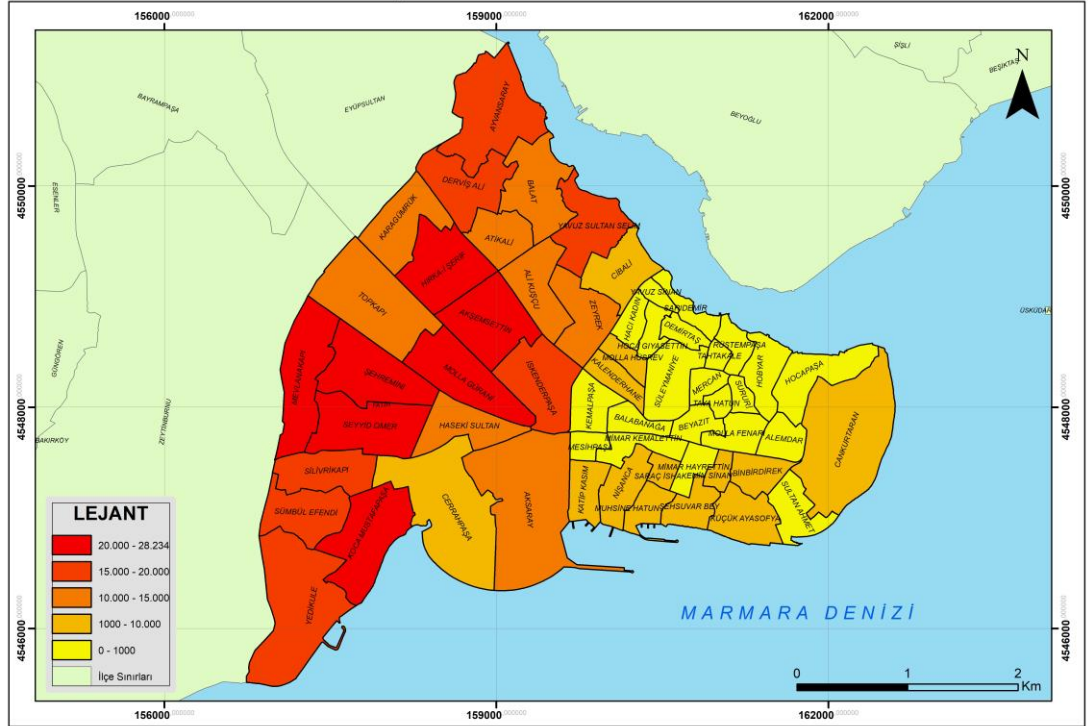
3.1.2.20. Fatih İlçesinin Mahalle Bazında Nüfus Dağılımı

Fatih ilçesi idari olarak 56 mahalleden meydana gelmektedir. Fatih ilçesinde tüm mahalleler arasında nüfusu en yüksek %6 oran ile Akşemseddin'dir. Akşemseddin Mahallesi hem ilçenin merkezinde yer alması hem de çok işlek olan Akşemseddin Caddesinin varlığından dolayı fazla nüfuslanmıştır. Nüfusu miktarı fazla olan diğer mahalleler; Seyidömer, Hırka-i Şerif, Koca Mustafa Paşa, Şehremini, Mevlanakapı, Molla Gürrani ve İskender Paşa olduğu görülmektedir (Harita 24).

Fatih ilçesi, İstanbul ilinin merkezi aynı zamanda tarihi dokusuna sahiptir. Tarihi birçok yapıyı bulundurması nedeniyle daha çok turistlere hitap eden bir alan olmuş, bu nedenle de burası ticaret ve turizm sektörünün cazibe merkezi haline dönüşmüştür. İlçe nüfusu daha çok gün içerisinde gelen ziyaretçi sayılarına bağlı olarak artış göstermektedir. Yerleşim amaçlı çok tercih edilmediğinden özellikle de

FATİH İLÇESİ 2019 YILI MAHALLE NÜFUSU

Harita 24:Fatih İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılımı

3.1.2.21. Gaziosmanpaşa İlçesinin Mahalle Bazında Nüfus Dağılımı

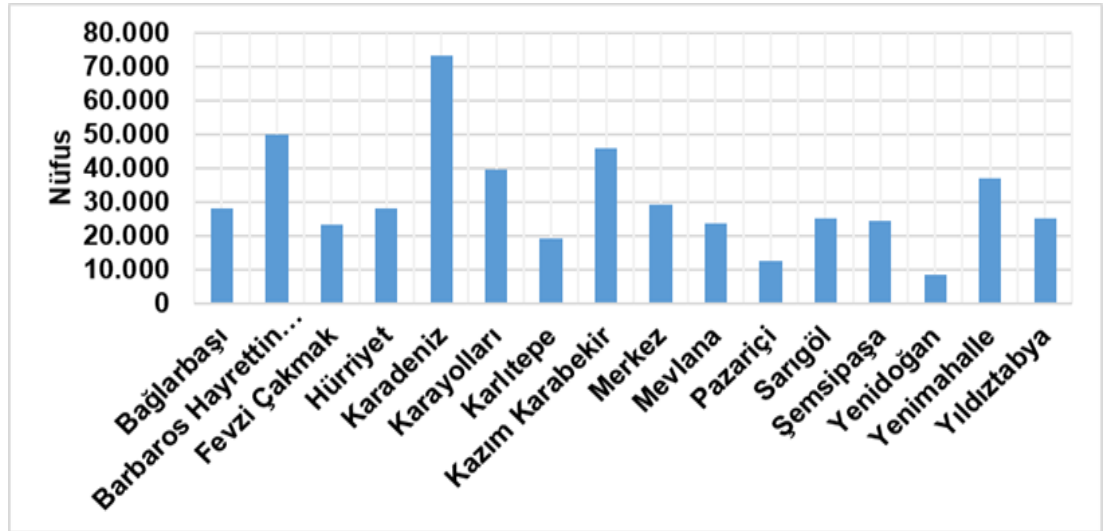
Gaziosmanpaşa ilçesi idari olarak 16 mahalleden oluşmaktadır. 2019 yılı itibariyle ilçenin sahip olduğu nüfus miktarı 491.962 kişi olup, nüfusun mahallelere göre dağılımı incelendiğinde ise; %15'lik dilimle Karadeniz Mahallesi ilk sırada yer aldığı görülmektedir (Harita 25). Bu mahalleyi Barbaros Hayrettin Paşa %10'luk oran ile takip etmektedir.

Gaziosmanpaşa ilçesinin önemli yol ağlarına yakın olması, Tramvay 4 hattı ve M7 metro hattının bu alanda hizmete girmesi, metrobüs hattına yakın olması ilçenin göç almasına neden olmuş, ayrıca son yıllarda ilçenin Karadeniz Mahallesi'nde kurulmuş olan Viaport Alışveriş Merkezi de bölgenin değerlendirilip ve insanlar tarafından tercih edilen bir alan olmasına yol açmıştır. Sarıgöl, Yenidoğan, Yıldıztabya, Pazariçi, Bağlarbaşı mahalleleri ise kentsel dönüşüm sonucu gelişmiş ve bununla birlikte nüfus artışı yaşamışlardır.

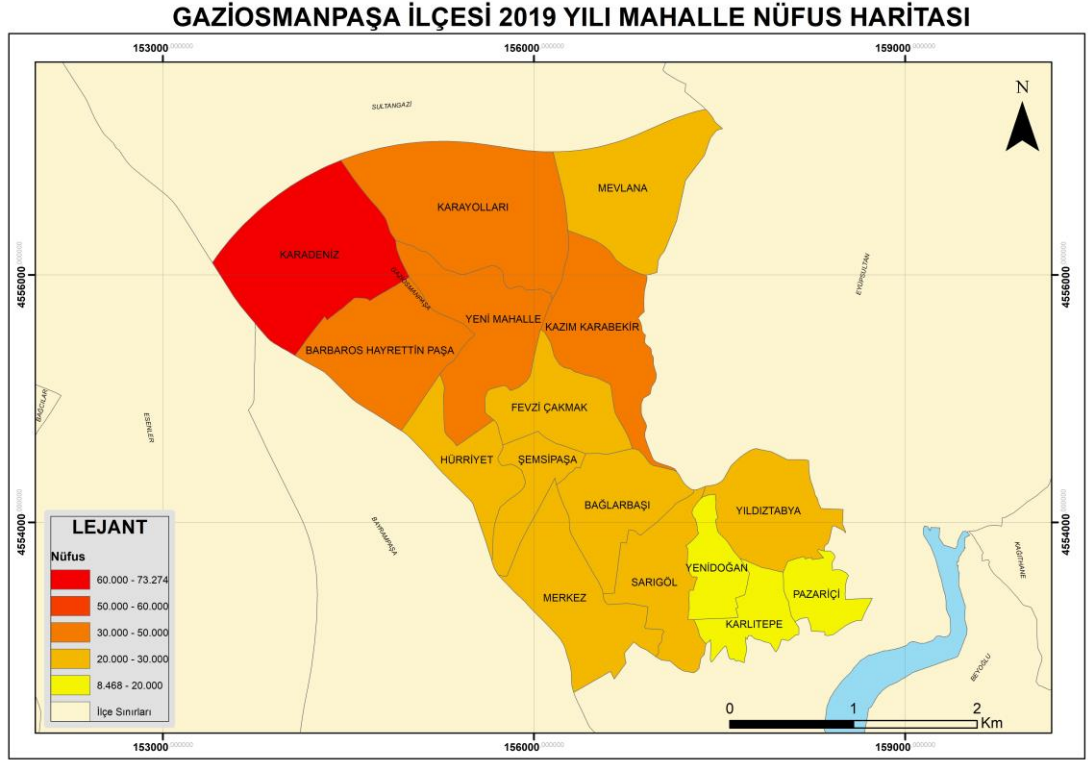
Tablo 69: Gaziosmanpaşa İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılımı, 2019

Mahalleler	Nüfus	Mahalleler	Nüfus
Bağlarbaşı	27.948	Merkez	29.002
Barbaros Hayrettin	49.841	Mevlana	23.621
Fevzi Çakmak	23.261	Pazariçi	12.444
Hürriyet	28.078	Sarıgöl	25.018
Karadeniz	73.274	Şemsipaşa	24.501
Karayolları	39.697	Yenidoğan	8.468
Karlitepe	19.162	Yenimahalle	36.907
Kazım Karabekir	45.839	Yıldıztabya	24.901
Toplam	491.962		

(Kaynak: TÜİK)

Şekil 45: Gaziosmanpaşa İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılım Grafiği, 2019

Harita 25: Gaziosmanpaşa İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılımı

3.1.2.22. Güngören İlçesinin Mahalle Bazında Nüfus Dağılımı

Güngören ilçesi idari olarak 11 mahalleden meydana gelmektedir. İlçenin 2019 yılı itibarıyla sahip olduğu nüfus miktarı 289.441 kişi olduğu tespit edilmiştir. Nüfusun mahalleler bazındaki dağılımı incelendiğinde %17'lik oran ile Güneştepe Mahallesi'nin ilçedeki en kalabalık mahalle olduğu görülmektedir (Harita 26).

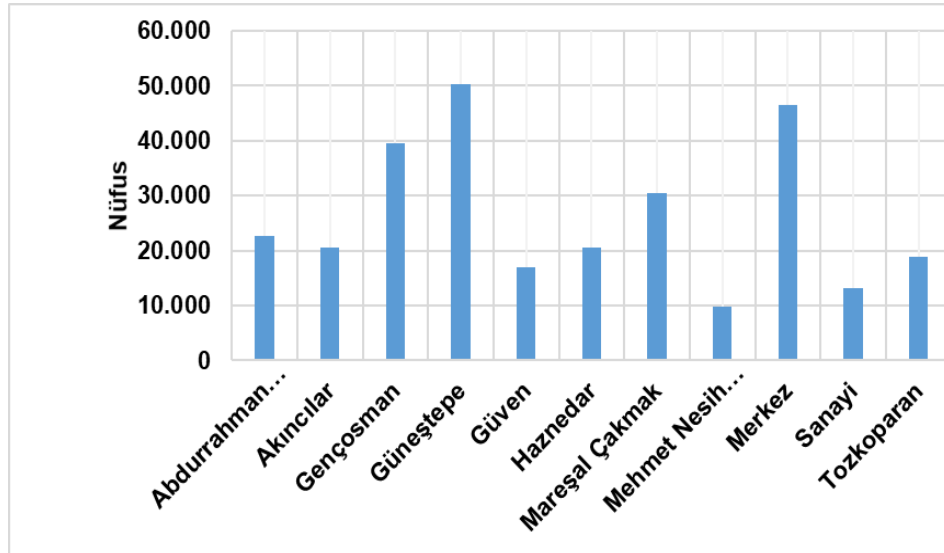
İlçede nüfusu fazla olan diğer mahalleler sırasıyla; Merkez, Gençosman, Meraşalçakmak ve Abdurrahman N.Gürman, Güven ve Tozkoparan'dır. Nüfusun Güneştepe, Merkez, Meraşalçakmak, Akıncılar mahallelerinde yoğunluk göstermesinin başlıca sebebi; nüfusun daha çok bu alanda ikamet etmesinden kaynaklıdır. M. Nesih Özmen, Sanayi mahallelerinde nüfusun az dağılım göstermesinin başlıca sebebi; bu alanda işyerlerinin fazla olmasından dolayı yerleşim amaçlı çok fazla tercih edilmemesidir (Güngören Belediyesi Stratejik Planı, 2012-2016:46-47).

2. dereceden bir deprem bölgesi olan Güngören ilçesi, Kentsel Dönüşüm Projesi kapsamına girmiş ve çalışmalar yapılmaya başlanmış ve bu bağlamda Tozkoparan Mahallesi ve Mehmet Nesih Özmen Mahallesinin bir bölümü kentsel dönüşüm kapsamına alınmıştır.

Tablo 70: Güngören İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılımı, 2019

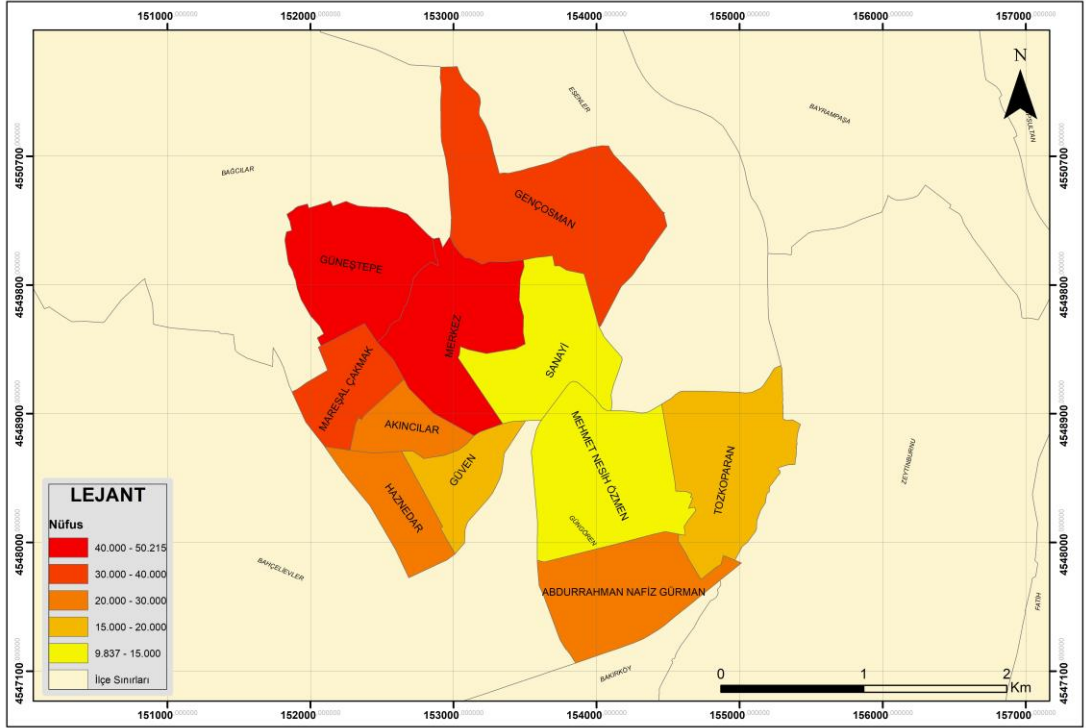
Mahalleler	2019 Yılı
Abdurrahman Nafiz Gürman	22.590
Akıncılar	20.601
Gençosman	39.615
Güneştepe	50.215
Güven	17.017
Haznedar	20.587
Mareşal Çakmak	30.537
Mehmet Nesih Özmen	9.837
Merkez	46.424
Sanayi	13.220
Tozkoparan	18.798
Toplam	289.441

(Kaynak: TÜİK)

Şekil 46: Güngören İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılım Grafiği, 2019

GÜNGÖREN İLÇESİ 2019 YILI MAHALLE NÜFUS HARİTASI

Harita 26: Güngören İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılımı

3.1.2.23. Kadıköy İlçesinin Mahalle Bazında Nüfus Dağılımı

2019 yılında 482.713 kişilik nüfusa sahip olan Kadıköy ilçesi, toplamda 21 mahalleden meydana gelmektedir. Tablo 73 incelendiğinde, mevcut olan bu 21 mahalle içerisinde ilçe nüfusunda en fazla paya sahip olan %8'lik dilimle Göztepe olduğu görülmektedir (Harita 27).

Kadıköy bir deprem bölgesi olması nedeniyle kentsel dönüşüm kapsamına alınmış ve eski yapıların iyileştirilmesi, yeni alanların meydana getirilmesi, aynı zamanda bölgenin istihdamını artırmak için planlamalar yapılmıştır. Bu çalışmanın yapıldığı mahallelere örnek olarak; Erenköy, Fenerbahçe, Fikirtepe, Caddebostan'ı gösterebiliriz. Projenin tamamlandığı mahallelerde ise bölgenin gelişim ve yenilenme kaydetmesinden dolayı buralar daha çok rağbet görerek nüfus artmıştır. Kentsel dönüşümün tamamlanmadığı mahalleler de ise durum tersi bir reaksiyon göstererek nüfusun azalmasına yol açmıştır. Bu duruma örnek olarak Fikirtepe Mahallesini gösterebiliriz. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın halen devam etmekte olan kentsel

dönüşüm çalışması, mahalle nüfusunun günümüzde 11 bin seviyesine kadar gerilemesine yol açmıştır. Fikirtepe, Dikey mimari nedeniyle fiziksel olarak eski dokusundan hızla uzaklaşmakta, demografik yapısı ise günden güne değişim göstermektedir (Kadıköy Belediyesi stratejik planı, 2020-2024).

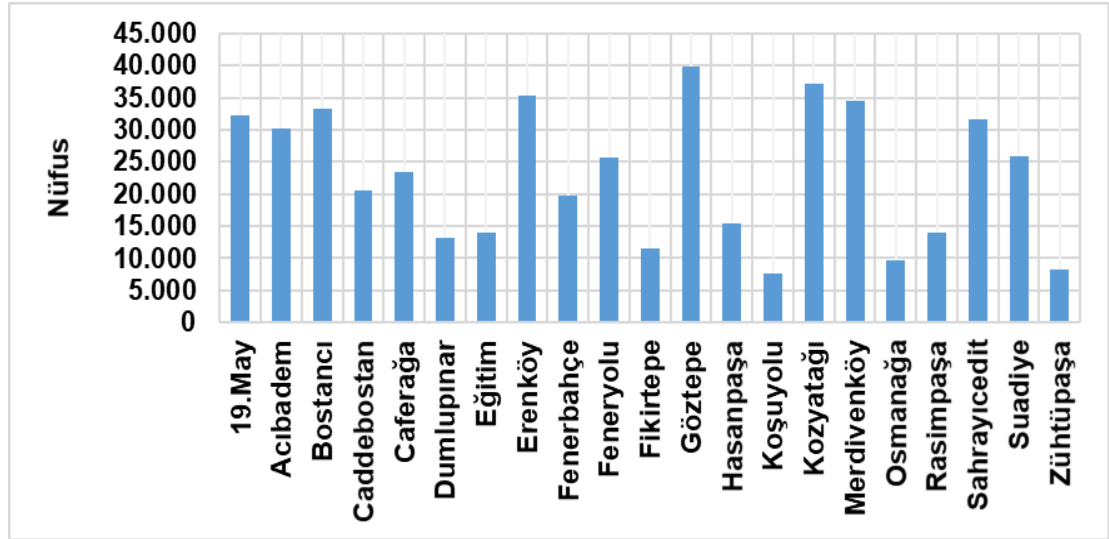
Fenerbahçe Mahallesi'nde konut sayısının işyeri sayısından fazla olması, eğitim ve sosyo-ekonomik veriler bakımından bu mahallenin diğer mahallelere kıyasla ilk sırada yer alması buradaki nüfusun artışını hızlandırmıştır. İlçenin Erenköy Mahallesi'nde bulunan Ethem Efendi Caddesi'nde ticaret ve hizmet sektörleri çok yoğunlaşmıştır. Bu nedenle bu alanda nüfus artış göstermiştir.

Bostancı Mahallesi, sahilden D-100 karayoluna doğru yaklaşık 2 km uzanmaktadır. Ayrıca Bostancı Mahallesi, Kadıköy için ulaşım bakımından da önemli bir yere sahip olmakta ve Kadıköy'ün aktarma merkezi olarak bilinmektedir. Bu nedenle ziyaretçiler tarafından çok fazla ilgi görmekte ve gün içerisinde nüfusu hızla artmaktadır. Kozyatağı Mahallesi'nde daha çok toplu konut siteleri görülmekle birlikte, Mahallenin E-5'e yakın kesimlerinde de kurumsal firmaların ve ticari faaliyetlerinin yoğunlaşması nüfusun artmasına yol açmıştır. Acıbadem Mahallesi ise ulaşım bakımından (minibüs, metrobüs ve metro) kolaylık sağlamakta olan bir yerdir ve burada konut doluluk oranları da çok yüksektir. Caddebostan Mahallesi'nde Bağdat Caddesinin bulunması ve Kadıköy sahilinin sınırları içerisinde bulunmasından dolayı burada yaz ve bahar aylarında nüfus çok yoğun hale gelmektedir. Dumlupınar Mahallesi Kentsel Dönüşüm kapsamında olan bir mahalledir. Bu alanda dikey yapılaşma giderek kendini göstermektedir. Osmanağa mahallesi, Kadıköy mahalleleri arasında en fazla işyeri/ ofis adedinin konuttan fazla olduğu tek mahallesidir. Ticari faaliyetler bu alanda yoğun olarak görülmektedir. Kadıköy'ün merkez mahallelerinden biri olması ve önemli ulaşım ağlarına sınırı olması nedeniyle gün içerisindeki nüfus burada bir hayli artış göstermektedir.

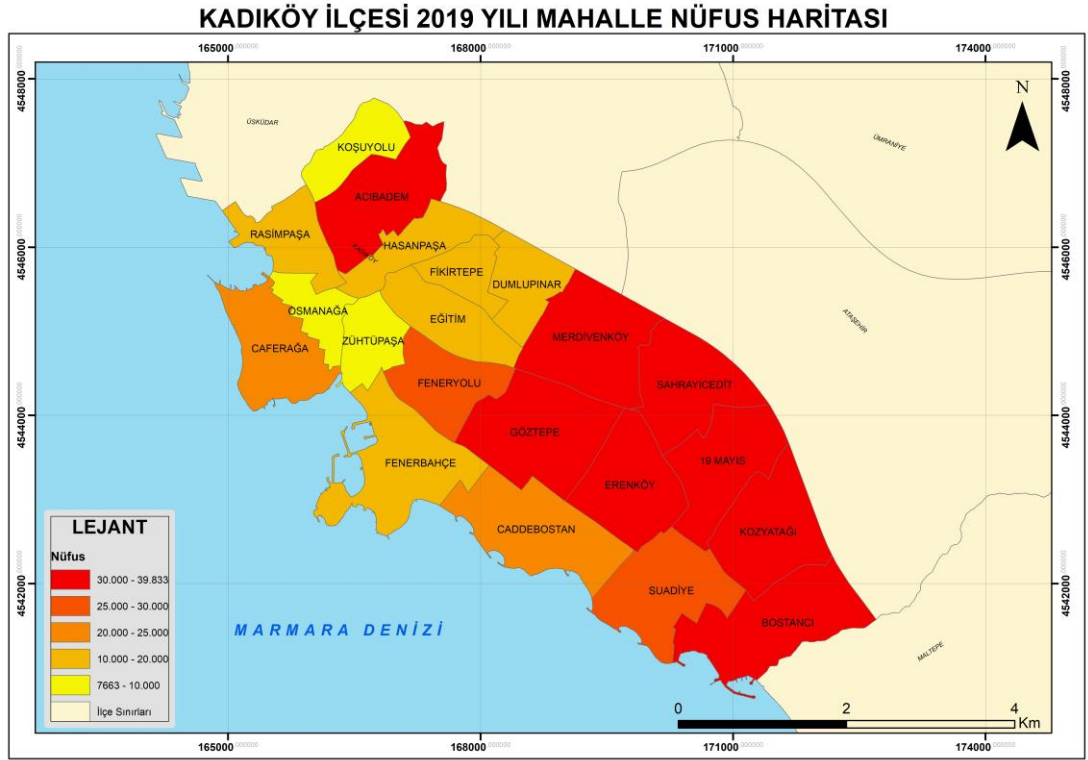
Tablo 71: Kadıköy İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılımı, 2019

Mahalleler	Nüfus	Mahalleler	Nüfus
Onkuz mayıs	32.227	Göztepe	39.833
Acıbadem	30.232	Hasanpaşa	15.442
Bostancı	33.191	Koşuyolu	7.663
Caddebostan	20.453	Kozyatağı	37.184
Caferağa	23.383	Merdivenköy	34.547
Dumlupınar	13.104	Osmanağa	9.762
Eğitim	13.928	Rasimpaşa	14.016
Erenköy	35.243	Sahrayıcedit	31.670
Fenerbahçe	19.668	Suadiye	25.890
Feneryolu	25.725	Zühtüpaşa	8.128
Fikirtepe	11.424	Toplam	482.713

(Kaynak: TÜİK)

Şekil 47: Kadıköy İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılım Grafiği, 2019

Harita 27: Kadıköy İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılımı

3.1.2.24. Kâğıthane İlçesinin Mahalle Bazında Nüfus Dağılımı

Kâğıthane ilçesi, idari olarak 19 mahalleden meydana gelmektedir. İlçenin 2019 yılı itibarıyla sahip olduğu nüfus miktarı 448.025 kişi olduğu tespit edilmiştir. Bu nüfusun mahalleler bazındaki dağılımı incelendiğinde %8'lik oran ile Sanayi Mahallesi'nin ilçe toplam nüfusunda en fazla paya sahip olduğu görülmektedir (Harita 28). Sanayi Mahallesi'nin nüfusunun fazla olmasının asıl nedeni; ulaşımın burada kolay sağlanabilmesidir.

Kâğıthane, sanayi bölgesi olması nedeniyle geçmişten günümüze gelinceye kadarki süreç içerisinde göç alan bir ilçe olmuş, bunun sonucunda bölgede çevre sorunları, gecekondulaşma meydana gelmiştir. Meydana gelen bu çevresel problemler karşısında Kâğıthane Belediyesi kentsel dönüşüm projesi adı altında ilçeyi yenileme, düzeltme girişiminde bulunmuş, bunun sonucunda Kâğıthane belediyesi tarafından yapılan açıklamada: "Kâğıthane son 13 yılda yaşadığı değişim ve

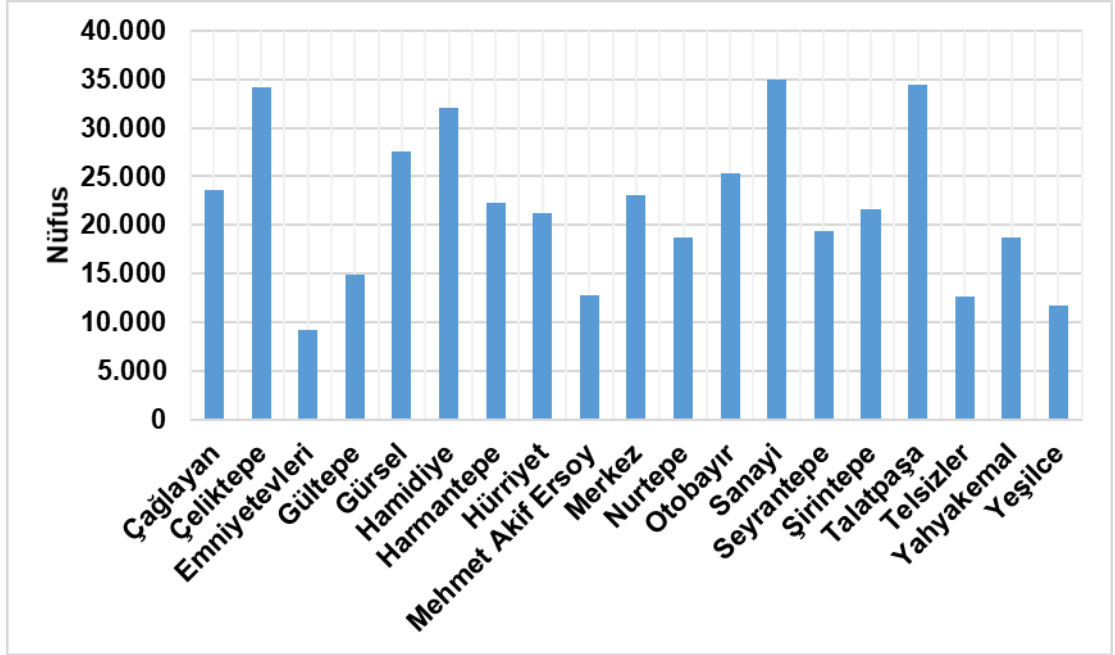
dönüşümle birlikte tercih edilen bir ilçe haline geldi” diyerek ilçenin gelişimine vurgu yapılmıştır. Kentsel dönüşüme konu olmuş mahallelerden biri de en eski mahallesinden biri olan Yahya Kemal’dir. Eski yapıların yıkılması, yeni konutların, iş alanlarının oluşturulması ve ulaşım ağının geliştirilmesiyle, büyük ve yeni alışveriş merkezlerinin açılması bu alanın gelişiminin ilerleme kaydetmesini sağlamıştır (Akpınar, 2016:64-65).

Perpa Ticaret Merkezi’nin sınırlarında yer alması, sanayi sektörünün yoğun olması, Şişli ilçesine yakın olması ve metrobüs hattına bağlantı sağlaması Talatpaşa Mahallesi cazip hale getirmiş bu yüzden de insanlar tarafından ilgi gösterilen bir mekân olmasını sağlamıştır. İlçenin Çeliktepe Mahallesi ise en lüks mahallelerden biri olup, ulaşım açısından gelişmiş bir yerdir. Çağlayan Mahallesi, Mecidiyeköy ve Şişli’ye yakın olması, aynı zamanda metrobüs hattına ve birçok ulaşım ağına kolayca ulaşım sağlanabilirliği mahalleyi yerleşim için tercih edilen bir alan haline getirmiştir. Tablo 72’e genel olarak bakıldığında ilçenin lokasyonunun nüfus üzerinde büyük etki yarattığı görülmektedir. İlçenin kuzey ve güney kısmından Boğaziçi ve Fatih Sultan Mehmet Köprülerine Bağlanan otoyollar geçmekte, E5 Karayolu ve TEM Otoyollarıyla da sınırları bulunmaktadır. Bu önemli yol güzergâhları ilçenin önemini her zaman arttırmış ve nüfusunun artışını tetiklemiştir.

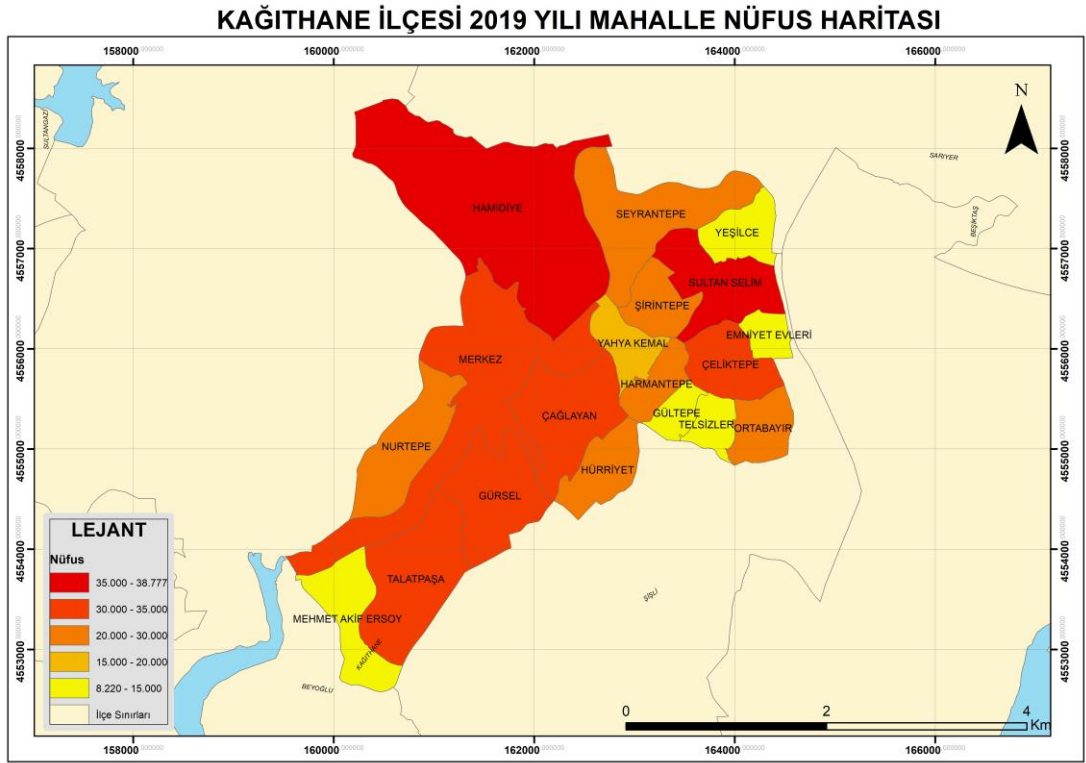
Tablo 72: Kâğıthane İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılımı, 2019

Mahalleler	Nüfus	Mahalleler	Nüfus
Çağlayan	23.575	Nurtepe	18.723
Çeliktepe	34.115	Otobayır	25.386
Emniyetevleri	9.148	Sanayi	34.960
Gültepe	14.828	Seyrantepe	19.435
Gürsel	27.509	Şirintepe	21.679
Hamidiye	32.056	Talatpaşa	34.391
Harmantepe	22.291	Telsizler	12.705
Hürriyet	21.230	Yahyakemal	18.762
Mehmet Akif Ersoy	12.736	Yeşilce	11.653
Merkez	23.047	Toplam	448.025

(Kaynak: TÜİK)

Şekil 48: Kâğıthane İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılım Grafiği, 2019

Harita 28: Kâğıthane İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılımı

3.1.2.25. Kartal İlçesinin Mahalle Bazında Nüfus Dağılımı

Kartal ilçesi 20 mahalleden meydana gelmektedir. Tablo 73 incelendiğinde, ilçede nüfusunun en fazla dağılım gösterdiği mahallenin %10 oran ile Hürriyet mahallesi olduğu görülmektedir (Harita 30).

Kartal, ilçesinin bir nevi sanayi bölgesi olması aynı zamanda Organize Sanayi Bölgesi'nin yakın çevresinde kurulması, ilçeye ulaşımın deniz yolu, karayolu, demir yolu ve otoyol ile sağlanabilmesi, Fatih Sultan Mehmet Köprüsü ve 15 Temmuz Şehitler Köprüsü'ne bağlanan E5 karayolunun ilçe sınırlarından geçmesi, konutlaşma sektörünün (29.004 konut binası bulunmaktadır) bu alanda yoğunluk kazanması ilçe nüfusunun artmasına ve dolayısıyla mahalle nüfuslarının da buna göre şekillenmesine yol açmıştır.

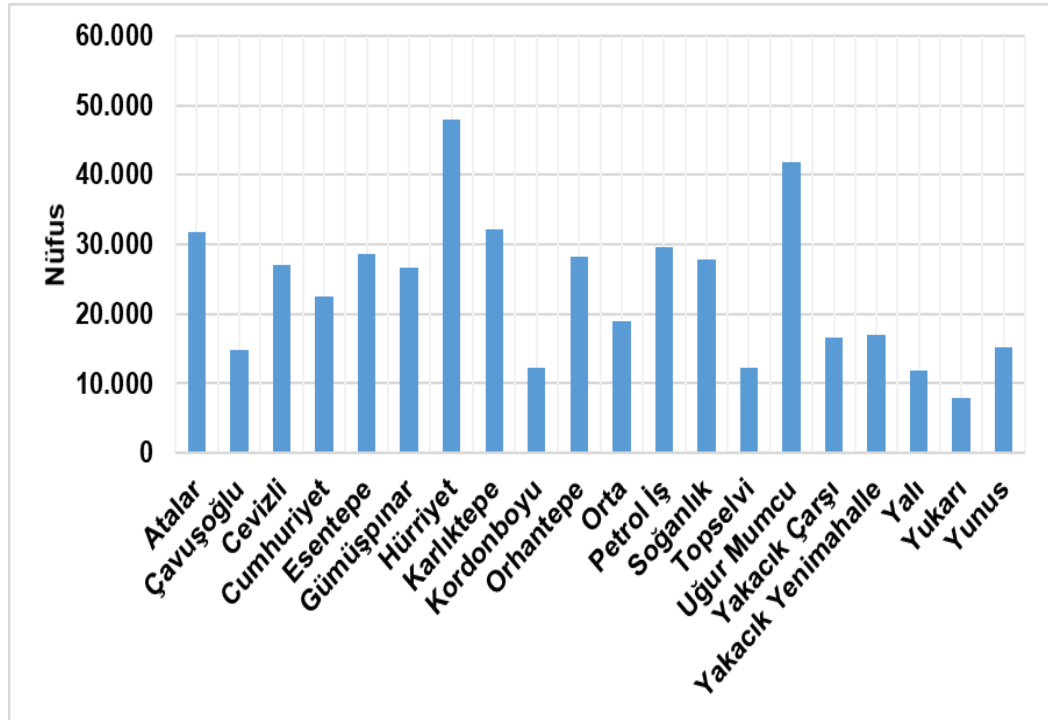
İlçede genellikle fabrikalar, Yunus Emre Mahallesi, Sanayi Caddesi ve Esentepe Mahallesi'nin kuzey bölümünde toplanmıştır. Konut sektörünün en fazla olduğu mahalleler Yukarı, Atalar, Petrol iş mahalleleridir. Konut sektörünün az dağılım gösterdiği mahalle ise Yukarı Çarşıdır (20 Mahalle 1 Kartal Mahalle Eylem Planı, 2016). İlçenin Soğanlık Mahallesi kentsel dönüşümün uygulanması sonucu ilerleme kaydeden ve nüfus çeken bir mahalle olmuştur.

Esentepe, Karlıktepe, Petrol iş, Cumhuriyet ilçenin merkezi mahallerindedir. Merkezi bir konuma sahip olması nedeniyle hem iş hem ulaşım hem de yerleşim açısından uygun hale gelmiştir. Atalar Mahallesi lüks konutların ve büyük sitelerin yayılım göstermesiyle nüfusu artmış bir mahalledir. İlçenin Cevizli Mahallesi sınırlarında TEKEL fabrikası, İstanbul Halk Ekmek Fabrikası, Anadolu Adalet Sarayı yer alır. Cevizli Mahallesi asıl gelişimini Cevizli semti Kadıköy-Gebze yeraltı treni hattının hizmete açılması ve dünyanın en büyük adliyesinin burada kurulmasıyla göstermiştir.

Tablo 73: Kartal İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılımı, 2019

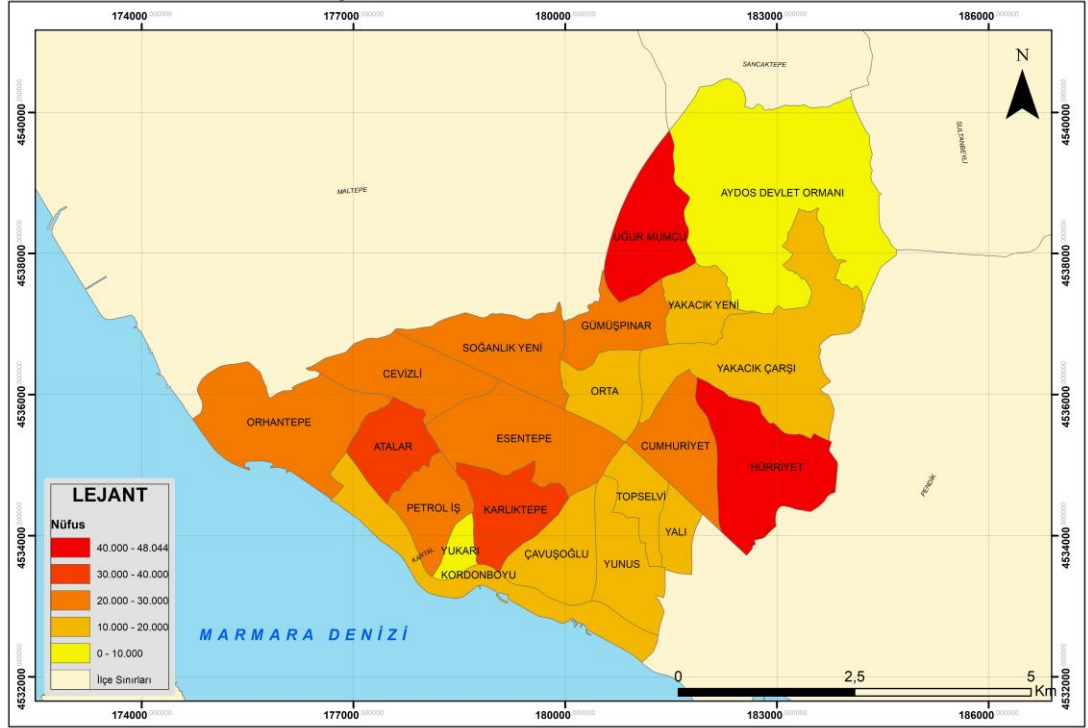
Mahalleler	Nüfus	Mahalleler	Nüfus
Atalar	31.790	Petrol İş	29.520
Çavuşoğlu	14.811	Soğanlık	27.831
Cevizli	26.961	Topselvi	12.274
Cumhuriyet	22.435	Uğur Mumcu	41.848
Esentepe	28.578	Yakacık Çarşı	16.608
Gümüşpınar	26.605	Yakacık Yenimahalle	16.965
Hürriyet	48.044	Yalı	11.767
Karlıktepe	32.099	Yukarı	7.935
Kordonboyu	12.221	Yunus	15.229
Orhantepe	28.206	Toplam	470.676
Orta	18.949		

(Kaynak: TÜİK)

Şekil 49: Kartal İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılım Grafiği, 2019

KARTAL İLÇESİ 2019 YILI MAHALLE NÜFUS HARİTASI

Harita 29: Kartal İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılımı

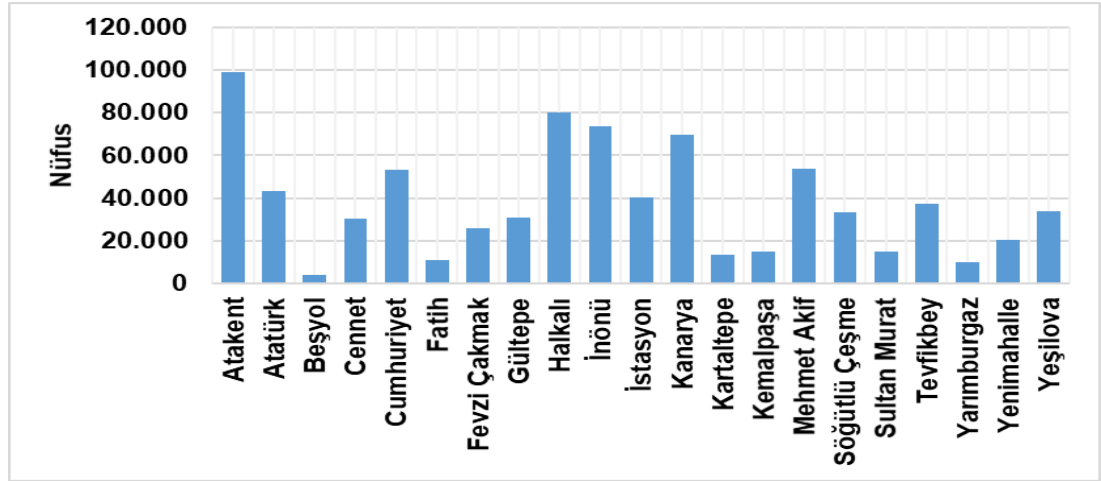
3.1.2.26. Küçükçekmece İlçesinin Mahalle Bazında Nüfus Dağılımı

Küçükçekmece ilçesi idari bakımında 21 mahalleden meydana gelmektedir. İlçe nüfusunun 2019 yılında 792.821 kişi olduğu tespit edilmiştir. İlçedeki bu toplam nüfusun mahallelere göre dağılımı incelendiğinde, %12'lik oranla Atakent Mahallesi'nin en yüksek paya sahip olduğu görülmektedir (Harita 31). İlçenin Atakent Mahallesi, Türkiye'nin ilk uydu kentlerinden olup, toplu konut yapılarının çok fazla dağılım gösterdiği bir yer olduğundan nüfus burada fazla dağılım göstermektedir. Toplu konut sektörünün kendinin çok fazla gösterdiği diğer mahalleler ise Halkalı ve İstasyon mahalleleridir. Küçükçekmece ilçesinin diğer mahalleleri, genellikle sanayi sektörünün etkisiyle ve ulaşım kolaylığıyla nüfus çeken alanlar olmuşlardır.

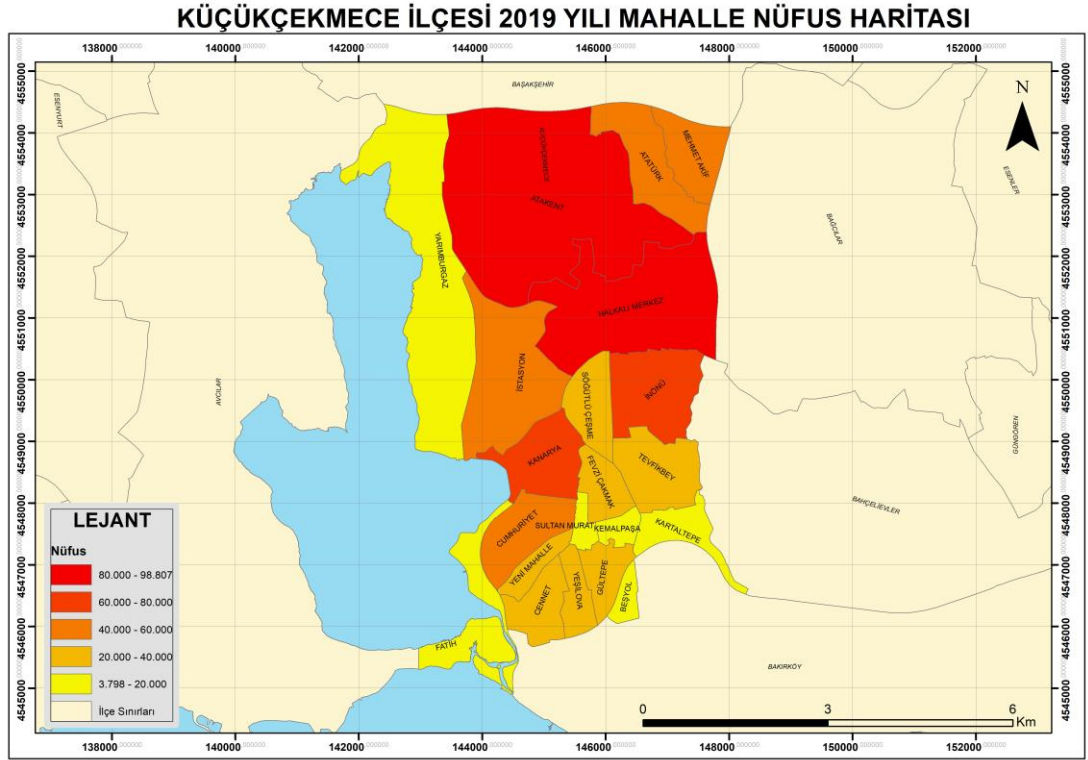
Tablo 74: Küçükçekmece İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılımı, 2019

Mahalleler	Nüfus	Mahalleler	Nüfus
Atakent	98.807	İstasyon	40.475
Atatürk	43.223	Kanarya	69.484
Beşyol	3.798	Kartaltepe	13.329
Cennet	30.366	Kemalpaşa	14.717
Cumhuriyet	53.147	Mehmet Akif	53.804
Fatih	11.128	Söğütlü Çeşme	33.458
Fevzi Çakmak	26.088	Sultan Murat	14.891
Gültepe	30.751	Tevfikbey	37.099
Halkalı	80.350	Yarımburgaz	9.926
İnönü	73.813	Yenimahalle	20.444
Yeşilova	33.722	Toplam	792.821

(Kaynak: TÜİK)

Şekil 50: Küçükçekmece İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılım Grafiği, 2019

Harita 30: Küçükçekmece İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılımı

3.1.2.27. Maltepe İlçesinin Mahalle Bazında Nüfus Dağılımı

Maltepe ilçesi, idari olarak 16 mahalleden meydana gelmektedir. 2019 yılında ilçenin sahip olduğu nüfus miktarı 513.212 kişi olarak kaydedilmiştir. İlçenin bu tarihteki nüfusunun mahallelere göre dağılımını ele aldığımızda, ilçe nüfusunda en büyük paya %17'lik dilim ile Zümrütevler Mahallesi'nin sahip olduğu görülmektedir. Bu mahalleyi %12 oran ile Fındıklı Mahallesi takip etmektedir (Harita 32).

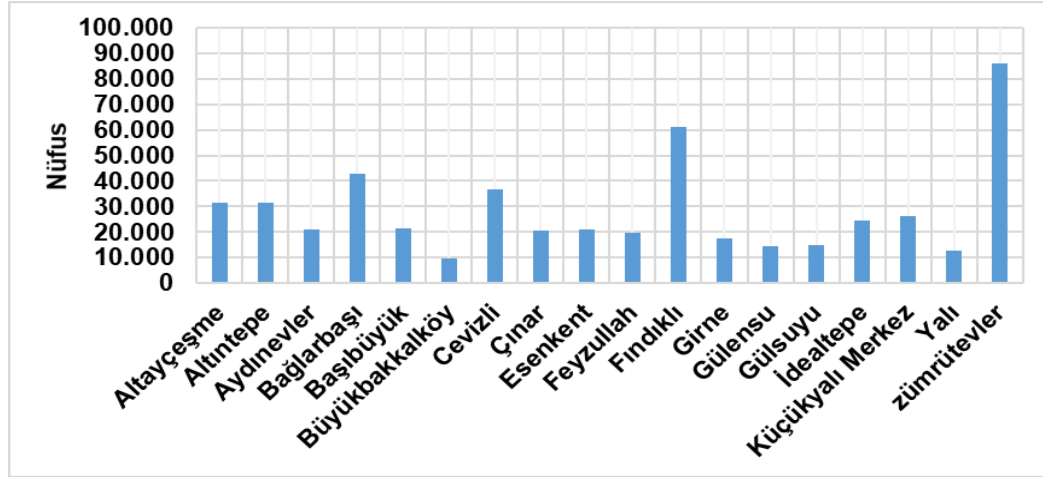
Maltepe ilçesi, sanayinin Türkiye'de yoğunlaşmaya başladığı zamanlarda yoğun göçe maruz kalmış, özellikle Boğaziçi Köprüsü'nün yapılmasıyla bu göçler katlanarak artış göstermiştir. Aynı zamanda burada yer alan arsaların ucuza gelişi de nüfusun bu alana hareket etmesine neden olmuştur. Kartal ilçesinden geçen D100 karayolu ise bölgenin en önemli ulaşım aksı olmuş ve bu yol aksı üzerinde kalan yerlerde sanayi, ticaret faaliyetleri gelişme göstermiştir. Ayrıca Zümrütevler Mahallesi'nde bulunan Maltepe metro istasyonu bölgenin değerine değer katıp gelişmesini sağlamıştır. Bununla birlikte Maltepe ilçesinde son yıllarda gerçekleştirilen

projeler de ilçenin önemini artırmış ve nüfuslanmasını sağlamıştır. Bu projeler; Esenkent Mahallesi Nazım İmar Planı, Bryas Sarayı Ve Çevresi Koruma Amaçlı Nazım İmar Planı, Gülsuyu-Gülensu Mahallelerinin 1/5000 ölçekli Nazım İmar Planı ve Maltepe Kentsel Strateji Planıdır(Maltepe ilçesi İstanbul Büyük Şehir Belediyesi, 2018:27-30).

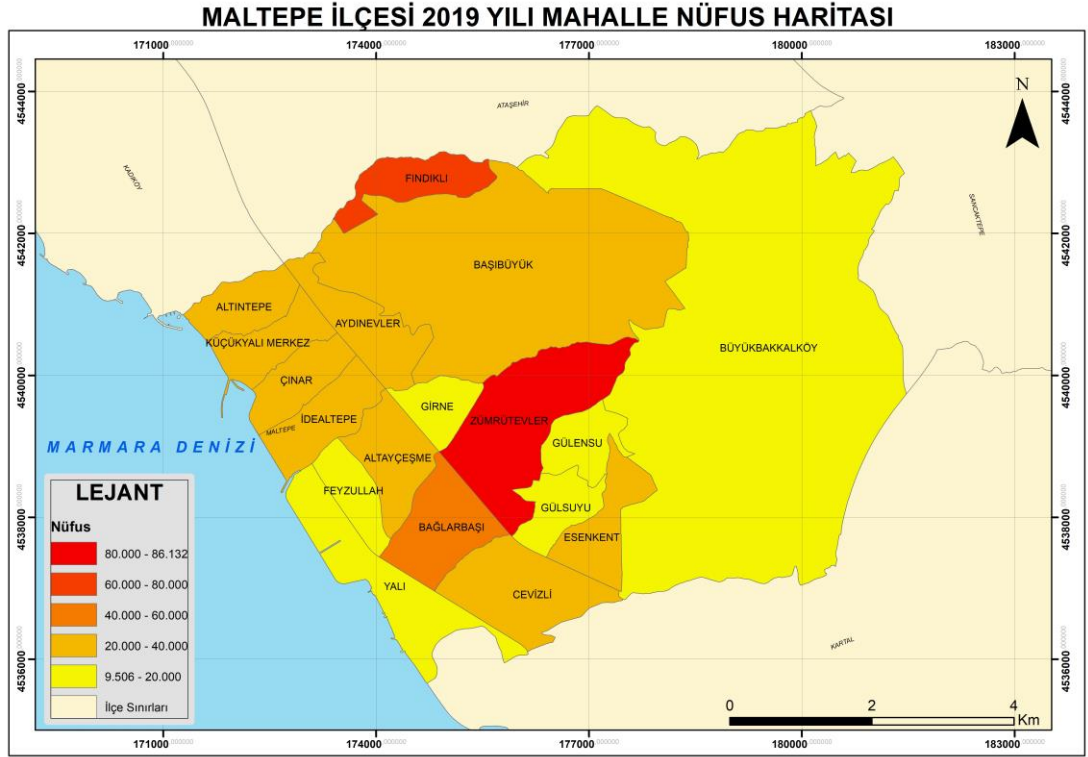
Tablo 75: Maltepe İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılımı, 2019

Mahalleler	Nüfus	Mahalleler	Nüfus
Altayçeşme	31.633	Fındıklı	61.192
Altıntepe	31.411	Girne	17.531
Aydınevler	21.199	Gülensu	14.490
Bağlarbaşı	42.786	Gülsuyu	14.999
Başbüyük	21.550	İdealtepe	24.364
Büyükbakkalköy	9.506	Küçükyalı Merkez	26.107
Cevizli	36.830	Yalı	12.760
Çınar	20.418	Zümrütevler	86.132
Esenkent	20.857	Toplam	513.216
Feyzullah	19.551		

(Kaynak: TÜİK)

Şekil 51: Maltepe İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılım Grafiği, 2019

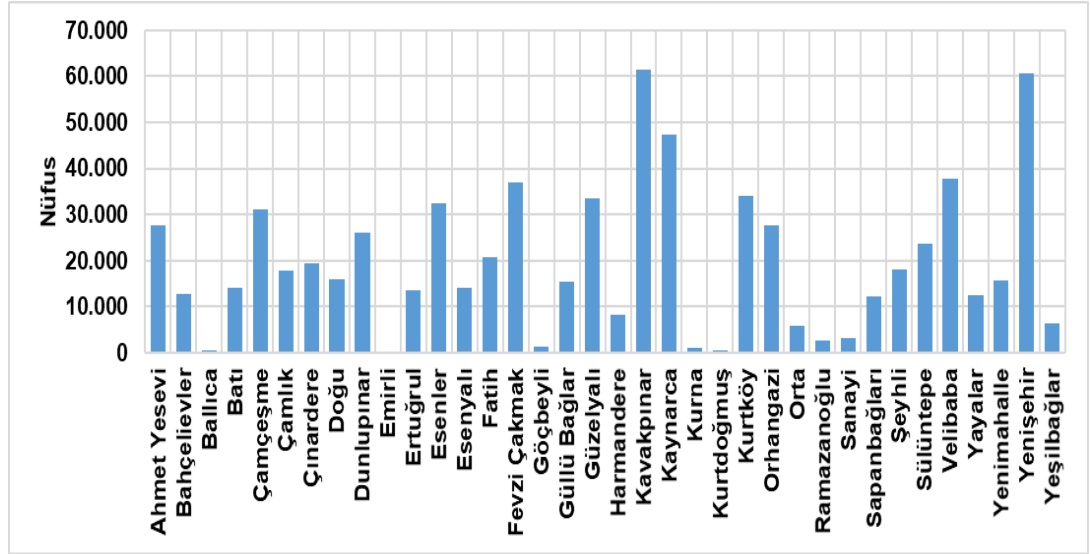

Harita 31: Maltepe İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılımı

3.1.2.28. Pendik İlçesinin Mahalle Bazında Nüfus Dağılımı

Pendik ilçesi idari bakımından 36 mahalleden meydana gelmektedir. 2019 yılında 711.891 kişilik bir nüfusa sahip olarak Anadolu Yakasındaki en kalabalık ilçelerinden biri haline gelmiştir. İlçe nüfusunun mahallelere göre dağılımı incelendiğinde, %9'luk oran ile Kavakpınar'ın ilçe nüfusunda en fazla paya sahip olduğu görülmektedir (Harita 34). Bunun nedeni Kavakpınar'da sanayi faaliyetlerinin yoğunlaşmış olmasıdır. İlçenin ikinci kalabalık mahallesi ise Yenişehir Mahallesi'dir. Yenişehir Mahallesi'nde toplu konutların fazlalığı, TEM otoyoluna olan yakınlığı, hem altyapı hem de üstyapı bakımından en düzenli mahalle olması nüfusun burada yoğunlaşmasına yol açmıştır. İlçe nüfusunun en az dağılım gösterdiği mahalleler; Balıca, Emirli, Kurdoğmuş, Kurna, Göçbeyli'dir. İlçenin bu mahalleleri daha önce köy yerleşmesi olduklarından ve günümüzde de kırsal yapılarını sürdürdüklerinden nüfus buralarda az dağılım göstermiş bulunmaktadır.

İlçenin Fevzi-Çakmak ve Kaynarca Mahalleleri, yapım aşamasında olan Kaynarca –Sabiha Gökçen Uluslararası Havalimanı Metrosu ve Pendik-Kaynarca-Hastane Metrosu hizmete girdiğinde önemli bir kesişim noktası haline geleceklerdir. Bu faktörlerin her biri ilçenin ve bununla birlikte bu mahallelerin nüfusunun artışı ve aynı zamanda şehirselleşmesini hızlandıracaktır.

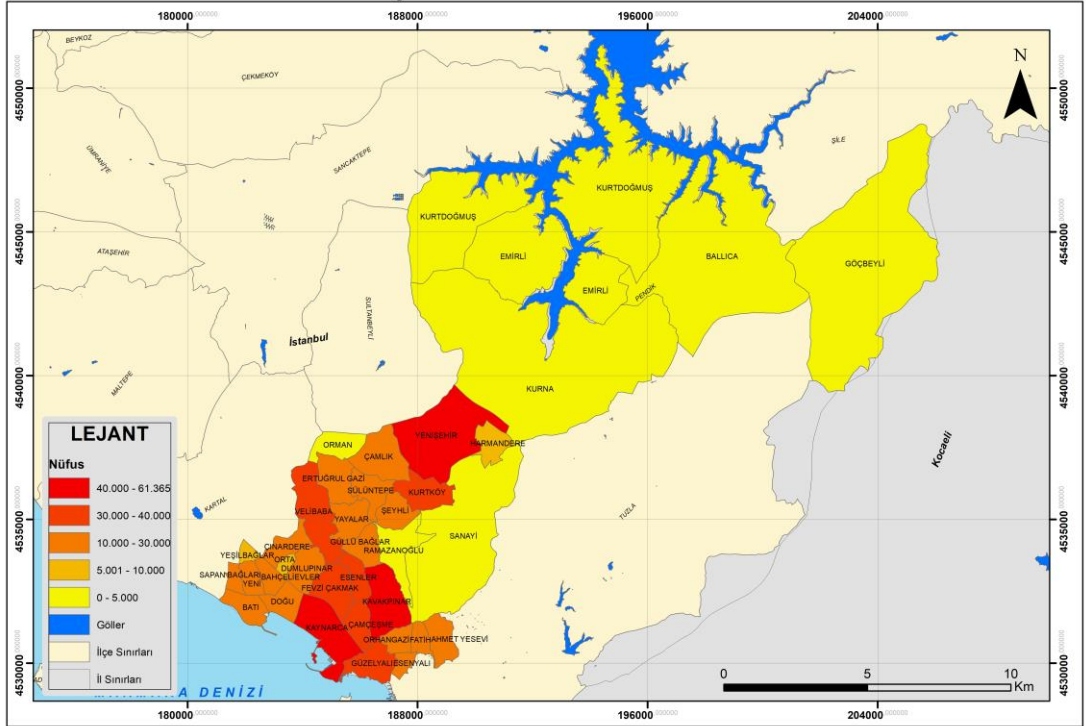
Şekil 52: Pendik İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılım Grafiği, 2019

Tablo 76: Pendik İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılımı, 2019

Mahalleler	Nüfus	Mahalleler	Nüfus
Ahmet Yesevi	27.603	Harmandere	8.202
Bahçelievler	12.871	Kavakpınar	61.365
Ballica	570	Kaynarca	47.332
Batı	14.206	Kurna	1.159
Çamçeşme	31.044	Kurtdoğmuş	515
Çamlık	17.810	Kurtköy	34.001
Çınardere	19.398	Orhangazi	27.655
Doğu	15.849	Orta	5.708
Dunlupınar	26.015	Ramazanoğlu	2.720
Emirli	237	Sanayi	3.257
Ertuğrul	13.561	Sapanbağları	12.160
Esenler	32.407	Şeyhli	17.944
Esenyalı	14.023	Süluntepe	23.626
Fatih	20.788	Velibaba	37.636
Fevzi Çakmak	37.024	Yayalar	12.395
Göçbeyli	1.381	Yenimahalle	15.747
Güllü Bağlar	15.339	Yenişehir	60.539
Güzelyalı	33.386	Yeşilbağlar	6.421
Toplam	711.891		

(Kaynak: TÜİK)

PENDİK İLÇESİ 2019 YILI MAHALLE NÜFUS HARİTASI

Harita 32: Pendik İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılımı

3.1.2.29. Sancaktepe İlçesinin Mahalle Bazında Nüfus Dağılımı

2019 yılında 436.133 kişilik bir nüfusa sahip olan Sancaktepe ilçesi, günümüzde idari olarak 19 mahalleden meydana gelmektedir. İlçe nüfusunun en fazla ikamet ettiği mahalle %10'luk oran ile Osmangazi olduğu görülmektedir (Harita 35). İlçenin en az nüfuslu mahallesinin ise 1.717 kişi ile Paşaköy olduğu görülmektedir (Tablo 79, Şekil 52).

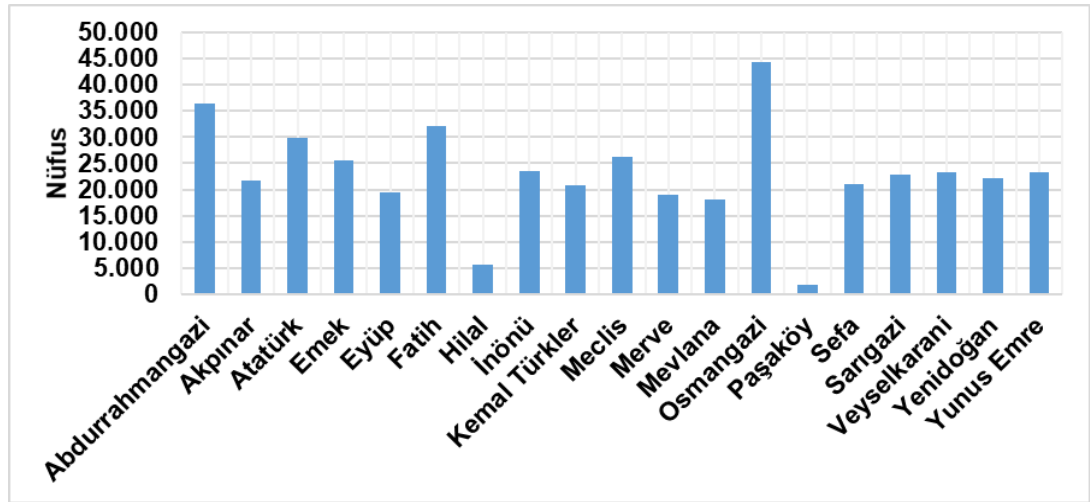
İlçenin en yoğun nüfuslu mahallesi olan Osmangazi de "Gate Of Anatolia" Projesi uygulanarak, toplu konut yapımı sağlanmıştır. İlçede uygulanan bir diğer projede Abdurrahmangazi Mahallesi sınırlarında gerçekleştirilen "Simpaş Köyceğiz Projesi" ve İlgin Konaklar'dır. Uygulanan bu projelerin etkisiyle bu mahallelerde nüfus artış göstermektedir. İlçe nüfusunun en az dağılım gösterdiği Paşaköy Mahallesi daha önce köy statüsünde olan bir yerdir; 2012 yılından sonra mahalle olmuştur. Fakat kırsal yapısını koruduğu için nüfus burada seyrek bir dağılım göstermiştir

İlçe Üsküdar-Ümraniye-Çekmeköy/Sancaktepe Metro Hattının hizmete girmesi ile önemli bir gelişme yaşamıştır. 2022 yılında ise bu metro hattının 3. etabının hizmete girmesi beklenmektedir. Şuanda Meclis ve Sarıgazi Mahallerini içine alan bu hat 2022 yılında Abdurrahmangazi, Veyselkarani mahallelerini de kapsayacak ve böylece bu alanların cazibesi daha da artacaktır.

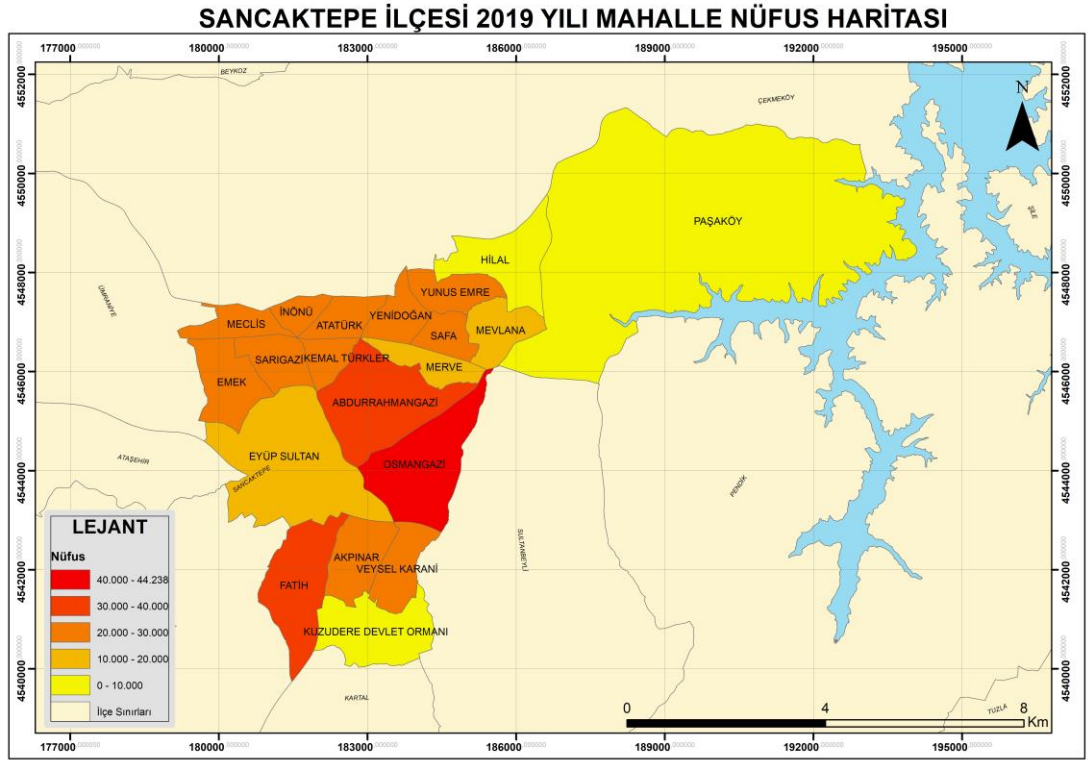
Tablo 77: Sancaktepe İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılımı, 2019

Mahalleler	Nüfus	Mahalleler	Nüfus
Abdurrahmangazi	36.413	Meclis	26.253
Akpınar	21.749	Merve	19.105
Atatürk	29.771	Mevlana	18.046
Emek	25.560	Osmangazi	44.238
Eyüp	19.416	Paşaköy	1.717
Fatih	32.100	Sefa	21.065
Hilal	5.593	Sarıgazi	22.802
İnönü	23.427	Veyselkarani	23.311
Kemal Türkler	20.750	Yenidoğan	22.109
Yunus Emre	23.308	Toplam	436.133

(Kaynak: TÜİK)

Şekil 53: Sancaktepe İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılım Grafiği, 2019

Harita 33: Sancaktepe İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılımı

3.1.2.30. Sarıyer İlçesinin Mahalle Bazında Nüfus Dağılımı

Sarıyer İlçesi 38 mahalleden meydana gelmektedir. Bu mahalleler içerisinde en yüksek nüfus miktarına sahip olan %10 oran ile Ayazağa Mahallesi'dir. Bu mahalleyi % 6'lık oran ile Zekeriyaköy Mahallesi takip etmektedir (Harita 36).

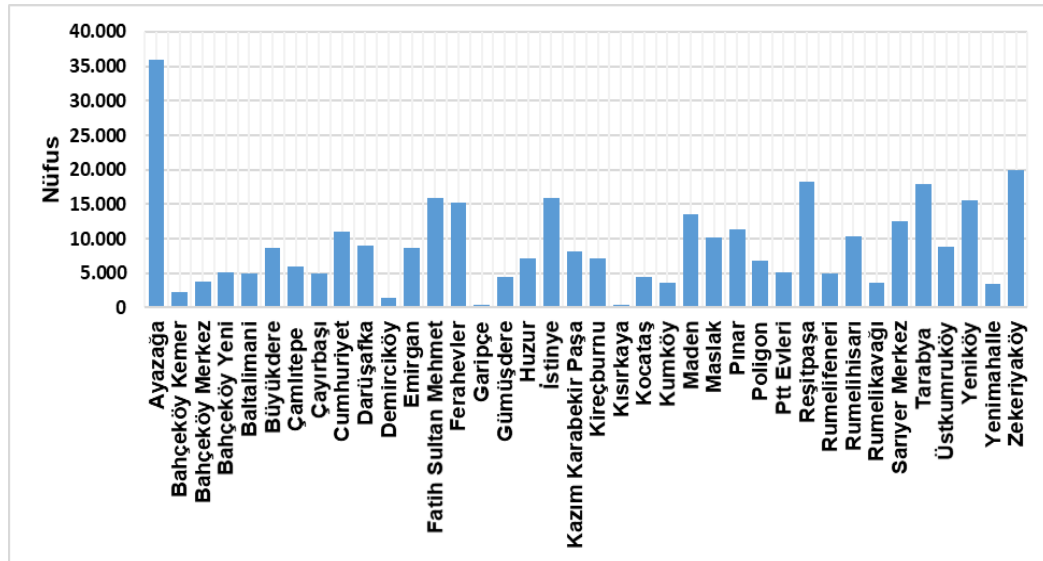
Ayazağa Mahallesi'nde Vadi İstanbul AVM, İstanbul Teknik Üniversitesi, Beykent Üniversitesi'nin en büyük yerleşkeleri yer almaktadır. Ayrıca mahallede yapılaşmaya gidilerek toplu konutlaşma yaygınlaşmaya başlamış ve bu yüzden de burada nüfus giderek artış göstermiştir. Zekeriyaköy Mahallesinin şehrin ana finans merkezi olan Maslak ve Levent'e yakın olması burayı değerli kılmış ve nüfus üzerinde artırıcı bir etki yaratmıştır. İstinye Mahallesi'nde de meydana gelen yapılaşma, konutlaşma ve yeni yerleşim alanlarının açılması buradaki nüfusun artışını son yıllarda hızlandırmıştır. İlçe nüfusunun az dağılım gösterdiği mahallelere baktığımızda; daha önce köy olan yerleşmelerin sonradan mahalle statüsü kazanmaları üzerine buralarda nüfusun az olarak toplandığını görmekteyiz. İlçenin bu

kırsal mahalleleri Demirciköy, Garipçe, Gümüşdere, Kısırkaya, Kumköy, Rumelifeneri, Üstkumruköy ve Bahçeköy'dür.

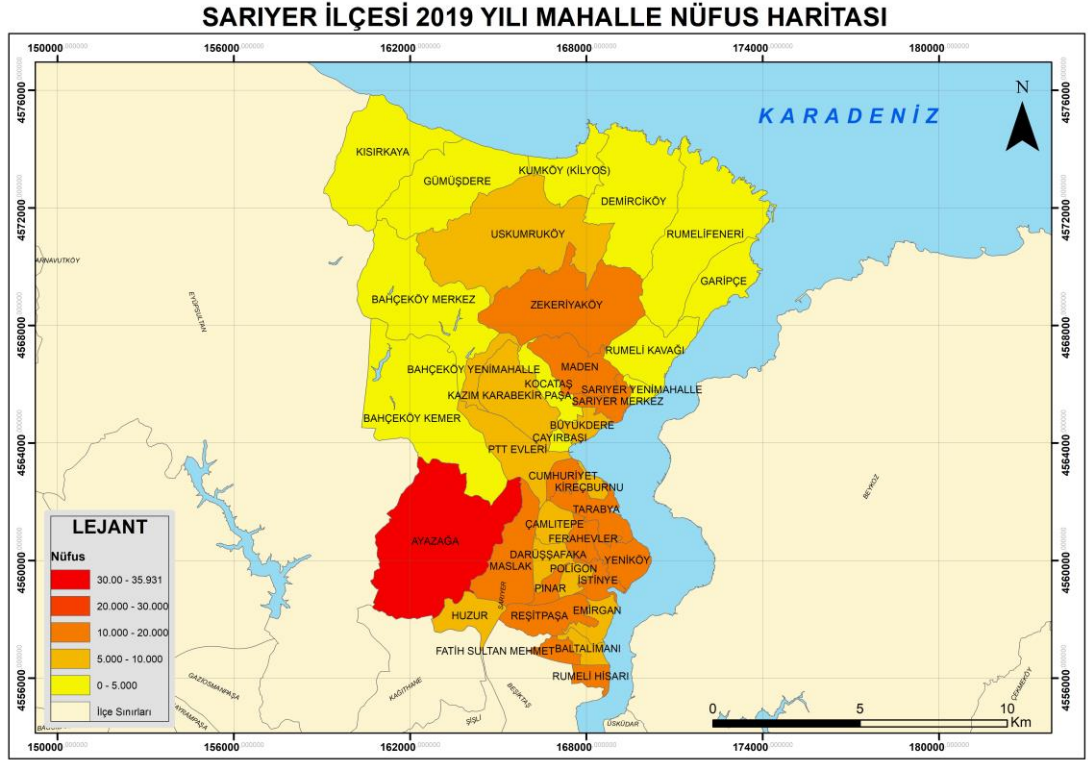
Tablo 78: Sarıyer İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılımı, 2019

Mahalleler	Nüfus	Mahalleler	Nüfus
Ayazağa	35.931	Kısırkaya	354
Bahçeköy Kemer	2.334	Kocataş	4.473
Bahçeköy Merkez	3.838	Kumköy	3.548
Bahçeköy Yeni	5.080	Maden	13.619
Baltalimani	5.035	Maslak	10.185
Büyükdere	8.748	Pınar	11.430
Çamlitepe	5.926	Poligon	6.761
Çayırbaşı	4.943	Ptt Evleri	5.210
Cumhuriyet	11.063	Reşitpaşa	18.223
Darüşafka	8.932	Rumeli feneri	4.908
Demirciköy	1.435	Rumelihisarı	10.343
Emirgan	8.656	Rumeli kavağı	3.630
Fatih Sultan Mehmet	15.920	Sarıyer Merkez	12.480
Ferahevler	15.286	Tarabya	17.871
Garipçe	390	Üstkumruköy	8.910
Gümüşdere	4.506	Yeniköy	15.590
Huzur	7.220	Yenimahalle	3.464
İstinye	15.863	Zekeriyaköy	19.896
Kazım Karabekir Paşa	8.107	Toplam	347.214
Kireçburnu	7.106		

(Kaynak: TÜİK)

Şekil 54: Sarıyer İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılım Grafiği, 2019

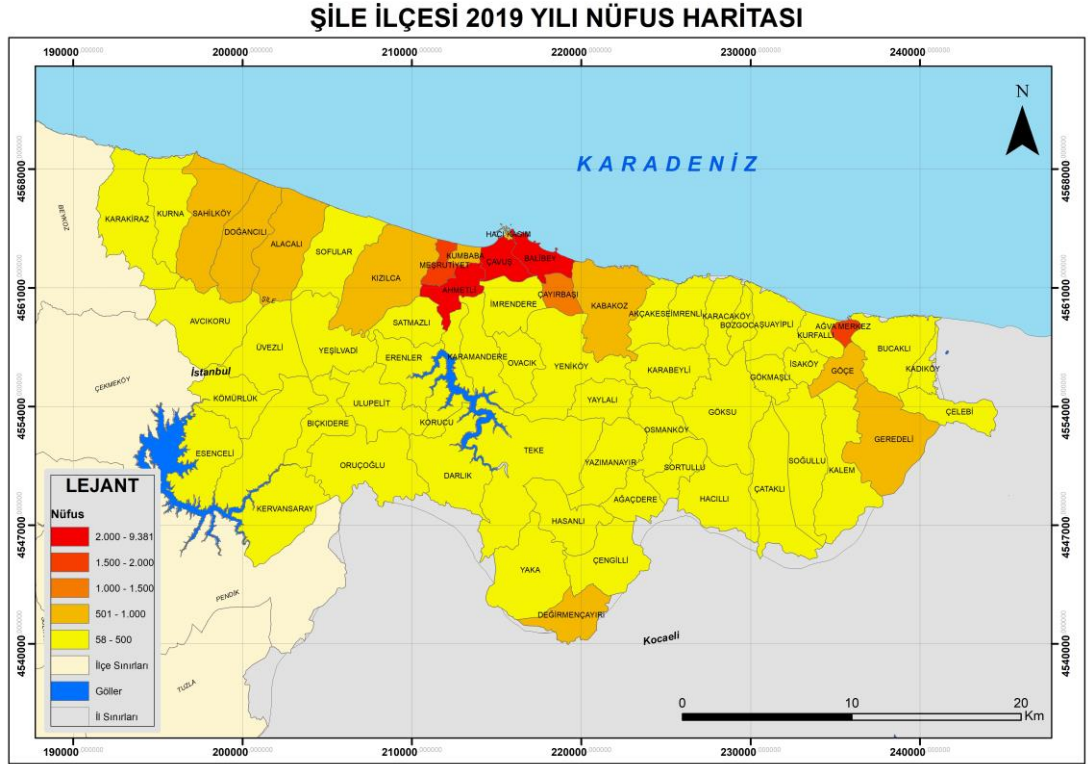
Harita 34: Sarıyer İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılımı

3.1.2.31. Şile İlçesinin Mahalle Bazında Nüfus Dağılımı

Şile ilçesi idari olarak 63 mahalleden meydana gelmektedir. 2019 yılı itibari ile ilçe nüfusunun mahalleler bazındaki dağılımına bakıldığında, ilçede en yüksek nüfusa sahip olan 9.381 kişi ile Çavuş Mahallesidir. Bali Bey (3.139), Ahmetli (2.086) ise ilçe nüfusunun nispeten yoğunlaştığı diğer mahallelerdir (Harita 37). Bu mahalleler ilçenin merkezini teşkil ettiği için nüfus diğer mahallelere kıyasla daha fazladır.

Şile genellikle ormanlık bir bölgedir. Burada kent yapısı daha az yayılım göstermiştir. Bu nedenle mahallelerinin çoğu kırsal bir yapı göstermekte olup nüfusu da diğer ilçelere oranla azdır. Şile’de nüfusun mahallelere göre dağılımını gösteren harita incelendiğinde mahallelerin çoğunda nüfusun az olması dikkati çekmektedir. Şile’deki az nüfuslu mahallelerin çoğunluğu (57 mahalle) 2012 yılında Büyükşehir Yasası’ndaki değişimle köyden mahalleye çevrilen yerleşim birimleridir. Bu nedenle günümüzde de nüfusları halen çok azdır. Şile ilçesi, daha çok yazlık bir bölge olduğu için özellikle yaz aylarında ziyaretçilerin akın etmesiyle nüfus artışı göstermektedir.

Yapımına 2010 yılında başlanıp 2011 yılında tamamlanan Şile otobanı ilçeye ulaşım kolaylığı sağlayarak ilçenin ileriki zamanlarda gelişmesine katkı sağlayacak ve bununla birlikte bu alanların daha fazla nüfuslanmasına yol açacağı düşünülmektedir.

Harita 35: Şile İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılımı

3.1.2.32. Silivri İlçesi Mahalle Bazında Nüfus Dağılımı

Günümüzde ilçe idari olarak 35 mahalleden meydana gelmektedir. 2019 yılı baz alınarak ilçe nüfusunun mahallere göre dağılımı incelendiğinde, %20'lik dilimle Yeni Mahallenin en kalabalık mahalle olduğu görülmektedir. İlçenin diğer yoğun nüfuslu mahalleleri ise şöyledir; Semizkumlar, Selimpaşa, Alibey ve Mimar Sinan'dır. Silivri'de nüfusun mahallelere göre dağılımını gösteren harita incelendiğinde mahallelerin çoğunda nüfusun az olması dikkati çekmektedir. Silivri'deki az nüfuslu mahallelerin çoğunluğu (13 mahalle) 2012 yılında Büyükşehir Yasası'ndaki değişimle

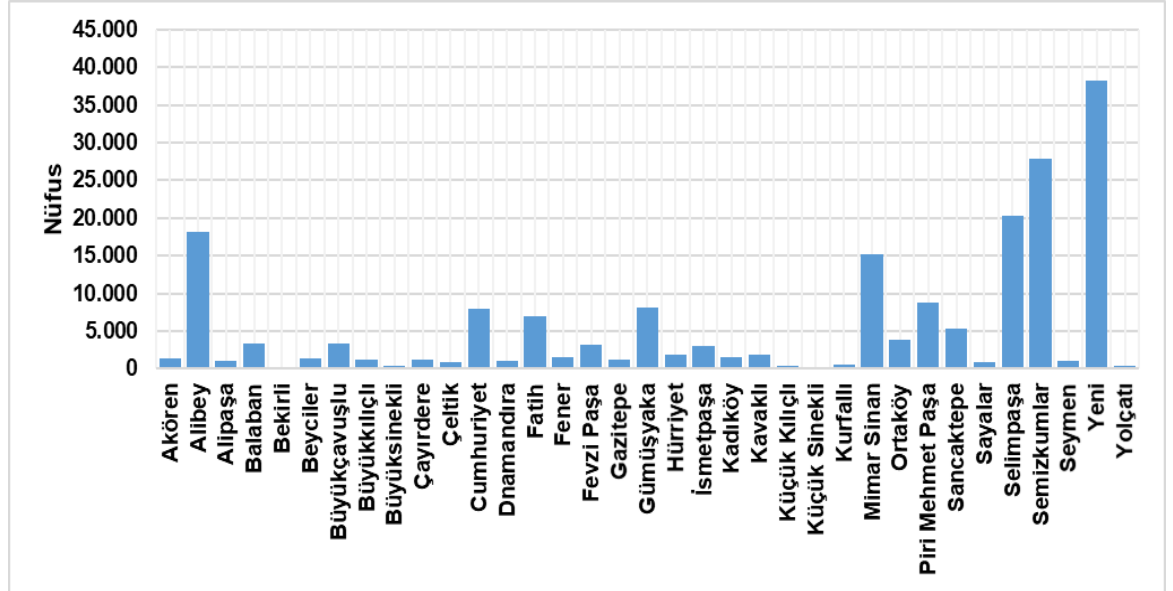
köyden mahalleye çevrilen yerleşim birimleridir. Bu nedenle günümüzde de nüfusları halen çok azdır (Şekil 54, Harita 38).

Silivri ilçesinde özellikle 1990 yılından sonra gelişen sanayi ile birlikte bu alanda fabrikaların kurulması, D100 karayolunun ve TEM Otoyolunun ilçe sınırlarından geçmesi, turizmin gelişmesiyle burada ikinci konut sayılarının artması bölgeyi yerleşim için çekici hale getirmiştir. Böylece kentleşme olgusu kendini zamanla ilçede göstermeye başlamıştır. D100 karayolu üzerinde yer alan 14 mahalle, buldukları bu konumdan etkilenmiş ve nüfusları zaman içerisinde artış göstermiştir. D100 karayolu üzerinde bulunan bu mahalleler; Cumhuriyet Mahallesi, Alibey Mahallesi, Fatih Mahallesi, Piri Mehmet Paşa Mahallesi, Kavaklı Mahallesi Yenimahalle, Ali paşa Çeltik Mahallesi, Selimpaşa Mahallesi, Mimar Sinan Mahallesi, Semiz kumlar Mahallesi, Sancak tepe Mahallesi, Balaban Mahallesi, Gümüşkaya Mahallesi (Ayhan, 2017:158). Yeni Mahalle nüfusunun artmasındaki bir diğer neden ise; KİPTAŞ tarafından konut projeleri uygulanması, TEM Otoyolunun etki sahasında bulunmasıdır. Semizkumlar Mahallesi, Marmara Denizi'ne kıyısı olan yazlık evlerin bulunması ve 2008'de açılan Silivri Açık Cezaevi ile nüfusu artan bir mahalle olmuştur. Mimar Sinan, Cumhuriyet, Selimpaşa, Sancaktepe ve Fatih mahallelerindeki nüfus artışına yol açan diğer faktörler ise denize ve İstanbul şehrine olan yakın konumlarından kaynaklıdır. Selimpaşa Mahallesi, nüfusu artan bir mahalle olup bu artış üzerinde, TEM otoyoluna yakın olması ve Emlak Konut tarafından inşa edilen konutların bu bölgede yer alması etki sağlamıştır.

Tablo 79: Silivri İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılımı, 2019

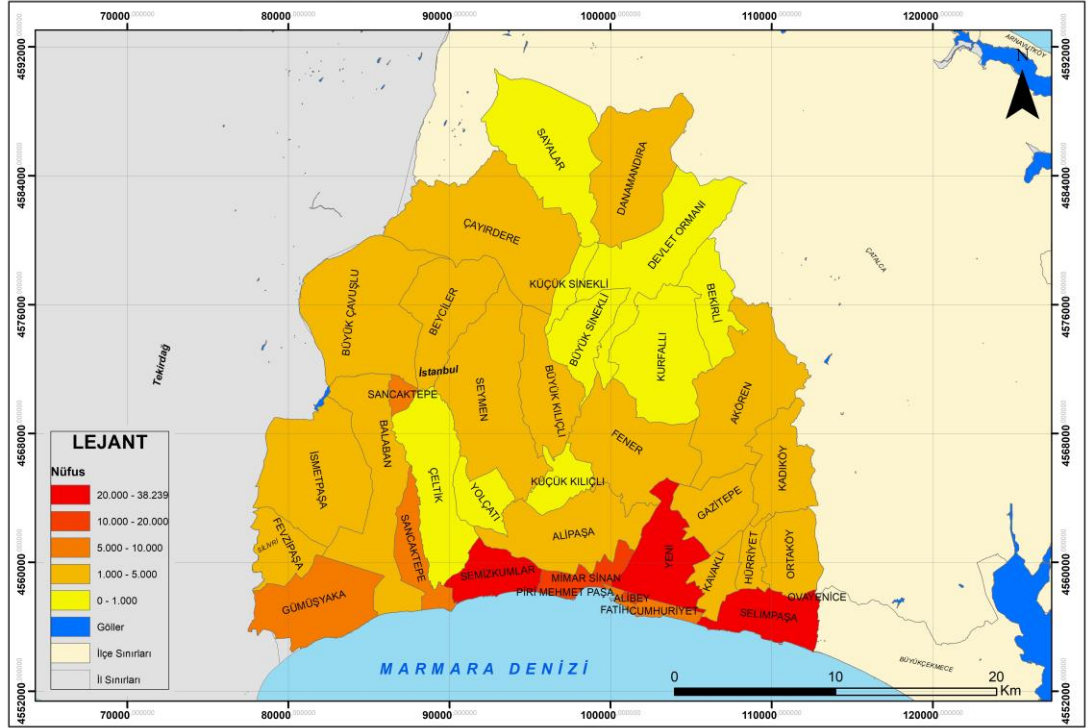
Mahalleler	Nüfus	Mahalleler	Nüfus
Akören	1.312	Gümüşyaka	8.089
Alibey	18.114	Hürriyet	1.830
Alipaşa	1.060	İsmetpaşa	3.028
Balaban	3.305	Kadıköy	1.484
Bekirli	197	Kavaklı	1.962
Beyciler	1381	Küçük Kılıçlı	323
Büyük Çavuşlu	3.292	Küçük Sinekli	166
Büyükkılıçlı	1.160	Kurfalı	485
Büyüksinekli	407	Mimar Sinan	15.278
Çayırdere	1.238	Ortaköy	3.872
Çeltik	937	Piri Mehmet Paşa	8.772
Cumhuriyet	7.911	Sancaktepe	5.369
Danamandıra	1.072	Sayalar	823
Fatih	6.942	Selimpaşa	20.337
Fener	1.472	Semizkumlar	27.903
Fevzi Paşa	3.232	Seymen	1.033
Gazitepe	1.228	Yeni	38.239
Yolçatı	427	Toplam	193.280

(Kaynak: TÜİK)

Şekil 55: Silivri İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılım Grafiği, 2019

SİLİVRİ İLÇESİ 2019 YILI MAHALLE NÜFUS HARİTASI

Harita 36: Silivri İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılımı

3.1.2.33. Şişli İlçesinin Mahalle Bazında Nüfus Dağılımı

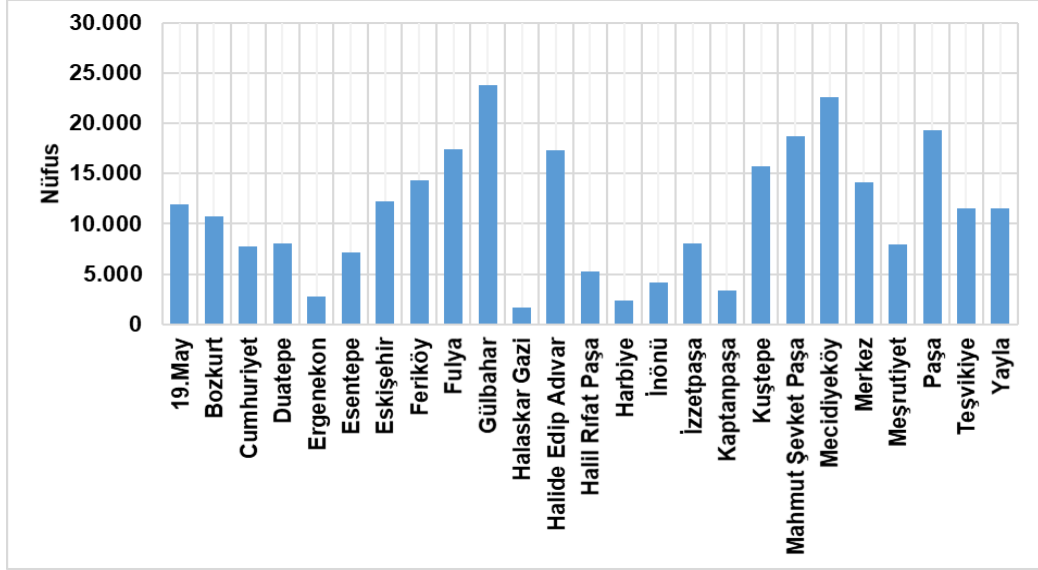
İstanbul ilinin eski bir ilçesi olan Şişli, 2019 yılında 279.817 kişilik bir nüfusa sahip olup idari olarak 25 mahalleden meydana gelmektedir. İlçe nüfusunda en fazla paya sahip olan mahallenin %9 oranıyla Gülbahar Mahallesi olduğu görülmektedir (Tablo 82, Şekil 55). Nüfusu fazla olan diğer bazı mahalleler; Mecidiyeköy, Paşa, Mahmut Şevket Paşa ve Fulya'dır (Harita 39).

Şişli ilçesi merkezi bir konuma sahiptir. İlçede iş yerlerinin yoğunluk göstermesi, ilçenin İstanbul'un en gelişmiş lüks ilçelerinden biri olması, Avrupa'yı Asya'ya bağlayan Boğaziçi Köprüsü ve Fatih Sultan Mehmet Köprüsü'nün Avrupa yakasındaki çıkış bölümünde yer alması ilçenin gelişimini, nüfuslanmasını hızlandırmıştır. İlçede iş merkezlerinin sayıca fazla olması, ilçedeki gece ve gündüz nüfusu arasında fark yaratmakta ve bu bağlamda gün içinde ilçedeki nüfus artış göstermektedir (Şişli Belediye Başkanlığı 2015-2019 Stratejik Planı: 31).

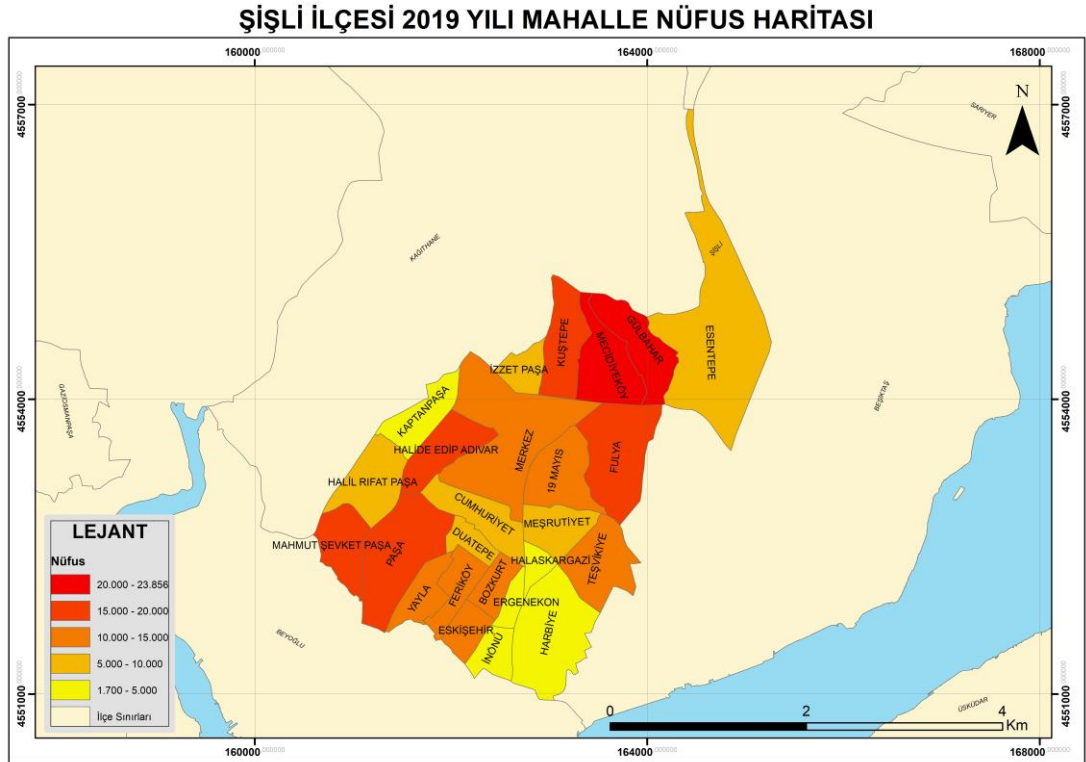
Mecidiyeköy'de iş ve ticaret merkezleriyle istihdam olanaklarının varlığı, konutların yoğunluk kazanması, bölgede üniversitelerin sayıca artması, tanınır ve marka değeri yüksek bir ilçe olması, metrobüs, metro, otobüs ile de ulaşım kolaylığı sağlaması buradaki nüfusun hızla artış göstermesine yol açmıştır. Gülbahar mahallesi, konum olarak Mecidiyeköy'e yakın olması, ulaşımın bu bölge içinde kolayca sağlanabilmesi, iş merkezlerine olan yakınlığı bölgeyi önemli kılıp cazip hale getirmiştir. İlçenin Fulya Mahallesi'nde rezidansların fazla olması, mahallenin cazibesi ve nüfusunun artışı üzerinde rol oynamıştır. Genel olarak mahallelerin nüfus miktarı yukarıda da belirtildiği gibi ilçenin sahip olduğu özelliklerine bağlı olarak artış göstermiştir.

Tablo 80: Şişli İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılımı, 2019

Mahalleler	Nüfus	Mahalleler	Nüfus
Ondokuz mayıs	11.983	Harbiye	2.345
Bozkurt	10.733	İnönü	4.193
Cumhuriyet	7.736	İzzetpaşa	8.052
Duatepe	8.003	Kaptanpaşa	3.333
Ergenekon	2.724	Kuştepe	15.691
Esentepe	7.116	Mahmut Şevket Paşa	18.753
Eskişehir	12.220	Mecidiyeköy	22.562
Feriköy	14.373	Merkez	14.086
Fulya	17.459	Meşrutiyet	7.914
Gülbahar	23.856	Paşa	19.365
Halaskar Gazi	1.700	Teşvikiye	11.506
Halide Edip Adıvar	17.343	Yayla	11.520
Halil Rifat Paşa	5.251	Toplam	279.817

Şekil 56: Şişli İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılım Grafiği, 2019

Harita 37: Şişli İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılımı

3.1.2.34. Sultanbeyli İlçesinin Mahalle Bazında Nüfus Dağılımı

Sultanbeyli ilçesi 15 mahalleden meydana gelmektedir. 2019 yılı itibari ile ilçedeki nüfusun mahallelere göre dağılımına bakıldığında, nüfusu en fazla olan mahallenin %10'luk pay ile Battalgazi Mahallesi olduğunu görülmektedir. Ahmet Yesevi %9 oranla ilçede en fazla nüfusa sahip olan ikinci mahalledir. Akşemsettin Mahallesi ise 12.572 kişi ile nüfusu en az olan mahalle olduğu görülmektedir (Şekil 56, Harita 40).

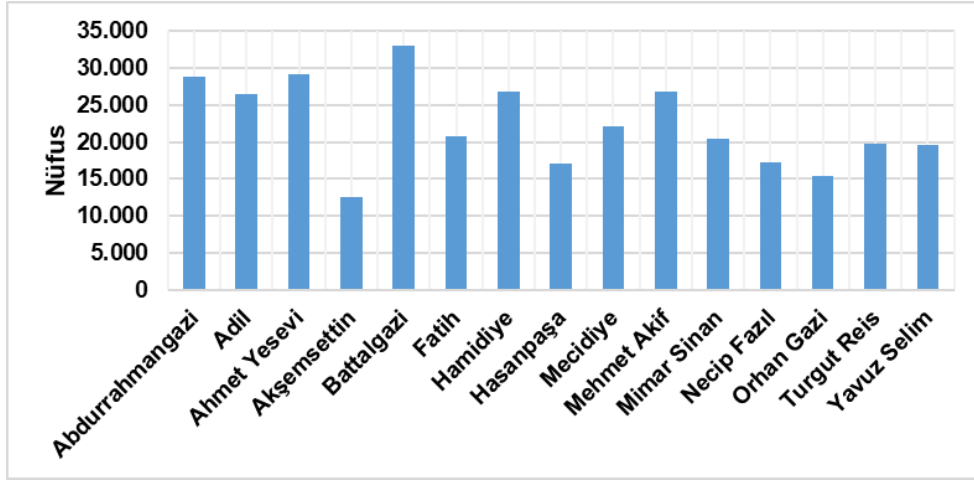
Sultanbeyli ilçesinde nüfusun artmasında, sahip olduğu konum, arsa fiyatlarının ucuzluğu, TEM Otoyolunun ilçenin ortasından geçmesi, son yıllarda yapılan yapılaşmaya bağlı olarak konut sektörünün yaygınlaşması etkili olmuş, özellikle de TEM Otoyolunun açılması bu yol üzerinde bulunan mahallelerin hızlı bir şekilde gelişme gösterip nüfusun da artmasını sağlamıştır. TEM Otoyolunun güney kısmında Abdurrahmangazi, Mehmet Akif, Fatih, Hamidiye, Yavuz Selim, Necip Fazıl, Orhangazi ve Akşemsettin Mahalleleri yer alırken, kuzey kısmında Adil, Mimar Sinan, Battalgazi, Ahmet Yesevi, Turgut Reis ve Mecidiye mahalleleri bulunmaktadır.

İlçenin Adil ve Mimar Sinan mahallelerinde ilk imar çalışmaları yapılarak burada toplu konut ve siteler yapılmıştır. Battalgazi Mahallesinde imalat sanayi, tekstil gibi sanayi kollarının yer alması, ayrıca AYTOP Gıda Sitesinin burada bulunması ilçede nüfusun artış göstermesine yol açmıştır. Mimar Sinan mahallesinde Sümer Plastik, Akşemsettin'de Sultanbeyli Oto Sanayi Sitesi bulunmakta ve ilçe nüfusunun belli bir kesimi burada istihdam etmektedir. Endüstri sektörü ise daha çok Battalgazi ve Mimar Sinan Mahallesinde toplanmış bulunmakta ve bu nedenle de bu durum mahalle nüfusunun artışını etkilemektedir.

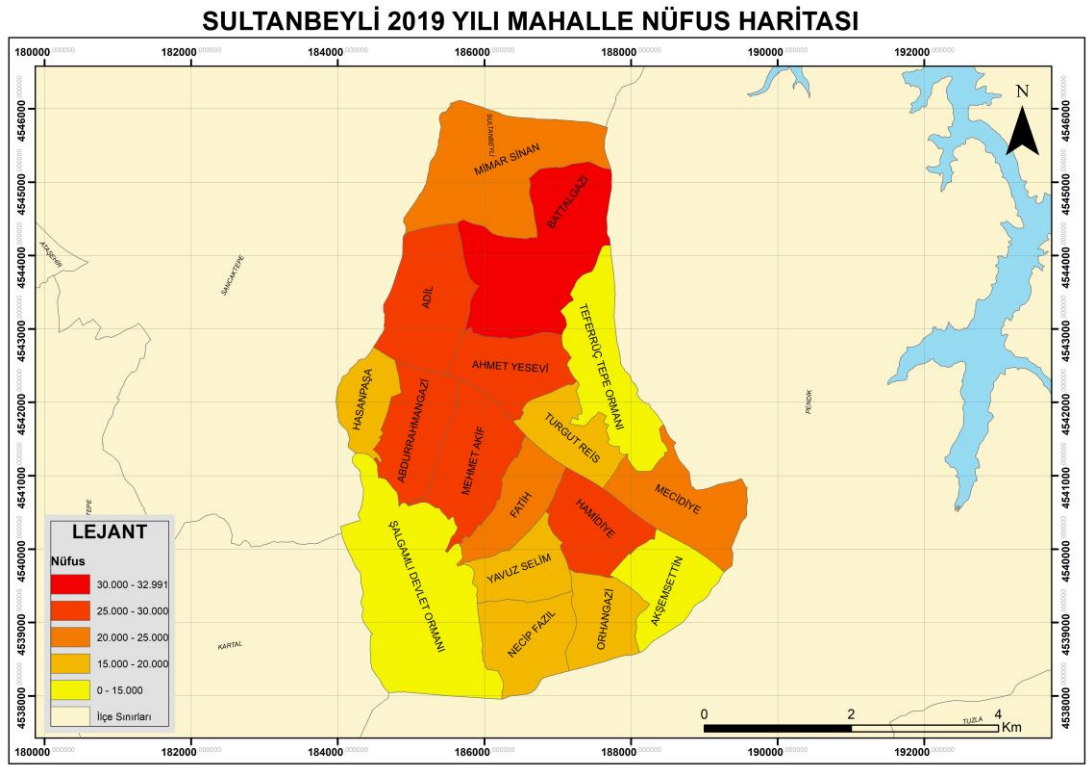
Tablo 81: Sultanbeyli İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılımı, 2019

Mahalleler	Nüfus	Mahalleler	Nüfus
Abdurrahmangazi	28.737	Mecidiye	22.148
Adil	26.450	Mehmet Akif	26.852
Ahmet Yesevi	29.123	Mimar Sinan	20.475
Akşemsettin	12.572	Necip Fazıl	17.183
Battalgazi	32.991	Orhan Gazi	15.479
Fatih	20.762	Turgut Reis	19.818
Hamidiye	26.865	Yavuz Selim	19.536
Hasanpaşa	17.030	Toplam	336.021

(Kaynak: TÜİK)

Şekil 57: Sultanbeyli İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılım Grafiği, 2019

Harita 38: Sultanbeyli İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılımı

3.1.2.35. Sultangazi İlçenin Mahalle Bazında Nüfus Dağılımı

Sultangazi ilçesi günümüzde 15 mahalleden meydana gelmektedir. 2019 yılı itibariyle bu mahalleler içerisinde nüfusu en fazla olan mahallenin %14'lük oran ile 50. Yıl Mahallesi olduğu görülmektedir (Şekil 57, Harita 41). İlçenin 50. Yıl mahallesi, Esentepe mahallesiye yakın olması ve iş imkânlarının fazlalığı nedeniyle yoğun göç almaktadır. Bu nedenle bölgenin nüfusu sürekli artış göstermektedir. Esentepe, Cebeci, İsmetpaşa, Yunus Emre, Uğurmumcu, Zübeyde Hanım ve Sultançiftliği ise ilçenin nüfus bakımından diğer kalabalık mahallelerini oluşturmaktadır. İlçe nüfusunda en az paya sahip olan mahalleler ise; Yayla, Habibler, Eski Habibler olduğunu görülmektedir (Tablo 84).

İlçe nüfusunun daha çok ilçenin güney ve güneybatı kısmında yoğunlaştığı görülmektedir (Harita 39). İlçenin kuzey ve doğu kesiminde ormanlık alan ve Alibey Baraj Gölü'nün olması buradaki yerleşmeyi kısıtlamıştır. Yayla ve Habipler mahalleleri ise bu alanda yer almaktadırlar.

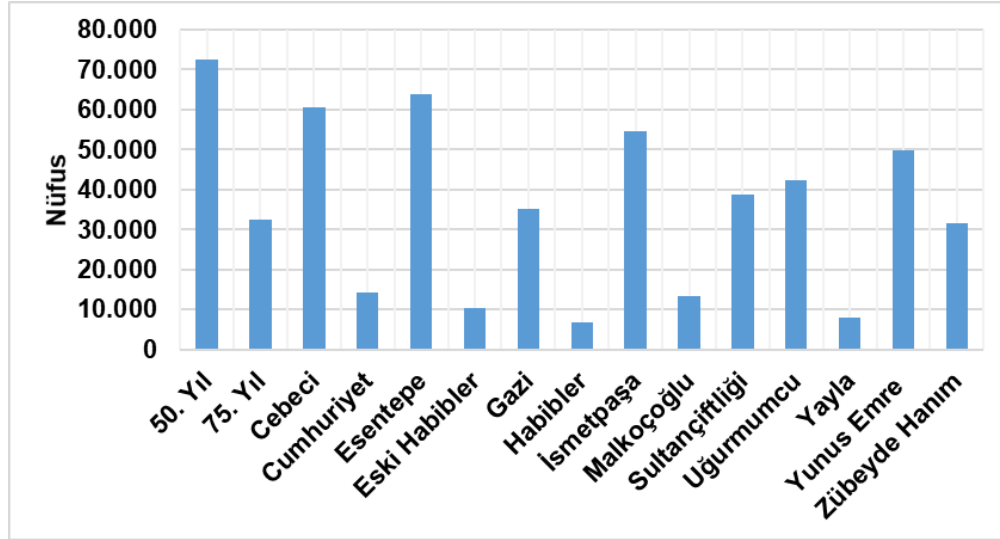
İlçenin yüksek nüfus barındıran Esentepe Mahallesinde önemli iş yerleri bulunmakla birlikte, sınırları içerisinde birçok küçük sanayi tesisi de bulunmaktadır. Bu nedenle de ilçenin işlek bir yeri olup nüfus çeken bir mahallesi olmuştur. Esentepe Mahallesinin Alibeyköy Barajı'na yakın olan kısmı, Sultan Gazi Mahallesi'nin büyük bir bölümü, Yayla ve Zübeyde Hanım Mahallesi'nin bir kısmı imar dışı bırakılmış alanlardır. Cebeci Mahallesinde iş merkezleri ve tekstil sektörü yoğun olmakla birlikte bu mahalleden Topkapı-Mescid-i Selam Tramvay hattı geçmekte böylece hem ilçe açısından hem de mahalle açısından ulaşım kolaylığı sağlanarak nüfusun artmasına ivme kazandırmaktadır.

Genel olarak Sultangazi Belediyesi, yaptığı çalışmalarla (altyapı, peyzaj, ulaşım) ilçenin gelişimine katkı sağlamıştır. İlçede uygulanması beklenen kentsel dönüşüm projeleri ilçenin sonraki dönemlerde istihdamını artırıp gelişimini sağlayacak ve daha da cazip bir mekân haline getirecektir.

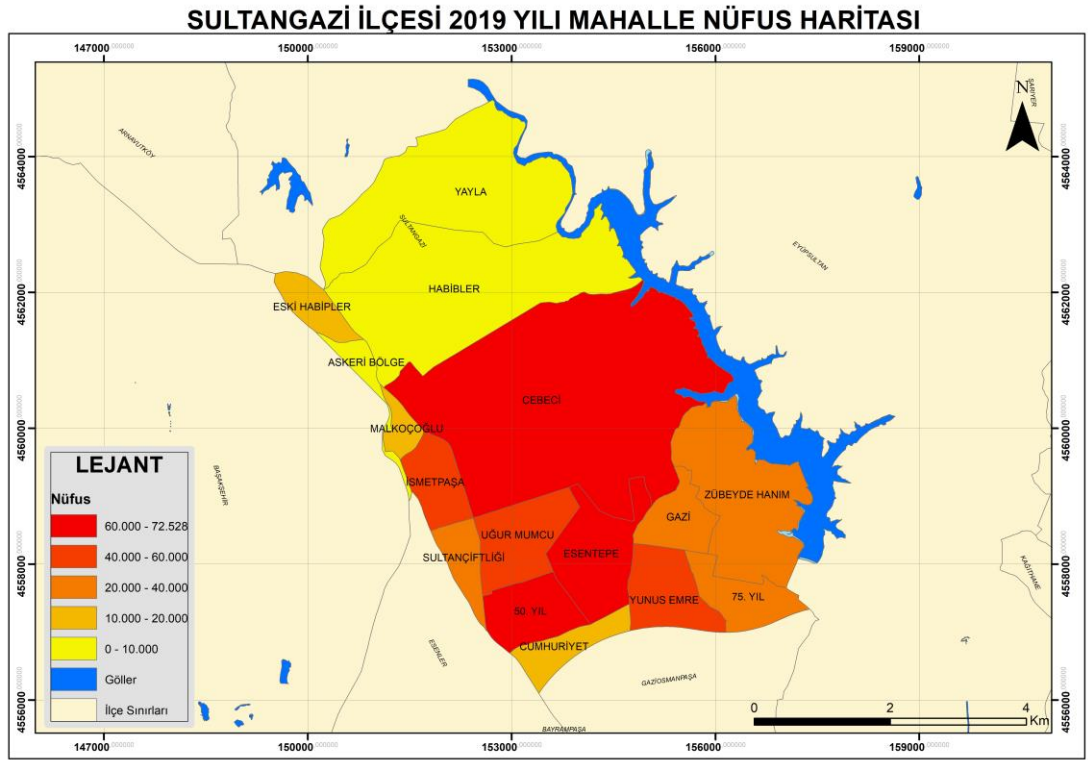
Tablo 82: Sultangazi İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılımı, 2019

Mahalleler	Nüfus	Mahalleler	Nüfus
50. Yıl	72.528	İsmetpaşa	54.619
75. Yıl	32.398	Malkoçoğlu	13.409
Cebeci	60.653	Sultançiftliği	38.703
Cumhuriyet	14.292	Uğurmumcu	42.377
Esentepe	63.799	Yayla	7.934
Eski Habibler	10.342	Yunus Emre	49.821
Gazi	35.205	Zübeyde Hanım	31.609
Habibler	6.876	Toplam	534.565

(Kaynak: TÜİK)

Şekil 58: Sultangazi İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılım Grafiği, 2019

Harita 39: Sultangazi İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılımı

3.1.2.36. Tuzla İlçesinin Mahalle Bazında Nüfus Dağılımı

Günümüzde Tuzla ilçesi idari bakımından 17 mahalleden oluşmaktadır. İlçe nüfusunun mahallelere göre dağılımına bakıldığında %22 oranıyla Aydınli Mahallesi ilçenin nüfusunda en fazla paya sahip olduğu görülmektedir (Tablo 85). İlçenin diğer yoğun nüfuslu mahalleleri: Şifa, Yayla Mahalleleri, Mimar Sinan, Aydın Tepe, İstasyon ve Postane'dir. Nüfusu az olan mahalleler ise; Fatih, Anadolu, Akfırat ve Orhanlı'dır.

Tuzla ilçesi bir Organize Sanayi Bölgesi olmasından ötürü sürekli göç alıp, yerleşme ve kentleşme bakımından hızlıca gelişen bir ilçemizdir. İlçenin en kalabalık mahallesi olan Aydınli'da İstanbul Tuzla Deri Organize Sanayi Bölgesi yer almaktadır. Ayrıca 2018 yılında Şehr-i Aydınli Projesi ve Lokum Evler burada uygulanmış projelerdir. Aydınli ilçenin merkezi kısmında yer almakla olup, aynı zamanda kimya organize sanayi, boya ve vernikçiler ve mermerciler organize

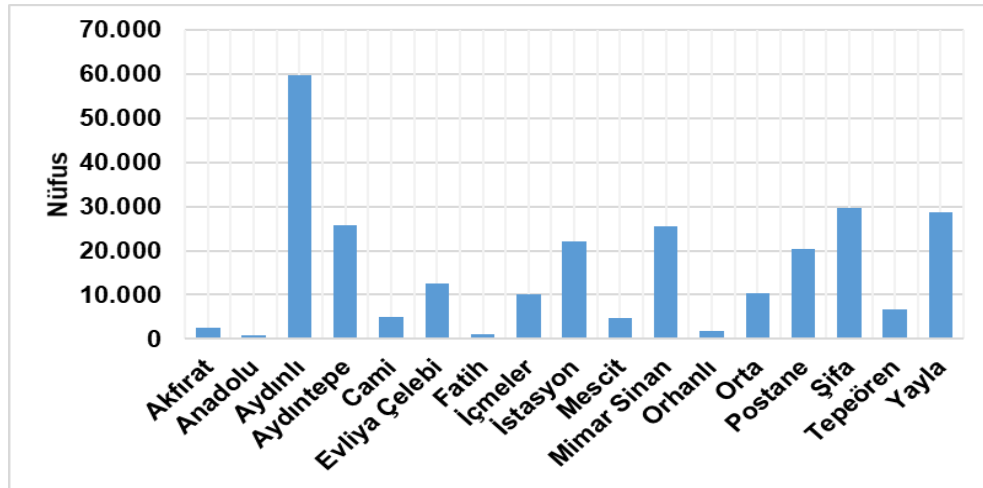
sanayinin yer alması burayı değerlendirip yerleşim için cazip hale getirmiştir (Anıl, 2015:7-20).

Aydıntepe’de uygulanan Tuzla Vista Projesi ve bununla birlikte bölgede uygulanan birçok konut projesi ile bölgenin yapılaşması üzerinde çalışmalar yapılmış ve bölgenin yenileşmesi ile nüfusu artış göstermiştir. Ayrıca Tuzladaki tersanelerin Aydıntepe Mahallesi’nde bulunması tersanede çalışanların büyük bir kısmının bu mahallede ikamet etmesine yol açmıştır. İlçenin İstasyon Mahallesi’nde porselen fabrikasının yer alması nüfusun artışını sağlamış, Yayla Mahallesi’nde ise kooperatif konutların çok fazla bulunması nedeniyle nüfus artışı yaşanmıştır.

Tablo 83: Tuzla İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılımı, 2019

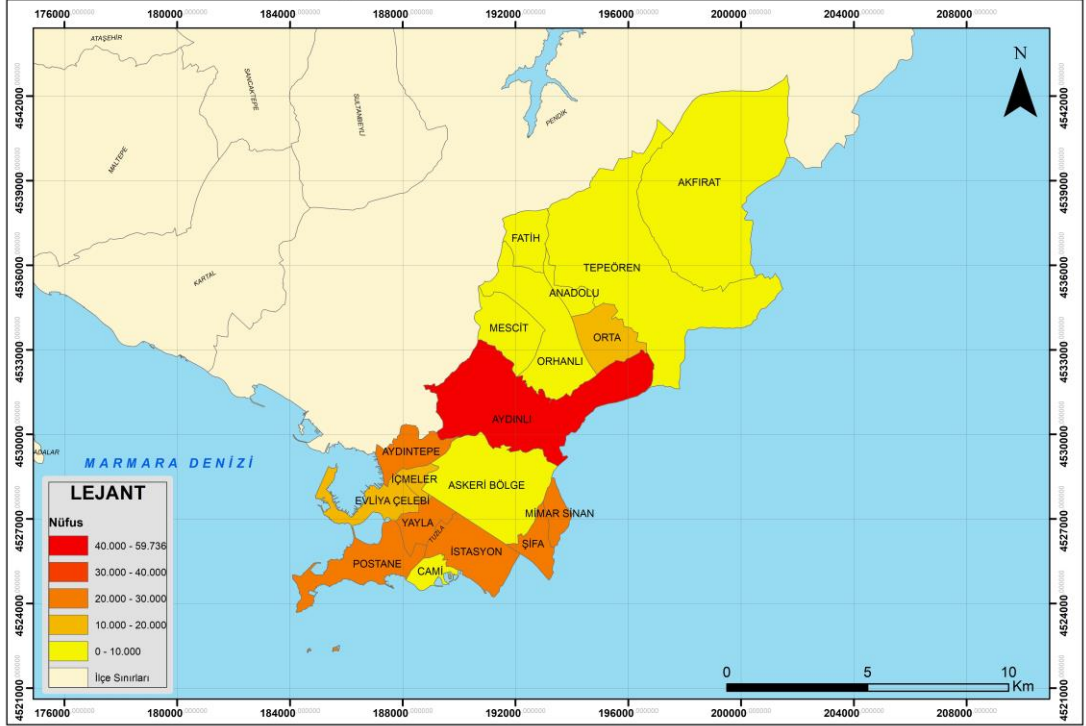
Mahalleler	Nüfus	Mahalleler	Nüfus
Akfırat	2.497	Mescit	4.638
Anadolu	824	Mimar Sinan	25.436
Aydınlı	59.736	Orhanlı	1.856
Aydıntepe	25.657	Orta	10.455
Cami	5.027	Postane	20.306
Evliya Çelebi	12.621	Şifa	29.657
Fatih	1.032	Tepeören	6.624
İçmeler	10.179	Yayla	28.662
İstasyon	22.189	Toplam	267.400

(Kaynak: TÜİK)

Şekil 59: Tuzla İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılım Grafiği, 2019

TUZLA İLÇESİ 2019 YILI MAHALLE NÜFUS HARİTASI

Harita 40: Tuzla İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılımı

3.1.2.37. Ümraniye İlçesinin Mahalle Bazında Nüfus Dağılımı

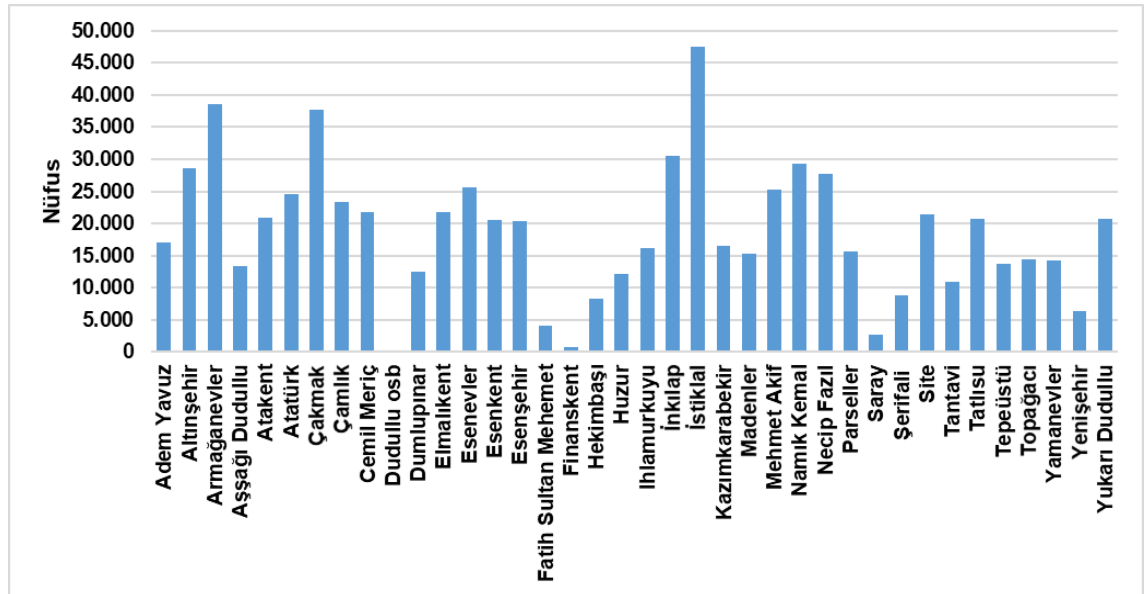
Ümraniye ilçesi günümüzde 38 mahalleden meydana gelmektedir. İlçenin 2019 yılında 710.280 kişilik bir nüfusa sahip olduğu görülmektedir. İlçe nüfusunun 2019 yılı itibariyle mahallelere göre dağılımı incelendiğinde, nüfusu en fazla olan mahallenin %7'lik dilim ile İstiklal Mahallesi olduğu görülmektedir (Harita 42). Çakmak, Armağanlar, Altınşehir, Necip Fazıl, Namık Kemal İnkılap, Esenevler ilçe nüfusunun toplandığı diğer mahallelerdir. Dudullu OSB, Finanskent, Saray ise nüfusun en az toplandığı mahalleler olduğu görülmektedir (Tablo 86, Şekil 59).

Ümraniye'de Dudullu Organize Sanayi'nin bulunması, ilçenin Boğaziçi ve Fatih Sultan Mehmet Köprülerinin kavşak noktası olması, ilçe sınırlarından metro hattının geçmesi, inşaat sektörlerinin yaygınlaşması gibi faktörler ilçeyi değerli hale getirip, insanlar için çekici bir mekan olmasını sağlamıştır. MODOKO, IMES, KODOSAN, DES, YEDPA ilçedeki önemli sanayi tesisleridir.

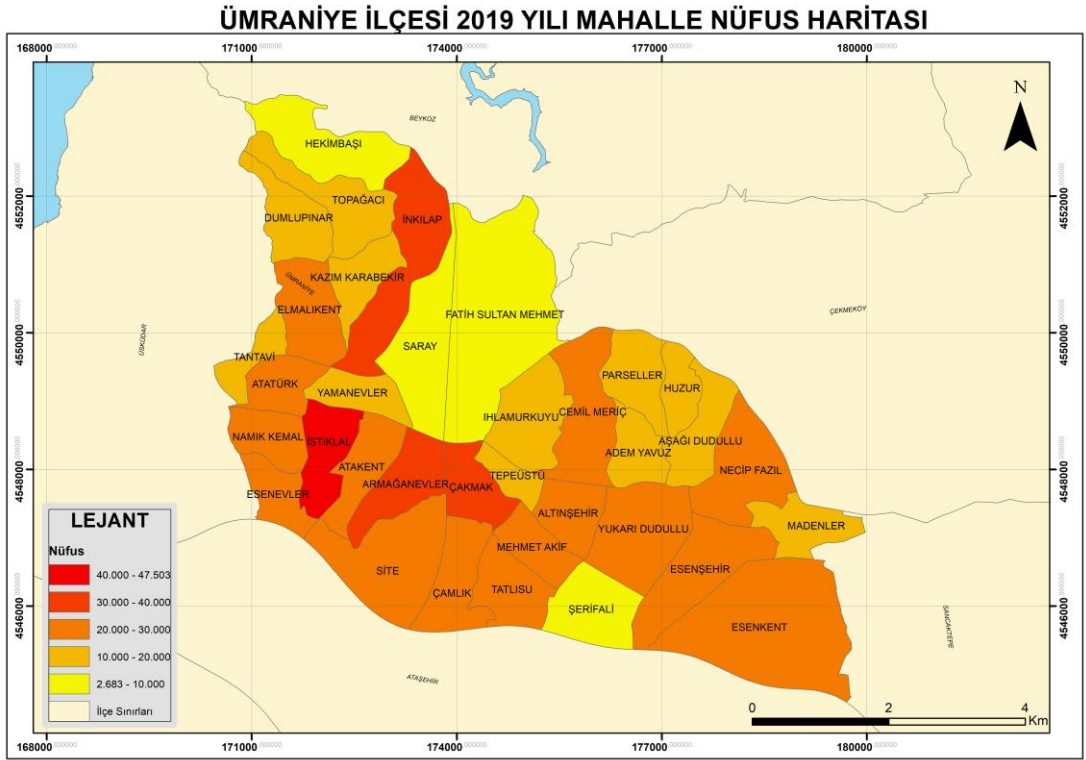
Tablo 84: Ümraniye İlçesinde Nüfusun Malelere Göre Dağılımı, 2019

Mahalleler	Nüfus	Mahalleler	Nüfus
Âdem Yavuz	17.085	İnkılap	30.478
Altınşehir	28.627	İstiklal	47.503
Armağanlılar	38.511	Kâzımkarabekir	16.511
Aşşığı Dudullu	13.387	Madenler	15.259
Atakent	20.923	Mehmet Akif	25.285
Atatürk	24.600	Namık Kemal	29.328
Çakmak	37.696	Necip Fazıl	27.781
Çamlık	23.301	Parseller	15.706
Cemil Meriç	21.820	Saray	2.683
Dudullu osb	14	Şerifali	8.799
Dumlupınar	12.448	Site	21.342
Elmalıkent	21.851	Tantavi	10.923
Esenevler	25.582	Tatlısu	20.753
Esenkent	20.583	Tepeüstü	13.722
Esenşehir	20.407	Topağacı	14.434
Fatih Sultan Mehmet	4.166	Yamanevler	14.251
Finanskent	730	Yenişehir	6.444
Hekimbaşı	8.314	Yukarı Dudullu	20.764
Huzur	12.114	Toplam	710.280
Ihlamurkuyu	16.153		

(Kaynak: TÜİK)

Şekil 60: Ümraniye İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılım Grafiği, 2019

Harita 41: Ümraniye İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılımı

3.1.2.38. Üsküdar İlçesinin Mahalle Bazında Nüfus Dağılımı

İstanbul Anadolu Yakasında yer alan Üsküdar ilçesi, günümüzde idari olarak 33 mahalleden meydana gelmektedir. İlçenin 2019 yılı itibarıyla sahip olduğu nüfus miktarı 351.825 kişidir. İlçenin bu tarihteki nüfusunun mahallelere göre dağılımı incelendiğinde, %7 oran ile Cumhuriyet Mahallesi'nin en fazla nüfusa sahip olduğu görülmektedir (Şekil 60, Harita 43). İlçenin ikinci kalabalık mahallesi %6 ile Ünalın'dır. Yavuztürk, Bulgurlu ve Bahçelievler nüfusu fazla olan diğer mahallelerdir. Kandilli ve Kuleli mahalleleri ise ilçe nüfusuna en az sahip olan mahalleler olduğunu görmekteyiz.

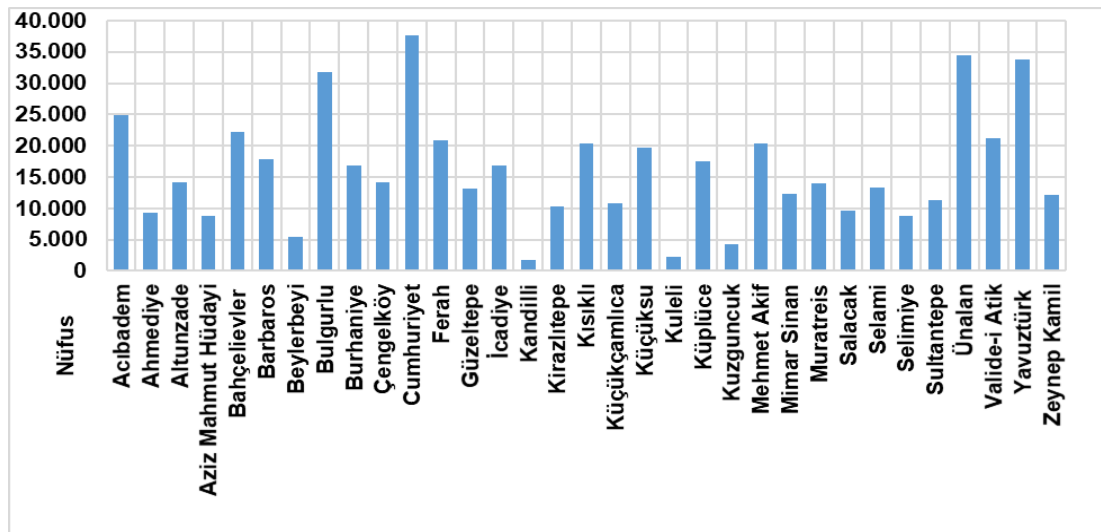
Üsküdar, sahip olduğu konumu, E5 karayolu ve Boğaziçi Köprüleriyle karşı yakaya ulaşım kolaylığı sağlaması, Marmaray Metro Hattının ilçenin sınırlarından geçmesi gibi faktörler bölgeyi çekici kılmış ve nüfuslanmasını hızlandırmıştır. Üsküdar'da nüfusun hızla artmasını sağlayan diğer faktörlerden biri de lüks konutların, sitelerin ilçede yaygın hale gelmesidir. İlçenin Kandilli, Küçük Çamlıca, Altunizade ve Acıbadem mahallelerinde de lüks konutlar ve villalar dağılım

göstermektedir. Altunzade Mahallesinde ticaret faaliyetleri yaygınlık kazanmıştır. Bahçelievler, Küçüküsu, Bulgurlu, Barbaros, Ünalın, Cumhuriyet, Burhaniye, Mehmet Akif Ersoy, Güzeltepe ve Muratreis mahallelerinde sitelerin yoğun bir yayılım gösterdiği görülmektedir. Bu yüzden bu mahallelerde nüfus fazla dağılım göstermektedir.

Tablo 85:Üsküdar İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılımı, 2019

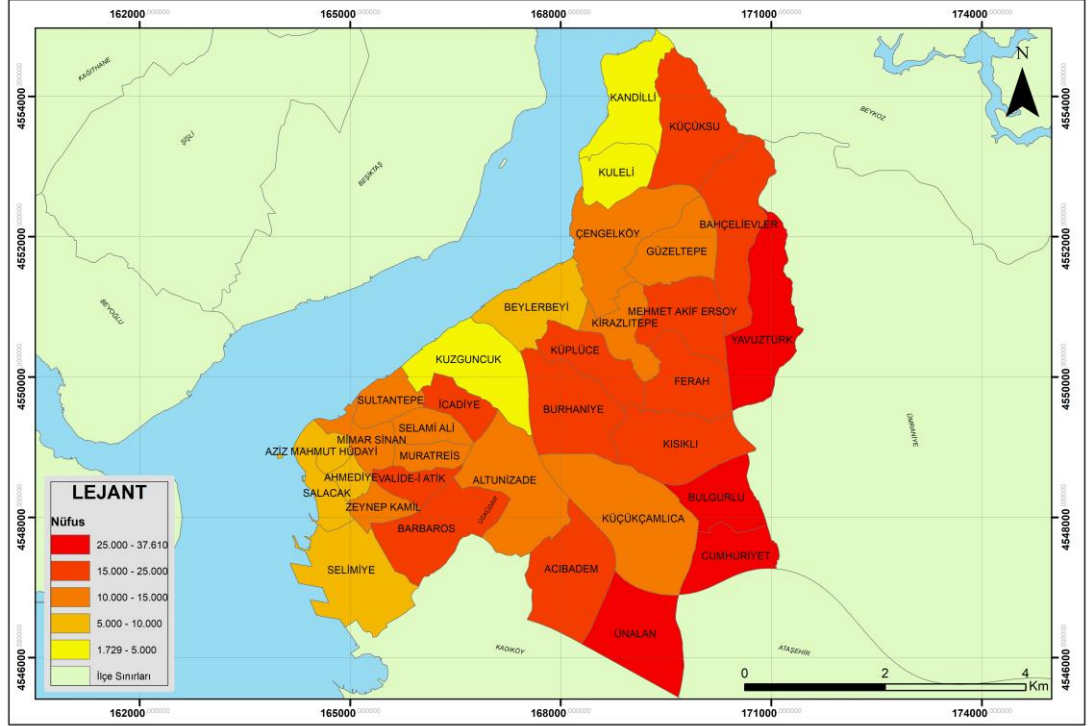
Mahalleler	Nüfus	Mahalleler	Nüfus
Acıbadem	24.843	Kısıklı	20.330
Ahmediye	9.324	Küçükçamlıca	10.828
Altunzade	14.125	Küçüküsu	19.665
Aziz Mahmut Hüdayi	8.820	Kuleli	2.255
Bahçelievler	22.221	Küplüce	17.449
Barbaros	17.904	Kuzguncuk	4.177
Beylerbeyi	5.445	Mehmet Akif	20.426
Bulgurlu	31.743	Mimar Sinan	12.265
Burhaniye	16.780	Muratreis	14.022
Çengelköy	14.094	Salacak	9.554
Cumhuriyet	37.610	Selami	13.359
Ferah	20.832	Selimiye	8.834
Güzeltepe	13.205	Sultantepe	11.284
İcadiye	16.797	Ünalın	34.514
Kandilli	1.729	Valide-i Atik	21.276
Kirazlıtepe	10.243	Yavuztürk	33.696
Zeynep Kamil	12.176	Toplam	531.825

(Kaynak: TÜİK)

Şekil 61: Üsküdar İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılım Grafiği, 2019

ÜSKÜDAR İLÇESİ 2019 YILI MAHALLE NÜFUSU

Harita 42: Üsküdar İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılımı

3.1.2.39. Zeytinburnu İlçesinin Mahalle Bazında Nüfus Dağılımı

Zeytinburnu ilçesi 13 mahalleden meydana gelmektedir. İlçe nüfusunun 2019 yılı itibariyle mahalleler bazındaki dağılımına bakıldığında %13 oran ile Sümer Mahallesi'nin ilk sırada yer aldığı görülmektedir (Harita 44).

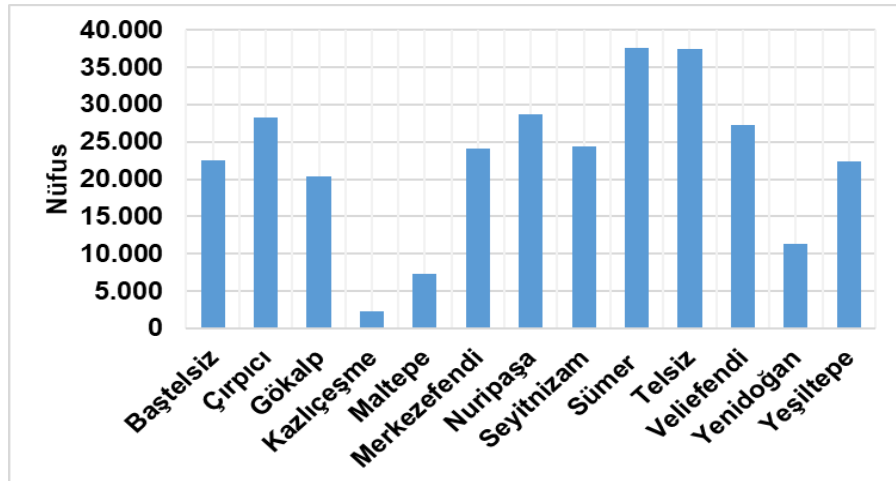
Zeytinburnu bölgesi, deprem riski olan ve aynı zamanda kaçak yapılaşma, gecekondulaşmanın görüldüğü bir yerdir. Bu nedenle de ilçede kentsel dönüşüm kapsamında çalışmalar yapılmaya başlanmıştır. Bazı alanlarda çalışma tamamlanırken bazılarında uygulanma aşamasında olduğu bilinmektedir. Sümer, Seyitnizam ve Merkezefendi mahallelerinde kentsel dönüşüm nedeniyle çok katlı konutlar artmış buna bağlı olarak da bu alanlarda nüfus fazla toplanmıştır. Kentsel dönüşüm projesinin kapsamına giren bir diğer mahalle ise Beştelsiz Mahallesi'dir. Fakat çalışmalar bu alanda halen devam etmektedir.

Zeytinburnu ilçesinde, Maltepe ve Kazlıçeşme mahallelerinde nüfusun düşük olmasının sebebi bu bölgenin sanayi alanı olmasına rağmen yeterli konut sayısının mevcut olmamasıdır. Ayrıca Kazlıçeşme’de kentsel dönüşüm süreci devam ettiği için burası şuan göç vermekte fakat uygulanma aşamasında olan Seapot Projesi bölgeyi ileriki zamanda çok farklı bir görünüme ve büyük bir değere kavuşturacağı düşünülmektedir.

Tablo 86: Zeytinburnu İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılımı, 2019

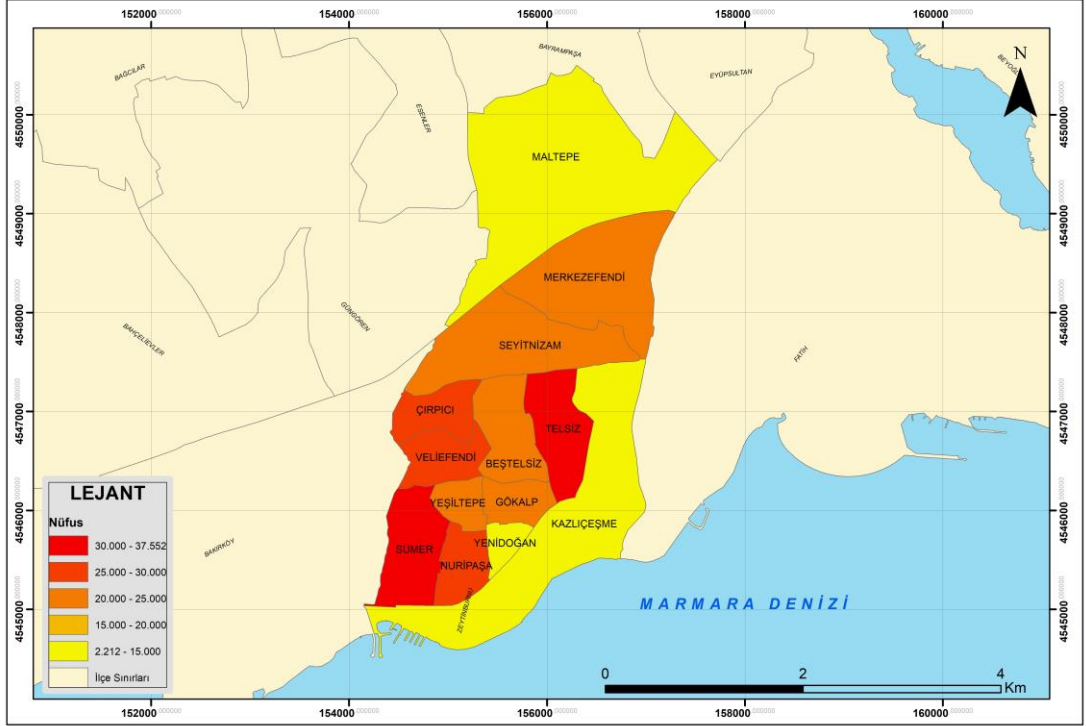
Mahalleler	Nüfus
Baştelsiz	22.481
Çırpıcı	28.207
Gökalp	20.328
Kazlıçeşme	2.212
Maltepe	7.258
Merkezefendi	24.048
Nuripaşa	28.722
Seyitnizam	24.335
Sümer	37.552
Telsiz	37.469
Veliefendi	27.275
Yenidoğan	11.317
Yeşiltepe	22.370
Toplam	293.574

(Kaynak: TÜİK)

Şekil 62: Zeytinburnu İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılım Grafiği, 2019

ZEYTİNBURNU 2019 YILI MAHALLE NÜFUS HARİTASI

Harita 43: Zeytinburnu İlçesinde Nüfusun Mahallelere Göre Dağılımı

SONUÇ ve ÖNERİLER

Nüfus her an değişen, dinamik bir olaydır. Bir yandan doğumlar, ölümler, göçlerle niceliğinde değişiklikler meydana gelirken diğer yandan niteliklerinde de değişimler yaşanmaktadır. Kalkınma ve kamu politikalarının oluşturulmasında nüfus faktörü büyük önem taşımaktadır. Demografik bilgilerin önemi şüphesiz sadece kamu politika ve yatırımlarının belirlenmesinde değil aynı zamanda özel sektör yatırımlarının yönünü çizmesinde de önemli bir etkidir. Eğitim yatırımları, sağlık yatırımları, ulaştırma ve enerji yatırımları gibi birçok yatırım bugünkü ve gelecekteki nüfus miktarı, özellik ve mekânsal dağılımları dikkate alınarak hayata geçirilmektedir. Bu nedenle nüfusun gelişim seyri, mekânsal dağılımı ve yapısının bilinmesi çeşitli mekânsal ölçek ve amaçlarla hazırlanan planlama çalışmaları açısından da büyük önem taşımaktadır.

Nüfusa dair istatistiklerle çeşitli ölçeklerdeki yerleşim birimlerinde gerçekleştirilen analiz ve sentezler; nüfusun nasıl bir gelişim çizgisi gösterdiği, nerelerde, nasıl bir dağılım düzeni sergilediği, bunun nedenleri, nüfus özelliklerinin neler olduğu ve bu özelliklerin zamansal - mekânsal dağılım düzeninin ne şekilde gerçekleştiği, gelecekte nasıl bir seyir izleyeceği noktalarında önemli bilgiler sunmaktadır. Bu çalışmalardan çıkan sonuçlar, ihtiyaç ve sorunların belirlenmesi ya da nüfus açısından sahip olunan üstünlük ve zaafın mekâna bağlı olarak ortaya konulmasıyla şüphesiz yöneticilerin atacağı adımları da sağlamlaştıracaktır.

Araştırmamızın konusunu İstanbul ilinde nüfusun zamansal bağlamda gelişim sürecinin incelenmesi ve 2019 yılı itibariyle İstanbul ilinde nüfusun mahallelere göre mekânsal dağılımının ortaya konulması oluşturmaktadır. Araştırma konumuz, coğrafi bir bakış açısı altında mekânla karşılıklı ilişki, dağılım ve nedensellik çerçevesinde ele alınmıştır. Araştırmada temel amacımız İstanbul ilinde nüfusun gelişim sürecinin incelenmesi ve 2019 yılı itibariyle İstanbul'da nüfusun mahallelere göre mekânsal dağılımının nedenleriyle birlikte ortaya konulması olmuştur.

Bu amaç doğrultusunda araştırmamız üç bölüm halinde tasarlanmış ve sonuçlar elde edilmiştir. Araştırmamızda tümdengelim metoduyla hareket edilmiş; ülkemizden başlayarak İstanbul'un mahallelerine uzanan bir akış izlenmeye çalışılmıştır. Bu doğrultuda araştırmamızın ilk bölümünde ülkemiz nüfusunun

zamansal gelişim süreci dönemlere göre ele alınmış; ülkemizde nüfusun gelişim sürecinde İstanbul ilinin yeri ve önemine değinilmiştir. İstanbul, nüfus bakımından ülkemizin en büyük ilidir. 2019 yılı itibariyle 15.519.267 kişiye eve sahipliği yapan İstanbul ili, ülke nüfusunun tek başına yaklaşık %19'unu barındırmaktadır. Görüldüğü gibi, neredeyse ülkede yaşayan her 5 kişiden biri İstanbul'da ikamet etmektedir. İstanbul yalnız ülkemiz açısından değil nüfus büyüklüğü bakımından dünya şehirleri arasında da önemli bir sırada yer almakta olup, dünyanın en büyük mega şehirlerinden birisi durumundadır. Günümüzde ülkeler, kendilerini temsil eden küresel bir kimlik kazanmış şehirleri aracılığıyla, uluslararası ekonomik sistemde rekabet halindedirler. Bu bağlamda İstanbul, dünyada ülkemizi temsil eden tek küresel şehrimiz durumundadır. İstanbul, ülkemizde sermaye birikiminin odaklandığı, uluslararası arenada ülkemizi temsil eden, ülkenin ekonomisi bakımından lokomotif bir şehrimizdir.

İstanbul sahip olduğu sanayi, ticaret, hizmet, finans, eğitim, sağlık, turizm, kültür ve sanat gibi fonksiyonları nedeniyle Türkiye'nin en önemli, en hızlı gelişen ve en çok nüfusun odaklandığı şehri olmuştur. Ülkenin alansal olarak %1'ini bile oluşturmayan İstanbul ili, ülke nüfusunun kendi başına yaklaşık %19'una ev sahipliği yapmaktadır. Bu durum, aynı zamanda İstanbul ilinde yaşanan nüfus baskısını da açıkça ortaya koymaktadır.

Araştırmamızın ikinci bölümünde İstanbul ili ve ilçe nüfuslarının zamansal gelişim süreci incelenmiş; bu kapsamda aynı zamanda İstanbul ilinin idari yapılanmasındaki değişimlerine de değinilmiştir. İstanbul, sahip olduğu coğrafi konumu, zengin tarihi, doğal güzellikleri ve ekonomik yapısıyla her zaman gerek ülkemiz gerekse dünya ölçeğinde önemli bir yerleşim birimi olmuştur. Tarihsel süreçte İstanbul'un nüfusunda önemli değişimler yaşanmıştır. Türkiye Cumhuriyeti'nde ilk resmi nüfus sayımının yapıldığı 1927 yılında 806.860 kişi olan İstanbul ili nüfusu, 2019 yılına gelindiğinde 15.519.217 kişiye yükselmiştir. İstanbul nüfusunun gelişim seyri ve niteliklerinde meydana gelen değişiklikler, bizlere ülkemizin yaşadığı dönemlerin sosyo-ekonomik şartları ve bunun nüfusa yansımaları noktasında da önemli bilgiler sunmaktadır. Ülkemizde yaşanan iç göç sürecinde, İstanbul ili göç hareketinin yöneldiği en önemli hedef noktası olarak karşımıza çıkarken; bu süreçte ilin nüfusu hızlı bir şekilde artış kaydetmiştir. Nüfusun hızlı bir şekilde artış kaydetmesi

İstanbul'un gerek mekânsal görünümü gerekse idari yapılanmasının da zamanla değişmesine yol açmıştır.

Nüfusun gelişim sürecine paralel olarak ilin idari bölümlenmesinde de önemli değişiklikler meydana gelmiştir. Cumhuriyetin ilk yıllarında idari olarak 7 ilçeden meydana gelen İstanbul ili, 2008 yılında 8 yeni ilçenin kurulmasıyla 2019 yılı itibariyle 39 ilçe ve 963 mahalleden oluşmaktadır. Ülkemizde 2012 yılında idari yapıda gerçekleştirilen değişiklikle, İstanbul ilinde kırsal nüfus kalmamış, tam anlamıyla büyükşehir yönetim modeline geçilmiştir. 2012 yılında kabul edilen 6360 Sayılı Kanunla, il mülki sınırları içerisinde bulunan bütün köylerin tüzel kişiliği kaldırılarak, bağlı buldukları ilçe belediyesine mahalle olarak katılmaları kabul edilmiştir. Böylece İstanbul'da belde ve köy idarî yapılanması kalmamış; il idarî sınırında büyükşehir modeline tam anlamıyla geçilmiştir. Bu düzenlemeler kapsamında ilde, il mülki idare alanı içinde kalan tüm yerleşim birimlerinin nüfusları kır - şehir ayrımı yapılmaksızın şehir nüfusu olarak değerlendirilmeye başlanmıştır. Araştırmamızda tüzel kişilikleri kaldırılarak, mahalleye dönüştürülen bu köylerin yönetsel alanları "kırsal mahalle" olarak nitelendirilmiştir. Günümüzde eski fonksiyonel kimliklerini koruyan bu kırsal mahallelerin nüfusları, diğer mahalle nüfuslarına göre daha az bir şekilde karşımıza çıkmaktadır.

20. yüzyılın ikinci yarısında hızlı bir nüfus artışı yaşayan İstanbul ilinin, ülkemiz genelinde olduğu gibi, 2000 yılı sonrasında nüfus artış hızında azalmalar kaydedilmeye başlanmıştır. Yapılan nüfus projeksiyonlarına göre İstanbul nüfusunun 2025 yılında 16 milyona ulaşacağı tahmin edilmektedir. Son yıllarda gerek ülkemiz gerekse İstanbul ili özelinde demografik göstergelerde meydana gelen bu değişimlerin dikkatle takip edilmesi ve nüfusa yönelik politikaların yeniden titizlikle gözden geçirilmesi gerekmektedir.

Araştırmamızın üçüncü bölümünde ise İstanbul'da nüfusun mahallelere göre mekânsal dağılımı incelenmiştir. İstanbul ili ve ilçelerinde nüfusun zamansal bağlamda gelişim süreci ortaya konulduktan sonra, 2019 yılı itibariyle nüfusun mahalle bazında sergilediği dağılım dokusu, mekânsal dağılım haritalarıyla birlikte ortaya konulmuştur. Bu kapsamda ilçeler teker teker ele alınmış olup, mahalle bazında detaylı nüfus dağılım haritaları hazırlanmıştır. Günümüzde İstanbul ilinde nüfusun artış eğilimleri ve mekânsal dağılımlarında gerek ilçeler gerekse mahalleler

bazında önemli farklılıklar bulunmaktadır. Mahallelerin lokasyonları, sosyo-ekonomik yapıları, gelişen bir takım projeler gibi faktörlerin etkisi altında nüfuslarının dağılımlarında büyük farklılıkların olduğu görülmektedir. İstanbul gibi büyük bir dünya şehrinde hayata geçirilmesi planlanan, gündemde olan bazı büyük projelerin de gelecekte nüfusun miktarı ve mekânsal dağılımı üzerinde etkili olacağı aşikârdır. Tarihsel örnekler (Boğaz köprüleri, otoyollar vb.) sonucunda ilde yaşanan nüfus artışı ve mekânsal gelişimin yönü ve sonuçları ortadadır. Bu nedenle gelecekteki nüfusun tahmin edilmesi, mekânsal dağılımının ön görülmesi, İstanbul'u besleyen ekosistem servislerine daha fazla zarar verilmemesi, sürdürülebilir şehirselleşmenin her açıdan sağlanması adına büyük önem taşımaktadır.

KAYNAKÇA

- Adalar Belediyesi: <https://www.adalar.bel.tr> 15 Eylül, 2021 (çevrimiçi)
- Ataşehir Belediyesi: <https://www.atasehir.bel.tr> 20 Eylül, 2021 (çevrimiçi)
- Akova, İ. 2010. “**Şehir Coğrafyası**” İstanbul Üniversitesi Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi (AUZEF Ders Kitabı).
- Akpınar, İ. E. 2016. “**Küreselleşmenin Kentleşme Etkisi: Kâğıthane’nin Sosyo-Mekânsal Değişimi**”. Journal of International Management, Educational and Economics Perspectives, Sayı 4, s. 55-68.
- Anıl, A. 2005. “**Tuzla’nın Mekânsal Gelişimi**” İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.
- Avcı, S. & Can, B. 2019. “**Demografik Fırsat Penceresi Türkiye İçin Demografik Kriz Penceresine Dönüşecek mi?**” İstanbul Uluslararası Coğrafya Kongresi Bildiriler Kitabı.
- Ayhan, F. 2019. “**Esenyurt İlçesinde Nüfusun Gelişimi ve Bu Gelişimde Rol Oynayan Etmenler**” Kent Akademisi, Sayı 12, s. 67-81.
- Ayhan, F. 2017. “**İstanbul’un Güneybatı İlçelerinde (Beylikdüzü, Silivri ve Büyükçekmece) Ulaşımın Nüfus ve Yerleşmeye Etkisi**” Marmara Coğrafya Dergisi, Sayı 35, s. 155-165.
- Bahçelievler Kaymakamlığı: <http://www.bahcelievler.gov.tr> 10 Ekim 2021 (çevrimiçi)
- Bostan, H. & Sertkaya Doğan, Ö. 2019. “**Türkiye’nin Demografik Dönüşümü ve Nüfus Projeksiyonlarına Göre Fırsatlar**” Doğu Coğrafya Dergisi, Cilt 24, Sayı 41, s. 61-90.
- Canatar, M. 2015. **İstanbul’un nahiye ve mahalleleri**. C. Yılmaz (Ed.), Antik Çağ’dan XXI. yüzyıla büyük İstanbul tarihi (Cilt III) kitabı içinde (s. 218-245). İstanbul: Mas Matbaacılık.
- Çağlayan, E. 2016. “**Tek Parti Döneminde Malatya’da Nüfus ve Demografik Yapı (1927-1950)**” E-Şarkiyat İlmi Araştırmalar Dergisi, Cilt 8, Sayı 1, s. 36-53.
- Doğan, K. & Doğan, M. 2020. “**İstanbul’da Yerleşme –Ulaşım İlişkisine Coğrafi Bakış**” Uluslararası Yönetim Akademisi Dergisi, Cilt 3, Sayı 2, s. 320-344.

Fridin Özgür, E. 2006. **“Sosyal ve Mekânsal Ayrışma Çerçevesinde Yeni Konutlaşma Eğilimleri: Kapalı Siteler, İstanbul, Çekmeköy Örneği”**, Planlama Dergisi, Sayı4, 79-95.

Eyüp Belediyesi Başkanlığı: **“Stratejik Plan 2017-2019”**

Gökburun, İ. 2017. **“1950-2015 Yılları Arasında İstanbul’da Nüfus Hareketleri”** İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi.

Göney, S. 2019. **Şehir Coğrafyası I.** İstanbul: Beta Basım.

Gül, H, & Karakuzulu, Z.& Kızıloğlu, F.T. 2010. **“Esenler İlçesinde Nüfus Artışı ve Yerleşim Alanı İlişkisi Analizi”** Ankara Üniversitesi Türkiye Coğrafyası Araştırma ve Uygulama Merkezi. Tücaum VI. Ulusal Coğrafya Sempozyumu, Ankara. s. 9-20.

Güngören Belediyesi: **2012-2016 Stratejik Planı**

Kadıköy Belediyesi: **Stratejik Plan 2020-2024**

Kâğıthane Belediyesi. 2008. **Kâğıthane Rehberi**

Karpat, K.H. 2015. **İstanbul nüfusu: XVIII. yüzyılın sonundan XX. yüzyılın başına.** C. Yılmaz (Ed.), Antik Çağ’dan XXI. yüzyıla büyük İstanbul tarihi (Cilt III) kitabı içinde (s. 488-519). İstanbul: Mas Matbaacılık.

Kartal Belediyesi, Kentsel Stratejisi. 2016. **“20 Mahalle 1 Kartal Mahalle Eylem Planı”** İstanbul.

Kılıç, H. 1996. **“İstanbul’da Mahalle Bazında Nüfus ve Dağılışı”** İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.

Koçu, R.E. 1961. **İstanbul Ansiklopedisi.** Cilt V. İstanbul: İstanbul Ansiklopedisi ve Neşriyat Kollektif Şirketi.

Maltepe Belediyesi Büyükşehir Belediyesi, 2018. **“Maltepe İlçesi Hizmet ve Yatırımlarımız”**

Murat, S. 2006. **Dünden Bugüne İstanbul'un Nüfus ve Demografik Yapısı.** İstanbul: İstanbul Ticaret Odası Yayını.

Pendik Belediyesi: “2015-2019 Stratejik plan” (çevrimiçi)

Sarıyer Belediyesi Başkanlığı: **“2015-2019 Dönemi Stratejik Planı”** (çevrimiçi).

Sertkaya Doğan, Ö. 2013. “**Nüfus Coğrafyası Açısından Bir İnceleme: Silivri**”, Marmara Coğrafya Dergisi, Sayı 20, s.1-19.

Sertkaya Doğan, Ö. 2018. “**Nüfus Coğrafyası**”, Beşeri ve Ekonomik Coğrafya, Eds.; Doğan, M., Sertkaya Doğan, Ö., Pegem Akademi, Ankara.s.27-54.

Şahin, C. 2015a. **İstanbul’un Cumhuriyet dönemi mekânsal gelişimi**. C. Yılmaz (Ed.), Antik Çağ’dan XXI. yüzyıla büyük İstanbul tarihi (Cilt I) kitabı içinde (s. 456-477). İstanbul: Mas Matbaacılık.

Şahin, C. 2015b. **İstanbul’un ilçeleri**. C. Yılmaz (Ed.), Antik Çağ’dan XXI. yüzyıla büyük İstanbul tarihi (Cilt III) kitabı içinde (s. 246-324). İstanbul: Mas Matbaacılık.

Şişli Belediyesi: “**2015-2019 Stratejik Plan**” (çevrimiçi)

Tandođan, A. 1994. **Türkiye Nüfusu**, Trabzon: Eser Ofset Matbaacılık.

Tanoğlu, A: 1969. “**Nüfus ve Yerleşme**” İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul.

T.C. Sancaktepe Belediyesi: <http://www.sancaktepe.bel.tr> 20 Ekim, 2021 (çevrimiçi).

TÜİK Kütüphane: **1927 Yılı Genel Nüfus Sayımı**

TÜİK Kütüphane: **1935 Yılı Genel Nüfus Sayımı**

TÜİK Kütüphane: **1940 Yılı Genel Nüfus Sayımı**

TÜİK Kütüphane: **1945 Yılı Genel Nüfus Sayımı**

TÜİK Kütüphane: **1950 Yılı Genel Nüfus Sayımı**

TÜİK Kütüphane: **1955 Yılı Genel Nüfus Sayımı**

TÜİK Kütüphane: **1960 Yılı Genel Nüfus Sayımı**

TÜİK: **1965 Yılı Genel Nüfus Sayımı**

TÜİK: **1970 Yılı Genel Nüfus Sayımı**

TÜİK: **1975 Yılı Genel Nüfus Sayımı**

TÜİK: **1980 Yılı Genel Nüfus Sayımı**

TÜİK: **1985 Yılı Genel Nüfus Sayımı**

TÜİK: **1990 Yılı Genel Nüfus Sayımı**

TÜİK: 2000 Yılı Genel Nüfus Sayımı

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). **Adrese dayalı nüfus kayıt sistemi 2007-2019 yılları arası sonuçları**. <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=95&locale=tr>

Yaman Kocadağlı, A. 2015. “**Beylikdüzü’nün Coğrafi Özellikleri**” Beylikdüzü Belediyesi Kent Belleği Projesi, <http://www.beylikduzuketbellegi.com/Icerik/Goruntule/327>

Yaman Kocadağlı, A. 2018. “**Değişen Dünyada Şehirler: Şehir Turizmi**”, Türkiye Turizm Coğrafyası, Eds.; Sertkaya Doğan, Ö., Duran, E., Paradigma Akademi, Çanakkale. s. 67-96.

Yaman Kocadağlı, A. 2020. “**Beykoz’un Nüfus Özellikleri**” Beykoz 2019 Sempozyumu Tebliğler Kitabı (s. 441-470). İstanbul: Beykoz Belediyesi Kültür Yayınları.

Yulu, A. 2017. “**Esenler’de Şehirselleme**” İstanbul Üniversitesi, Coğrafya Dergisi, Sayı 35, s. 29-40.

www.sözcügazetesi.2020 (çevrimiçi) 4 Eylül, 2021

www.sözcü.com.tr,2019 (çevrimiçi) 30 Kasım, 2021